KUBBEALTI
1970 40 YIL 2010

Safiye Erol

Ülker Fırtınası

4. BASKI

külliyâtı · 2

SAFİYE EROL KÜLLİYÂTI – 2

1. Baskı: 1944
2. Baskı: 2001
3. Baskı: 2006
4. Baskı: 2010

İsteme Adresi
Kubbealtı İktisâdî İşletmesi
Peykhâne Sk. No: 3 34126 Çemberlitaş – İstanbul
Tel: (0212) 516 23 56 – 516 63 87
Faks: (0212) 638 02 72

info@kubbealti.org.tr
www.kubbealti.org.tr

KUBBEALTI NEŞRİYÂTI NO: 86

Dizgi
Kubbealtı Dizgi Merkezi

Kapak Uygulama
Burcu Kayalar

Baskı
Özal Matbaası

İstanbul – Nisan 2010
ISBN 975 – 7663 – 79 – 4

SAFİYE EROL

ÜLKER FIRTINASI

4. BASKI

İSTANBUL
ORHAN KEMAL
İL HALK KÜTÜPHANESİ
Kayıt No: 47810
Tasnif No: 813.42 ERO
Sicil No:
2010

KUBBEALTI
1970 40 YIL 2010

TAKDİM

Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, "Safiye Erol Külliyâtı"nı yayın hayâtımıza kazandırmış bulunuyor. Bu eserler, kültür târihimizin bir devresini kuvvetli bir üslûpçunun kaleminden geleceğe taşıması bakımından da bir arşiv niteliğindedir. Zengin bir hayat tecrübesine, doğu ve batı medeniyetleri arası gözlemlere ve tahlillere dayanan yazar, günümüzde artık unutulmaya başlamış kültür hazînelerimize gönül ve ruh penceresinden ışık tutmaktadır.

Safiye Erol'un aynı zamanda yakın arkadaşı olan Sâmiha Ayverdi bir dostuna yazdığı mektupta onun vefâtını haber verirken "Maalesef memleketin en değerli, dürüst, hamiyetli, îmanlı, münevver ve bilhassa son derece derin ve bilgili bir evlâdını, azîz ve sevgili arkadaşım Safiye Erol'u kaybettik. Memleket, böyle muhteşem ve yerine konmaz bir âbidenin eksilişini âdeta duymadı... Umursamadı...

Herhangi bir sahne sanatkârının arkasından kıyâmetler koparan kütlenin, bu telâfisiz ziyâ'dan haberi dahi olmadı. İşte irfan hayâtımıza, gerçek ve sağlam münevvere gösterilen aksülamel bu..." demektedir. Bundan dolayı biz de kitapların başına Sâmiha Ayverdi'nin Safiye Erol ile ilgili yazılarını almayı uygun bulduk.

Bu kıymetli yazarımızın külliyâtını yayın dünyâmıza kazandırma teşebbüsümüzü olumlu karşılayarak, bizlere büyük kolaylık ve dostluk gösteren yeğeni Dr. Aydın Erol ve eşine, ayrıca kitabın ikinci baskısının tashihlerini yapan Aliye Aren'e teşekkürlerimizi arz ederiz.

KUBBEALTI

SAFİYE EROL

Safiye Erol, hakkında söz söylemesi hem çok güç, hem de çok kolay olan müstesnâ bir değerdir.

Güçtür. Zîra kökü, vatan ve îman topraklarına derinlemesine dalmış ve âdeta hudutsuzluk sınırlarına dayanmış bir fikir kadınıdır.

Kolaydır. Çünkü insan olarak, hayâtının hesâbını ve bilânçosunu rahatlıkla ve bizzat gözümüzün önüne koymuş, sâde, tabiî, riyâsız ve cesur bir insandır.

Safiye'nin ölümü, biz arkadaşları için, maalesef üstünde durulması hatıra gelmemiş bâzı gerçekleri bugün su yüzüne çıkarmış bulunuyor. Şöyle ki, artık kendi serisinden, dört başı mâmur elit fikir adamları yetiştirmekte kısırlaşmış bir vatan sathının son bereketlerinden olduğunu ve böyle bir kaybın memleket için ne büyük bir boşluk açacağını, onunla karşı karşıya olduğumuz müddetçe düşünmek hatırımıza gelmemişti. Halbuki bir beşer olarak, er veya geç mukadder olan âkıbeti hesâba katmak gerekti. Bu takdirde de o mukadder olan âkıbet vukūa gelmeden*, elimizi çabuk tutmak, mutlaka bir şeyler yapmak, bu ocağı kurcalayıp alevlendirmek lâzımdı.

Ne zaman ve ne sûretle geleceği bilinmeyen ölüm dâvetini geri çevirmek mümkün olmadığına göre, yapı-

---

* Mukadder olan âkıbet vukūa gelmeden: Kaçınılmaz son olmadan.

lacak iş, bu fâni vücûdu, daha geniş daha sistemli bir faaliyet sâhası üstüne çekip getirmek olabilirdi.

İşte bu yapılmadı. Esefle söyleyebilirim ki kervan, içindeki zîkıymet emtia* ile berâber bir başka âleme geçip gitmeden evvel, o develer yükü fikir ve sanat hamûlesinden* şu dünya hanına konup göçen yolcuların avuçlarında pek az bir şey kaldı. Ne yazık ki, zor vâsıl olunan* bir seviyenin insanı olan Safiye Erol, bu herkesin kolayına yakalayamadığı ve yakalayamayacağı tefekkür hevenginden* devşirdiği gerçekleri kaleminin, hatta dilinin ucuna getirmeden zihninin ve gönlünün derinlikleri arasına istif edip götürdü. İşte bu yüzden de Safiye Erol'un edebî kültürüne muvâzî*, belki de daha ağır basan felsefi kültürü, ne yazık ki irfan hayâtımıza gereği kadar aktarılamamak nasipsizliğine uğramış bulunuyor.

Etrâfı surlarla çevrilmiş bir ada gibi, kendi duygu, hayâl ve düşünce zenginliklerinin ortasında, çevresinden herhangi bir talepte bulunmadan, etrâfına herhangi îkaz, işâret ve kendini farkettirecek bir zorlama yapmadan, dâima tek ve tenha kalmış olan bu kadın, eğer memleket sathında îcâbı kadar sesini duyuramamışsa, kabahat sâde onun değil, onu farketmemiş, onun irfan ve îman çeşmesine dudağını değdirmemiş, onu kollamamış, zorlamamış olan cemiyetindir.

Safiye Erol, edebiyat ve fikir piyasasında münâdî* bağırtarak kendini haber vermekten uzak olan insanlardandı. Aslında doğru olan da buydu. Zîra, muayyen bir irfan zirvesine bayrağını çekmiş olan fikir adamlarını, yolları ve istikâmetleri bu zirveye müteveccih*

---

* zîkıymet emtia: Değerli eşya.
* hamûle: Yük.
* vâsıl olmak: Ulaşmak, erişmek.
* tefekkür hevengi: Düşünme demeti.
* muvâzî: paralel.
* münâdî: Tellal.
* müteveccih: Yönelmiş.

olan zümrenin görmesi ve değer bulursa, o bayrağın altında toplanması îcap eder.

Ancak, vazîfeleri hak katına dâvet olan peygamberlerdir ki insanları kayıtsız şartsız, îmanları tarafına çağırmışlardır. Bunun dışında velîler* olsun, sanatkârlar olsun, mütefekkirler olsun, his ve fikir sermâyelerini sessiz sedâsız ve sâdece kütlenin önüne sermekle iktifa edip* bir kıyıya çekilmişlerdir. Onların düşünce ve duygu sermâyelerini işletmek ise, çevrelerinin vazîfe ve mesûliyetleri cümlesindedir.

Safiye Erol için, irfan bereketlerini yeteri kadar cemiyetin kucağına dökmedi, kendini kütleden esirgedi denemez. Edebiyat literatüründe, köhne ve bayat bir fildişi kule müteârifesi* vardır. Safiye Erol'un, gerçekten münzeviye kaçan sanat ve âile hayâtı için de bu damgayı basanlar çok olmuş; onun, hayat realitelerine sırt çevirerek kendini, kendi îmal ve inşâ ettiği bir hayal iklimine mâletmekle suçlayanlar eksik olmamıştır.

Safiye Erol, gerek fikir gerek his alanlarında, antenleri çok hassas bir alıcı cihaz idi. Doğrusunu îtiraf etmek lâzım gelirse bu bakımdan, kendi tezgâhından çıkmış, kendi yapısı bir dünyâsı olmak, çâresizdi. Onun için de, sanatkâra kusur olarak isnat edilen inzivâ rûhu, onun düşünen başı için bir ihtiyaç, hatta zarûretti.

*

Hiç zannetmem ki Ciğerdelen efsâneleri, kendini hayâtın sâdece günlük ve harcıâlem* patırtılarından değil, bizzat benliğinin çelici müdâhalesinden kurtaramamış kimsenin meydana getireceği bir âbide olsun.

Onun için de sanatkârın bu eseri bilgi, hamâset*

---

* velî: Allâh'ın dostu ve sevgili kulu.
* iktifa etmek: Yetinmek.
* müteârife: Aksiyom, belit.
* harcıâlem: Özelliği olmayan, herkese göre.
* hamâset: Yiğitlik, kahramanlık.

ve cezbeden* yoğrulmuş bir tecerrüt* halinde meydana gelmiş âbidedir.

Nitekim, göz alıcı bir târih şuûrunun ışığı, vecd* derecesine varmış bir aşkın fermânı, saf ve mûcizeli bir îmânın terkibi* ile meydana gelmiş bu bereket, ancak büyük çaptaki münzevîlerin* kârı olabilir.

Safiye Erol'un boya vermeyen, başka renklerle alacalanmayan has ve solmaz bir rengi vardı. O, zanlar ve kıyaslar hilâfına* fildişi kulesinin içinde, realitelere gözlerini yumup, hayâtı ciddiye almamış kimse değildi. Belki bu duygunun da düşüncenin de bir nevi bakterisini, çürütücü ve ayırıcı parazitlerini, bu tecerrüt ve halvet* îtiyâdı* içinde teşhis edip ayıklamak imkânını bulmuştur. Bu yüzden de tahlilcilikte olduğu kadar terkipçilikte de oturmuş bir zemin üstüne inşa ettiği tefekkürünün içinde yatalak ve işlemez düşünceler tüy kabası, sahte ve samîmiyetten uzak çizgiler yer bulamamıştır.

*

Uzun tahsil yıllarını garpta geçirmiş olan Safiye Erol, şark-garp dâvâsında memlekete orta yolu gösterecek fikir sâhiplerindendi. Âma az evvel de işâret ettiğimiz gibi, kudretli ve sözü geçkin bir mâşeri* pençe, kütleden gelen kolektif bir tasarruf bu kıymeti, bütünüyle kendine mâledip ona, geniş ölçüde milletin hiz-

---

* cezbe: İnsanın çok duygulandığı bir şey karşısında aşırı bir heyecan ve coşkunlukla kendisinden geçmesi durumu.
* tecerrüt: Soyutlanma, dünyâya âit her şeyden vazgeçip Allâh'a yönelme.
* vecd (vecit, vecid): Bir şey karşısında duyulan hayranlık veya sevgiden dolayı kendinden geçme durumu.
* terkip: Birleşim.
* münzevî: Bir köşeye çekilen, tek başına yaşayan.
* hilaf: Tersine, aksine.
* halvet: Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip, yalnız kalma.
* îtiyâd: Alışkanlık.
* mâşeri: Ortaklaşa.

metine koşacak emri veremedi.

Emir diyorum. Zîra hayâtı boyunca doğru bildiği yolda gitmeye alışmış ve mantalitesine uymayan fikirlere karşı dâima ayak diremiş olan Safiye Erol, ancak cemiyetin bağrından kopup gelen bir talebi, bir emri dinleyebilir ve ancak böyle bir dâvete icâbet eyleyebilirdi.

Ne yazık ki bugün, buhranlı, tehlikeli ve hazin bir intikal devresi* içinde olan toplumdan, değil bu türlü hâtifâne* bir emir, basit bir alâka dahi gelmemiştir. Maamafih gelmemesi de pek o kadar yadırganamaz. Zîra kütle ve büyük çoğunluğu ile münevver, Bernard Lewis'in dediği gibi, yanlış düzenlenmiş bir anlayışın ve gafletle ekilmiş menfi* tohumların ıztıraplı netîcesi ile yüz yüze gelmiş bulunuyor. Öyle ki, asırlardır kültür ve cemiyet hayâtımızda yapageldiğimiz bu hesapsız ve ölçüsüz değişikliklerin, şuursuz bir hovardalıkla kıydığımız değerlerimizin ağır faturaları, bugün önümüzdedir ve ödeyip altından kalkmamıza da şimdilik imkân yoktur.

Gene Lewis'in dediğine göre şark tradisyonuna* vedâ ettiğimiz son yüzyılda, içtimâî* ve kültürel mekanizma her ne kadar köhnemiş ve yıpranmış olsa dahi, gene klasik ve târihî nizâmının içinde muvâzeneli ve işler halini muhafaza ediyordu. Fakat yükseliş ve fütûhat* devirlerimizi tâkip eden duruş ve düşüş asırlarımızın hastalığı olan periyodik inkılâp ve ihtilâl rûhu, tanzîmatla ilk keskin dönemeci atladığı vakit, artık şark tradisyonu içinde doğup gelişmiş olan memleket bünyesini, ölçüsü ölçüsünü tutmayan batı kaftanına sokarak, târihî rûhunu boğup söndürdük. Böylece de kültür

---

* hazin bir intikal devresi: Hüzünlü bir geçiş dönemi.
* hâtifâne: Gözle görülmeyen mânevî âlemden gelen bir sesin söylediği şekilde.
* menfi: Olumsuz.
* tradisyon: Gelenek.
* içtimâî: Sosyal.
* fütûhat: Fetihler, zaferler.

tempomuz aksadı, hatta durdu. Yaşama ve üreme faaliyeti dumura uğradı. Netîcede de garptan, gelişigüzel kopya ettiğimiz meşrûtî ve hukûkî usûller, irfan ve cemiyet hayâtımızda beklenen netîceyi hâsıl edemedi.

Şu halde, bu kıraç ve çorak kalmış tarlanın, memleket realitelerine gözü gönlü açık irfan orduları yetiştirmesi nasıl beklenebilir? Sonra da bu kifâyetsiz bu yarım kalmış kalabalıktan, bir Safiye Erol'u teşhis edip, peşine düşmesi nasıl istenebilir? Ancak Safiye Erol gibi, bir ayağı şarkta bir ayağı garpta olan ve iki farklı medeniyetin kültür vasatları* ortasında tarafsız mikroskobik bir tahlil ve terkibin muhâsebesinden sonra şarklı münevver olarak cemiyetin karşısına çıkan müstesnâlardır ki ısrarla, tek ve ters istikâmete sevkedilmiş kütlenin dertlerini, illetleri ve ıztıraplarını farkederek, ona doğru yolu çizmek ve işâret etmek bahtiyarlığına sâhiptirler.

İşte Safiye Erol, Erzurumlu İbrâhim Hakkı Hazretlerine tahsis ettiği bir yazısında bu düşünceden hareket ederek kütleye alarm işâreti vermektedir. Öyle ki bir yandan öz değerlerimizi ve fikir alanında da klasiklerimizi mühimsememekte ve ihmal etmekte devâm ettiğimiz takdirde, gerçek benliğimizi, bir daha irtibat kuramamak üzere elden kaçıracağımızdan bahsettikten sonra, her türlü nimetin kadir bilmeyen eller arasında uçup gittiğini, yabancı kültürlerden haberdar olup hisse kapmak için insan oğlunu behemehal* ve evvelâ kendi iktidârı hudutlarını; kendi malını, mülkünü, saltanatını, gücünü kuvvetini iyice tanımak gerektiğini, tâ ki yabancı kaynakların hangilerine ve ne dereceye kadar minnet etmek lâzım geldiğini lâyıkıyla kestirebilmesi mümkün olacağını, mâlik olduğumuz mânevî mîrâsın kıymetini bildiğimiz takdirde, onun bugüne de yarına da yeteceğini sözlerine ilâve eder.

---

* vasat: Ortam.

* behemehal: Ne olursa olsun, herhalde, mutlaka.

Ne çâre ki münevver* dediğimiz kütle, bütünüyle bir Safiye Erol değildir. Ve bir Safiye Erol'u yoğurup meydana getirmiş kültür mîrâsından da haberdar değildir. O kültür mîrâsı ki, sağdan soldan çarpan iç ve dış cereyanların baskıları altında derinlere kaçmış, yüzü görülmez, sesi duyulmaz olmuştur. Zaman zaman can havliyle başını kaldırıp bir nefes alacak olsa, savaş meydanından sağ haberini gönderen bir gāzi gibi, henüz ölmedim, cenkteyim demek cesâretini gösterse, canına kasdeden zümrelerin kıyasıya hücumlarına uğraması mukadderdir.

Terkibi içinde bir mânevî sağlığı da getiren ve bugüne de yarına da yetecek olan o muhteşem mîrâsın hiç değilse ip uçlarını elimizde tutmaya ve ellerinde tutanlarla biliş kurmaya* mecburuz. Zîra yeryüzünü kasıp kavuran çeşitli doktrinlerin ve siyâsî menfaatlerin tazyikine göğüs germek, onların bizi biz yapmış değerlerimizi çil yavrusu gibi dağıtan hücumlarına karşı koymak kolay değildir.

Dâima elini çabuk tutmuş bir yıkıcı zümre yarı gafletinden, yarı cehâletinden daha çok da hırs ve menfaatinden dolayı, irfan* ve îman hayâtımıza kundak sokmuş, gedik açmış, işler yaralar bırakmıştır. Meselâ bunlardan Türk dilini kangrene götüren kurşun yaraları gibi.

Buna rağmen, târihî ve millî bünyemizle dâima ikiz olmuş o mânevî mîrastır ki; parazitlerin, kasıtlı zehirli hücumları karşısında bir daha belimizi doğrultmamak üzere serilmemizin önüne geçmek yolunda, hem kılıcımız hem kalkanımız olagelmiştir.

Safiye Erol'un sâdece dış formasyonunda kendini gösteren batılı temposu, onun mayasını teşkil eden aşk, hamâset ve îman zırhı ile sağlama alınmış bu mâ-

---

* münevver: Aydın.
* biliş kurmak: Tanımak, bilmek.
* irfan: Görgü ve sezişten gelen ruh uyanıklığı.

nevî ve târihî mîras yüzünden asla içine işleyememiş, belki varlığında, Müslüman–Türk dinamizminin şuurunu uyandırmaya vesîle olmuştur.

Ama Safiye'nin büyük tâlihi, şuur altını uyandırıp kendinin kendi hakîkati ile yüzleşmesi olmuştur.

Genç Safiye, tahsilini tamamlayıp, küçümsenmez bir bilgi yükü ile memleketine dönerken, garptan getirdiği fikir zahîresini* bir aşk kazanında kaynatıp pişirecek ustanın hasreti içinde bulunuyordu.

Maddeci garp, ona bol bol harç vermişti. Vazîfesi de zâten bu kadardı. İstese de bu harcı* pişirecek ateşi veremezdi. Bu imtiyaz, şarka mahsus bir Allah vergisi, irfan ve hikmet sâhibi doğunun kârı idi.

Nitekim, bilgisinin ve mantığının zaferine rağmen huzur arayan, sevgi arayan, güzellik arayan Safiye, nihâyet günlerden birgün zahîresini kazana doldurup kaynatacak ateşi buldu. Adı Ken'an Rifâî olan o usta, o gönül pişirici rehber insan için Safiye Erol: *"Cemiyetimizin müşahhas* hayâtı, müşahhas hakîkati"* diyordu. İşte sanatkârın bir vecd ve îman kazanında kaynayıp Yûnus gibi *"Çiğdim, piştim elhamdülillah"* diyecek olgunluğa yetmesi o mânevî alış verişten sonra başlar.

Böylece de onun zihnî ve rûhî verimlerle ağdalanıp kemâle gelmiş sesi, kulağını büktüğü kütleye şunu anlatmak ister olmuştur. Üç asır ilimde olsun, idârede olsun hemen bütün dünya medeniyet merkezlerini beslemiş, yalnız ilim ve irfânıyla değil; iktisâdî, sınâî ve ticârî gücü ile de komşu medeniyetlere hâkim olmuş o yüksek voltajlı şark medeniyetinin artık feri* tükenmiş, beti benzi uçmuş bulunuyordu. Bu gerçeğe rağmen ge-

---

* zahîre: Gerektiğinde kullanılmak üzere saklanan hububat, erzak.
* harç: Bir şeyin yapılmasında kullanılan öteberi.
* müşahhas: İnsan gibi duyar, konuşur, hareket eder gibi duruma getirilmiş, kişileştirilmiş.
* fer: Parlaklık, aydınlık, nur.

ne de şark, geleceğin söz sâhibi ve dünyânın merkezi idi. Safiye Erol, canı çekilip çoraklaşmış bu kadim* medeniyete bakar bakar da: "*Hikmet ve irfan kimde ise dünyânın efendisi de odur.*" derdi.

Ona göre şarkın tutacağı yol sarihti*: Bir zamanlar ilmî ve felsefî verimleriyle karşısında dize getirdiği garbın önünde el bağlamaktan kendini kurtarmalı; yapacağı kültür ve iş mübâdelesinde târihî ve ananevî değerlerini bir kara mangır gibi harcamadan onun metot fikrini, ciddiyet ve çalışma şuûrunu benimsemeliydi. Zîra şarkın behemehal bilmesi îcap eden hakîkat, batıdoğu münâsebet ve alışverişinin târihte adı açıklanmamış bir nevî îman ve ideoloji mücâdelesi olduğu idi.

Gerçi sekiz defa tekrarlanan Haçlı seferleri çoktan sona ermiş bulunuyordu. Fakat salîp* şuûrunun vahdetçi müslüman rûhu üstüne hücumu, asla tükenmemiş ve belki de hiç tükenmeyecekti.

Bir koldan Asya içlerine uzanan müslüman orduları, bir koldan İspanya'yı aşıp Fransa içlerine dalan Endülüs fâtihleri, Habeşistan'a, Fas'a, Tunus'a, Cezayir'e nizam ve içtimâî adâlet götüren İslâm hâkimiyeti; bir başka koldan da Ortaasya ve Sâsânî medeniyeti ile birleştikten sonra, tâ Bizans kapılarına dayanan gene aynı tâze enerji, henüz cehâlet ve karanlıklar içinde olan garp dünyâsını telâşa salmakta elbette haklıydı.

Ama Haçlılara dehşet veren târih dönemecini asıl Selçuklu Türklerinin Anadolu'yu açmaları ve Osmanlı Türklerinin de Avrupa içlerine doğru yayılmaları teşkil eder. Öyle ki İspanyollar, Endülüs'ü Arapların elinden temizlerken Türkler, Müslümanlığın yediği bu darbenin acısını, Rus steplerine ve Bavyera içlerine ılgar etmek* ve karşı durulmaz ordularıyla Orta Avrupa'ya hâ-

---

* kadim: Geçmişi uzun zamana dayanan, eski.
* sarih: Açık, belirgin.
* salîp: Haç.
* ılgar etmek: Atla hücüm etmek.

kim olmak sûretiyle kat kat çıkarıyorlardı. Şu halde Hıristiyanlık âleminin kendini toparlayıp bu, dini ayrı düşmanlara karşı el ele verme günü gelmişti. Nitekim Haçlı şuûrunun vahdetçi müslüman rûhunu tepelemek karar ve gayreti boşa çıkmadı. Ve gün oldu ki şark, garbın her teklifini gözü kapalı benimsemek çâresizliği ile, varını yoğunu kaybetmiş bir devlet düşkünü gibi, bir zamanlar kanıyla canıyla beslediği garbın karşısında eli böğründe kalıverdi. Gururu yaralanmış, kuvveti tükenmiş, sözü dinlenmez olmuştu. Hem de, kendisini sömürmeye doyamayan batı dünyâsının efendiliği, şark âleminin efendiliğine benzemiyordu. Nerede o her gittiği yere adâlet, insaf ve içtimâî nizâm götüren ümmetçi doğu efendiliği; nerede emperyalist emeller peşinde gözü kararmış müstemlekeci ve ırkçı batı efendiliği?

*

Ne ki kudretini maddeden ve maddenin zaferinden alarak spirtüel şarkı un-ufak eden garp, beşeriyete aradığı huzuru getiremedi.

Büyük sanâyi devrine giren batı, teknik alanda vücuda getirdiği hârikalı hamlelerle, fezâlarda uçtu, yer altında gezdi, denizlerin dibine dalıp çıktı. Fakat kendi kendini inkâr eden felsefesinin netîcesinde, kazandığı zafer onu hüsrâna ve sonunda da, nedâmete benzer bir geri dönme ihtiyâcına götürür gibi oldu. Netîcede de batı dünyâsı, tek istikāmette yürümenin ve yalnız maddesine hizmet eylemenin vehâmetini* anlar gibi olarak, bir dönüş hareketini benimsedi.

Ancak dâima arkada kalmaya, dâima geç kalmaya alışmış olan biz, batının vazgeçmeye çalıştığı tehlikeyi henüz görmüş değiliz. O kadar değiliz ki; dil, din, târih, mefâhir* ve an'ane düşmanlığı iliğine işlemiş bir dalâletin* inadı içinde, oturduğumuz dala balta sallamakla

---

* vehâmet: Tehlike.
* mefâhir: Övünülecek, iftihar edilecek şeyler.
* dalâlet: Doğru yoldan ayrılma, yoldan çıkma, sapıtma.

övünüp duruyoruz. Yanlışımızı yüzleyen ikazlı seslere karşı giriştiğimiz gaddarca mücâdele, cehâlet ve gafletimizin belki de en tipik örneğidir.

*

Yalnız ümit ve tesellimiz şundadır: Her şeye rağmen, hikmet, irfan, târih ve îman gibi mânevî miraslar için, bir zaman gizlenmek, yüzüne bir peçe çekip ağyârdan* saklanmak varsa da, ölüm diye bir şey yoktur. Kezâ, mânevî bünyeleri ve irfan yapıları bu üstün malzeme ile kurulmuş ve dünya pazarında alıp sattıkları hep aynı üstün verimler olmuş kimseler için de, bir intikal vardır; fakat ölüm yoktur.

Şu halde sözlerimize bir yekûn çekerken, göz önünde tutmamız icâbeden nedir, diye düşünecek olursak, keyfiyet açıkça kendini gösterir: His ve fikir dağarcığı, bir milleti millet yapan bu temel inanış ve düşüncelerden mahrum kalmış gençliği, daldığı bu tehlikeli uykudan silkeleyip uyandırmak başta gelen vazifelerimiz cümlesindendir. Böylece de, peşine düştüğü sahte ve sentetik gâyelerin kofluğu, zarârı, tehlikesi ve çirkinliği kendiliğinden meydana çıkmış olur.

İnanmak, inandığı keyfiyetle* münâsebet kurmak olduğuna göre, o halde ellerinde ihlâs bayrağı tutanların bir seçilmişi olan Safiye Erol'un, bu memleket kubbesinde kalan sesine kulak vermek, onun hâmil olduğu* mânevî mîras ile, gençliği temâsa geçirmek millî bir vecîbedir*. Münevverin boyun borcu olan bu alış verişe, bir vatan hizmetinin ta kendisi desek yanlış olmaz kanaatindeyiz.

Sâmiha AYVERDİ

---

* ağyar: Yabancı.
* keyfiyet: Husus.
* hâmil olmak: Taşımak.
* vecîbe: Borç hükmünde vazîfe.

ÜLKER FIRTINASI

Bu romanın kahramanı Nûran Yerli'nin ilk sözü.

"Ben Yahuda'yı gördüm."

Otuz, otuz beş yaşlarında, buğday benizli, kara gözlü, güler yüzlü bir gençti. Pırıl pırıl yanan beyaz dişleri, alnından düz başlayarak ensesine doğru kıvrılan ipek gibi siyah saçları vardı. Sevimli idi. Hem de o kadar ki, şahsından çağlayan sempati tûfanına Îsâ peygamber bile yenildi. Müzelerde gördüğünüz Yahuda tasvirlerine inanmayınız. Öyle çatık ve sefil suratlı bir müterediddînin* Îsâ havârîleri sırasına geçmesine imkân mı var? Bir peygambere en yakın olan müritlerin hepsi elbet de temiz, nurlu ve halâvetli* insanlardır.

Îsâ, ömrünün son paskalyasını kutlamak için sofra başına geldiği zaman havârîlerine şu sözleri söyledi:

– Iztırap yoluna çıkmazdan evvel sizinle son defa olarak yortu kuzusunu yemeyi candan istedim. İnsanlar sizi sevmez; çünkü onlar gibi değilsiniz. Bunun için sizi onların arasından seçtim ayırdım. Siz ezelden beri bana mukadderdiniz.*

Sonra derin bir mahzunluk duydu ve dedi ki:

– Bu gün ekmeğimi yiyen yarın beni ayakları altında çiğneyecektir. İşte size söylüyorum. İçinizden biri

---

* müterediddî: Değeri, seviyesi düşmüş, soysuzlaşmış.
* halâvetli: Tatlı, şirin, hoş.
* mukadder: Allah tarafından ezelden belirlenip takdir edilen.

bana hıyânet edecek.

Müritler ayaklandılar. Îsâ'ya en çok bağlı olan birinin yüreğine ateş düştü ve sordu:

– Yâ nebî! Söyle kimdir?

– Elimden ikram görecek olan.

Bu sözleri der demez Îsâ bir lokmayı yemeye banarak Yahuda'ya uzattı.

Fakat insana en çok dokunan cihet şudur: O âna kadar Yahuda hıyânet düşünmemişti. Lokmayı yer yemez, gizli bir emir almış gibi, dışarı çıktı ve mâbetteki hahamlara Îsâ'yı sattı. Zeytindağı'nda peygamberi bastırdılar. Yahuda, cellâtlara parola vermek için, Îsâ'yı kucakladı. Peygamber diyordu ki:

– Ey Yahuda, demek bir bûse ile benim kanıma giriyorsun?

Îdam karârı verilince Yahuda'nın aklı başına geldi; mâbede koştu, aldığı parayı hahamların yüzüne attı ve Îsâ'nın serbest bırakılmasını istedi. Fakat iş işten geçmişti. Yahuda, ancak o zaman bütün fâciayı anladı ve kendini astı. Çünkü o, Îsâ'yı bir insanın kaldıramayacağı kadar şiddetli bir aşkla sevmişti. Yahudaların ezelî nasîbi budur; bir daha yapılamayacak olan bir binâyı yıkarlar ve sonra kendi elleriyle tahrip ettikleri şeyin hasretine dayanamayarak ıztırap içinde can verirler.

Bu menkıbeyi bana yazdıran sebep şu ki: Ben de hayatta böyle bir Yahuda, böyle çifte yüzlü bir hilkat* ile karşılaştım. Önüme çıkan kötü bir adam olsaydı, ne kolay. Kendimi koruyabilirdim. Fakat o, dediğim gibi, çifte yüzlü bir hilkatti. Her iki yüzü de hakîkî olduğu için şaşırdım. Hıyânetinden kaçtığım zaman muhabbeti beni salıvermedi; muhabbetine güvendiğim vakit de hıyânetinin dehşeti altında ezildim.

Ben Yahuda'yı gördüm. Lûtufkâr tabiat, biz insanları dâima koruduğu için bize görmek kudretini noksan

---

* hilkat: Yaratık.

vermiştir. Ekseriya bir şeyin bir tek cephesini, kıyısını bucağını görürüz. Bu bizi avutur, bu bize tesellîdir. Fakat ben çok sevdim, çok yandım; ona göre inandım, ona göre aldandım. Bende tabiattan üstün bir görme hassası peydâ oldu. Bu meş'um* kudretimle bir gece Yahuda'yı gördüm, tamâmiyle. Yaratılışın gizli derinliklerine indirdiğim bu idrak sondası bana pahalıya mâloldu. Tabiatın muammâlı oyunlarını anlarken, kendi âcizliğimi, kendi mahkûmluğumu da birlikte anlamıştım.

Bir gece... Beni seven adamın evinde misâfirdim. O, evliydi. Fakat evli olduğunu benden saklamış ve bana pek çabuk sâhip olmuştu. Karısını ve çocuklarını duyunca kendimi geri almak istedim. Bırakmadı; öte tarafa ne cismen, ne rûhen bağlı olmadığını, kadın diye yalnız beni bildiğini söyledi. İnandım; çünkü seviyordum. Öyle seviyordum ki kanımdan kan alsalar duymayacaktım.

Ne diyordum, evet bir gece... Evlerinde kaldım. O, bir zampara gibi gizlice karısının odasına girdi. Bana ayrı yattığını söylemişti. Aramızda bir ince duvar vardı. Duvardaki soba borusu deliğinden ışık geliyordu. Onların tarafında bir gece kandili yanıyordu. Ben karanlıkta idim. Her şeyi duydum ve gördüm. Bir tek insan gibi değil, bin insan duyuşunun kuvvetiyle duydum, bin insan kuvvetinin görüş kuvvetiyle gördüm. Sırt üstü uzandığım somya üzerinde bir çarmıha gerilmiş gibiydim.

Hislerim neydi? Bunu târife kalkacak dâhî* dili görmek isterim. İtiraf ederim ki biraz olsun anlatmaya muvaffak olanı bir ilâh diye tanıyacağım. Bèn âcizim, o dakîkaları nakletmek şöyle dursun, hâfızamda tekrarlamaya çalıştığım zaman bile zihnim duman gibi dağılıyor. Bilirsiniz ya... Hatırlamak tekrar yaşamak demektir. Halbuki hayatta öyle şeyler vardır ki insan on-

---

* meş'um: Uğursuz.
* dâhî: Olağanüstü zeki.

ları yalnız bir defa yaşayabilir, ikincisine beşer tâkat getiremeyeceğinden bu gibi hâdiseler insanın hâfızasında pek silik kalıyor. İşte böyle, düşünüyorum, düşünüyorum, o geceki duygularımı hatırlayamıyorum. Yalnız bildiğim şu: Dehşetli bir azaptı. Fakat ne türlü, ne gibi unsurlardan mürekkep; nâfile, aklımda kalmadı.

Şahsî saâdetimin ve ıztırâbımın üzerinde fazla durmayacak kadar asrın terbiyesini aldım, bunlardan bahsetmek bile bana abes gelir.

Fakat sözlerimin ağırlık merkezi zâten benim hayâtım değil ki... Ben serâpâ* nurlu elemanların çocuğuydum. Bilmiyordum ki; beşerin* bir kısmı da zulmetin* evlâdıdır ve ebediyyen yüzü karanlığa dönük yaşar, varlığından ıztırap püskürür, aynı zamanda bir mıknatıs gibi ıztırâbı üzerine çeker. Tabiatın bu cephesiyle karşılaşmak beni çileden çıkardı. Yoksa sevdiğim adam beni aldatmış, bilirim; bunun hiç hükmü yok, bu kadar olağan bir hâdise. Beni sarsan, Sermet'in hıyâneti olmadı. Ancak hıyânetinin gayritabiî lüzumsuz, hatta nasıl diyeyim?.. Zoraki olması... Düşünün bir kere. Beni ölüm derecesinde seviyordu, benden mahrum yaşayamazdı. Nitekim böyle olduğu, seneler sonra, bugüne kadar sâbittir. Peki neden beni biraz idâre etmedi? Ben onun evinde bir gececik kaldım. O gece zarfında karısının yanına gitmeyebilirdi, bir şey îcap etmezdi. Çünkü o kadın on beş seneden beri onundu ve ertesi gün, daha ertesi gün her zaman onun olacaktı. Bunu anlamak için Sermet'in mizâcına iyice nüfûz etmek lâzımdır; Sermet bir şey istediği zaman gözü dünyâyı görmezdi. O gece de -tesâdüfen- karısını özlemiş bulundu. Ben yanıbaşındaki odada yatmak değil, kapı eşiğinde kendime kıysaydım ve deseydim ki: "İşte kanım, bunun

---

* serâpâ: Baştan başa
* beşerin: İnsan türünün.
* zulmet: Karanlık.

hürmetine bu gece arzundan vazgeç!" O, benim cesedimi çiğneyip geçecekti. Sermet, böyle bir Sermet'ti. Sonra değişti; fakat çok geç! Çünkü arada ben de değişmiştim.

Benim o gece gördüğüm Sermet'in hıyâneti değildi, hıyânet satıhtadır. Sathın altını, kaderin dolambaçlı çarklarını, manivela ve transmisyonlarını gördüm. Tabiatın amansız dehşetini gördüm. Ben odamda, asırlara bakan bir mumya gibi gözlerimi soba deliğine dikerken öte tarafta Sermet bir kadınla oynaşıyordu. Sorarım size; hangi insan, hangi erkek bu kadar kayıtsız olabilir? Fertlerin doğumuna ve ölümüne hiç fütur getirmeyen ancak tabiattır. Sermet'i, o akşam, tabiata benzettim. O derece kuvvetli, korkunç ve câzipti.

Zamanla onun elinde artık iyice ufalanmış, kimbilir nerelere atılmıştım. Benliğimin dökülüp saçılan zerrelerini bir araya getirecek kuvveti kendimde göremiyordum. O zaman yeni bir şey öğrendim. Büyük acılar gerçi benliğimi dağıtıyor; fakat öyle bir dağıtış ki gûya bir meyvenin bütün eti kabuğu düşüyor da ortada yalnız çekirdeği kalıyor. O halde şöyle demek lâzım: Büyük ıztıraplar benliğimizin özünü meydana çıkarıyor. Ben her şeyimi kaybettim. Evvelce bütün varlığım gibi görünen her şey benden gittikten sonra hakîkî kendimi buldum. Aşk ölümden kuvvetlidir; fakat hayat, aşktan da kuvvetlidir. Hayat deyince burada anladığım mefhum hepimizin ömrüne ezelden vergi olan ilâhî kıvılcımdır. Onu yıkacak bir gücü dünya yüzünde tasavvur edemiyorum; çünkü o, yaradanın malıdır. İçimde taşıdığım bu ilâhî saltanatı benden Sermet de alamadı. En düşkün ve sefil anlarımda ölmez kudretimi en büyük berraklıkla gördüm. Bâzen Sermet'e derdim: "Sen efendisin, ben köleyim. Sen her şeysin, ben hiç oldum. Kendi kendimin gözümden düşmem lâzım. Fakat hayır, kendi gözümden düşemiyorum. Kendime îmânım, zannetme ki, ölünceye kadar kaybolabilir. Sen zafersin; fakat sana inanmıyorum, kendime inanıyorum."

Aylar, seneler geçti. Ben yeryüzünde bir hayal oldum. Vücûdumda yaşama kâbiliyeti kalmamıştı, bir tüy gibi zayıfladım. Her aldığım nefes yeni bir yorgunluk olmaya başladı. Bana istediği istikâmeti vermek için Sermet'in bir üflemesi yetiyordu. Meşhur halk türküsünün dediği gibi "Ben pahamı bilirken bir pula sattı beni."

Fakat ben, en zebun* ânımda bile pahamı unutmadım. Hiçbir kuvvetin bende susturamadığı bu ses, nefsime îman, vaadini tuttu.

Beni mûcizelerden geçirdi, en büyük mûcizeye, bâsübâdelmevte* ulaştırdı. Şimdi alnım Tanrı'nın eşiğindedir, şükrânımı ödüyorum. Cemiyete borcumu vereceğim.

*

Bir muharrir* başımdan geçenleri yazmak istiyor. Bu nankör bir mevzûdur. Süs yok, şatafat yok, buna mukâbil çok zorluğu var. Bugün rüyâlarda bile muhayyilemin kavrayamadığı bir saâdeti ve bir felâketi yabancı bir düşünüş nasıl ihâta edecek*? Etse bile bunlar hârice nasıl anlatılır? Olsa olsa hâdiselerin dış tarafı nakledilebilir. Asıl mühim noktalarda lisan, rüzgârı kesilmiş bir gemi gibi durakalacaktır. Hakîkat nerede başlar? Kelimelerin tükendiği yerde... Bir insan ki dudakları mühürlenir, gözlerinde alev alev bir ifâde belirir, onun içinde su katılmadık bir hakîkat vardır; fakat söyleyemez.

Mâceram yazılsın, bir göreyim. Okuduktan sonra ilâve edecek bâzı sözlerim var. Şimdilik muharririn cesâretini daha fazla kırmak istemem. Kalemi ona veriyorum. Dilerim ki yolu açık olsun.

---

* zebun: Âciz
* bâsübâdelmevt: Öldükten sonra dirilmek.
* muharrir: Yazar.
* ihâta: Etraflı şekilde kavrama ve anlama.

I

Viyana damgalı mektubu Nûman Bey, karısı Dilrûbâ ile birlikte okudu, diyordu ki:

– Tilkinin âkıbet geleceği yer kürkçü dükkânı değil mi? Vatanıdır, elbet günün birinde buraya gelecekti. Fakat rûhum, sana evvelce de söyledim, bu kızın âtîsi* beni pek düşündürüyor. Babası, Allah selâmet versin, kendi âleminde, dünyâsından geçmiş bir halde. Ondan Nûran'a bir hayır yok. Ana da biz, baba da biz... Bu kız ne olacak? Viyana'da birkaç defa gözümle gördüm ki pek yüksek bir sanat ve ideal âleminde yaşıyor. O muhîti memlekette bulamaz. Evlenmesi de pek güç bir iştir. Bilirsin, bu garpta büyüyen gençlerimiz, vatana gelince, birdenbire her şeyi yadırgarlar; adam beğenmezler. Nûran evlenmezse ne yapacak? Piyano dersi mi verecek? Bâzı düşünüyorum da, bana bu çocukları senelerce Avrupa'da bıraktığımız için hatâ ettik gibi geliyor.

Dilrûbâ Hanım, kocasının lâcivert ceketinde gördüğü toz zerresini bir fiske ile attı. Evet, şüphesiz Nûran biraz sıkıntı çekecekti. Kendi çocukları, Selçuk'la Tûran, vatan havasına daha çabuk alışabilirlerdi. Çünkü onlar daha maddî ve basit insanlardı. Onlara lâzım olan: Konfor, biraz lüks, spor ve kafadar birkaç arka-

---

* âtî: Gelecek.

daştan ibâretti. Bu kolay. İşte Şişli'deki bu konak eski ve kıymetli eşyâsı ile en nazlı gözlere bile yeter ve artar. Yalnız Suâdiye'deki sayfiye* ehemmiyetli bir değişiklik ister. Çocuklara tek banyo yetmiyor. Tâtillerde Avrupa'dan İstanbul'a geldikçe sızlanıyorlar. Tûran da Selçuk da husûsî birer banyo istiyor. Duş tertîbâtını unutmamalı. Bahçeyi düzeltmeli, bağı tımar ettirmeli. Bir de tenis kortu lâzım, bunsuz olamazlar. Ya hizmetkârlar? Başlı başına bir bahis. Çünkü çocuklar alaturka yemek yemiyorlar. Tûran, İngiliz usûlüne alışmış; Selçuk, Almanya'da bâzı yeni cereyanlara kapılmış, ağzına et koymuyor; tâze süt, meyve, salata, çiğ sebze gibi şeyler arıyor. Orta hizmetçilerinin bâzı saf hareketlerini şahsî küstahlık sayıyorlar. Geçen yaz bir gün Selçuk odasında tıraş olurken kapıya vurmadan içeri girdi diye bir zavallı hizmetçinin kalbini kırmıştı. Kadına dönmüş, hışımla demişti ki:

– Çıkınız, kapıya vurmadan giremezsiniz! Hem dikkat ettim, benimle konuşurken "sen" diyorsunuz. Sizinle birlikte domuz çobanlığı mı ettik acaba?

"Birlikte domuz çobanlığı etmek" bu Almanca'dan tercüme edilmiş bir lâftı. Selçuk'un bütün sözleri böyleydi. Almanca düşünür, Türkçe söylerdi. Meselâ, kapıyı kapayalım; çekiyor, derdi. Çekiyor demek, cereyan var, demekti. Dilrübâ Hanım artık alışmış, bu antika sözleri anlıyordu. Fakat hizmetçiler bön bön bakıyor, verilen emri bir türlü kavrayamıyordu. İşte o zaman kıyâmet kopuyordu. Selçuk annesine koşar: "Allah aşkına bu aptalları gönder, insan gibi bir uşak tut, deli olacağım anne, kaçacağım!" derdi. Tûran'ın da Selçuk'tan geri kalır yeri yoktu.

Demek şimdi, aşçıya hizmetçiye yol düşmüştü. Dilrübâ Hanım kocası ile ayak üzeri yeni bir yaşayış programı ve yeni bir bütçe taslağı konuştu. Son zamanlarda vaziyetleri eskisi gibi parlak değildi artık. Ne Ay-

---

* Sayfiye: Yazlık.

dın'daki, İzmit'teki çiftlikler, engin zeytinlikler; ne han, ne apartman, gedikleri dolduramıyordu. Buhran! Fakat bunu lord kızları ile briç oynayan Tûran'a nasıl anlatmalı? Almanya'da durmadan otomobilinden usanan, satıp yenisini alan Selçuk'un kafasına hangi yoldan sokmalı? Ana baba, yarı endişe, yarı zevk içinde bu işleri konuştular. İlerisini biraz kapalı görmekle berâber henüz çocukların isteklerini yerine getirebilmekle mesuttular. Paskalya tâtillerinde Tûran, İsveçli arkadaşlarıyla berâber "Rivyera"ya* gidecekti, otuz sterlin istemişti. Sonra yazın, Selçuk da Tûran da İstanbul'a geleceklerdi. Âile hep berâber Suâdiye'deki köşke geçecekti. Nûran ise, yedi senelik fâsılasız gurbetten sonra artık bir gün bile bekleyemeyeceğini ve nisanın haftasına İstanbul'da bulunacağını yazıyor.

Bahis, Nûran üzerinde karar kıldı. Dilrübâ Hanım onu haddinden fazla güzel buluyor, hayatta rahat kalmaz diye âdeta üzülüyordu. Nûman Bey pencerenin yanına sokularak, batı kızıllığı içinde yanan göğe baktı. Kendi kendine söylenir gibi:

– Güzellik mi? dedi, bir kadın için bundan büyük saâdet olur mu? Bırak Nûran fazla güzel olsun, biz de onu karşımızda görerek bahtiyar olalım.

Saatine baktı, telaşla karısından müsâade istedi. Çayı dışarıda içecekti. Akşam yemeğini de -maâlesef- ecnebî iş adamları ile yemeye mecburdu.

El öperek çıktı, gitti. Dilrübâ, onun mevzun* endâmına, kır saçlarının gürlüğüne ve elli beş yaşına rağmen güzel ve hafif kalan yürüyüşüne baktı. Lâcivert elbisesi, üzerinde dökme gibi oturuyordu. Boyun bağı bundan daha zarif bağlanamazdı. Nûman'ın memleketin en yakışıklı erkeği olduğu herkesin ağzında idi. Hâlâ da aşk mâcerâları yaşıyor... Dilrübâ'yı, gençliğinde çılgın isyanlara sürükleyen bu mâcerâlar, yirmi beş se-

---

* Rivyera: Fransa'nın Akdeniz kıyıları.
* mevzun: Biçimli, düzgün.

neden beri kopmayan bir zincir gibiydi. Fakat bu sonuncu mâcerâ, Dilrübâ bundan korkuyordu. Bu geçici bir heves, bir fantezi, bir arzu değildi. Bu sefer Nûman'ın hayâtında aşktı bu, ilk defa olarak elini uzatan ve ona bir işâret veren aşk. Dilrübâ bunu, kadın kalbinin görmeden bilen hassâsiyeti ile anlamıştı. İçi eriyerek kıskanıyordu. Şimdiye kadar Nûman'ı çok kıskanmış, hiçbir zaman bu kadar acı duymamıştı. Ne çâre. Dişini sıkmak, dosta düşmana karşı bir defa daha görünüşü kurtarmak lâzımdı. Saçı kırlaşmış iken kocasını kıskanmayı nefsine yedirmese bile daha başka düşündüğü ve korktuğu noktalar vardı: Bu yaşta gelip çatan şiddetli bir aşkın bir erkeği nerelere kadar sürükleyebileceğini düşünmek gerekti. İşte bir çiçekçinin yüz liralık faturası... Bu kadar çiçeği, Nûman birkaç ay içinde nereye götürmüştü?

Dilrübâ, yayvan bir vazoya doldurulmuş menekşelere eğildi; ateşler içinde yanan yüzünü çiçeklerin serinliğinde dinlendirdi. Uzaktan tramvay çıngırağı gibi bir ses geliyordu. Yoksa çınlayan kendi kulakları mı? Bir an için kocası, çocukları, evi zihninden silindi. Başını koltuğun arkalığına vererek gözlerini kapadı. Tasa kuşunun masalını düşünüyordu. Kuş demişti ki:

– Bu bir şey değil, dur bak sana daha ne tasalar edeceğim.

*

Seviştiklerinin ilk günlerinde Nûman ona şu ismi vermişti: Eglantin -Yabangülü- bu ismi Camille ile kendisinden başka hiç kimse bilmezdi, yalnız ikisine âit bir sır olarak ebediyyen yaşayacaktı. Fakat sonradan nasıl oldu bilinemez, ya Camille'in iftihar yollu gevezeliği yâhut onların gizli konuşmalarından bâzı parçalar kapan oda hizmetçisi Fotika'nın dedikodusu, bu isim duyuldu ve artık herkes Madam Schneider'i böyle çağırmaya başladı, Eglantin. Zâten lâkap kendisine pek uygun düşmüştü. O, vücûdunun duru pembeliği ve

bu tâze teni büsbütün açan koyu yeşil gözleriyle yabânî bir güle benziyordu.

Nûman'la her gün buluşuyorlardı. Her gün demek azdır. Çünkü Nûman onun her boş dakîkasından istifâde ediyor, onun ziyârete gittiği salonlarda bulunuyor, şehirde yolunu bekliyor, onu pencerede görmek için sokaktan geçiyor, telefon ediyor, mektup yazıyor. Her yerde ve her şeyde Nûman var. Bir bukette, bir kitabın yaprakları arasında, bir şişe lavantada... Bu adamın aşkı, Camille'in hayâtında boş bir nokta bırakmak istemeyen baskın bir sel gibiydi.

O gün, akşam yemeğine kadar vakit geçirmek için otomobille Sarıyer'e gittiler. Ortalık henüz kararıyordu. Karşı sâhilin ışıkları ile kıvrıntılı bir canavar gibi meydana çıkan Boğaz'ı seyrettiler. Tenhâ bir yerde durak yapıp biraz konyak içtiler. Nûman, gözlerini kaldırıp sevdiğinin yüzüne bakamıyor, ona söylenmeye lâyık bir söz bulamıyordu.

Sanki herhangi bir lakırdı, en küçük bir okşama Eglantin'e sevgisinin büyüklüğü hakkında yanlış bir fikir verecekmiş gibi âcizlik içinde sükût ediyordu. Nihâyet zararsız bir mevzûu ile bahsi açtı, söyledikçe kendi sesine ısındı ve konuşkan oldu.

– Bu yaz çocuklarım gelecek, diyordu, onları biraz tanıyorsunuz. Şımarıkçadırlar; fakat sevimli çocuklardır. Yalnız onlar değil, yeğenim Nûran da geliyor. Size ondan bahsetmiştim. Vatanınızda mûsikî tahsil etti. Fevkalâde bir sanatkârdır, onunla tanışmalısınız.

Camille, yan duran yüzünü Nûman'a çevirmişti:

– Ne mükemmel bir âile babasısınız. Sizin hesâbınıza çok iyi bir şey; fakat benim hesâbıma parlak bir not değil. Benim yanımda bile onları düşünüyorsunuz. Sevdiklerinizi size bir lahza bile unutturacak kadar kuvvetim yok.

Nûman, yaralanmış gibi sustu. Bir zaman düşündükten sonra:

– Eglantin! dedi.

Bir cevap bekledi. Fakat gene kendisi söylemeye başladı. Camille'in ellerini tuttu, kalbinin üzerine götürdü:

– Beni anlamak istemiyorsunuz! Benim için dünyâda sizden mukaddes ne olabilir? Allâh'ım olduğunuzu ben size nasıl söyleyeyim? Sözlerimden utanıyorum. Ben sizi senelerce uzaktan sevdim. Sizin kadar genç ve güzel bir kadının ben ihtiyara aşkını verebileceğini düşünmeye bile cesâret edemezdim. Öldüm, toprağımda çürümüştüm bile. Sonra siz mezarıma geldiniz, kalk dediniz ve ben dirildim. Ben, bâsübâdelmevti yaşadım, Eglantin. Beni dirilten, bana bu ikinci hayâtı veren sizsiniz. Sevgimden şüphe ederek beni incitmeyiniz.

Nûman Bey, yavaş yavaş kendisine sokulan Eglantin'i, birdenbire vahşîleşerek sert bir kavrayışla kolları arasında aldı.

Yemek zamânı Cercle d'Orient'da* mühendis Schneider ve diğer iki ecnebî ile buluştular.

---

* Cercle d'Oriant (Serkl Doryan): 1882 yılında İngiliz elçisi sir Alfred Sandison tarafından başlatılan çalışmalar sonucu: Diplomat, yönetici ve işadamlarından oluşan 30 kurucu üyenin sosyal amaçlarla kurdukları Cercle à Pera adlı klüp 1884 yılında Cercle d'Oriant adını almıştır.

II

Nûran, konservatuvarın müdür odasında Süreyya Bey'le görüşüyordu. Müdür onu, konservatuvarda bir vazîfe alması için kandırmaya uğraşmıştı. Fakat belli ki olmayacak. Bu garip kız yepyeni yollardan, ancak kendi şahsına has yollardan yürümeye karar vermiştir.

Nûran çok tâze ve diri bir kızdı. Garp kadınlarının dik ve canlı duruşunu andıran bir hali vardı. Sükût ettiği yâhut bir şey seyrettiği zamanki görünüşüne bakılırsa kibirli sanılırdı. Tâ ki dudakları, disiplinli bir topluluktan kurtulup rikkatle titremeye ve kelimeler teşkîl etmeye başlayıncaya kadar... O zaman onun katiyyen kibirli olmadığı, çok anlayışlı ve içli bir ruh taşıdığı farkedilir. Kendisi bu halinden memnun değildir. Fazla duygulu insanlar gibi, iç yüzünü meydana vurmaktan çekinir. Bunun için az konuşur; çünkü onu en ziyâde ele veren dudaklarının hareketleri ve sesidir.

Fakat bugün Nûran epey konuşkan. Çünkü Süreyya Bey'den çekinmiyor. Biliyor ki Süreyya Bey kendisini gözetlemiyor. Burada serbestçe gevezelik edebilir.

– Eh Fräulein*, söyleyin bakalım. Viyana'dan nasıl ayrılabildiniz?

---

* Fräulein (Froylayn): Almanca'da evlenmemiş kadın.

– Neden ayrılamayayım? Prater'de* fethettiğim gönüller mi vardı?

Süreyya Bey, kendisine atılan bu taştan haz ederek keyifli kahkahalar attı. Kendisi de çocukluğunu bildiği, Viyana'da berâber bulunduğu Nûran'a takılıyor, Nûran da ona dobra dobra cevaplar yetiştiriyordu. Bahis mesleğe dönünce ikisi de ciddîleştiler.

– Süreyya Beyciğim, ne olur boş zamânınızda beni Ortokods kiliselerine götürün. Bizans mûsıkîsi üzerinde başlanmış etütlerim var. Bu kilise havalarında eskiden kalma ne gibi elemanlar vardır, bizim mûsıkî ile temas noktaları nedir, hep tetkik etmek istediğim şeyler.

Süreyya Bey kendisinin bu yolda çalışmış olduğunu, mevcut notlarını Nûran'a teslim edeceğini söyledi. Kiliselere gitmek... Hay hay bu da olabilir, olur ya! Fakat her şeyden evvel Nûran, Türk mûsıkîsi hakkında bir fikir edinmeli.

İkisi birlikte konservatuvardan çıktılar. Beyazıt'a doğru yürüdüler. Yolda Nûran, yorgunluktan şikâyet ediyordu.

– Buraya geleli bana bir hal oldu. Acaba iklim değiştirdim de ondan mı? Dâima uyumak istiyorum. Sabahları saat on birde başım devriliyor. Şimdilik teyzemin yanındayım. Fakat daha nota sandıklarını bile açmadım. Yakında Suâdiye'ye taşınacağımız için yeniden ambalaj zahmeti olmasın dedim. Kuzenlerimi bekliyoruz, tanırsınız değil mi, Selçuk'la Tûran. Kışın ben ayrı çıkmak niyetindeyim. Teyzem baklayı ağzından çıkaramadı ama ben anladım. İstanbul'da genç bir kızın müstakil oturması henüz hoş görülmüyor gâliba. Fakat çalışmak için benim yalnızlığa, kendimi dinlemeye ihtiyâcım var. Ayıp mayıp dinlemeyeceğim.

Süreyya Bey "Vay!" diyordu. Maamâfih Nûran'ı yatıştırdı. Artık İstanbul'da da bir genç kız müstakil

---

* Prater: Viyana'da sayfiye yeri.

hayâtını yaşayabilirdi. Çalışan ve kazanan kadın kendi yuvasına neden kendi sâhip olmasın? Hâşâ, bunu bugün kimse ayıplamaz. Bu hususta bâzı yaşlı kimselerin eski görenekte ısrar etmelerini hoş görmeli.

– Koşma kızım, a a!.. Ben sizin genç bacaklarınızla yarış edemem.

Nûran onu hiç yadırgamadan sokuldu ve bir dakîka için koluna girdi. Süreyya Bey bir küçük saz tertip edecekti. İşte Nûran'a söz veriyordu. Kendisi de Nûran'ın şerefine çalacaktı. Çok takdir ettiği birkaç sanatkârı ona muhakkak dinletmek isterdi. Hele bir ûdî Sermet vardır, ancak o Nûran'a alaturka mûsıkînin rûhunu tanıtabilir. O, merhum tambûrî Cemil tarzında klasik, aynı zamanda târif edilemez derecede husûsiyetlerle doludur. Tam bir şarklı, mistik; fakat genç, tepeden tırnağa kadar ateş ve hareket... Üstelik güzeldir de hâin, kıyasıya güzeldir. Nûran onu tezelden tanımalı ve dinlemeli.

Nûran, Süreyya Bey'in harâretle çizdiği portreye alâka gösterdi. Nasıl?.. Mistik, şarklı fakat çok canlı bir sanat! Herhalde Sermet Bey'i görmek ve sazını dinlemek ister. Yalnız bilmem bu bey sâhiden güzel mi? Nûran iddia eder ki eline ud alan bir erkek güzel olamaz. O şişman sazı kucakladığı anda kendisinde erkek tavrı kalmaz da ondan.

Süreyya Bey:

– Öyle deme Fräulein! dedi, Sermet cidden yakıcı bir şahsiyettir. Korkarım ki şahsı da, sanatı da sizi lüzûmundan fazla saracak. Göreceksiniz.

Tramvay durağına kadar gelmişlerdi. Orada Nûran kebap kestâne satın aldı. Hava birdenbire rutûbetli bir sise bürünerek soğuduğu için genç kız asfaltın üzerinde hızlı adımlarla dolaşmaya başladı. Süreyya Bey'e kestâne uzatırken düşüncelerini bir kere daha îzah etti: Hayır! Sermet ona şahsı ile de sanatı ile de tehlike, hatta hatta bir câzibe olamazdı. Evvelâ, alaturka saza îmânı yoktu, ikincisi...

– Hiç korkmayın, Süreyya Beyciğim. Bir erkek ve elinde bir ut, nein*! Ne de olsa ciddî bir şey değildir. Belki bir dekor...

*

Boğaziçi'nin Anadolu yakasında eski debdebesini bugüne kadar nasılsa muhâfaza edebilmiş bir yalıda toplandılar. Süreyya Bey girift* çalıyordu, Kadıköylü Müfit Gâlip kemençe, Sermet Bey ud. Ev sâhibi, ihtiyar bir hanım, Nûran'ın yanına oturmuş, ara sıra saçlarını, sırtını okşuyor, çalınan şeyleri îzah ediyordu. Bu Mehpâre Hanım vaktiyle Nûran'ın annesini tanımış olduğu için genç kızı yalıda misâfir ederek ona memleketin en seçme bir sazını dinletmekten memnun kalmıştı.

Asım Bey'in rast peşrevi ile başladılar. Bu dört hâneli, çok ağır bir parçaydı. Nûran zannetti ki meçhul bir kuvvet rûhunun karanlıklarını delmeye çalışıyor, tabaka tabaka sıyırıp düşürüyor. Kendisinde şimdiye kadar kendisinin de tanımadığı birtakım müphem duygular doğuyormuş gibi biraz çarpıntı ve korku duydu. Sazı teknik cihetinden muhâkeme etmeye uğraşarak kendine gelmek istedi. Peşrevi garp mefhumlarına göre bir sıraya soktu "prelüd" dedi. Sonra beste çalındı. Ya bu ne? Beste de ne demek? Ne kasdediyor? Filvâki monotonluğu vardı. Evet, insafla söylemeli ki polifoni eksikliğini melodi ve ritm zenginliği ile telâfi etmeye çalışan bir mûsıkî ancak bu kadar yapabilir. Alafranga ile mukâyese yapmak doğru değil; çünkü alaturka karakteri dolayısiyle mahdut vâsıtalarla hükmedebilir ve bu mahdut vâsıtalarla elde edeceği şey işte budur ancak: Peşrev, beste.

Çalanlar da bunu acaba böyle mi telakki ediyor? Bilinemez. Onlar herhalde kendinden geçmiş gibi gö-

---

* nein (nayn): Almanca hayır.

* girift: Neye benzer, fakat neyden daha kısa ve eksik perdeli bir Türk mûsıkîsi sazı.

rünüyorlar. Süreyya Bey her zamanki şaklabanlığı hilâfına olarak çok ciddî bulunuyor, kaşları çatık, gözleri ağırlaşmış. Kadıköylü Müfit gözlerini büsbütün kapamış, sanki kemençesinden çıkan nağmeler ancak kapalı gözle görünen birer şekle bürünerek önünde resmigeçit yapıyorlar. Müfit Bey bu cezbeli duruşuna rağmen pek soğukkanlı görünüyor. Hiç şüphesiz sanatına hâkim, hem de hiç ambale olmadan sazının lezzetini tadan bir adam. Bu artistlerle Nûran aynı toprağın evlâdı ama arada ne büyük fark var. Onlar başka bir kültürle beslenmişler, memleketin mâzîye karışan eski kültürü ile. Nûran ise bundan o derece uzak kalmış ki işte ancak nazarî bir alâka ile onların sazını dinliyor ve tahlîle çalışıyor. Düşüncelerinin bu noktasında Nûran durakladı. Sâhi mi? Ben bu sanata çok mu yabancıyım? dedi. Üzüntü gibi, hissikablelvukū* gibi tuhaf şeyler duyuyorum. Demek rûhen büsbütün garplı değilim. Ne de olsa bu mûsıkîyi kanımda taşıyorum. Atavizm.*

Tekrar sâzendeleri tetkîke başladı. Bulundukları yer şark tarzında döşenmiş büyük bir salondu. Zemin göbekli yekpâre bir İzmir halısı ile örtülmüştü. Nakışlarla süslü tavandan kırk mumlu bir âvîze sarkıyordu. Yaldızlı kornişlerden yere kadar inen atlas perdeler açık bırakılmıştı. Denizde kaynayan mehtâbın mâdenî parıltısı içeriye vuruyor, lambaların ışığı ile karışarak eriyordu. Sâzendeler, hücre gibi girintili bir köşenin içindeki sedire oturmuşlardı. İşte meşhur ûdî Sermet!.. Evet, Süreyya Bey haklı imiş; kucağındaki uda rağmen pek yakışıklı bir erkek. Viyana'ya gitse ne muvaffakıyetler kazanır. Oradaki kadınlar zâten bu çigan tipinin delisi. Bir şey Nûran'ın gözüne çarptı: Saz başlamazdan evvel herkes birbiriyle az çok görüştüğü halde Ser-

---

* Hissikablelvukū: Önsezi.

* Atavizm: Atalarda bulunan bâzı karakterlerin, torunlarda gözükmesi.

met hiç konuşmadı. Yalnız, çalgı başlarken dinleyenlerin muayyen bir mesâfede oturmasını istedi, arada ölçülü bir boşluk bıraktı. Bu ince bir sanat kaygısıydı. Bir triyonun en muvâfık tesir mesâfesi ne olacağını Sermet'ten başka kimse düşünmemişti. Sonra... Sermet hiç etrâfına bakmıyor; Nûran henüz onun gözlerinin içini görmedi. Dâima önüne bakıyor. Fakat Nûran'da tuhaf bir his var: Sermet, kendisini görüyor, gözünü bile kaldırmadan, hem de çok iyi görüyor. Genç kızdaki ufak heyecânın bir sebebi de bu. Gayriihtiyârî, salonun tâ öbür köşesinde duran boy aynasını gözleriyle aradı, saçlarını düzeltti.

Şimdi şarkılar başlamıştı. İlk dakîkada biraz yadırganan bu âleme genç kız yavaş yavaş alışıyor gibiydi. Şarkılar kendisine besteden daha iyi, mûnis gelmişti. Hele bir tânesi vardı ki... Dede Efendi'nin eseriymiş: "Esti nesîm-i nevbahar" diye başlıyordu, enfes bir şeydi. Baharın çılgın müjdesi sanki sâhiden bu dört duvar arasında infilâk etti. Ûdî Sermet başını biraz kaldırdı; hücredeki oymalı mâden kandilden onun parlak siyah saçlarına pembe bir ışık düştü. O, dünyâyı unutturan âşıkâne bir dalgınlık içinde, baharın sarhoş nefesini, tâze gülleri, uyanan gönülleri, elden ele dönen peymâneleri anlatıyordu. Sevimli, sıcak sesini yükseltmişti. Şu anda o, bastığı toprakları sarhoş eden bir Baküs'tü. Gül mevsiminin işret zamânı, zevk ve safâ günleri ve hele hele... Âşıkların bayramı olduğunu söylerken sesindeki cümbüş ve sevinç... Nûran, olduğu yerde gevşemiş, erimiş gibiydi.

Müfit'le Süreyya, henüz biraz sofu yaşayan bu yalıda kendileri için gizlice hazırlanmış rakıyı içmeye gittiler. Sermet, salonda kaldı. O, saz çalarken rakı kullanmazdı. Nûran sonradan öğrendi ki, bu husûsiyet alaturkacılar arasında ender bulunur bir şeydir. Sermet bir bardak su istemişti. Udunu sedirin üstüne duvara dayadı ve işte ancak o zaman, bardağı dudaklarına götürürken Nûran'a baktı. Târif edilmez derecede aç,

hırslı, dokunduğu şeyi alazlayan bir bakışla genç kızı sardı. Suyu yudum yudum içerken âdeta "İşte seni içiyorum, işte seni bitirdim" der gibi bir hali vardı. Bu bakışı ev sâhibi Mehpâre Hanım hoş görmedi. Olabilir, bir erkek, güzel bir kadına gözünü fazlaca kaptırabilir; ama bu derecesi de vahşîlik... Mehpâre Hanım'ın canı sıkıldı. Yalıda ara sıra saz geceleri olurdu ve çok defa da ahbaptan güzel hanımlar gelir dinlerdi. Kadıncağız içinden "İlâhi Sermet!" diyordu, "Hiç böyle şey yaptığı yoktu. Kızı yiyecek gibi baktı." Sonra Nûran'ı gözden geçirerek Sermet'e biraz hak vermek istedi. Haspa tıpkı rahmetli annesi, annesinden de güzel! Kiraz renkli parlak ipekliden bir elbise giymiş, dudaklarını aynı renkte boyamış. Bundan başka da boyası yok. Lepiska saçları o duru beyaz çehrenin etrâfını ipek gibi sarmış. Entârisinin rengine fevkalâde bir tezat yapan iri mâvi gözleri var. Eh... Bu güzellikle onu pek rahat bırakmazlar. Yakında telini duvağını takarız. Mehpâre Hanım eliyle eteğini toplayarak, sofulardan gizli işret eden misâfirlerine bakmak üzere yan tarafa geçti. Onlar da zâten fiskos gülüp ağızlarını silerek içeri giriyorlardı.

Konserin devâmında, fasıl değişti, hicaza geçtiler. Sâlim Bey'in peşrevini, arkadan Doktor Suphi'nin bestesini çaldılar. Sermet berâber çalan arkadaşlarını, misâfirleri, hatta buraya tenkit maksadı ile gelen Nûran'ı bir hamlede sürükledi, götürdü. Daha sonra hicazlonga denilen oynak bir hava ve ferahfezâ semâi ile konseri bitirdiler.

Gece yemeği esnâsında patlayan büyük mûsikî münâkaşasına Nûran iştirak etmedi. Süreyya Bey'le arkadaşları da mukāyese ve münâkaşayı esastan reddettiler. Fakat iki nesil birbirine tutuşmuştu: İhtiyarlar alafranga ile eğlendi, gençler memlekette hakîkî mûsıkînin yollarını tıkayan alaturkaya hücum etti. Bunlar hep klişe haline gelmiş sözlerdi. Mûsıkî dâvâsının Türkiye'de anlayan anlamayan herkesin çenesini yorduğunu Nûran daha Viyana'da iken biliyordu.

Yemek bitip misâfirler odalara, salonlara dağılınca Nûran bu kuru patırtıdan kurtulduğuna ferahlayarak bahçeye çıktı. Meptapla yaldızlanan ince çakıllı yollarda Süreyya Bey iki arkadaşı ile sigara içerek geziniyordu. Nûran onlara katıldı. Bir müddet Boğaz'ın nurlu gecesini içlerine sindirerek sessiz durdular. Mevsim mayıs başlangıcı olmakla berâber hava serindi. Paltolara bürünerek dolaşıyorlardı. Fakat bahçe buruk bir çiçek kokusu içinde yüzüyordu, muhakkak karanlıkta görülemeyen birçok papatya var. Süreyya Bey:

– Söyle bakalım Fräulein, dedi, göğsümüz zırhlıdır, çek oklarını. Alaturka sazı nasıl buldun?

Nûran onunla yalnız olsaydı bu suale çok daha kolay cevap verebilecekti. Fakat diğer iki beyin huzûru kızı şaşırttı. Mâmâfih fikrini riyâsız söyleyecekti. Evvelâ teşekkür etti:

– Bana hiç şüphesiz bu nev'in en müstesnâ bir numûnesini tattırdınız. Çaldığınız şeyler çok güzel, sevimli. Fakat orkestradan polifoniden mahrum kalmaya mahkûm bir sanat, büyüyemez. Kendi karakteri onu ebediyyen cüce bırakacaktır. Fakat siz ve arkadaşlarınız sayılı sanatkârlarsınız. Esâsen fakir olan bir meyveden âzamî râyiha ve usâreyi çıkarabildiniz.

Kemençeci Müfit Bey genizden gelen dik ve kibirli sesiyle Nûran'a sordu:

– Alaturkayı dinlerken ne duydunuz?

– Vallâhi efendim, size bunu birdenbire nasıl anlatayım? Tuhaf bir ürperme, korku gibi şeyler hissettim. Peşrevle beste çalınırken henüz soğukkanlıydım. Tâ ki, şarkılar başladı ve arada udla taksim yapıldı, o zaman ipnotize ediliyorum sandım; dedim ya âdeta korktum. Size bu şark mûsıkîsi mistik ve erotik bir tesir yapıyor dersem beylik bir söz söylemiş olurum. Durunuz düşüneyim. Bunda daha derin bir şey var. Konseriniz devâmınca beni alâkadar eden nokta şu oldu: Dedim ki: Acaba bu beyler ne duyuyor? Sonra ud taksim yaparken şöyle bir cevap buldum: Sanatkâr bir şey arıyor,

dedim. Öyle bir iştiyakla, hasretle, vecd ile arayış ki... Yalvarıyor, hasretinin meçhul hedefini rûhu ile niyaz ederek yanına çağırıyor. Özlenen şeye fânî dille söz söylenmez. Ona lisan fevkinde* bir vâsıta ile, mûsıkîyle ricâ ediyor. Bana çık, bana görün, benimle birleş! diyor. Alaturka sazda sarih bir aramak ve yalvarmak var.

Dallarını şemsiye gibi açmış bir fıstık ağacının altına gelmişlerdi. Burada sözleşmiş gibi durdular. Süreyya Bey:

– Evet, belki dedi; belki mûsıkîmizin esas rûhu bir aramak ve çağırmaktır. Aramak... Güzel!... Fakat neyi? Belki Allâh'ı.

Sermet havanın serinliğine aldırış etmeyerek şapkasız çıkmıştı. Yüzü denize dönük duruyordu, bir şey söylemiyordu. O aralık yalıdan piyano sesleri yükseldi. Misâfir hanımlardan biri olacak, hicaz peşrevini çalıyordu. Süreyya Bey:

– Of aman! dedi, piyanoda alaturka çekilir mi? Bu ne barbarlık. Rauf Yektâ gibi, falso! diye bağıracağım geliyor.

Yavaş yavaş yalıya doğru yürüdüler. Gece orada misâfir kalacaklardı. Rüzgârla savrulan buruk çiçek kokularını teneffüs ederek mehtâbın içinden geçtiler.

*

Ertesi sabah Nûran gâyet erken uyanarak pencereye koştuğu zaman şaşırdı, kaldı. Kar yağmıştı. Az bir şey; fakat ne de olsa mayısta kar!... Henüz uykuya gömülü yatan yalıdan indi, bahçeye çıktı. Rıhtımda Sermet'i gördü. Genç adam yarı beline kadar çıplaktı. Gövdesini deniz suyu ile ovuşturuyor ve beden hareketleri yapıyordu. Nûran'ı görünce etrâfa bürünecek bir şey arar gibi bakındı. Kendini yalnız zannetmişti. Bu erken saatte yalıdan birisinin kalkıp bahçeye ineceğini hatırına getirmemişti. Fakat artık olan oldu. Bir baş

---

* fevkinde: Üstünde.

selâmı ile uzaklaşmak isteyen Nûran'ı durdurdu, genç kıza söyleyecek çok mühim bir sözü vardı. Evvelâ kendisinin şu çıplak hali affedilmeliydi. Nûran'la konuşmak için daha münâsip bir kıyâfet isterdi. Lâkin vakit yok! İnsan evinde muntazam bir hayat yaşarken giyinmeyi kuşanmayı ve her şeyi sırası ile yapmayı düşünür. Ama ev tutuştu, ateş saçağı sardı ise... O zaman âdet, kıyâfet, tekellüf akla gelir mi? O zaman kıyâmet ânı, ana baba günüdür ve işte kendisi, Sermet, hayâtının böyle bir gününü yaşıyor, onun etrâfı çepeçevre yanmaktadır. Duramaz, münâsip vakit saat bekleyemez.

Çıplak bedeninden sular sızarak Nûran'a doğru birkaç adım attı:

– Dün akşam çok haklı söylediniz. Ben şimdiye kadar hep meçhul bir hedefin hasretini çekerek yaşadım. Bütün sanatım gayr-i şuûrî bir aramaktı. Ne özlediğimi, ne istediğimi bilmiyordum. Şimdi biliyorum: Ben sizi aradım, sizi buldum.

Artık sizi benden, benim gönlümden söküp çıkaracak hiçbir kuvvet yoktur. Siz hakkımda, ne kadar fenâ düşünürseniz düşünün, ne derseniz deyin, Nûran Hanım. Ben size lâyık değilim. Fakat kaderinize küsün; siz benimsiniz.

Nûran, rengi atarak, dişleri birbirine vurarak karşısındaki adama bakıyordu. Hayâtının mühim bir dönüm noktasına geldiğini anladı. Benzi büsbütün soldu. Şu dakîkada bir şey düşünemiyor, dimağında bir tek kelime bulamıyordu. Fakat birdenbire zihninde Almanca bir cümle belirdi, mânâsı şudur: Benim esmer yüzlü kazā ve kaderim.

Sermet gelişigüzel bir erkek değil, mücessem kazā ve kaderdi. Genç kız, alınyazısını peşînen okuyan biri gibi korkulu bir cezbe içinde dondu kaldı.

III

Tûran'la Selçuk geldiler. Geldiler değil; düştüler, tepeden indiler. Bomba gibi patladılar. Serpintileri yalnız Suâdiye'ye, Kadıköyü'ne değil, bütün İstanbul'a yetti ve arttı. Bu çocuklar, durmadan ateş püsküren, birer yanardağ gibiydi. Hiçbir zaman kaplarına sığamamışlardı. Fakat bu sefer büsbütün çılgın bir halde çıkageldiler.

Selçuk, Almanya'dan bir arkadaş getirmişti, Fon bilmem ne... Onunla berâber kendisine ayrılan odaları beğenmedi, Tûran'ın odasını zaptetti. Çünkü Tûran henüz gelmemişti. Gelip de bu yağmayı haber alırsa kızılca kıyâmet kopacaktı. İki genç eşyâları sofaya attılar. "Yumurta sandığı", "Büyük annemin rehâvet yastığı" gibi tuhaf isimlerle târif ettikleri bu eşyâya gözleri tahammül edemezdi. Ayna denilen nesne ancak banyoda, tuvalet odasında yakışık alırdı. Tablolara gelince... Onların odalarına asacakları tablo bu evde, hatta şehirde, hatta müzede ne gezerdi.

Çektiler, savurdular, tepindiler; kimsenin karışmasına yol vermeden kafalarına göre döşediler. Fakat çarpıntılar, hafakanlar geçiren Dilrübâ Hanım da sonradan îtiraf etti ki, güzel ve âhenkli bir şey meydana çıkardılar. Zâten fecaat burada değil mi? İlk bakışta dünyânın nizâmını bir tekmede yıkar gibi görünen bu gençler sonunda dâima haklı çıkıyorlardı. Öyle şeyler yapıyorlardı ki, Dilrübâ Hanım bir boy kalkınıyor, karşı koyuyor; fakat sonunda sesini kesip boyun eğiyordu. Tûran da geldikten sonra komşu köşklerin hanımları birer ikişer

"gözün aydın" ziyâretine koştular. Genç kız bunlara çıkmak istemiyordu. Oda kapısına vuran hiz-metçiye yazı masası üzerindeki saati gösteriyor, diyordu ki: "Çalışıyorum, ziyâret vakti değildir; kabul edemem." Bu sefer Dilrübâ Hanım kendisi geliyor, Tûran'a memleketin âdetlerini anlatmaya, onu kandırmaya uğraşıyordu. Genç kız bildiğinden şaşmıyordu. "Adam Scmidt" iktisat nazariyesinden Türkçe bir hülâsa çıkarmakla meşguldü. Yolda tanıştığı bir vekil beye bunu vadetmişti. Zâten her gün bir buçukla beş arası çalışıyordu. Beşten evvel misâfir kabul edemezdi. O zaman Dilrübâ Hanım saçını başını yolup çığlıklar koparmak derecelerine gelirdi.

Tûran nihâyet annesine acıdığından salona inerdi. Fakat sağı solu yoktu. Sözlerini ok gibi işletirdi. Böyle olacak olduktan sonra anası babası onu niye birçok paralar dökerek pahalı bir üniversitede okutuyordu? On yedi yaşında gelin edeydiler. O da şimdi sürmeli gözlü, tombul bir hanım olurdu, çocuk yetiştirirdi. Bu da fenâ bir şey değil. Fakat mâdemki modern bir meslek kadını olmaya çalışıyor, kendisinden bu köhne hanımnine âdetlerine uyması beklenemez. O, iş başarmak isterdi, iş! Ve bir İngiliz lordunun mezarındaki kitâbeden parçalar okur-du: "Ağzımın yediğini ellerim ödedi... ilâh*..." Bu defalık da annesinin hatırı olsun, bir daha sefere kendisinin çalışma saatlerine hürmet edilmelidir. Salonda derhal başlamak istîdâdı gösteren hatır sormalara, küçük bey, gelin hanım hakkında uzun izâhata Tûran meydan vermez; bahsin dizginlerini eline alır ve bu hanımlara Sultan Hamid devri hakkında sualler sorar, bu belâya düştüğüne göre karşısındakinin bildiklerinden istifâde etmeye çalışırdı. Gene böyle bir gündü, evlenmek lakırdısı açıldı. Yaşlı hanım, Tûran'ın da artık çağı geldiğini ve herhalde baş göz edilmesi uzak olmadığını üstü kapalı işâret etti. Tûran pencere kenarına ilişmiş oturuyordu. Dilrübâ'nın, kıza hâlâ beş yaşında bir çocukmuş

---

* ilâh... (ilâ-ahîrihi): ve bu gibi, vesâire.

gibi "çekil oradan, düşersin" diyeceği, geliyordu. Tûran yerinden kalktı. Büyükler önünde sigara içmenin buralarda ayıp olduğunu aklına bile getirmedi. Bir sigara yaktı, kendini en rahat gördüğü bir koltuğa salıverdi.

– Vallâhi Hanımefendi, dedi; ben birçok arkadaşlarım gibi evlenmenin aleyhinde değilim. Beğendiğim biri karşıma çıkarsa evlenirim. Zâten bir sene daha tahsilim kaldı. Fakat hiçbir zaman göreneği tâkip etmiş olmak için kocaya varmam.

Yalnız şu kadar söyleyebilirim ki, yirmi beş yaşında hâlâ evlenmemiş bulunursam artık beklemem ve bir çocuk doğururum.

İhtiyar hanım biraz düşündü, duyduğu sözlerin pek içinden çıkamadı.

– Ne gibi çocuk? Nasıl çocuk? Evlâtlık mı?

Tûran sigaradan halkalar savurdu, güldü:

– Hayır efendim, doğururum dedim size. Gelişigüzel hoşlandığım bir adamdan; yeter ki, aptal ve hastalıklı olmasın.

– E... Çocuğun babası ne olur?

Tûran bu lâf anlamaz insanlarla konuşmaktan artık yorularak sinirli bir hareket yaptı. Efendim nerde, ben nerde? mânâsına dudağını büktü.

– Babasından bana ne? dedi. Ana da ben, baba da ben. Kocadan pekâlâ vazgeçebilirim ama bir veya birkaç evlât isterim. Kadın kısmı anne olmalıdır.

Dilrübâ Hanım'la misâfirleri oldukları yerde vurulmuşa döndüler. Aynı günün akşamı ana kız arasında bu mevzû üzerinde uzun ve gizli bir görüşme oldu. Dilrübâ Hanım kızından ayrıldığı zaman gözleri ağlamaktan kızarmıştı. Bu münâkaşadan da yenilerek çıkmıştı. Kızı ona öyle şeyler söylemiş, hayâtı öyle kuvvetli bir görüşle târif etmişti ki, kadıncağız nihâyet silâhları indirmişti. Dilrübâ Hanım evlâdını muhîte uydurmak için birkaç çelimsiz tecrübe daha yaptı. Fakat onlar tabiatı coşturan ilkbahar fırtınası gibiydi. Bu muzaffer akışın önüne geçecek hiçbir kuvvet yoktu. "Muhit mi?

Biz Türkler genç bir milletiz. Bütün eski kâideler inkılâpla berâber ortadan kalktı. Muhiti şimdi biz yapacağız." diyorlardı. Doğrusu aranırsa hakları da vardı.

*

Selçuk; beyaz tenli, mâvi gözlü, sarışın, ince yapıda bir gençti. Biraz teyzezâdesi Nûran'a benzerdi. Tûran ise buğday benizli, gür siyah saçlı, uzun kirpikli bir güzeldi. Üç genç, üçü de adamakıllı göz alacak kadar yakışıklıydı. Hepsinde boy bos yerinde idi. Selçuk'a bakıp kız olacağına, oğlan olmuş; Tûran'a bakıp oğlan olacağına, kız olmuş diyenler çoksa da hakîkatte Selçuk göründüğü gibi nâzik, çıtkırıldım değildi. Nârin endâmı çelik adalelerden yapılmıştı, irâdesi de tatlı mâvi gözlerini tamamiyle yalancı çıkaracak müthiş, soğukkanlı, hedeften başka şey görmeyen bir irâdeydi. Almanya'da felsefe ve edebiyat tahsil ediyordu. O memlekette husûsî ve mahdut bir zümre yapan bir edebî mektebe bağlanmıştı. Bu klik, aristokrasiden üstün bir aristokrasi temsil ettiklerine inanan, eski Yunan'ın jimnaz kültürüne benzer bir şey yaratmak isteyen münevverlerdi. İstanbul'da Selçuk ve arkadaşı Oscar herkesten başka bir hayat yaşamaya başladılar. Odalarında Hint fakirlerinin nefes ve beden idmanlarını tatbik ettikleri görülüyordu. Bâzı oruç, bâzı perhiz günleri vardı. Et yemezlerdi, geceleri çırılçıplak yatarlardı. Yemekte süt ve meyveyi tercih ederlerdi. Etraftan rüküşlük diye telâkki edilen daha nice hareketlerine rağmen, Selçuk, kendi sâhasında çok maddî düşünüyor, soğukkanlı, kuvvetli hamlelerle ilerliyordu. O şimdi Türk edebiyâtını ve Türk tiyatrosunu ele almıştı. Bir takım genç ressamlarla, muharrirlerle tanıştı. Yeni bir sanat mecmuası çıkarmak için harıl harıl çalışıyorlardı.

Mâvi gözlü, beyaz yüzlü Selçuk böyleydi. Nârin vücûdundan aldığı kuvvetle bir yumrukta adam devirirdi. İş sâhasında da bütün mânîleri çiğneye çiğneye ilerleyecekti.

Tûran'la anlaşamıyordu. Tûran ona Almanya'daki

sanâyi, bankacılık, ziraat, iktisat hakkında sualler soruyor, cevap alamıyordu. Selçuk'un bu sâhada pek az mâlûmâtı vardı. Beri taraftan da Tûran edebiyattan, tiyatrodan zerre kadar anlamazdı. Böylece iki genç, her biri kendi mesleğinin bandırası altında birbirine silâh sallayıp duruyordu. Allahtan ki, az buluşuyor, az görüşüyorlardı. Kuzenleri Nûran'ı da, bir çatı altında oturdukları halde seyrek görüyorlardı. Zâten bu köşkte herkes kendi âleminde. Tûran'la Selçuk, İstanbul kazan, onlar kepçeymiş gibi, şehrin dört bucağını kolaçan ederken hem babalarını hem kuzenleri Nûran'ı randevuda yakaladılar. Babaları, Madam Camille Schneider isminde Viyanalı bir kadını seviyordu. Çat burada çat kapı ardında, vız vız bütün semtleri dolaşan gençler, Nûman Bey'in en umulmadık yerlerde karşısına çıktılar; Kilyos'ta, Yûşâ tepesinde, Pavli'de. Adamcağız gizlenecek delik bulamadı. Çocukları sanki her yerde hâzır ve nâzırdı. Bereket ki, fevkalâde bir nezâket ve saygıları vardı. Nûman Bey'i görmemiş gibi davranıyorlar, babalarının böyle Tanrı'nın günü bir kadınla dağ tepe dolaşmasını tabiî karşılıyorlardı. Husûsî hayâta hürmeti o kadar ileri götürmüşlerdi ki, iki kardeş aralarında bile Madam Schneider'den bahsetmediler.

Nûran da Sermet Rıfat isminde bir beyle kırlarda, denizlerde gezip duruyordu. Sermet birkaç defa gelmiş, Nûran tarafından Dilrübâ Hanım'a, Selçuk'a ve Tûran'a takdîm edilmişti. Mahcup duruşlu, sessiz ve çok güzel bir adam... Bundan fazlası, kimin nesi olduğu belli değil. Ud çalıyormuş. Bu bir meslek diye kabul edilebilirse...

Dilrübâ Hanım ne desin? Nûran'ı ne yüzle çekip çevirmeye çalışsın? Kendi öz kızı, zaman oluyor, bütün gün ortadan kayboluyor, nerelerde kaldığı kendisine sorulursa bâzen anlatıyor, bâzen de "husûsî işlerim!" diye sözü kesip atıyor. Hiç olmazsa bu Sermet Bey çok ciddî, Nûran'a karşı hürmetli görünüyor. İkisi de bütün halleriyle derin bir alâkayı îlân ediyorlar. Bu bir izdivaç hazırlığıdır, buna bir şey denemez. Sermet sabahları

geliyor, bahçede kameriyede Nûran'ı bekliyor; bâzen bir kahve içiyor. Sonra ikisi de bir örnek beyaz spor kıyâfetinde çıkıyorlar. Berâber yüzüyorlar, yelken açıyorlar, tenis oynuyorlar. Gösteriş çok iyi bir netîce vaadediyor. Ah Allah vere de, bir pürüz çıkmasa! Dilrübâ Hanım, evlâtlarının kaygısı yetmiyormuş gibi Nûran'ın tasasını da çekerek günden güne ihtiyarlı-yordu.

*

Kanlıca'daki yalının sâhibi Mehpâre Hanım taşraya seyahate çıkarken, evini Sermet Rıfat'la kemençeci Müfit'e bırakmıştı. Sonraları Müfit Bey de bir yerlere gitti, Sermet yalnız kaldı. Mevsim haziran sonuydu. Genç adam Nûran'a yalvardı. Birkaç gün yalıya gelmesini ve kendisiyle berâber kalmasını istedi. Bütün bir gün tabiatın kucağında, tam bir âhenk içinde bahtiyar yaşayan iki insan için akşamları vedâlaşmak ne zordu. Artık o iki el sanki birbirine kenetlenir, o iki çift göz birbirinden ayrılırsa sönecekmiş gibi bağlanırdı. Nûran bu teklif karşısında birdenbire ciddîleşen ve garip bir sûrette mahzunlaşan yüzünü önüne eğerek kısa bir zaman sustu. Sonra sâdece: Peki! dedi. Yalıya gelecekti, birkaç gece kalacaktı. Sermet bu muvâfakattan çılgın bir sevinç duydu. O, en değersiz kadınların bile zorluk çıkarmalarına, nazlanmalarına alışmıştı. Halbuki Nûran, ilk günden beri hep peki demiş, onun her arzusunu derhal yerine getirmişti. Ve işte çekinmeden, bekletmeden en son ve ağır adımı da atacaktı. Tuhaf şey, düşünülecek şey... Yalnız bugünler Sermet'in düşünmeye, tahlil etmeye vakti yok, mecâli yok, Nûran onun olmalı. Bu birleşme artık pek tabiî bir netîcedir. Bahar olunca çiçeklerin açması, kozadan renk renk kelebeklerin çıkması gibi...

Yalıda geçen aşk günlerinin peri masallarını andıran şâşaasını târif etmekten vazgeçmeli. Saâdetin kusvâsı* nasıl mevzû yapılabilir? O, insan hayâtında biri-

* kusvâ: Ulaşılacak son nokta, son had, nihâyet.

cik mukaddes bir noktadır, insanlıktan üstün bir şeydir.

*

Ona, kalemini uzatamıyorum, hatta gözlerimi kaldırıp bakamıyorum. Hikâyemin burasında bir boşluk bıraktım. Ben irkildim ve ürktüm, fevkalbeşeri* tecellî ettiren* bu mukaddes sırdan elimi çekiyorum.

Yalıda geçirdikleri üçüncü gün. Vakit gece yarısını geçmişti. Sermet derin ve bahtiyar nefeslerle uyuyordu. İkinci kattaki bir odada, geniş bir karyolada yan yana uzanmışlardı. Üzerlerinde hafif bir beyaz ipek örtülüydü. Denize bakan iki balkonun kapıları açık duruyordu. Beyaz tül perdeler rüzgârla oynuyor, dalgalanıyordu. Denizden mi, gökten mi geldiği anlaşılamayan mâvimtırak bir ışık. Şiddetini kat kat artıran yâsemin kokuları pencereden kayıyor. Rıhtımda suların uykulu şıpırtısı, koruda kurbağaların vakvakları, yaz böceklerinin sürekli vızıltıları var. Nûran, gözleri kapalı, düşünüyordu:

"Ben ne oldum? Nasıl oldu da hep hasretini çektiğim bir saâdet böyle apansız beni kucakladı? Evet, ben bugün için yetiştim. Viyana'da kış sabahları teori derslerine yetişmek için karanlıkta kalkardım. Vücûdum yataktan ayrılmak istemezdi. Boz ışık içinde yarı seçilen karlı sokaklardan mektebe koşardım. Kendimi hiçbir zaman gevşek bırakmadım. Çok çalıştım, kuvvetimin son zerresini sarfederek kendi kendimi yetiştirdim. Bugün içinmiş. Vücûdumu, zihnimi, seciyemi terbiye ettim, kuvvetlendirdim. Şimdi anlıyorum, bugün içinmiş. Ah, bugüne ne uzun, ne yorucu, ne yürekler tüketici bir hazırlık! Herhangi bir melodi bana dokunurdu. Onu günlerce evde, sokakta mırıldanırdım. Onda gizli, çıldırtıcı bir başkalık bulurdum ama mânâsını anlayamazdım. Bütün bu mûsikî, çalışmalar, ferâgatler, bütün bu yaşayış, bu dopdolu gençlik hep bugün içinmiş. Sermet!"

---

* fevkalbeşer: İnsan üstü.

* tecellî etmek: Görünmek, belirmek.

Sermet uyuyor. Buna uyku da denemez. Hani Budistlerin bir cennet târifi vardır. Erenler, berrak semâvî sular üzerinde yüzen geniş lotüs çiçeklerinin kucağında yatarlar. Bu vücut kana kana içilmiş saâdetlerin şarabı ile yumuşamıştı. Bu dudaklarda hâlâ bûselerin sıcak lezzeti vardı. Bu ellerden, sevgiliyi okşayarak toplanan zevkin çağlayanları fışkırıyordu. Bu güzel alında, Allah'a yakın olmaktan gelen bir ışık var.

Nûran yavaşça örtünün altından sıyrıldı. Balkona doğru yürürken ona öyle geldi ki, dünya bir billûr küredir, kendisi de bu billûr üzerinde hafif çıplak ayaklarla koşuyor. Nûran seviyordu. Durması, yürümesi, yatması her şeyi değişmişti. Kanı en coşkun, en güzel duygularla aşılandıktan sonra sanki eski vücut gitmiş, yerine her zerresi bahtiyarlık senfonisini çalan, her zerresinden zevk ve saâdet taşan yeni bir vücut gelmişti. Sermet genç kadını bileğinden çekti, yatağın kenarına oturttu. Yarı mahmurluk halinde yalvardı:

– Öp beni Nûran, öp beni!

Nûran, eğilerek onu öpüyor, tepeden tırnağa kadar ıspazmozlar* geçiriyordu.

Aradan seneler geçtikten sonra Nûran bu ilk günlerin hâtırasını unuttu: Hâfızasının bir bölüğü âdeta sönmüştü. Bâzen kendini zorluyor, en uzak geçmişlerini biliyor; fakat Sermet'le birleştikleri o güzel baharı bir türlü gözünün önünde canlandıramıyordu. Çok defa bu halin sebebini bulmak için kendini zorladı, içinden çıkamadı.

Bir gün Kadıköyü'nün Küçük Moda taraflarında tenhâ bir sokaktan geçiyordu. Mevsim bahar, vakit ikindi idi. Sokak sessiz, boş, pencerelerde perdeler kapalı. Bir gün evvelki yağmurla yıkanan, renkleri mâvileşen kaldırım taşları üzerinde durgun bir güneş ışığı uyukluyordu. Nûran birdenbire Kanlıca'daki saâdet günlerini düşündü; fakat gene derhal zihni dağıldı. Teferruat kayboluverdi. Dimağında yalnız "Toska" opera-

---

* ıspazmoz: Kasılma.

sının bir yeri uyandı: "Ey tatlı bûselerin çılgın sarhoşluğu..." Ağlamanın ne olduğunu unutan Nûran'ın gözleri doldu. Sonra, o günlerin hâfızasında neden eriyip kaybolduğunu, keşfediverdi. Bu, koruyucu tabiatın insana gösterdiği en ince bir şefkattir. Bir daha ele geçmesi kābil olmayan saâdetlerin hâtırasını, insanın rûhunda söndürür. Çünkü insan o hâtırayı dâima göz önünde bulundurursa şimdi yaşadığı hayatla mukāyese edecek, bugünün çirkinliğine, yavanlığına tahammül edemeyecek, sürdüğü ömür gözünden düşecektir. Tabiat şefkatli bir el uzatır ve sezdirmeden o en güzel zamânın hâtırası üzerinden geçer, bir daha geçer. Nihâyet hâfızanın o kısmı silik kalır. Pek ender hâfıza, bir manzara, bir şarkı, bir koku ile uyanır. O zaman insan büyük bir heyecan duyar ve gözünden yaş gelir ve der ki: "Ben ne idim, ne oldum?.." Fakat çok sürmez. Eskilerin "nisyan"* dedikleri o mukaddes dalga ağır ağır yuvarlanarak gelir, açığa çıkan bu yaraları köpüklü örtüsü ile kapatır.

*

O gece Kanlıca'da Nûran o derece bahtiyardı ki, her şeye karşı muâfiyet kazanmıştı, denebilir. Ölüm bile ona el uzatamazdı. Bir acı, bir sızı duymasına imkân yoktu. Saâdetin iksiriyle müthiş kuvvetliydi. Bir aralık Sermet ondan içecek bir şey istedi. Nûran, elinde şamdanla bir merdiven aşağı indi. Kilerde kadehlere vermut boşaltırken elini kesti, şişenin ağzı kırıkmış. Elinden oluk gibi kan boşanıyordu. Nûran telâşlanmadı; yalnız hayret etti. "Bu gece benim elim kesilebilir mi? "Ben kazāya uğrar mıyım?" diye düşünüyordu. Bir türlü dindiremediği kana enikonu şaşıyordu. Sermet'e vermudu götürdüğü zaman sargılı elini arkasına sakladı.

*

Seviştiklerinin üçüncü ayı nihâyete ererken evlenmek meselesi artık aralarında kararlaşmış demekti. Bu-

---

* nisyan: Unutma.

nu ne biri ne öteki açık kelimelerle söylemedi ama, Sermet meselâ şöyle konuşuyordu: "Nûran, biz ihtiyarladığımız zaman... Nûran, kış geceleri iyi kitaplar okuyalım... Nûran, ilk fırsatta Atina'ya gideceğiz... ilah..." Nûran da sırası geldikçe buna benzer şeyler söyler, "ileride" ve "biz" diye başladığı cümlelerde hep çalışma ve sevgi dolu bir âtîden bahsederdi. Sermet'le Nûran'ın evlenmesinden daha tabiî bir şey olamazdı. Bu çift bir saat bile birbirinden ayrı yaşayamıyordu. Fakat her nedense Sermet pratik cihetleri Nûran'la görüşmüyor, nikâh târihinden, evden, eşyâdan lâf açmıyordu. Nûran zannetti ki, sevdiği, para zorlukları ile uğraşmak mecbûriyetindedir. Genç kadın kendi kendine bir takım hazırlıklara koyuldu. Teyzesi Dilrübâ Hanım'la görüştü. Kendisine anneden kalan küçük serveti hesap etti, bir bilanço yaptı. Nûran'ın Feneryolu'nda, bol ağaçlı bir meyve bahçesi ortasında harapça küçük bir köşkü ve ayda doksan lira kadar irâdı vardı. Bu da ayrıca tuhaf bir hikâyedir:

Dilrübâ Hanım'la Nûran'ın annesi Dilsezâ Hanım bir Abdülhamid paşasının kızları idiler. Dilrübâ Hanım, küfvü* olan bir adamla, zengin, aristokrat Nûman Bey'le evlendi. Dilsezâ Hanım, Ali Fethi Bey isminde genç bir doktor binbaşıyı sevdi, ona vardı. Dilsezâ, Nûran'ı doğurduktan birkaç sene sonra öldü. Zâten tarîkat hayâtına pek düşkün olan Ali Fethi Bey, karısını kaybedince büsbütün tekkelere postu verdi. Miralay rütbesini bulunca tekāütlüğünü istedi. Sırtında pek iğreti duran üniforma sıyrıldı, onun yerine hakîkî kisvesi olan haydariye* ile fahr* geldi. Ve nihayet "baba" oldu. Ali Fethi Beybaba'yı o zamânın Bektâşî zümresi tapınırcasına sevdiler. Bu adamda ideal bir Bektâşî şeyhine lâzım

---

* küfvü: Dengi.
* haydariye: Bilhassa dervişler tarafından hırka altına giyilen yakasız, kolsuz, omuz başları 7-8 cm.lik bir kulak şeklinde omuzları örten abâ veyâ çuhadan hırka.
* fahr: Özellikle bektâşilerin giydiği üzeri dilimlere bölünmüş taç.

olan her şey vardı: Yüz ve vücut güzelliği, güzel ses, saz, şiir, ince duygu, ince anlayış, kalenderlik. Kendine âit birkaç parça malı "Varını sarfetmede merdan olur Bektâşîler" diyerek tarîkat evlâtlarına yedirdi. Maltepe'de iki odalı bir evde tekāüt maaşına kaldı. Kendisine pek çok tekkeler teklif edilmişti. Fakat şeyhliği üzerine almak, tekkeyi idâre için dünya işleriyle uğraşmak demek olacağından, idealinde çok ileri giden bu adam hiçbirini kabul etmedi. Hatta biri-cik kızı Nûran'ın anadan kalan mallarını ayırdı ve teyzesi Dilrübâ Hanım'la enişte[illegible] Nûman Bey'i çocuğa vasî yaptı. Onun artık "evlât ve ayâli" yoktu, bir başına kalmıştı "Şah ve sultana kul" olmazdı. Tekkeler kapandıktan sonra bâzı uygunsuz kimselerin yaptığı gizli âyinlere yanaşmadı; fakat kendi dört duvarı içinde de bildiği gibi yaşamaktan vazgeçmedi. O hâlâ, akşamları demini, bahçede yetiştirdiği salatasını hazırlar; çırağ uyandırır, nefes okur, ney çalar ve hiçbir dünya gāilesini umursamazdı. Nûran, Viyana'dan döndüğü vakit babasını ziyâret edince, ikisi de kavuştuklarına candan sevinmişlerdi. Ali Fethi Baba bir yerlere çıkmazdı. "Evlât, sen benim âlemimden tat duymazsın ama istersen ara sıra beni yokla" dedi. Nûran ise iddia ediyordu ki, her ne kadar birbirine zıt iki dünyânın mahlûkları olsalar da kendisini babasına pek yakın hissediyor, onun kızı olduğu için değil, katiyyen... Bu daha ziyâde bir ruh kardeşliği, bir duyuş ve görüş yakınlığı. Nûran, doğru ifâdeyi bulamayarak, bir takım cümle dökükleri arasında çabaladıktan sonra birdenbire bu karışıklığın içinden sıyrıldı: "Bana öyle geliyor ki, günün birinde yollarımız birleşecek, baba."

Ali Fethi Bey mahzun mahzun kızına baktı. Elini gözlerine siper ederek düşündü.

– İnşallah, diyordu. Yalnız, doğruyu buluncaya kadar çok yanlışlar yapacaksın. Hakîkatı buluncaya kadar çok yalanlarla çarpışacaksın. Elimde değildi ki, tabiata yalvarayım da sana o geçitleri bağışlasın. Haydi kızım, kuvvetli ol! Ocağın aydın olsun, gördüğün cemâl olsun.

IV

Dilrübâ Hanım, Nûran'ı bir köşeye çekti ve anlattı. Sermet Rıfat, on dört senelik evli imiş, dört tâne de çocuğu varmış; üç erkek, bir kız. Komşulardan biri onu köşkün bahçesinde görünce, ne münâsebetle buraya geldiğini sormuş. Dilrübâ Hanım, Nûran'ın nişanlısı! demiş. Komşu şaşmış. Sonra inceden araştırmalar yapmışlar ve sâhiden de anlamışlar ki, ûdî Sermet Rıfat evlidir, Mühürdar'da evi ve dört çocuğu var. Fakat bu karı kocanın yaşayışı da pek tuhafmış. Eski nikâh zamânında birçok defalar boşanıp tekrardan evlenmişler, zaman olur Sermet altı ay evine gelmezmiş. Aklına esip birkaç hafta için avdet ettikçe karısı Müzeyyen hâmile kalır, ya doğurur ya çocuk düşürürmüş. Kadın henüz genç olduğu halde sayısız çocuk düşürmelerden, çektiği çilelerden yüzü buruşmuş, ihtiyar gibi olmuş.

Nûran inanmadı "başka birisi olacak." dedi. Hatta içine bir çarpıntı, bir ateş düştüğünü teyzesine belli etmemek için kahkahalarla güldü. Fakat ertesi gün ilk işi Mühürdar'da verilen adrese koşmak oldu. Çantasında Sermet'in resmi vardı, Nûran, Müzeyyen Hanım'la açık açık görüşmek ve zevcinin bu fotoğraftaki erkek olup olmadığını sormak istiyordu. Sokağın köşesini dönerken Sermet'le karşılaştı. Sermet, iki üç yaşlarında, sarı bukleli bir kızı elinden tutmuş, yürüyordu. Diğer tarafında da on yaşlarında kadar bir oğlan vardı. Nû-

ran'ı görünce o kadar fenâ oldu ki; kızın elini bıraktı, kız yere düşerek ağlamaya başladı. Nûran koşup kaldırmak istedi. Fakat Sermet daha evvel davranarak çocuğu oğlanın eline tutuşturdu "Al kardeşini eve git, benim biraz işim var." dedi. Sonra çekingen bir tavırla Nûran'a yaklaştı, kendisiyle konuşmak istediğini, berâber gelmesini söyledi. Küçük Moda bahçesine gittiler ve Sermet anlattı:

On dört sene evvel Müzeyyen'le Beyazıt'ta komşu oturmuşlar. İkisi de çocuk denecek kadar gençmiş. Sermet ona ud dersi veriyormuş. Bir gün kafesli bir odada karşılıklı iki sedirde oturmuş ud meşk ediyorlarmış. Müzeyyen birdenbire yerinden kalkmış, saçından bir tutam keserek Sermet'e uzatmış.

Sermet, o zaman pek güzel bir kız olan Müzeyyen'in (Sermet velev ki geçmiş olan bu güzellikten bahsederken Nûran'ın yüzü soldu) bu jestine karşı lâkayt kalamamış; o da bir şeyler yapmış ne söylemiş, geçmiş zaman, pek hatırlamıyor. Uzun sözün kısası, Müzeyyen bir gece bahçe tarafındaki balkondan Sermet'in odasına girmiş ve o gece Sermet'in felâketine temel atılmış. Evlenmişler. Üst üste çocuklar doğmuş. Sermet, bir türlü anlaşamadığı, sevemediği bu kadını birkaç defa boşamış. Derken medenî nikâh kānunu çıkmış. Halbuki o zaman Müzeyyen kendisinden boş bulunuyormuş. Bâzı kimseler araya girmiş. Çocukların menfaatini düşünerek nikâh tâzelemişler. Daha sonra Kaya ve Çiğdem dünyâya gelmişler. Şimdi Sermet'le Müzeyyen mahkemede ayrılıyorlarmış. Nûran'ı tanır tanımaz Sermet, boşanma dâvâsı açmış ve Nûran'ı incitmemek için bu işten hiç bahsetmemiş.

Belki de evli olduğunu duyarsa sevdiği kendinden yüz çevirir diye korkmuş. Günâhı büyük; fakat bütün ömrünce Nûran'ın güzel ve yüksek varlığını tapınarak her suçu affettirecek.

Nûran yalnız dedi ki: "Bana niye yalan söyledin?"

Hayır! O, Nûran'a yalan söylememişti. O, zâten

hayâtına dâhil olmayan bir kadını sükûtla geçmişti. Kanlıca'da Nûran onun olurken saâdet, gökyüzünden yıldız yağmuru gibi dökülüyordu. Hiç o zamanlarda Müzeyyen'in lâfı olur muydu? Ortada yalan yoktu.

Nûran, Sermet'i bu küçük mantık manevralarına tenezzül eder görünce ıztırâbı bir kat daha arttı:

– Bu başladığın yolda devâm etme, gözümden düşersin! dedi.

Sermet, acıdan, heyecandan yorulmuştu. Kesik sesiyle mahkemeden, ayrılıktan, Nûran'la evlenmekten bahsetti. Aşağıda, deniz banyosunda yüzenlerin çığlıkları buralara kadar çınlıyordu. Genç kız bütün sorguları, yalvarmaları cevapsız bırakıyordu. Gözleri, denizde oynayan ışıkların cezbesine kapılmış gibiydi.

Suâdiye'ye geldiği zaman, köşkün divanhânesinde teyzesiyle eniştesini radyoyu kurcalar buldu. Vakit öğle zamânıydı, neredeyse yemek yenecekti. Dilrübâ Hanım'la Nûman Bey onun kül gibi benzini görünce radyoyu kestiler. Nûman Bey dedi ki:

– Aldanmak her insanın başına gelen şeydir kızım. Hem böyle şeyler Ülker fırtınası gibidir; mevsiminde gelir geçer.

Nûran, mermer divanhânenin* ortasında put gibi duruyor, lâf bulamıyor; elinde hasır şapkasını sallandırıyordu. Onun bu halini görünce Nûman Bey pek fenâ oldu, yanına gidip kolunu kızın omuzlarına doladı ve ilâve etti:

– En yüksek sevenler en çok aldananlardır.

Yukarı kattan Selçuk'un sesi geliyordu, Almanca bir dans havası okuyordu: "Santa Luçiya'da ben sana sâdık kalırım." Sonra birdenbire gong çaldı ve yukarı katlardan patır patır yemeğe inenlerin ayak sesleri duyuldu.

*

* divanhâne: Eski Türk evlerinde, saray ve konaklarda büyük sofa, salon.

Nûran'ın zihni, başına gelen şeyleri şöyle etraflıca derleyip toplayamamıştı. Çok genç yaşta yabancı bir memlekete gidip kaldığı için Türk halkına mahsus bâzı düşünüşleri, hele mâzîye karışan eski âdetleri hiç anlayamıyordu. Sermet, ona, eski ve yeni nikâhtan, mihr-i müeccelden*, şer'î mahkemeden, imam kaydından, ilâm tebligātından filan bahsettikçe; Nûran bilmediği dilden bir masal dinler gibiydi. Onun iyice anladığı bir tek şey vardı: Saâdet emelinin ölümü. Evet her şey olabilir, belki Sermet'le evlenir, belki gene onu çok sevmekte devâm eder. Fakat Sermet'i artık eski gözle görmesine imkân var mı? Nerede o mûcize ki, eski inanmayı, eski benimsemeyi geri getirebilsin? Artık ne zaman Sermet'i görse, hep onun yabancı bir kadınla birleştiğini ve dünyâya dört evlât yetiştirdiğini düşünüyordu. Ne çâre ki gönlünü bağladığı yerden çabucak çözüp kurtarabilecek yaratılışta bir kadın değildi. Geride kalan âsûde tahsil senelerinin hâtırasına sığındı. Nerede o günler? Arkadaşları ile birbirlerine notalar, yazılı senfoni ve opera taslaklarını okudukları zamanlar? O zamanlar gönlünde sanat kaygısından başka şey yoktu. "Hani, diyordu, ben yeni Türk mûsıkîsi için çalışacaktım? Eski mûsıkînin dar ve dejenere kalıbı içinde ölür gibi çırpınan Türk rûhuna yeni ufuklar açacaktım? Hani benim on senelik idealim, emeğim; hani benim, milletin yüreğine kadar işleyecek olan sanatım? Çok uzun zaman yükseklerde uçtum, şimdi, düştüğüm yerde kalamam."

Burası pek doğru. Düştüğü yerde kalamazdı. Mâzîsi onu kalkmaya mahkûm ediyordu. Zannediyordu ki, bütün yüksek düşünmüş ve yüksek çalışmış insanlar için devamlı bir sukut* yoktur. Rast faslından fevkalâde şarkılar okuyan bir ûdî Sermet Bey, velev ki

---

* mihr-i müeccel: Dînî nikâh esnâsında belirlenip, boşanma ve ölüm halinde kadına verilmesi kararlaştırılan mal veya para.

* sukut: Düşüş.

tepeden tırnağa güzellik ve aşk timsâli olsa da, Nûran gibi bir kadın er geç silkinip onu atmalıdır.

Ondan elini çekebilseydi bu acıklı vaziyet derhal temizlenecekti. Fakat iki sevişen ruh birbirinden ayrıldığı zaman bile gene yaşamakta devam eden kan râbıtaları vardır ve bunlar umulduğundan çok daha kuvvetlidir. Kısa bir çekingenlik devresinden sonra Sermet genç kadını öpmek istediği zaman Nûran şiddetle çırpındı. Hayır, istemiyordu ve Sermet'e yalvarıyordu: Bir müddet kendisine el sürülmesin. Sermet onu dinlemedi, eski günlerden baskın bir ateşle Nûran'ı kucağına çekti. Ayrılık artık canına değmişti; diyordu ki:

– Olamaz mı, olamaz mı? Olur. Bak işte böyle, böyle ve böyle olur. Ve hatta böyle daha iyi olur. Ne yapabilirsin Nûrancığım? Kendini benden esirgemek için elinde ne vâsıtaların var? Burası Kalamış deniz kenarıdır. Gecenin bu saatinde burada in cin yok. Sen benim lûtfuma kalmışsın artık.

Nûran her yerde ve her an için kendisinindir. Köşke kaçsa, Sermet duvarları aşacak, camları kıracaktır. Kalabalık bir cemiyetin arasına sokulsa, sanmasın ki, Sermet skandal çıkarmaktan korkar. Sermet her yerde ve göğsünü gere gere îlan edecektir ki, Nûran onun karısıdır. Her ne olursa olsun, on dört senelik değil ya isterse kırk senelik evli bulunsun, çocuklarının adedi düzineleri doldursun, Nûran gene Sermet'indir. Nikâh mı lâzım? Pekâlâ. Kıskanç insanların çanına ot tıkamak zamânı yaklaştı. Nûran onun kolları arasına girecek ve değil ihtiyarlamak, çürüse, erise bile Sermet'in ateşini söndüremeyecektir.

– Bu böyle, yavrum, diyordu, pazarlık ölünceye kadar.

Nûran bu çılgın hamlelere karşı duramadı. Zâten nefsine îtirâf etmek istemediği halde Sermet'in yakınlığını özlemişti, onun bûselerine muhtaçtı. Yüzünü onun elleri içine bırakırken ağlıyordu. Sermet'i kayıtsız şartsız kendine âit sandığı zamanları düşünüyordu.

*

Dilrübâ Hanım'ın derdi başından aşıyor. Önünde elektrik ve su faturaları; bir aylık sarfiyat seksen lira tutmuş. Tabiî bahçe sulanıyor, tenis kortu sulanıyor, evdeki gençler her dâim duşların altında. Elektrik de ona göre, gaz da ona göre... Nûman, Şişli'deki konaktan bir antika silâh koleksiyonu sattı, dokuz yüz lira gibi gülünç bir fiyata. Koleksiyonda müzeleri kıskandıracak parçalar vardı. Eski devirlerdeki debdebesini bugüne kadar nasılsa muhâfaza edebilmiş bu âile de emsâli gibi sallanıyor, zengin varlığı parça parça ufalanarak dökülüyor. Dilrübâ Hanım'ın mânen başı dönüyor denebilir. Yuvarlanış gün geçtikçe hızını artırıyor, hangi uçurumlarda çınlayarak karar kılacağı belli değil. Dilrübâ Hanım son gayretini topladı. Şimdiye kadar tenezzül etmediği bir takım entrikalara başvurdu. Evvelâ Nûman'ı metresinden ayırmak lâzımdı. Madam Schneider'in evi, kocası, gelmişi geçmişi hakkında mâlûmat toplayan bir câsus kadın peyledi. İğrenç suratlı, çiçek bozuğu bir mahlûk her sabah köşke geliyor, Dilrübâ'ya rapor veriyordu. Mösyö Schneider uzun senelerden beri Türkiye'de yaşarmış. Vaktiyle çok parlak işler yapmış, yüklü paralar kazanmış. Son zamanlarda, Türkiye ecnebîlere otlak olmaktan çıkalıberi Schneider'in geliri daralmış. Hükûmetten iş koparamadığı için bâzı şahsiyetlere sokulmuş. Bunların dostluğundan istifâde ederek şimdi de yarı resmî sipârişler temin ediyor, eskisi kadar değilse de gene zararsızca değirmeni döndürüyormuş. Bu adam karısına gâyet geniş hürriyet vermiş. Artık buna "geniş hürriyet" de denemez. Nasıl anlatsak?.. Efendim, Türkçesi, iki gözünü birden yummuş. Madam pek çok âşık değiştirmiş. En sonuncusu Loid Triyestino'nun Odesa seferini yapan büyük bir gemisinde süvâri Romano Ruçimano. Bu haberleri veren Schneiderlerin hizmetçisi Fotika ondan hep "Mösyö lö Komandan" diye bahsediyor. Fotika diyor ki:

– Bizim madam hercâidir. Üç gün sever, dördüncü gün bıkar. Fakat bu İtalyan'ı beş senedir bırakmadı. Mösyö lö Komandan ayda bir İstanbul'a gelirdi, iki gün için. Kış geceleri Boğaz'a giren gemiyi, madam düdüğünden tanır, çırçıplak, balkona fırlardı. Ellerini sıkı sıkı kalbine bastırırdı. Geliyor, geliyor, derdi; ağlardı. Gidiyor, gidiyor, derdi; ağlardı. Kocasından boşanıp ona varmak istedi. Ama İtalyan almadı. Niye alsın? Onun her limanda şık bir metresi var. Sonra bizim madama zengin bir Türk beyi çıktı, yaşlıca; ama ne güzel, ne kibar. Kaptanı bastırdı.

Hacer Kadın, Fotika'yı biraz daha sıkıştırdı. Hanımından avuç dolusu para alan bu Rum kadını bir iki lira için Eglantin'i sattı ve son sırrı da söyleyiverdi:

Ruçimano İstanbul'a gelip de madamı Nûman Bey'le bulunca ifrit olmuş, tehditler savurmuş; şimdiye kadar hiçbir âşığı olmadığını Nûman'a her gün yeminlerle anlatan Eglantin pek korkmuş. İtalyan'ı susturmak için onunla gizli gizli görüşüyormuş.

Yazları Kandilli'de Frenk mahallesinde oturduklarından Nûman'a İstanbul'a ineceğini söylüyor ve böylelikle Nûman'ın o gün Kandilli'ye gelmesine mâni olarak eski âşığını kabul ediyor ve yeni âşığı şüphelendirmemek için acele İstanbul'a inip öğleden sonra da onunla bir yerde buluşuyormuş. Dilrübâ Hanım bu halleri öğrendikten sonra Nûman'a bir anonim mektup* yazdı, Madam Schneider'in mâzîsini haber verdi. İtalyan'la münâsebetinin hâlâ süregelmekte olduğunu gizledi. Nûman'ın pek derinden vurulacağını kadınca bir sezişle anladığı için bu acıklı noktada kalemi ilerleyemedi. Maksadı kocasını yıkmak, devirmek değil; o kadından soğutmaktı. Nûman yanıp tutuştuğu mahlûku bıraksın da, zarar yok; gene ufak tefek eğlencelere, sıhhatini ve bütçesini zedelemeyecek küçük mâcerâlara düşsün. Dilrübâ buna râzıydı. Kıskanmıyor değildi.

---

* anonim mektup: İmzâsız mektup.

Fakat artık yaşı ilerlemişti; artık evinden, ocağından, çocuklarından başka kaygı beslemek ona yaraşmazdı. Ve zâten yorulmuştu. Yirmi beş senedir Nûman'ı boş yere sevip kıskanmaktan tâkati kalmamıştı. Bir zaman gelir ki; tükenmez gönül hazîneleri de tükenir, ebedî isyan vâdeden dudaklar susar, gözler kapanır, boyun bükülür; insan der ki: "Ne yapayım, halim yok... Ne olursa olsun. Artık yoruldum."

İkindi zamânı Cercle d'Orient'ın büyük bakara salonunda bir poker partisi hazırlanıyor. Eski hâriciye memurlarından yaşlı iki Ermeni, bir mütekāit paşa, kapiten Ruçimano ve Nûman Bey oynayacaklar. Son ikisi, aynı kulübün âzâsı olmak îtibariyle birbirini öteden beri uzaktan tanırlar. Fakat son zamanlarda ikisi de daha yakın bir görüşme vesîlesi aradılar, karşı karşıya konuşmaya can attılar. Ve nihâyet buluştular işte, bir karede oynayacaklar. Nûman Bey tutumunu bozmadan, ölçülü hareketlerle gidiyor, geliyor, kart getirtiyor, kasaya fiş ısmarlıyor. Fakat İtalyan kendine o kadar hâkim değil; sinirli insanların yaptığı gibi mübâlâğalı gülüşler arasında fazla konuşuyor, elleri pantolon ceplerinde yalpalı bir gemici yürüyüşüyle salonda aşağı yukarı dolaşıyor.

– İstanbul benim ikinci vatanımdır, diyor, hayâtımın en güzel günlerini burada yaşadım. Bu şehirde kadınlar ne kadar güzeldir. Pastel mâvisi gökten yumuşak bir ışık dökülür, bütün sert konturları gevşetir. Gözlerim doyamaz.

Nûman Bey, âdet yerini bulsun diye, İtalya hakkında birkaç takdirkâr söz mırıldandı. Ruçimano şimdi bir maroken koltuğa serilmiş, parmaklarının ucunda sallandırdığı bir konyak kadehini arasıra dudaklarına dokundurarak anlatıyordu. Hayattan, gemicilikten, vatanperverlikten, kadınlardan, pokerden...

Kendisi güzel bir adamdı. Siyah kıvırcık saçları, kenarları hafifçe kırışık, mânâlı kara gözleri, bembeyaz düzgün dişleri vardı. Hele ağzı... Her an iştihâlı,

obur, bir bûse için uzanmaya hazır duran bu dudaklar, zevk düşkünü pek çok kadını günaha sokabilirdi. Fakat diğer bir tip kadın da vardı ki, Ruçimano'yu görür görmez utanır, ürker ve gözlerini yere indirir. Her ne olursa olsun güzel bir erkek, cesur bir gemici. Bir kadını kolları arasına almayı ve o kadını yepyeni zevklerin, ihtirasların aşısı ile kendine bağlamayı becerdiği kadar çalışmasını da biliyor, düşünmesini de. Kendisine göre orijinal felsefeleri var. Diyor ki:

– Poker, içtimâî hayat kavgasının minyatürü olduğu için severim. Bakınız, en yüksek vâhidi kıyâsî* asodur*. Aso, rûhânî kuvvet demektir. Meselâ: Din, kilise yâhut herhangi bir mânevî unsur, farazâ: Dehâ. Onun yanında siyâsî kuvvet, meselâ bir hükümdar (Ruva) ikinci kalır. Çünkü ruh ve dehâ doğrudan doğruya Allahtan gelir, dünya saltanatı ise kaba kuvvetin yâhut kör tesâdüfün eseri olabilir. Yâni dünya yüzünde birinci rol rûhun ve zekânın, ikinci rol kuvvetin, üçüncüsü kadınlarındır. Aso, ruva, dam. Sonra vale gelir, değişen devirlere göre bir aristokrat sınıfı veyâ yüksek sanâyi olabilir. Onlar: Âile, ev, ocak, soy sop demektir. Kent bir teşkîlâttır, bütün tesîri dizi ve istifindedir. Kent, bu kurumun verdiği cüretle kendini büyük bir şey gibi sahneye atabilir; fakat üçe yenilir. Üç, mütecânis bir zümrenin ekseriyetidir. Ful, destekli ekseriyettir. Kare ordudur. Floş ruvayel, serâpâ organize olmuş bir millettir ve her kuvvetten üstündür.

Yaşlı Ermeni, hem bir nükte göstermek, hem bahsi bir an evvel kesip oyuna başlamak için, dedi ki:

– Faşist İtalya o halde bir floş ruvayeldir; çünkü organize olmuş bir millettir, E viva!

Ruçimano bir hamlede konyak kadehini dikti; ayağa kalkıp omuz ve bel adalelerini gererek vücûdunu açtı ve oyun masasına doğru yürüdü.

---

* vâhidi kıyâsî: Birim.

* aso: İskambil kâğıdında birli.

Nûman Bey, Eglantin'in âşığı diye söylenen bu adamı dikkatle süzmüştü. Ancak iki düşman, iki rakip birbirine böyle derin bakar. Nûman, kıskançlık tesîri altında kalmadan, kapiten hakkında bîtaraf bir fikir edinmek istiyordu. Gönlünde yanan illetli sorgu şuydu. Eglantin bu adamı sevmiş olabilir mi?

Ruçimano'nun güzelliğini gördü. Fakat alımlı erkeklerde dâima bu güzelliği ve cinsî câzibeyi ebedî bir koz gibi oynamaktan ileri gelen bir kofluk ve züppelik peydâ olur. Ruçimano bu cepheden Eglantin'i iğrendirmiştir, diye düşündü. Rûhu inanmakla şüphelenmek arasında çırpınıyordu. Nöbet nöbet ayılan, bayılan bitkin bir hasta gibiydi. Şakaklarında biriken teri ipek mendiliyle ağır ağır topladı. Mükemmel biçilmiş lâcivert ceketi içinde geniş omuzları ile bütün heybetini muhâfaza ediyorsa da yüzü çok düşünceli, yorgun görünüyordu. Koyu kumral saçları arasında seyrek, mâden damarları pırıltısını andıran akçıl yollar şimdi ağarmış gibiydi. Dalgın dalgın etrâfına bakınıyordu; kâh ağır astarlı kadife perdelere, kâh şömineye, bronz lâmbalara. Nûman görünüşte sağlam bir adamdı; fakat bu yalancı bir gösteriştir. Evvelden onun içine düşen mikroplar tefrih* zamânını bitirmiş ve müthiş bir hastalık şimdi bütün ateşli ıztırapları, ölüm krizleriyle her an patlayacak gibidir.

Bu aralık Ruçimano yerinden kalktı, vücûdunun güzelliğini meydana çıkaran küçük bir hareketle gerindi. Bu yarı şehvânî, yarı âdi bir poz oldu ve Nûman'a yeni şüpheler getirdi. Karşısındaki adam hiçbir zaman Eglantin'e tesir yapmazdı. Hayır. O, hakîkatte, yağlı ağzına yumruk kadar makarna tutamları tıkan, kaba şapırtılarla ucuz şarap testilerini diken bir lazaroni idi. Âdî bir İtalyan zamparası. Korkulmaz ondan, Eglantin'le aynı bu kulübün salonlarında geçirdiği yılbaşı gecesi gözünün önüne geldi: Genç kadın toz pembe ipekli

---

* tefrih: Filizlenme, gelişme.

kadifeden bir stil elbise giymişti. Âvîze ışıkları altında vals temposu ile kıvrım kıvrım açılıp kapanan, ileri geri çırpınıp, toplanıp dökülen bu kumaş, bir sedef kabuğunun bütün nâzik renklerini aksettiriyordu. Eglantin'in âhenk içinde uçan endâmı, bâzen bir pembe bulut, bâzen bir gümüş çağlayan veya mor salkım oluyordu. Sağa sola dönmekten güzel kadının yüzü kızarmıştı, kumral bukleleri alnından geriye uçuyordu.

Bu hâtıralarla gözleri bulutlanan Nûman, birdenbire salonda elektriklerin yanmasıyla kendine geldi. Mevsim güzlediği için ortalık çabuk kararıyordu. Artık günlerin bereketi kalmamıştı. Masa başında Ermeni pokerci sesleniyordu:

– Kart çekelim, beyler!..

*

Nûman, Eglantin'i o kadar eziyetli sorgularla sıkıştırıyordu ki, çok defalar teminat vermekten, yeminler etmekten yorulup kesilen kadın, eli ayağı titreyerek sinirli hıçkırıklarla ağzına mendili kapatıyor ve bir koltuğa düşüyordu. Nûman artık sevgilisini ağlatmadan rahat edemez olmuştu. Kadının bâzen saçlarını çekiyor, bileklerini incitiyor, bâzen yüzünü tokatlayarak, göğsüne yumruklar atıyordu. Dâima çılgın, buhranlı birleşmelerle biten bu kavgalar Eglantin'in kadınlık hayâtında en eziyetli fakat en tatlı günler oldu. Şimdiye kadar erkeklerden yedi iklim dört bucakta gevelene gevelene paçavralaşan salon iltifatları görmüştü. Çiçekler, hediyeler, hatta mücevherler almış, pek çok âşıkâne sözler duymuştu. Fakat bugün anlıyordu ki, ilk defa seviliyordu. Nûman, Eglantin'in bir işâretiyle her şeyi bırakıverecekti. Karısını, çocuklarını, servetini, şerefini, hayâtını... Hakîkî bir aşk ancak böyle olurdu, en müthiş fedâkârlıklar silsilesini sıralayabilecek bir kuvvet. Bundan gayrisi yalandı. Eglantin, uyandırdığı bu korkunç yangının haşmetli büyüklüğüne o kadar hayranlıkla daldı, kendini o kadar kaptırdı ki, yaratılıştan

pek fazla derinliğe müsâit olmayan gönlünde ciddî bir sevgi, körükörüne bir teslîmiyet duydu.

Ağlayarak inkâr ediyordu. Ruçimano onun hiçbir zaman âşığı olmamıştı. Kocası ile yaptığı bir Venedik seyahatinde onunla gemide tanışmışlardı. Ruçimano, İstanbul'a geldikçe, evlerinde misâfir kalıyordu.

Nasıl?.. Venedik mi?.. Nûman, Eglantin'in Venedik işi sarı ipekli pijamasını, boncuklu el çantasını, pembe tavus tüyünden yelpâzesini hatırladı. Gözlerini büzerek, sigarasını hırsla derin derin çekerek sordu:

– Bu süsleri sana o mu aldı? Söyle!

Eyvah!... Anlaşıldı, sonu gelmeyecek. Kandilli'de Frenk mahallesinden yokuş aşağı iskeleye iniyorlardı. Avusturya sefâreti erkânından birinin evinde verilen konsere gideceklerdi. Merdiven gibi basamaklı yokuşu indiler. Yollar tozlu idi, ötede beride saman kırıntıları vardı. Bahçelerden horoz sesleri, aşağı caddeden bir kırbaç şakırtısı duyuldu. Boğaz'ın bu sessiz köyü, hele böyle ikindi saatinde büsbütün sessiz olmuştu. O kadar ki kol kola girince birdenbire çekişmeyi kesen Nûman'la Eglantin vücutlarının alışık yakınlığı içinde gevşeyerek birbirinin kanındaki âhenkli vuruşu duydular. Bebek'e geçen sandalda omuzdan topuğa kadar bitişik oturdular. Kayıkçıdan filan utandıkları yok. Zâten onları dâima gezdiren Marko, bu hali çok defa gördüğü için hiç onlara bakmadan kürek çekiyordu.

Konserde bütün ecnebîler vardı, Türk olarak yalnız Nûman ve konservatuvardan genç bir hoca. Klasik mûsikî faslını tâkip eden eğlence numaraları başlangıcında Eglantin ortadan kaybolmuştu. Epey zaman geçti; Nûman üzülüyor, fakat kimseye bir şey soramıyordu. Ortada danseden amatör artistlere bakar gibi sahte bir duruş tecrübesiyle meşgulken ev sâhibi bağırdı:

– Madam Schneider tarafından bir sürpriz...

Orkestra alaturka bir havaya başlamıştı. Nûman henüz ne olduğunu, ne olacağını anlayamadan, kalaba-

lığı yararak süslü bir zeybek yürüdü. Birdenbire sağanak halinde dökülen alkışlara aldırış etmeksizin salonun ortasına geldi. Bu Eglantin'di. Cepkeni, silâhlığı, oyalı yemenisi, her şeyi tamamdı. Dağ tepesinden ufukları gözler gibi kibirli bir çalımla baktı. Okumaya başladığı zaman sesine erkekçe bir inat, kökleşmiş bir azamet ifâdesi verebiliyordu.

Nûman'ın üzerinde kloroformla bayılmaya benzer bir hal vardı. Ellisinden sonra gelen bu ilk ve şiddetli aşk onu çok hırpalamıştı. Son haftaların şüpheleri, ölüm acısından beter kıskançlıkları da yüklenince Nûman büsbütün yıprandı. Şimdi Eglantin, eli silâhının kabzasında gezinirken ve efevârî bir meydan okuyuştan pişkin bir filozof tevekkülüne geçip "Bir gün olur deli gönül uslanır." diye avundururken Nûman'a gözyaşları geldi. Kendini zaptetmek için o kadar uğraştı ki, bu ağlama krizini savuşturduktan sonra vücûdunu ter bastı ve kulakları çınladı.

İşte Eglantin silâhlıktan iri çapta bir tabanca çekti. Kaşlarını çatıyor, seyircileri nişan alıyor... Bâzı kadınların sâhiden korktuğunu görünce yüzünün heybetli asıklığı gevşedi. "Siz bu kurşuna lâyık değilsiniz" der gibi bir tavırla tabancayı tekrar silâhlığa taktı. Türkü, oyun, pandomim hepsi bir arada.

Ecnebî salonlarında olamayan şeyler olmuştu. Türk toprağında kurulduğu halde bu bina ilk defa Türk rûhunun duyguları ile çalkalanmıştı. Bunu yapan da gene bir ecnebî kadındı, tepeden tırnağa kadar Viyanalı olan Eglantin. Sevimli şîvesiyle Almancayı mıncıklayan, vals çaldığı zaman etekleri savrularak parkelerde dönen Eglantin... Nûman, boğazında teessürler düğümlenerek kendi kendine îtiraf ediyordu ki, ancak aşk böyle cesur hamleler gösterir. Aşk, pek elle tutulur, gözle görülür bir mûcize yaratmıştı bugün, Viyanalı Madam Schneider'e zeybek oynatmıştı.

Artık barışmışlardı. Ruçimano, Venedik sözleri kapandı artık. Şimdi onlar her gün yeni bir zevk îcat

etmekle meşguldüler. Bir yemek, bir kokteyl, yeni bir terkip salata. Yerli malları koruma kānûnu üzerine zenginler muhîtinin çerez sofrası epey züğürtledi. Nerede o çeşit çeşit İtalyan ve Fransız peynirleri, Ren şarapları, şampanyalar, konserveler. Hani muz, hani ananas?

Şimdi Eglantin gibi usta ev kadınları bir kat daha ustalık gösterebilir. Meselâ Nûman, bir gün Kandilli'de yepyeni çerezler buldu. Hepsini metresi îcat etmiş. Piyasada yerli malı ne bulduysa ondan istifâde etmesini bilmişti. Domatesli, jelatinli dana paçası, karides çorbası... Enfes!

Nûman'ın artık para işlerini düzeltmekten ve ara sıra evine uğrayarak karısını, çocuklarını görmekten başka kaygısı kalmamıştı. Bütün ömrü Eglantin'in kucağında geçiyordu. Boğaz'ın yeşil korularında Âdem'le Havvâ gibi fütursuz geziyorlar, ebedî tüten arzularını loş bahçelerde yaşatıyorlardı. Yavaş yavaş devrilmeye yüz tutan yaz mevsiminin altın günleri, bütün renkleri, bütün kokuları ve gizli nağmeleriyle hep onlarındı.

*

Artık eylül girdi. Güneşin ışığı turunculaşmaya, yaprakların çöpleri, usâreleri azalarak kuruyup inceleşmeye, hatta tek tük düşmeye başladı. Bahçede narların, incirlerin kabukları çatlıyor. Meltemler de sustu artık, o aksi meltemler. Bütün yaz Moda koyunu, Fener açıklarını karıştırıp deşen azgın rüzgâr... Şimdi tam denize girilecek zamandır. Sular mâvi atlas gibi düzgün yumuşak. Ne rüzgâr var ne çırpıntı. Yazık ki, havalar serinledi. Nûran, mevsimin döndüğüne aldırış etmeksizin, gece bile denizde yüzdüğü için hastalandı. Bir haftadır ateşler içinde yatıyor. Ancak bugün derece düştü kendi de biraz açıldı. İkide bir kısa uykulara dalıyor, uyanıyor, düşünüyor; düşünceden yorulup tekrar dalıyor. Her şeye rağmen mukadderâtın yolunda yürümeye karar vermiştir. Mallarına âit bâzı muâmeleleri

tamamladı. Vasîsi Dilrübâ Hanım şimdiye kadar dikkatle koruduğu, artırdığı küçük bir serveti Nûran'a teslim etti. Feneryolu'ndaki köşk tâmir görüyor, bir şömine yapılıyor, eşyâ alınıyor. Sermet, kendisi için hazırlanan bu yuvanın masraflarına kendi de bir şey katamadığından utanıyor; Nûran bu işlerden bahsettikçe gözlerini önüne eğiyor. Sermet'in, karısından ayrılması, netîcelenmek üzeredir. Müzeyyen'le çocuklarına iktidârına göre bir nafaka veriyor.

Fakat onların da geçimlerini biraz daraltmaları lâzım. Mühürdardaki evin kirâsı kırk liradır. Oradan çıkacaklar. İstanbul tarafında ucuzca bir yere taşınacaklar. Sermet söyleniyor: İşte bu böyle! Her tarafın biraz fedâkârlık etmesi lâzım. Nûran az mı kahramanlık gösterdi? Her şeyi sîneye çekip dört çocuklu bir adama varıyor, hem de elinde bir udundan başka şeyi olmayan köhne, babayâni bir herife. Ya Sermet? Bütün kazancını Müzeyyen'le çocuklarına verecek, kendisi âdeta kör beslenir gibi Nûran'ın evinde yaşayacak. Ona ağır gelmez mi? Onun da bir erkeklik şerefi var. Ne yapalım, Müzeyyen de biraz darlığa katlanıversin. Eliyle gözlerini kapatıyor, ah çekiyor, olduğu yerde sallanıyordu.

Nûran hastalığında onu yanına kabul etmediği için Sermet çok fenâ oldu. Her gün Suâdiye'de Nûran'ı yokluyor, yukarı çıkmak için yalvarıyor, serseri gibi bahçede dolaşıyordu. Tûran'la Selçuk bir selâm verip geçerken, Sermet'e, alay ediyorlar, dudak büküyorlar gibi geliyordu. Nihâyet haftasına yukarı kabul edildiği zaman Sermet heyecanından titredi. Nûran'ı görecekti. Ona aradan bir sene geçmiş gibi geliyordu. Telaşla birkaç gül koparmak istedi, elleri dikenlerden yırtıldı. Yıkamaya vakit bulamadan yukarı fırladı. Kavuniçi Lui Kenz* döşeli bir odaya girdi. Nûran içerlek bir yerde kurulu karyolasında yatıyordu. Doğruldu, Sermet'e elini uzattı. Onun gülleri tutarken titreyen kanlı ellerini gö-

* Lui Kenz: Fransa kralı Onbeşinci Lui stili mobilya.

rünce acı bir bakışla sevdiğinin gözlerini aradı. Fakat Sermet kendini yatağın ayak ucuna atmış, Nûran'ın ayaklarını öpüyor, bir haftadır çektiği üzüntülü hasret boşalıyordu. Kābil olsa başını bu ayaklara gömecek, bu çok sevdiği vücûdu ebediyyen kendine zincirleyecekti. Yaz sonunun meyve kokulu ılık nefesi pencerelerden içeri dalga dalga dökülüyordu. Nûran gözlerini kapadı. Ne kadar zaman geçti bilmiyordu. Öyle tuhaf bir baygınlık geçiriyordu ki, ıztırap ile saâdeti birbirinden ayırt edemiyordu. Kendisi, coşkun bir nehrin sürüklediği bir yapraktı onu kapıp götüren nehir büyük bir saâdet veya büyük bir felâketti, belli değil. Ama büyüktü, bu muhakkak. Tekrar gözlerini açtığı zaman Sermet'in gözleriyle karşılaştı. Genç adam, kıymetli malları üzerinde yabancı bir elin gezdiğini bilen bir hasis gibi, Nûran'a bakıyordu. Hastalık Nûran'ı fazla hırpalamış mı? Renginden bir şey çalmış mı? Sermet'in hırsla dudaklarını gömdüğü o güzel yuvarlak boynu inceltmiş mi?

Nûran bu aralık Sermet'te daha başka türlü bir yumuşaklık, bir şefkat aradı. Tekrar gözlerini kapadı.

– Sermet! dedi, biliyor musun dünyâda en büyük hıyânet hangisidir? Birisi sana bütün rûhu ile inanır ve teslim olursa; fakat sen kendini bütün vermediğin halde ona ayniyle mukābele eder gibi görünürsen bu en büyük hıyânettir. İki insan arasında kale duvarları ya vardır ya yoktur. Bakarsın ki, karşısındaki kendi kalesini yıkıyor, hudutları siliyor ve sana tâ kendi can evine kadar bir yol açıyor; o zaman sen de istihkâmını devirmelisin. Ve illâ karşındakine demelisin ki: Dur, ne yapıyorsun, siperinden çıkma!

Sermet, genç kadının ellerini tutup göğsüne bastırdı. Nûran neler söylüyordu, Allah aşkına? Garp terbiyesi onu ne kadar sinirli yapmıştı böyle? Sevişen iki insan arasında kale duvarları, istihkâm, yok siper, bunlar ne demekti? Nûran çok ciddîleşen, sapsarı kesilen çehresini apaçık sevdiğine döndürmüş, şaşmayan bir katiyetle soruyor. Sermet'in şerefine, insâniyetine

hitap ederek sarih cevap istiyordu. Aralarında siperler olacak mıydı, yoksa bütün hudutları silecekler miydi? Sermet bu meselenin bütün hayat için ne büyük bir ehemmiyeti olduğunu bilsin de ona göre cevap versin.

Genç kızın üzerinde kavuniçi atlastan bir örtü vardı. Bu annesinin gelinlik yatak örtüsüydü. Nûran, daldığı bahsin ateşiyle kendinden geçmiş, yorganın kaydığını, mâvi dantel geceliğinin omuzdan sıyrılarak göğsünün bir tarafını açık bıraktığını farketmemişti, Sermet'in bakışlarında yeni yeni alevler tutuştu; Nûran'a biraz daha sokularak yüzünü yaklaştırdı, tıkanır gibi süratle bir cevap verdi:

– Hayır, diyordu. Aramızda hudut yok zâten yoktu, hiçbir şey...

Ve bir iğnenin mıknatısa doğru uçması gibi, karşısında açılan kırmızı ağzın üzerine düştü.

Sanki odadaki hava ağır atan bir nabızdı, duvarlara vuruyor, duruyor, gene vuruyordu.

Yarım saat sonra bu hava değişti, hafif ve köpüklü esmeye başladı. Sermet, yarı tok bir bahtiyarlığın verdiği çılgın neşe ile odada aşağı yukarı dolaşıyordu. Bugün çok güzel giyinmişti. Beyaz pantolon, çağla renginde ceket, neftîli kravat, çağla rengi podösüed* iskarpinler. Boy aynasının yanında duvara dayandı, ellerini arkasında kavuşturdu ve böylece, ayakta, Nûran'a karşı yavaş sesle bir şarkı söyledi:

Hâb-ı gâh-ı yâre girdim arz için ahvâlimi
*Bir perîşan hâlini gördüm unuttum hâlimi**

Sermet o kadar şen, o kadar taşkın bir sevinçle süslü idi ki, Nûran gönlünün sitemlerini unutur gibi oldu. İleride kocası olacak adamla kendisinin hayat, aşk, ideal telâkkileri hiç de birbirine uymuyordu. Nû-

---

* podösüed: Üstü ince havlı, yumuşak bir deri çeşidi, süet.

* Durumumu anlatmak için sevgilinin yatak odasına girdim/ Bir perişan hâlini gördüm kendi durumumu unuttum.

ran, Sermet'i biraz daha ağır başlı, biraz daha içli istedi. Fakat kim bilir?.. Belki bu cenup memleketinden hiç ayrılmamış bir Sermet, Nûran gibi gençliğini garpta geçirmiş bir kadına benzeyemezdi. Nûran; îman, teslîmiyet, mesûlîyet gibi mücerret düşüncelerle bunalırken o, beyaz dişlerini parlatan bir gülüşle coşuyor, sevgisinin zaferini dünyâya îlan ediyordu. Diyordu ki:

"Beni alkışlayın, kutlayın, kıskanın. Ben sevgilimi öptüm."

Tatlı sesiyle şarkısını okuyordu. Rasttan bestelenmiş ne âhenkli nağmeler, iniş, çıkış... Sermet'in şu andaki duygularına bundan uygun bir ifâde bulunamaz. Bak hele ne diyor:

*Leblerimle topladım, tebrik edin ikbâlimi**

* Dudaklarımla topladım, tâlihimi ve mutluluğum tebrik edin. (Beni alkışlayın, kutlayın, kıskanın. Ben sevgilimi öptüm)

V

Sermet'in karısı Müzeyyen erkenden kalktı. Yanıbaşında bir yatakta uyuyan Kurt'la Çiğdem'i uyandırmamak için terliklerini, soluk basma sabahlığını eline aldı, sofaya çıktı. Büyük oğlu Seymen, kalkmış, sofadaki muslukta yüzünü yıkıyordu; omuzunda bir havlu asılıydı. Müzeyyen: "Ne o Seymen, daha erken." dedi. Seymen, ellerini ağır ağır kurularken, on üç yaşından umulmayan bir ciddiyetle Müzeyyen'in karşısında dikiliyordu:

– Derslerimi bir daha geçeceğim, anne.

Havluyu duvardaki çiviye astı, Müzeyyen'e aldırış etmeden aşağı kata indi. Bu çocuk evde her mânâsı ile bir yabancı gibiydi. Anasına, babasına, kardeşlerine lâkayt ve dâima onlardan ayrı. Zaman zaman annesine acıyarak, sokulmak isteğine kapılır; fakat gene derhal kendini çeker, uzak ve alâkasız duruşuna bürünürdü. Seymen'in bu küçük yaşında sarih bir gâyesi vardı: Çalışmak, ilerlemek, bir âileden sıyrılıp çıkmak. Çok anlayışlı, içli bir çocuk olduğu için biliyordu ki, hayat kendisinden çocukluğu ve yuvayı esirgemiştir. Çocuk olmaya hakkı yoktur; âtîsini kendisi hazırlayacaktır, mesûliyet tamâmiyle kendi küçük omuzlarındadır. Fakat kendi değerini pek iyi biliyordu. O, mektepte ve mahallede, akran çocukların arasında bir genç yıldızdı.

Onunla boy ölçecek bir çocuk bütün Kadıköyü'nde yoktu. Seymen zekî, Seymen kuvvetli, güzel, çalışkan...

Doğuşta ondan yalnız şansı esirgeyen kader nihâyet utanacak, lâyık olan adamı lâyık olduğu yere geçirecekti. Müzeyyen, daha şimdiden saygı ve ürkeklik veren bu çocuğun arkasından bakakaldı. Pek çok zaman yaptığı gibi: Bunu ben mi doğurdum? diye düşündü. Bir asilzâde, bir prens, alnında fıtrî tacı ile dünyâya gelen insan üstü bir mahlûk!

Öbür çocukları hiç de Seymen gibi değildi. Kaya: Uykucu, kaba, tembel. Kurt: Şarlatan, sathî. Çiğdem: Sermet'in pek sevdiği bu sarı saçlı bebek henüz pek küçüktü. Sermet daha doğrusu Seymen'i sevmek istemiş; fakat ondan yüz bulamayınca, iki ortanca çocuğunu gözü görmeden bütün babalık muhabbetini Çiğdem'in üzerine yığmıştı.

Müzeyyen mutfağa indi. Hay gözü kör olası sütçü! Borçlar ödenmediği için dünden beri sütü kesti. Çocuklara bu sabah ne vermeli? Evde çay da yok ki, pişirsin. Malta taşları ile döşeli mutfakta kadın, çâresiz kalmış üzgün bir yüzle dört tarafa bakındı. Ocağın üstündeki rafta yarım karpuz görünce sevindi. Yarım karpuzu dörde böldü. Bir tepsiye ekmek, zeytin, peynir koydu, alt kat sofasındaki muşamba örtülü masaya bıraktı. Tekrar mutfağa döndü, bahçeye açılan kapının sürgüsünü çekti; kediler çöp tenekesini gene devirmişlerdi. Müzeyyen eski basma sabahlığı ile çıplak göğsünü kapatıp bahçeye çıktı, domatesleri yokladı. Bu sene salça yapmak için çok gecikmişti. Fazla olgunlardan birkaç tâne kopardı, yemeğe kullanmak için. Yemek?.. Evet, yemek, gece uykularını kaçıran düşünce. Bugün ne pişirmeli? Fazla masraf yapmadan çocukların hoşuna gidecek değişik bir şey bulmalı. Tel dolapta kâsenin dibinde biraz kavrulmuş kıyma var. Bir musakka yapalım, bir de Tatar böreği, yoğurtlu... Bunu çocuklar sever. Arkadan gene karpuz keseriz.

Müzeyyen, biraz evvel bahçeye koyduğu mangalın

üstünden, boruyu aldı. Mangalı mutfağa götürdü. İdâre olsun diye havagazını kullanmıyordu. Mangal doğrusu çok işine yarıyordu, yemek, çamaşır, ütü, her şeye yetişiyor. Tek fincanlık cezveyi duvardan alırken iki fincanlığa gözü gitti. Sermet evde olduğu zamanlar işte o mâvi cezve mangala sürülür, sabah kahvelerini karı koca karşılıklı içerlerdi. Fakat Sermet bu defa ayrılığı pek uzattı. Bir daha geri dönmeyeceğini söylüyor, mahkemeden boşanma karârı çıkartmaya uğraşıyor. Müzeyyen bu hallere alışkındır, onlar Sermet'le birkaç kere ayrıldılar, kaç kere mahkemelik oldular ve sonunda gene birleştiler.

Sofada Kaya'yla Kurt kavga ediyorlar. Kaya sabahları pek aksi oluyor, yataktan bin belâ kalkıyor ve zoru kime geçer başka, bir yaş küçüğü olan Kurt'a saldırıyor. Masa başında ayakta kahvaltı ediyorlar. Müzeyyen koşuncaya kadar dövüşmeye başladılar. Kadın onları ayırmaya uğraşıyordu. Gücü yetmedi. O aralık Seymen'in, koltuğunda çantası ile, ikinci kattan indiğini gördü! Gözleri, yardım ister gibi, büyük oğluna doğruldu. Fakat Seymen hiçbir şey söylemeden, sofadan geçti. Dövüşen kardeşlerine bakmıyordu bile. Yalnız biraz annesine döndü ve mektepli kasketini hafifçe kaldırarak, selam verdi, çıktı.

Öbür oğlanları da savdıktan sonra Müzeyyen başına bir bez bağladı. Pek ayakaltı olan bu sofayı süpürdü, sokak kapısının taş basamaklarını sildi. Bu iş bitince gene mangala koştu, su kaynıyordu, kahveyi saldı. Sonra ateş boş geçmesin diye biraz gömdü ve sacayak üzerine bir ibrik su oturttu. Mutfağın bahçeye açılan kapısı yanına bir iskemleye oturdu. Daha şimdiden yorgun bakan gözleri bahçede biraz yeşillik arıyordu. Kahvesini içerken bir yandan da kulağı zerzevatçıda idi.

Evet, Sermet! Bu defa sâhiden boşanacağını söylüyor, Nûran Hanım'la evlenecekmiş. Nûran Hanım; zengin, kibar, Avrupa'da tahsil etmiş bir kızdır. Müzeyyen

onu pek merak ettiği bir gün Sermet'i tâkip etti ve gördü: Sermet'le Nûran, Altıyol ağzında buluştular. Müzeyyen arkalarından yürüdüğü için pek istediği gibi kızın yüzünü göremiyordu. Geze geze Kalamış'a gittiler, orada bir bostana girdiler. Müzeyyen de girdi. Ağaçların arasına saklandı, Sermet'le nişanlısını doya doya seyretti. Lâcivert ipekliler giyen Nûran Hanım'ın güzelliği görülecek bir şeydi! İnsan değil peri; güzel endam, yuvarlak bir yüz, mâvi gözler, altın gibi saçlar. Orada Sermet'le berâber, elele, bostan kuyusu başında duruyor, gıcır gıcır dönen dolaba bakıyorlardı. Müzeyyen mi bu kızla boy ölçüşecek, hâşâ... Eh vaktiyle onun da yüzüne bakılırdı, kızlığında. Hem o vakit süsüne düşkündü, yüzüne krem sürer, saçlarını kıvırırdı... Böyle tarla cadısı gibi ortaya çıkmazdı. Sermet'in havâiliği, sonra bu çocuklar onun genç yaşta belini büktü. Hem Nûran Hanımınki sâde güzellik değil. Müzeyyen kadınlık hassâsiyetiyle derhal anlamıştı ki, Nûran bambaşka bir sınıf kadındır. Müzeyyen onu kıskanmaya bile cesâret edemezdi. Doğrusu, Allah için, Sermet de onun yanına yakışmıştı. Kocası Sermet'in, Nûran'la yan yana bostanda dururken, yüzü ne kadar değişikti. Evet, zâten Sermet, Müzeyyen'in yanında tam kendisi olamadığı için de değil midir ki, Müzeyyen'e bağlanmadı. İşte öbür tarafta, Nûran'ın yanında, hakîkî benliğini buluyor; ışığına, sıcağına kavuşunca açılan bir çiçek gibi. Bütün bunlar Sermet'in yüzünde okunuyordu.

Müzeyyen çocukların tepsisini topladı, mutfakta her şeyi yerli yerine kaldırdı. Bulaşık bırakmak âdeti değildi. Kirli bir kabı derhal yıkardı. Şimdi yukarıda yatakları düzeltmek lâzımdı. Sonra zerzevatçıyı kollayıp çevirmek; yemek pişirilecek, öğleden sonra sökük dikilecek. Vakit kalırsa Çiğdem'i alır biraz hava almaya çıkar.

Evet, ne diyordu, Sermet bu Nûran Hanım'ı seviyor ya?.. Sever tabiî. Yalnız bir mesele var. Zavallı Nûran Hanım onu bilmez. Bilmez ki, Sermet hiçbir zaman

büsbütün Müzeyyen'den ayrılmayacaktır. Karısını sevdiği için mi? Hayır, hayır... Karısını sevmez. Fakat... Bu oldukça muammâlı bir iştir. Sermet'i Müzeyyen'e bağlayan gizli bir râbıta var. Müzeyyen bunun ne olduğunu hâlâ anlayamadı. Karı muhabbeti değil, evlât muhabbeti değil; Sermet çocuklarına da pek aşırı düşkün değildir. Acâyip bir şey. On dört senelik evlilik hayâtı hep ayrılmak lakırdısı ile geçti. Ve Sermet en katî kararlardan sonra çat kapı gene geldi. Gene gitti, gene geldi. Şimdi Müzeyyen'de bir kanaat, kanaatten beter kökleşmiş bir duygu vardır: Sermet'le ölünceye kadar bu şekilde yaşayacaktır. Sermet bir tek şahıs değildir, bir vücut içinde birçok şahıstır. Bu şahısların içinde de, belki de biraz âdi olan bir tânesi vardır ki, ancak Müzeyyen'i ve Müzeyyen'in muhîtini ister. Sermet kendisini ne kadar çok hârice verse küçücük bir tarafı vardır ki, onu yalnız Müzeyyen'e verebilecektir. Müzeyyen bunu on dört senede anladı. Kocasına yalnız bir küçük, bir ehemmiyetsiz noktada sâhip olduğunu biliyor, nasîbine katlanıyordu.

Fakat Nûran Hanım bakalım kendi nasîbine katlanacak mı? Kabul edecek mi?

Ah!.. Ah!.. Bu sefer gidiş pek çetrefil. Sermet işi eni konu ciddîye döküyor. Müzeyyen'e bu evden çıkmasını, daha ucuz bir yere gitmesini söyledi. Tam göç etmeye kalkacak kadın, sandık sepet hazırlayacak, helâk olacak, son dakîkada Sermet onu gene geri çevirecek. Bütün angarya boşa gidecek. Çok oldu bu çooook!...

Müzeyyen yatakları düzeltmeye çıkacaktı. Merdivene ayağını atarken oraya bırakmış olduğu dolu faraşı görmedi. Çarptı, süprüntüleri yerlere saçtı. Bu dalgınlığa sinirlenerek kendi kendine: Hay sersem karı! diye söylendi.

*

Sermet'in canı sıkılıyordu, Nûran umduğu gibi çıkmamıştı. Esrarlı, uzak ve müstesnâ tasavvur ettiği

kadın âdeta yassı ruhlu bir burjuva kızına dönmek üzereydi. Bir evlenme telâşı ki, değme gitsin. Nûran köşk tâmir ettiriyor, eşyâ alıyor, çeyiz hazırlıyor. Durmadan nikâhtan ve evden bahsediyor, başka şeyi gözü gördüğü yok. Yazık sana, Nûran. Sen Sermet için bir mâbud idin, şimdi işlenmiş bir ayıbı tâmir için didinen zavallı bir kız oldun.

Sermet, Nûran'dan çok kendine acıyordu. Onun en büyük ideali vahşîce parçalanmış, yağma edilmişti sanki. Adımlarının sesi için bile can vermeye hazır olduğu kadın kendi kendini kıymetten düşürmüştü. Sermet'in, ancak erişilmeyen gâyeler peşinde hız alan rûhu, cansız kanatlarını devşirerek yere iniyordu.

Beri tarafta çocuklar ve Müzeyyen!... Müzeyyen, Çiğdem'i birkaç defa babasına göndermişti. Olana bitene aklı ermeyen bu sarışın bebek, babasını görünce hemen kucağına çıkıyor ve ceplerini karıştırıyordu. Henüz çok küçük olduğu için annesinin öğrettiği siyâseti tâkip edemiyor, baba bize gel, diyemiyor. Bambaşka bir şey söylüyor, meselâ bir uçurtma istiyor yâhut Seymen'den bahsediyor.

Nûran bu gizli buluşmaları bilse... Doğrusu da ondan saklamamaktır. Fakat Nûran eski âile ile görüşmenin şiddetle aleyhinde olduğundan Sermet'in cesâreti kesildi. Nûran, onu şaşkın ve zayıf gördüğü için, kuvvet şırıngası yapar gibi her gün telkinler veriyor:

– Sermet, bu râbıtayı kırmak senin için zordur. Uzun seneler berâber yaşamışsınız. Arada çocuklar var. Onun için şimdilik çocukları görmeye filân kalkma. Tâ ki dâvânız bitinceye kadar. Nihâyet zaman her şeyi tabiî bir gidişin âhengi içinde yürütecektir. Bütün yaralar kapanacaktır. O vakit çocuklarını görürsün.

Çok mağrur ruhların bâzen aşırı derece tevâzu gösterişleri vardır, karşıdakini şaşırtır. Nûran'ın bütün bu boynu bükük yalvarmalarını Sermet yanlış anladı. Genç kız, Sermet'le kendisinin tabiat tarafından seçilmiş ve birbirine perçinlenmiş bir çift olduklarına inan-

dığı için yaşayışlarına bir şekil vermeye uğraşıyordu. Mâdemki, etle kemik gibi ölmeden birbirinden ayrılamayan iki varlık idiler ve halk karşısında birbirinin olmaya karar vermişlerdi, o halde usûl neyse bir an evvel olsun bitsin. Gerçi Nûran'ın gönlü bir taraftan sönmüştü. Sevdiği adam onun hayâtına bir hîle ile adım atmıştı, evli ve dört çocuklu olduğunu gizlemişti. Nûran'ın kalbini heyecanlı bir îmâna, tatlı bir ümide boğmuş olan o eski tapınma, o yanık sevgi kalmamıştı. Bir daha geri gelemezdi ve zâten o duygular artık ölünceye kadar hasreti çekilecek bir saâdetti. Fakat ne de olsa Sermet'i hâlâ seviyordu, dâima Sermet'e âit bir kadın olarak yaşayacaktı. Nûran'ın, nasîbi olan yoldan yürümek için, gönlünden ve mefkûresinden yaptığı fedâkârlıkları Sermet anlayamadı. Genç kız ille bir kocaya bağlanmak istiyor, diye düşünmek budalalığında bulundu. Çekilmez bir asabiyet havası içinde geçen bu son günlerde Sermet, Nûran'ı anlamaktan o kadar uzaktı.

Adamcağız yorgundu da zâten. Üç aydır her gün, her gün Nûran'ın karşısına çıkmak onu bitirmişti. Kıyâfeti ile muttasıl uğraşmak angaryası şöyle dursun, Nûran'la bulunmak için bir de mânevî çeki düzen vardı ki, Sermet artık bunu başaramayacaktı. Meselâ Nûran'ın yürüyüşü, oturup kalkışı, en küçük jestlerine varıncaya kadar bütün halleri artık ikinci tabiat olmuş derin bir kültürün vergisidir. Nûran hiçbir zaman gevşek bulunmaz, dâima anformdur*. Fakat bu hal onu yormaz. Estetik kānunlar, bu güzel kızda otomatik olarak hâkimdir. Sermet için hiç de öyle değil. O, dâima kendine dikkat etmeye mecburdur; sesinin bir perde fazla yükselmemesine, kullandığı tâbirlere, ellerine, bacaklarına, her şeye. Ve işte nihâyet, alışık olmadığı bu sıkı duruş onu yordu. O şimdi, Müzeyyen'le geçirdiği lâubâli, zahmetsiz hayâtı özlemiştir. Ah nerede o

* anform: Formunda.

bahçe üstündeki sedirli oda, pijaması ile kenarına oturup kahve içtiği pencere. Ne olur şöyle belini yastıklara verip bir dinlense, çıplak ayaklarında terlikler sallansa. Müzeyyen, o zihni yormayan eski romanlardan birini getirse *Çapkın Gustav* yâhut *Monte Kristo'nun Oğlu* akşamüstü şöyle bir tepsicik ve onun çıplak ayaklarına yan bakmadan karşısında oturup ona hizmet edecek, kuvvetlice bir el veya dil şakasını kaldıracak bir kadın. Ayıp değil ya, bu da bir zevk. İnsan bâzen kadınını hırpalamak, yoğura yoğura sevmek ister...

Sümbülî bir günde Sermet, Zaharof'un iskelesinden, Mühürdar tarafına doğru yürüyordu. Son günlerde çocuklara veya Müzeyyen'e rastlamak için sık sık buralarda dolaşmıştı. Meyillice olan yolu pek hızlı yürüdüğü için biraz durdu, denize, İstanbul tarafına baktı; manzara, lâcivert üzerine kabartma işlenmiş, bir harita gibiydi. Yarım kuşbakışı perspektif içinde Haydarpaşa dalgakıranı, Selîmiye, tâ ötede liman... Kat kat açılan, iç içe zenginleşen, değişiklik peydâ eden bir panorama.

Kaç gündür bir tesâdüf beklediği bu yollarda boş yere dolaşmıştı. Acaba eve gitse mi? Fakat nasıl olur? Ya Nûran duyarsa; Nûran, Sermet'in şu günlerde boşayacağı kadının kapısını çalmasını affetmez. Ve haklıdır da. Sermet zâten gidip de ne yapacak, bir kat daha içlenecek. Hiçbir zaman doğru dürüst tütmemiş olan o ocağı artık unutmalı. Sermet içini çekti. Nefsine karşı gizlemek istediği teessüründen öç almak için acı acı söylendi:

– Besleyemedik, öldü.

Caddeden bir yük arabası geçiyordu. Sermet, gözleri büyüyerek, baktı. Kendi evinin eşyâsı taşınıyordu. Eski konsolu, çocukların beyaz karyolalarını tanıdı. Denkler, yatak bağları, tel dolap ve bakır kazan vardı.

Evet, unutmuştu. Müzeyyen demek bugün taşınıyor. Araba Sermet'in hizâsına geldi. O, kolları sarkık vaziyette, kaldırım üzerinde mıhlanmıştı. Bâzı şeyler

çok söylenir fakat hakîkatte gene onlara ihtimal verilmez. Demek birkaç ayda bir gidip dinlendiği, az çok bir yuva çeşnisi bulduğu ev dağılmıştı. Sermet'in çoluğu çocuğu, kap kacak, yatak yorgan sokaklara dökülmüştü. Sermet yolun kenarına çömelmek istedi. Şu anda kendini bir dilenciden, sâhipsiz bir sokak köpeğinden daha hakir buluyordu.

Araba geçti. Denklerin en üstünde, tâ tepede bir salıncaklı at vardı, vaktiyle Seymen için alınmıştı. Dört çocuk sırayla bu oyuncaktan hevesini aldı. Ne de kavi atmış, biraz boyaları aşındı, burun delikleri ateşli al rengini kaybetti, yelesi, kuyruğu yolundu. Fakat hâlâ sağlam. Çiğdem onu muhakkak doludizgin sürüyordur. Denklerin tepesinde, göğün koyu sümbülî mâviliğine karşı kopuk yelesiyle teressüm eden*, kalbe bıçak gibi işleyen bir şekil!..

Sermet prensip adamı değildi, duygu adamıydı. Onun hayâtına hâkim olan şey ne mantık ne tecrübe, dâima içinden kabaran bir duyguydu. Bu tûfanı coşturmak için bâzen en küçük şey bile kâfi geliyordu, bir kadeh içki, bir dokunaklı manzara, bir üzgün ses, Sermet'i bu sefer çığırından çıkaran bir göç arabası ve bu arabanın en üstünde giden bir salıncaklı at oldu. Artık Nûran, aşk, ebedî bağlılık filân yoktu. Şu anda, cezbeye tutulmuş bir derviş gibi, bütün varlığı pişmanlık içinde yanan çılgın bir Sermet vardı. Henüz dönebilirdi; ah!.. Çok şükür, henüz son adım atılmamıştı.

Tekerleklerin altına düşmeyi göze alıp caddeye fırladı, atların başlıklarını kavrayarak arabayı durdurdu.

*

Tûran'la Selçuk artık dönecekler, biri İngiltere'ye, biri Almanya'ya. İki kardeş birbirinin ağzından kurnazlıkla lâf almak istiyor; yolculuk ne günü ve hangi yoldan? Kazâya uğrayıp, aynı trene veya vapura düş-

* Teressüm etmek: Resim gibi canlanmak, şekillenmek.

mekten ödleri patlıyor. Çünkü bu takdirde az çok hürriyetlerinden fedâkârlık ederek birbiriyle konuşmak, berâber bulunmak mecbûriyetinde kalacaklar. Nihâyet bir sürü dolambaçlı istintaklardan* sonra Selçuk davrandı:

– Kızım şunu açıkça söylesene! Benimle gitmek istemiyorsun. Emin ol ki, bu arzuna canla başla iştirâk ederim. Seni rahatsız etmeyeceğim. Sen git, ben birkaç gün sonra yola çıkarım.

Tûran, çok sevimli bir sporcu hareketiyle, Selçuk'un elini kavradı, kuvvetle sıktı. Esmer yüzünde güneşli suların ışığına benzeyen bir gülüş, dipdiri, pırıl pırıl bir gençlik vardı.

– Vel*, Selçuk! İyi kardeşsin. Evet birbirimize yük olmayalım.

İkisi de gurbete götürmek için ufak tefek satın alıyordu. Selçuk eski harflerle basılmış kıymetli kitaplara merak sarmıştı. Bunları, nerede bulursa topluyor, bir hayli masrafa giriyordu. Tûran evden güzel işlemeli örtüler, yastıklar, Kütahya çinileri, bir de kahve değirmeniyle birkaç pirinç cezve ve gümüş zarflı fincanlar ayırdı. Londra'da odasını bunlarla süsledikten sonra İngiliz ve İsveçli arkadaşlarını dâvet edecek; onlara kendi eliyle çekilmiş, pişirilmiş alaturka kahve çıkaracaktı. Şöyle böyle bütün hazırlıkları tamamdı, pasaportlar, dövizler. Yalnız, Cumhûriyet'in onuncu yıl dönümünü görmeden gidemezlerdi. Bu sene (1933) Cumhûriyet bayramı için bütün Türkiye'de fevkalâde şenlikler hazırlanmıştı..

Selçuk'la Tûran pek fazla garplılaşmış oldukları halde vatan duygusu onların rûhunda derindi. Onuncu yıl dönümünü dört gözle bekliyorlardı. Bir gün köşke birkaç genç muharrir*, şâir, ressam dâvet etmişlerdi.

---

* İstintak: Sorguya çekme, soru sorarak söyletme.
* İng. İyi.
* Muharrir: Yazar.

"İdeal Türk" mefhûmu etrâfında bir kızılca kıyâmet koptu.

Misâfirler, Türkiye'den çıkmamış insanlardı. Millete iyi hizmet etmek isteyenin milletle dâimî temâsı kesilmemesi lâzım geldiğini iddia ettiler. Selçuk karşı geldi. Öbürleri dedi ki:

– Hiç itiraz etme. Bak, sözümüzün en canlı misâli sensin. Ana dilini âdeta bir Alman şîvesiyle konuşuyorsun. Düşünüşünde millî çeşni, Türk'e mahsus orijinalite yok. İyi bir vatandaş olmak isteyen, mecbur değilse, yabancı ülkelerde pek fazla kalmamalıdır; sen neredeyse Almanlaşacaksın.

Selçuk kızdı, ayağa kalktı. Boşalmaya hazırlanan gergin bir yaydı. Karşısındakiler onun yalnız şîve bozukluğunu duymuş, Almanya'da edindiği bâzı jestleri görmüşlerdi. Değil işte, hayır! O, Selçuk, hepsine karşı iddia ediyordu ki; Türklük başka, alaturkalık başka şeydir. Alt tarafı bir insan zenciler arasında yaşarsa onlara bile bir benzeyiş bağlar, fakat rûhen zenci olur mu? Bunun gibi Türklük de şîveyle, kılıkla, pilavla, hicaz peşreviyle değil; ruhla ölçülür.

Selçuk yavaş yavaş eski soğukkanlılığını buldu. Mâvi gözlerinden keskin ve güzel bir ışık dağılıyordu. Camlı kütüphâneye dayandı, kollarını göğsünde kavuşturdu ve son söylediği sözler artık kanaat değil, îmandı. Cevap istemiyordu ve cevap dinlemeyecekti:

– İdeal Türk, Türk olmanın mesûliyetini, millete karşı borcunu en çok duyan ve ona göre çalışan adamdır.

Bu bahis bitmiş, örtülmüş, mühürlenmişti. Artık kim ne derse desin; Selçuk sohbette yoktu. Misâfirler biraz ürkerek sustular. Öyle vücutlar vardır ki, onların herhangi bir iddiası kolay kolay tekzip edilemez; o kadar kuvvetli ve temizdirler. İşte Selçuk, ilk bakışta bir eski Yunan sütunu gibi nârin, zarif; fakat iç yüzü demir. Kolları hâlâ göğsünde çapraz duruyor. Beyaz gömleğinin açık yakasından adaleli bir boyun görünüyor.

İnkâr edilemez ki, vücûdundaki zinde ve tetik duruş dimağında da var. "İdeal Türk" hakkında bu akşam çok söz söylenmiş; fakat kimse bu tipi Selçuk'tan daha isâbetli târif edememişti.

Tûran, hem ev sâhibi, hem de mecliste biricik kadın olmakla, soğuyan sohbete yeni bir yol açmak istedi. Dedi ki:

– Siz böyle diyorsunuz ama biz de İstanbullu münevverlerde mühim eksikler görüyoruz. İstanbul, insanı yumuşatan, gevşeten bir şehir. Burada yaşayanlar sağlam bir çalışma sistemi edinemiyorlar.

Selçuk'la Tûran göz göze geldiler. İki kardeş bu meselelerde hep aynı ruh, aynı fikirdi. Genç kız şimdi dâvâsını daha geniş yapıyor, İstanbul'un insanda en ziyâde muhayyile kuvvetini harekete getirdiğini; fakat enerjiyi tavsattığını misallerle anlatıyordu. Bunları söylerken gözünün önünde hep Nûran vardı. Nûran! Senelerden beri gür çağlayan bu parlak gençlik, bu tok serpilmiş fidan, İstanbul'da üç beş ay içinde nasıl gerginliğini kaybetmişti, nasıl bükülmüştü.

Nûran, hele son günlerde, bütün âile için bir hicran, bir kördüğüm oldu kaldı. Ûdî Sermet, boşamak üzere olduğu karısı ile barışmış, Mühürdar'da eski evinde yaşıyor, Nûran'a gözükemiyor. Kış için Beyoğlu'nda bir çalgılı gazinoda iş almış. Sermet ilk defa olarak piyasaya çıkıyor. Şimdiye kadar alaturkacılar içinde klasik bir pâye tutabilmişti. Gazinolarda çalmaz, saz elinde iken içki kullanmazdı. Fakat zamanlar değişti. Alaturkanın alıcısı günden güne azaldıkça bu eski sanat nihâyet meyhânelere düştü. Her ne olursa olsun, Sermet Rıfat'tan beklenen bu değildi. Konservatuvardan Süreyya, Müfit Gālip ve diğer bütün alaturka muhipleri Sermet'in Nûran'ı alacağını ve o büyük mûsikî dehâsı ile alafrangaya geçeceğini sanmışlardı. Bu genç kız Sermet'in başına gökten inmiş bir nurdu; hem kadın, hem ilham perisi, aynı şahısta... Herkes Sermet'i bahtiyar adam diye kıskanırken o şansını tepti, eski

karısına döndü. Duyanların ağzı açık kaldı, öylesine bir sersemlik.

Nûran görünmez biri tarafından sakatlanmış gibiydi. Zayıfladı, zayıfladı, yüzü ufacık kaldı. O kadar yaralı idi ki, dokunulacak en küçük bir tarafı yoktu. Etrâfında eniştesi, teyzesi, herkes meyus bir sükût içinde bekliyordu. Hani ağır hastalar vardır, doktor der ki: Tıp için yapacak bir iş kalmadı, vücut ölümü yenerse ne âlâ. Doktor böyle söyleyince hastanın yakınları, o bitkin vücûdun açacağı en son ve en zorlu savaşı beklemek için nefeslerini keser, duâ ederler.

Nûran'ın vaziyeti de buna benzer bir şeydi. Bir lokma çiğnemek ve yutmak mühim bir mesele, her nefes alış yorucu bir işti. Sanki ruh, vücut mekanizmasını kandırıyordu: "İşleme, dur! Bu kadar çirkin hıyânetler gösteren bu dünya için çalışma!" Vücut, rûhun telkînini dinliyor, hevessiz ve ağır işliyordu.

Ölüme yakınlığın en büyük alâmeti karanlığı aramaktır. Ağır hastalar loş ve ıssız yer ister. Vücûdun nefes alırken bile güçlük çektiği bu safhalarda ışık yorar. Nûran odasında lâcivert muşamba perdeleri hiç açmıyordu. Başını kaldırıp göğe bakacak tâkati yoktu.

Rûhundan bütün gökler bütün ufuklar silindiği günden beri gözlerinin de renge ve şekle tahammülü kalmamıştı. Bir divan üzerinde, gözleri kapalı, upuzun yatıyordu. Elleri, sonbaharda sapları kuruyarak düşmeye bahâne arayan, yapraklar gibiydi. Genç kız suallerle kıvranıyordu:

– Niçin inandım? Çürük ve dejenere bir adam için bu kadar sevgi, bu kadar îman bana nereden geldi? Ben ki, hep güzeli ve sağlamı sevmiştim. Bugüne kadar beni hiç aldatmayan sevkitabiî* nasıl oldu da beni Sermet'e götürdü?..

Kadere, kısmete inanmayan Nûran kendi kendisini itham etmekten başka çâre bulamıyordu. Bütün var-

---

* sevkitabiî: İçgüdü.

lığı bir sevgi ve îman tûfanı gibi Sermet'in üzerine inmişti. Yanlış!... Sermet bu duygulara muhâtap olacak adam değilmiş. Fakat bu hatâyı yapan kim? Nûran'ın insiyâkı değil mi? Genç kız bin insanın yaşayabileceği en korkunç azâbı yaşıyordu; kendi kendisinin düşmanı. Çektiği ıztırâbın öcünü almak isterse bir tek yol vardı, dişleriyle tırnakları ile kendi vücûdunu paralayıp yere indirmek. Durup durup yeni baştan başlıyordu:

– Niçin inadım? Bu îman bana nereden, kimden geldi?

*

Sonra ıztırâbının kaynağını anlar gibi oldu: Bir şey kaybetmişti, fakat ne? Bunu bulamıyordu. Yalnız hissediyordu ki, kaybolan o şeyin bir daha yerine gelmesi ihtimâli yoktu. Pek az insan böyle bir ziyâna uğrar. Hayâtı sürdüre gelen gizli kuvvet büyük kütleyi bu ölçüde bir yağmaya uğramaktan korur; çünkü Nûran'a olan her insana olsa yeryüzünde hareket kalmayacaktır. Görünürde kız gene eskisi idi, hep o kalıp, o ses, o karakter. Fakat bu hal etrâfı aldatan bir gösterişti. Hakîkatte, Nûran kendisini noksan, âdeta veznini kaybetmiş gibi hissediyordu. Göze görünmeden eksilip giden o mühim şey neydi acaba? Genç kız yatarken, dolaşırken, otururken hep bunu düşünüyordu. Sabahları bornozuna sarılıp banyoya gidiyordu. Şimdi onun, hayâle benzer, tuhaf bir yürüyüşü olmuştu. Başı önünde, göz kapakları inik, kanı çekilen dudakları uzun bir sükûta hazırlanan çilekeşlerinki gibi son bir sükûnetle kapalı ayaklarının ucuna basarak koridorlarda görünüp siliniyordu.

Bir gün Nûran yıkanırken Selçuk'la arkadaşı Oscar da bitişik banyoda idiler; kahkahaları, şakırdayan su sesini bastırıyordu. Oscar biraz Türkçe öğrenmişti. İki genç son günlerde bir yerde duydukları "Leblebici Horhor" operetini bağıra bağıra okuyorlardı. "Olur olmaz belâlardan kaçmayınız" derken uzatılan son ı

hecesini öyle çıngır çıngır, öyle fanfar* taklidi seslerle öttürüyorlardı ki, Nûran durakladı ve düşündü. Kendisi de Selçuk'la aynı soydan, aynı kandan genç bir insandı. Bu kabına sığmayanlara akrandı. Nerde onlar, nerde ben, diyordu; acaba bir çırpıda gençliğimi mi kaybettim? İnsan üç beş ay içinde ihtiyarlayabilir mi?

Yıkandı. Ezgin, ümitsiz yürüyüşüyle odasına kaydı. Kapıyı sürmeledi [sürgüledi]. O gece Nûran ilk defa olarak perdesini açtı, göğe baktı. Yarım ay dikilmiş, ayakta duruyordu. Uçuk bir mehtap. Fakat Nûran'da bu güzelliği anlayacak heves kalmamıştı. O, artık dünyâya mâverâdan* bakan bir ruh gibi bakıyordu. Bir insanı insan yapan ne kadar bağlantı varsa Nûran'da hepsi kopmuştu.

Ya mûsikî? Kaç zamandır çeki taşı gibi duran kalbinde bir çarpıntı duydu. Ağır ağır başını salladı. Belki de kaybettiği şey bu idi: Sanat, müzik. Açık pencereden dışarı, biraz uzakta donuk ve dargın bir ışıkla kendini sezdiren denize ve onun daha ötesinde uzanıp giden ufuklara doğru kulak verdi. Belirsiz bir rüzgâr bütün varlığın uykusunu okşayarak geçiyordu. Nûran birdenbire kendi içinde hâlâ çırpınıp yorulan kalbinde Brahms'ın La major Intermezzo'sunu duydu.

Pancur kanatlarını gece rüzgârdan çarpmasınlar diye, kancaladı, camı açık bıraktı. Saçlarını geriye sıyıran iki elini alnından indirmeyi unuttu. O şimdi böyle olmuştu. Bir jest onda geçici bir şey değil, donup kalan bir hareketti. İki eli alnına, şakaklarına yapışmış gibiydi. Yürüdükçe uzun geceliği ayaklarına dolaşıyordu. Hayal âlemine gömülü bir Ofelya*! Yarı yolda terliğin teki ayağından çıktı. Nûran farketmedi. Yatağın üze-

---

* fanfar: Yalnız üflemeli çalgılardan meydana gelen orkestra.
* mâverâ: Görülen âlemin ötesi.
* Ofelya: İngiliz yazarı Şekspir'in Hamlet isimli eserindeki karakterlerden biri. Kraliçe Gertrude'nin gözde nedimesi

rine düştü ve derhal uyudu.

Belki bu bir uyku değil, kısa bir bayılma olmuştu, henüz tamâmiyle kendine gelmeden yatakta döndü ve yanında Sermet'i aradı. Elleri boşlukta kaybolunca gözlerini açarak doğruldu. Sermet'i şiddetle özlediğini anlamak kendisini şaşırttı. Buna ihtimal vermemişti, vermek istememişti. Ne kadar özlemişti, ne kadar! İnkâr etmekten ne çıkar? Sermet'e ihtiyâcı vardı. Sermet onun kanına aşkı aşılamıştı. Ezildiği, öldüğü, isimsiz kıymetler kaybettiği yetmiyormuş gibi bir de bu çılgın hasret. Halbuki ne boş şey. Artık Sermet'le bir daha yüz yüze gelemezdi. Fakat bu çıldıran kanı nasıl susturmalı? Boşluğu araştıran elleri neyle doldurmalı?

Nûran'ı gecenin bu saatinde neye benzetsek!... Doğrusu, o şimdi tâcını tahtını fedâ etmiş bir hükümdâra benziyor. Öyle bir sultan ki, mülkünden ayrılıp kalbinin büyük mâtemiyle çöllere düştükten sonra birdenbire hatırlıyor ki, taç ve taht şöyle dursun, şu anda kendisine su ve ekmek lâzımdır.

*

Sermet, sekiz on gün kadar zamânını tatlı bir uyuklama içinde geçirdi. Öteden beri alışık bulunduğu bu merâsimsiz hayâtı sâhiden aramıştı. Bahçe üzerindeki sedirli odada, pijaması ile uzandı, soluk mor bir cilt içinde formaları çözülmüş, sâhifeleri dağılmış *Monte Kristo*'yu okudu. Müzeyyen'den peynirli börek istedi. Tiryâki fincanından köpüklü kahveler içti. Çiğdem'i hiç yanından ayırmıyor, doya doya mıncıklıyor, okşuyordu. Akşamları Müzeyyen'le domino, tavla oynuyordu. Biraz da komşu ziyâretleri, işte o kadar. Fakat bir gün geldi ki, lâcivert elbiselerini ütületti ve İstanbul'a indi; akşamüzeri eve dönmek isterken ayakları geri geri gidiyordu. Bunun böyle olacağı besbelliydi. Müzeyyen, Sermet'ten başka bir şey beklemezdi. Seymen'e gelince o zâten babasının gelmesini gitmesini pek soğuk ve tabiî karşılardı. Kaya, kavgacı ve sertti, babası ile hiç

alâkası yoktu; anasına biraz düşkünlük gösterirdi. Kurt, sinsi bir çocuk, Sermet'in en az sevdiği evlâdıydı. Nitekim bu defa da Sermet'in âileye gösterdiği geçici heveşten bir kâr çıkarmayı düşündü, bir bisiklet istiyordu.

Sermet'te ilk defa olarak bir kazanç tasası baş gösterdi. Şimdiye kadar bunu hiç umursamamıştı. Galata'da babadan kalma iki dükkânı vardı, biraz îrat alıyordu. Talebeleri vardı. Kendisini himâye eden zengin Mısırlılar ve diğer bâzı alaturka meraklısı gruplar vardı. Husûsî olarak bunların evinde ud çaldığı her gece için elli lira, yüz lira alıyordu. Fakat şimdi Nûran'la geçen bu yazdan sonra, Sermet'in ihtiyaçları, lüks arzûları katmerleşti. Yemek, içmek, giyinmek her şey başka mânâ almıştı. Bu sebeptendir ki, Sermet ilk defa olarak -kendi tâbirince- piyasaya çıkmaya katlandı. Beyoğlu'nun büyük bir gazinosu ile anlaştı. Karısı ile barıştığı gün cebinde yüz elli lira kadar bir parası vardı. Müzeyyen'e bir manto, çocuklara öte beri, kışlık odun kömür filân derken para bitti. Rahatı bırakıp kazanç aramak lâzım. Hem artık Sermet'in içi içine sığmıyordu. Âilesini kanıksamak için bir haftacık yetmişti. Sermet'in mizâcında en şaşılacak şey budur. O, herhangi bir kuvvetli duyguyu temelli zanneder, yuvarlanır gider. Halbuki kısa zaman sonra bambaşka bir his onu öbür tarafa sürükler. Hayatta onunla yakın bir temâs dâiresine giren herkes bunu bilir. Müzeyyen, çocuklar... Nitekim Nûran da bu kararsızlığı kanı pahasına anlamıştı. Yalnız Sermet kendini bilmez ve zanneder ki, sevdiği insanlara ölünceye kadar satılmış çok yumuşak yürekli bir adamdır. "Mesûliyet" mefhûmunu tanımadığı için şahsî münâsebetlerinde dâima teslîmiyetle hıyânet arasında gider gelir. Müzeyyen onun bu acâip huyunu çoktan yadırgamaz olmuştu. Halbuki Nûran için her beşerî râbıtanın, bilhassa aşkın, merkez-i sıkleti* îman ve teslîmiyetti. Mutlak bir îman,

* merkez-i sıklet: Ağırlık merkezi.

mutlak bir teslîmiyet.

*

Geceleri saat altıdan on bire kadar çalıştığı gazinoda Sermet yeni bir muhîte düştü. Piyasaya çıkmak acısı bir yana, bir de alaturka mûsıkînin maskara edilişini görmek vardı. İlk günlerin sersemliği geçip de vaziyet adamakıllı sırıtınca Sermet sanatından nefret etti. Halk, bir klasik besteye, peşreve sağırdı. Meselâ mâhur faslı dinleyici bulamıyordu. Fakat kırıtkan bir kız sahnede: "Kadın, nedir senin adın? Neden beni anlamadın?" gibi deccallıklar savurunca bu halk coşuyordu. Mûsıkî, Türkiye'de artık mûsıkî neredeydi? Belki dağ başlarında Allah ile yalnız kalan çobanın kavalında, yâhut "Batan gün kana benziyor" diye yanık yanık söylenen köy delikanlısında, yâhut ekmek parasını notalara veren konservatuvar talebesinde. Bir tarafta halk mûsıkîsi, öbür tarafta gelecek nesli besleyecek olan garp mûsıkîsi. Bunların ortasında gitmek iddiâsını yürüten saz, can çekişiyordu. Sermet Nûran'ın çekingen yalvarışını hatırladı. Nûran ona: Bu işi bırak, bu işi bırak! demişti. Fakat ne çâre, Sermet'te ne bir karar verecek mânevî kuvvet ne de bir karârı tatbik edecek maddî enerji vardı.

Müzeyyen'den ayrılamadığı gibi alaturkadan da vazgeçememişti. Halbuki ne biri ne öteki artık Sermet'i doyuramıyordu. O, şimdi bir serap olan Nûran'a ve Nûran'ın mûsıkîsine tutkundu. Fakat değil mi ki, ideali için insiyâkını fedâ edemedi. İşte böyle gazino ile Müzeyyen arasında en küçük bir saâdet çeşnisi bile bulamadan sürünüp gidecekti. Alaturkadan birdenbire garp mûsıkîsine geçmek sıcak bir odadan çıkıp soğuk ve engin bir denize atlamaya benzerdi. Sermet ürkmüş kaçmış ne zarar? Daha genç daha cesur olanlar gelecekti. Yarının sanatı onların olacaktı.

Kendini rakıya verdi. Pişmanlık ve hasretin çifte ateşi bu zayıf gönlün bitirimine yürüyordu. Suyu gö-

rünce bulanıp sonra beyazlaşan anasonlu içki bir kurtarıcı gibi geldi. Fakat ayık veya sarhoş Sermet hep Nûran'la meşguldü. Bir bakışla her şeyi söyleyen o koyu mâvi gözler durmadan Sermet'i yakıyor gibiydi. Issız kenar meyhânelerinde sabahladığı oluyordu. Böyle gecelerde titrek ellerinden kadeh kayar, rakı dökülürdü. Göz pınarlarında yaşlar gezinirken kendi kendine bir şarkı mırıldanırdı, bunu son günlerde pek diline dolamıştı. "Affet beni affet, bana hicran yaraşırdı" nakaratı buruk ve acı bir nağme olarak çatlak dudaklarından kopar, duvarlarda kırılırdı. Bâzen Sermet, affet demeye kanamaz, terket beni terket, bana hicran yaraşırdı derdi.

Böyle bir hâlet-i rûhiyedeki insan hiç zahmet çekmeden kendini öldürebilir. Genç adam en karanlık düşünceler içinde kendini unutur, masaya abanır, eliyle gözlerini kapatarak uzun zaman öyle kalırdı.

*

Nûman Bey üzüntülü bir tevekkülle başını sallıyor ve söyleniyor:

Evimizin şenliği kaçacak, genç Türkiye gidiyor artık.

Genç Türkiye: Bu Selçuk'la Tûran'ın müşterek ismiydi. Onlar da babalarına "Şövalye" adını takmışlardı. Demek istiyorlardı ki, babaları ne kadar akıllı, bilgili olursa olsun bugünün adamı değildir. Görünüşte pek sağlam ve kont yapılı gibi duran, hakîkatte yufka bir yürek taşıyan ve hâlâ harp öncesi kültürünü yaşatan "Nûman Bey'lerin devri" artık geçmiştir. Çocuklar, babalarının yumuşak huyunu pek iyi bildikleri için ona karşı teklifsiz davranıyorlardı. Annelerini çok daha karakter sâhibi görerek biraz çekiniyorlar, sıkıda kalıyorlar ve ister istemez hürmetkâr bir alaturka evlât tavrı takınmaya çalışıyorlar. Çünkü Dilrübâ'nın bu işlerde hiç şakası yoktur. Eski göreneği bu pek yeni düşünceli çocuklarına bile tanıtacak kadar şahsiyeti kuvvetlidir.

İki genç, bir tarafta yapmaya mecbur kaldıkları kapitülasyonu* öbür taraftan çıkarmak ister gibi babaları ile senli benli oldular. Ona "Şövalye" diye takıldıkları zaman Nûman Bey karşılık târizlere geçiyordu.

– Bizi beğenmezsiniz, Şövalye dersiniz. Sizi de göreceğiz, Genç Türkiye. Bakalım sizler neler yapacaksınız? Bizim başladığımız işi siz nerelere kadar götüreceksiniz?

Tûran hayretle babasına bakıyor: "Siz ne yaptınız ki? diyordu. Selçuk atılarak ilâve ediyordu:

– Memleketi batırdınız.

– Bir taraflı düşünüyorsunuz. Târihe bakın, bizim neslimiz memleketi ne halde teslim almış. A benim delikanlılarım, biz, bu hor gördüğümüz şövalyeler, istibdâdı kaldırdık, meşrûtiyet yaptık, biz Anadolu harbini yaptık. En düşkün, perîşan bir vaziyette düşman elinde kalmış bir vatanı kurtardık; şanıyla, şerefiyle, istiklâliyle size hazırladık. Çok hatâlarımız olmuştur ama sonunda alnımızın akı ile çıktık.

Nûman Bey, o günlerde büyük, küçük herkesin ağzında dolaşan "Erkinlik Marşını" gür sesiyle bağırıyordu:

Çıktık açık alınla on yılda her savaştan

Sonra çocuklarına dönüp münâkaşada üstün kaldığını göstermek için sağ elini sol yumruğuna vura vura nisbet veriyor, oh oh! diyordu.

Bir gün Tûran, Selçuk'un odasına misâfir gitti. İki kardeş yolculuklarını, gelecek sömestre içinde verecekleri imtihanlarını görüşerek birlikte çay içtiler. Sonra, vakti dar olan Selçuk ayağa kalktı. Hem Tûran'la konuşuyor, hem ufak tefek iş görüyordu. Kitaplarının ambalajını eliyle yapmıştı. Şimdi de küçük bir el yazısı koleksiyonunu dosyaya istif etmekle meşguldü. Tûran, henüz dağınık duran çay masasına dirseğini dayamış,

---

* kapitülasyon: Teslim sözleşmesi.

vazodaki iri bir ortancanın sapını çeviriyordu. Saçlarını gene bir çemberle geriye atmıştı. Üzerinde kısa bir keten elbise, çıplak ayaklarında sandallar vardı. Bu kıyâfetiyle hiç yaşını göstermezdi. Güneşli ikindi zamânının verdiği gevşeklik içinde bir iki esnedi. "Oscar nerede?" diye sordu. Selçuk, dosyasından başını kaldırmaksızın "Üsküdar'a gitti" dedi. Yeni bir sessizlik oldu. Tûran hâlâ ortancayı çevirip duruyordu. Bu sefer Selçuk başladı:

– Nûran ne yapıyor, hâlâ odasından çıkmıyor mu?

Genç kız, kaşlarını kaldırarak "hayır!" işâreti verdi. Parmakları ile çay masası üzerinde sinirli bir tempo tutturdu:

– Fenâ diyordu, bu gidiş fenâ!

Selçuk dosyasını bırakıp doğruldu. İşi mizâha çevirmek ister gibi, Şiller'in bir piyesinden bir mısrâ okudu. "Bizim delikanlı Carlos bana pek tekin gelmiyor" Fakat kardeşinin tutukluğunu görünce sesi ciddîleşti:

– Kuzum Allah aşkına, dedi, bu ûdî Sermet Bey de ne kerâmet var ki, Nûran gibi bir kız kendini bu kadar kaptırdı? Nûran aşağı yukarı biz karakterde bir gençtir. İyi çalıştı, iyi yetişti; onda marazî bir hassâsiyet tasavvur edemem. İnsan sevgilisini kaybetmekle ölür mü? Sermet güzel bir adam, anladık. Fakat sâde güzellik, Nûran gibi temiz, enerjik bir rûhu zıvanadan çıkarır mı? Şeytan tüyü mü var, ne var bu adamda?

Tûran ayağa kalktı. Gerinerek esnedi. Bu, kendisinde seyrek görülen, kadınca hareketlerden biriydi. Onun böyle kollarını açarak gerinmesi, göğsünü meydana vermesi, şehvetli bükülüşlerle mihveri etrâfında dönmesi Selçuk'u kızdırdı. Ağız dolusu söylenmeye hazırlanıyordu. Bu da ne? Azdın gāliba, damlara çık! Karşımda böyle numaralar istemem, diyecekti. Fakat lâfı ağzında kaldı. Tûran kendisine yaklaşmış, kulağına fısıldıyordu:

– Sermet'te ne olduğunu ben sana söyleyeyim; evet; şeytan tüyü var: Seksapel!

Ve anlattı. Daha ilk aylarda, Sermet'in bütün dalavereleri meydana çıkmazdan evvel, hani her sabah gelip Nûran'ı köşkten alıyordu; işte öyle bir gün, Tûran kısa bir spor pantalonu giymiş olduğu halde bahçede çiçek suluyormuş. Sermet, sevgilisini beklerken, genç kızın çıplak bacaklarına uzun uzun bakmış. Tûran'ın anlattıkça heyecânı artıyordu:

– Nasıl söyleyeyim sana Selçuk? Bu derin, dalgın bir bakıştı. Çapkın bir erkeğin küstah bakışı değildi. İhtimal o anda benim çıplaklığım Sermet'e sevdiği kadını hatırlattı; onunla geçirdiği erotik zamanları düşündü. Gözleriyle sanki bacaklarıma sarılıyordu. Titredim, fenâ oldum. Anladım ki, bu adamda seksapel çok kuvvetlidir.

Selçuk büyük bir dikkatle dinlemişti. İki parmağı arasındaki kurşun kalemini sinirli çırpıntılarla sallıyordu. Demek böyle hâ... Cinsiyet damarlarını ayaklandıran bir cereyan. Fakat Selçuk gibi bir psikolog için cinsiyet kâfi bir şey ifâde etmedi.

– Sen işin yalnız fizyolojik tarafını görüyorsun. Zâten siz kadınlar böylesiniz. İçinizde akıllı geçinenler bile zanneder ki, dünyâda bir erkeğin bir kadınla birleşmesinden mühim bir şey yoktur. Sus, sözümü kesme! Sen de öylesin. Sermet, bakışları ile bacaklarıma sarıldı, diyorsun. Derken de renkten renge giriyorsun. Ben fizyolojik hâdiseleri küçük görmem. Cinsî sadmelerin insanı, yerine göre ölümlere kadar götürebileceğini biliyorum. Yalnız kızdığım, senin Nûran meselesindeki eksik görüşündür. Ben de diyorum ki, Nûran'ı mahkûm eden yalnız Sermet'in cinsî câzibesi değildir. Bu iş buz gibi bir atavizm!

Genç kız, gözlerini kırpıştırarak soruyordu: "Ne gibi atavizm? Nasıl meselâ?"

O zaman Selçuk, fennî tahlillerinde her zaman olduğu gibi ateşlenerek nazariyesini ortaya serdi:

– Nûran küçük yaştan beri su katılmadık bir garp terbiyesi gördü. Halbuki kanında anadan babadan kal-

ma bir şarklılık vardır. Burada Sermet'le tanışınca ne kadar irsî sempatiler varsa hepsi uyandı. Sermet, Nuran için şarkı, eski alaturkalığı temsil ediyordu. Kuzenimizin kanında yaşayan ve bugüne kadar fırsat bulamayan gizli temâyüller birdenbire baskın etti. Şöyle diyelim: Nûran, Sermet'e körükörüne âşık olduğu gibi belki de bir mevlût dinlerken ağlayacaktır yâhut Ramazan'da bir mahya görünce herhangi bir Türkten daha ziyâde heyecan duyacaktır. Çünkü Nûran şark intibâlarına açtır.

Selçuk konferansını bitirince bir sigara yaktı. Tûran, yalvaran bir küçük kız ürkekliğiyle elini uzatıyor, bana da bir tâne ver! diyordu. Delikanlı işitmezliğe getirip paketi pantalonunun art cebine koydu. Tûran biraz kendisine saldırsın, biraz boğuşsunlar istiyordu. Nitekim Tûran; gencin cebinden sigaraları zorla almaya uğraşırken Selçuk onu kolundan tutup savurdu. "Artık sen çok oluyorsun!" diyordu. Fakat önünde sonunda kız sigarayı yaktı. Şimdi lakırdı tekrar Nûran'a dönmüştü:

– Bu ne büyük inkisar, bu ne mâtem. Sanki bir yerinden vuruldu dersin.

Tûran diyordu ki: "Vuruldu ya, vuruldu. Îman noktasından. Çünkü inandı." Ağzından ince bir sigara dumanı sızıyordu. Güneş çekilmiş, odadaki eşyâ esmer bir mâvilik içinde silinmek üzereydi. Masanın üzerinde gümüş çay ibriği ile pasta tabakları yumuşak bir pırıltı salıyordu. Selçuk bir aks-i sadâ gibi tekrarladı:

– İnandı...

Birbirlerinin yüzünü artık pek seçemiyorlardı. Renklerin öldüğü bu akşam saatinin çöküntüsü altında iki kardeşin sesleri basıklaştı, uyumak üzere olan insanlarınki gibi. Tûran bir son defa daha söyledi:

– İnandı. Hem biliyor musun nasıl? Allah'a inanır gibi.

Bundan sonra artık bir şey söylemediler.

VI

Sermet; Kadıköy vapurundan köprüye çıkan Nûman Bey'i gördü. Arkasından ayrılmadı. Sanki Nûman Bey'in üzerine Nûran'ın atmosferinden bir şey sinmişti de şimdi tılsımlı kıvılcımlar gibi fiske fiske etrâfa dağılıyor, havayı büyülüyordu. Sermet kendini yeniden dünyâya gelmiş sandı. Kalbinin çarptığını, kanın döndüğünü duydu. Gözlerinden bir perde sıyrıldı, iskelenin kalabalığını gördü. Köprü üstünün şen patırtılı kaynaşmasını duydu. Kendisi âdeta birdenbire dirilen bir ölüydü. Fakat hayat bu ölüye o kadar ânî bir baskın vermişti ki; Sermet, heyecana dayanamayacağım, şimdi düşüp bayılacağım, dedi. Kızıl nöbetine benzer bir hummâ içinde Nûman Bey'i tâkip etti. Birbiri peşinden Karaköy Palas'a girdiler... Nûman güç belâ odacıyı buldu, bürosunun anahtarını aldı.

Bugün Cumhuriyet'in onuncu yıldönümüdür. Her taraf kapalı ve kimse yerinde değil. Millet sokaklarda küme küme birikiyor, dizi dizi ilerliyor, bâzen geniş nehirler gibi akıyor. İstanbul bütün târihinde böyle coşkun bir günü ancak ikinci defa görüyor. Birincisi, İstiklâl Harbi'nden sonra, hâlâ işgal altında bulunan şehre ordunun girdiği zamandı. Hâtırası gözleri yaşartan bir gün...

Nûman Bey, perdeleri inik, loş yazıhânesine pek husûsî bir mektup yazmak için gelmişti. Koltuğa yerle-

şir yerleşmez Sermet'i karşısında görünce şaşırdı. Kısa bir selâmdan sonra birbirine bakakalan bu iki adamın her ikisi de az zamanda çok değişmişti. Nûman'ın o kadar üzülmüş ve çökmüş bir görünüşü vardı ki, Sermet, acaba hasta mı? diye düşündü. Diğeri ise içinden söyleniyordu: "Ne oldu buna? Âdeta gözlerime inanamayağım." ve hayâlinde henüz birkaç ay evvel her gün köşkün bahçesinde Nûran'ı bekleyen Sermet canlanıyordu. O Sermet, ekseri beyazlar giyerdi; bir kotra kasketi taşırdı ve bahçede Nûran'ın âilesinden birine rastlayınca elini kasketinin siperine götürerek spor selâmı verirdi. O, tepeden tırnağa gençlik, güzellik, aşk ve ümitti o zaman. Şimdi, Nûman Bey'in karşısında, haysiyet dîvânına çekilmiş ağır suçlu bir talebe gibi, ayakta titreyen bu zavallı adamla yazınki aydın yüzlü, çevik yürüyüşlü genç arasında bir benzeyiş bulmak güç işti.

– Oturunuz, beyefendi. Buyurun sigara içer misiniz?

Sermet uzatılan kesme billur kutudan titrek ellerle bir sigara almaya çabaladı. Birdenbire aklı başına geliyormuş gibi fazla bir telaşla kibrit kutusuna saldırdı; daha evvel davranıp ateş vermek için. Nûman Bey sessizce seyrettiği bu hareketlerden genç adamın kültür ve şahsiyet noksanını bir çırpıda anladı. Fakat Sermet, îtibardan kaybettiğini sevgi kapısından kat kat kazanan bir adamdı. Nûran'ı en müthiş bir hıyânetle yere çarpan bu adamı hemen kapı dışarı etmek geldiği halde Nûman Bey'in dili bağlandı. Sermet'in bütün varlığından dağılan esrarlı bir sempati, yumuşatıcı bir mûsikî gibi Nûman'ı gevşetmişti. Her türlü intikam, düşmanlık duyguları unutuldu. Nûman, irâdesi hilâfına, ısınan sesiyle, misâfire ne emri olduğunu sordu. Genç adam o kadar heyecanda idi ki... Bin zorlukla muhâtabının yüzüne bakabildiği zaman âdeta göz bebekleri kaymıştı. Birçok yutkunarak:

– Nûran! dedi, durdu.

– Nûran Hanım... diye tekrar başladı. Fakat söz

söylemeye mecâli kalmamıştı. Mendilini şiddetle çekerek gözlerine kapadı. Boğula boğula ağlıyordu. O vakit Nûman, genç adamı tamâmiyle tahlil etmiş oldu. Bu öyle bir erkekti ki; câzibeli, tehlikeli, kararsız olmakla berâber, kendini verdiği zaman saf bir çocuk gibi sonuna kadar teslim oluyordu. Arzularında saf ve inatçı bir çocuk, ihtiraslarında tehlikeli bir erkek, hıyânetlerinde yaptığının farkına varmayan gene fütursuz bir çocuk. Fakat pişman olduğu zaman bu çocuğun mâtemine pâyan yoktu. Sanki annesi ölmüştü, öyle ağlıyordu... Bütün bu hallere Sermet'in sanatkârlığı, şahsiyetindeki cinsî câzibe, hava gibi her yere nüfûz eden sıcak sevimlilik ilâve edilirse...

Evet, evet, Nûman Bey, Nûran'ın bu adamı ne için sevdiğini, ne için onun yüzünden bedbaht olduğunu şimdi çok güzel anlamıştı.

– Sizin için ne yapabilirim? dedi. Nûran hasta. En doğrusu unutmaya çalışın. Mâdemki bir âileniz vardır ve her şeye rağmen bu âileden vazgeçemiyorsunuz, hem Nûran'ı, hem kendinizi üzecek dâvâları bırakın. Olan oldu. Şimdi hep birlikte uzun bir zaman sükût edelim ki, bu iş unutulsun. Bahsi tâzelemek bile doğru değildir.

Sermet'in derdi. Nûran'ı görmek. Konuşmak istiyordu. Kendisi Nûran'a lâyık bir adam değildi, bunu zâten ilk gününden söylemişti ve sonunda yaptıkları ile de ispat etmişti. Karaktersiz, zayıf bir adam olduğunu biliyordu. Varsın, Nûran onu insan yerine koymasın. Yalnız bir tasası var, sevgisinden şüphe edilmemeli.

Genç kız şâyet âdî bir zamparanın oyununa kurban gittiğini zannederse, Sermet buna dayanamayacaktır. Gidip Nûran'a anlatmak ister ki, hayâtında bir defa, ilk defa sevmiştir. Eğer sözlerine inanılmazsa Sermet kendini öldürecek. Cana kıymak zor şeydir, bunu son günlerde anladı. Çok defalar intiharı düşündü; fakat bir türlü eli varmadı. Çünkü henüz bir ümidi

var: Nûran bu sevgide riyâ olmadığını belki kabul eder. Her şeye tahammülü var; ferâgat, mihnet, hepsi. Hatta Nûran isterse ona hakāret etsin, karaktersiz olduğunu, erkeğe benzemediğini söylesin. Zâten şahsen hiçbir hürmete, iltifâta lâyık değildir. Fakat Nûran'a olan duygusunun hâlisiyetine dokunulmasın. Artık ona insanlık vakārını duyurtacak tek gönül hazînesi bu kalmıştır. Bir bu... Bir de Nûran'ı ara sıra görmek istiyor; hiçbir şey ummadan, beklemeden. Ayda bir kere bile olsa yarım saat onun yüzüne bakmak, sesini duymak, onun havası içinde dinlenmek.

Nûman Bey altın yaldızlı bir keski ile oynuyordu.

– Peki, dedi, mâdemki öyleydi, neden Nûran'la evlenmediniz?

Evlenecektim. Müzeyyen'den boşanmama hemen hemen karar veriliyordu. Sonra bir gün Mühürdar'da bir göç arabası gördüm, bizimkiler taşınıyormuş. Arabanın üstünde bir salıncaklı at vardı, çocukların atı. Çok fenâ oldum, kendimden geçtim; gittim Müzeyyen'le barıştım.

Nûman Bey keskiyi yavaşça masanın üzerine bıraktı, çenesini eline dayadı. Bir at... Bir at, diye düşünüyordu. Sembol haline giren bir oyuncak karşısında kendi mukadderâtını, Nûran'ın, Müzeyyen'in, o dört çocuğun mukadderâtını alt üst eden bir adam... Bu adam, kendisine dokunan bir söz, bir manzara için bütün bir neslin ömrünü ayaklarının altında çiğnerdi de haberi olmazdı. Nûman, kör insiyâkın kānunlarına bu derece mahkûm kimse görmemişti henüz. Kaşlarını çatıyor, dudaklarını dişliyordu. Kendi kendine söyler gibi: Fâcia! dedi.

Nûran'ı korumak lâzımdı, korumak. Dünyâda bu aşktan daha tehlikeli bir şey olamazdı. Bu en kestirme tarafından ölüm yoluydu. Deminki samîmiyetinden bir hayli eksilterek Sermet'e döndü:

– Nûran'ın sizi kabul edeceğini ummam. Zâten o biraz rahatsızdır, birkaç güne kadar Feneryolu'ndaki

köşküne çekilecektir. Biz de Cumhûriyet Bayramı'ndan sonra konağa geçiyoruz. Nûran bir aşçısı ile yalnız kalacak. Maamâfih bir adres verin, şâyet yeğenim sizinle görüşmek isterse, size yazar. Şimdilik beni affedin, fazla konuşamayacağım; çünkü ben de biraz rahatsızım.

Nûman Bey, yüzü birdenbire gölgeye boğularak, kendini koltuğun arkalığına salıverdi, Sermet telaşla yerinden fırlamıştı. Bir takım mâzeretler kekeledi. "Efendim" ve "bendeniz" gibi eski nezâket kelimeleriyle sözlerindeki mânâ ve ifâde zayıflığını yamamaya uğraşıyordu. Adresini bıraktı. Oda kapısından bir daha geri döndü:

– Nûran'a söyleyin, dedi, bundan sonra ne kadar ömrüm var, bilmem. Yalnız şunu biliyorum ki, ömrümün yekûnu Nûran'ın karşısında geçireceğim dakîkalar olacaktır.

Nûman yalnız kalınca Eglantin'e mektup yazmaya başladı. Son zamanlarda bu bir iptilâ haline gelmişti. Eglantin'in yüzüne karşı söyleyemediği şeyleri destan gibi mektuplarla anlatmak. Kadın, bir kadının yapabileceği en büyük gafı yaptı. Nihâyet Nûman'a, evvelce Ruçimano'nun metresi olduğunu îtiraf etti. O günden beri Nûman anlayamadığı bir illetle hasta kaldı. Eglantin'in mâzîsini bilmek sanki onun erkekliğini söndürdü ve her iki taraf için utandırıcı ve öldürücü acizlerle biten birkaç buluşmadan sonra randevuları seyrelttiler. Nûman, bir yandan kadının gözünde büsbütün paçavralaşmamak için ondan kaçıyor, bir yandan Eglantin'in er geç başka kucaklara düşeceğini bildiği için kendi kendini yiyordu. Bu hal ağır nevrasteni derecesini çoktan aşmıştı. Her halde birkaç doktora ve asabiyet mütehassısına gitmek gerekti. Fakat derdini söylemeye utanıyordu. Denizde bâzı çatlaklar olur, oraya düşen ne ileri ne geri yüzemez, çırpına çırpına ölür.

Artık kurtuluş olmadığını iyice anlayan bu ümitsiz adam, son zamanlarda Eglantin'e yazdığı yürek parçalayıcı mektuplardan birine başladı:

"Beni kurtar, Eglantin; beni kurtar, ben ölüyorum. Meğerse beni senden başka hayâta bağlayan bir şey yokmuş. Eskiden kuvvetli bir temelim var, zannederdim. Vatanım, âilem, içtimâî mevkiim. Hani nerede? Bugün hiçbir şeyden kuvvet alamıyorum artık. Cumhûriyetin onuncu yıl dönümünde benim yerim bu tenhâ yazıhâne mi olacak? Dışarıda millet uğul uğul çağlıyor. Ben, İstanbul'un en ileri gelen bir âile reisi sıfatı ile Türk'ün bayramında faal bir rol almalıydım. Halbuki koltuğuma dökülmüş gibiyim. Her şeye lâkaydım; Eglantin, her şeye. Eskiden sevgilerim, ideallerim vardı. Hiçbirisi kalmadı, hepsi eridi. Söyle, seni kaybedecek miyim? Son sesimle sana yalvarıyorum. Beni kurtar, bir mûcize yap."

Bu sâhiden Nûman'ın son sesiydi. Vücûdu da rûhu gibi son enerji damlalarını harcıyordu. Yalnız şuûruna halel gelmemişti. Mantığının bütünlüğünü tespit ederken kendi kendisiyle eğlendi. "Bâzen can çekişenlerde bile şuur bütündür." Sonra Nûran'la kendini mukâyese etti. Adam sende, diyordu, onunki Ülker fırtınası, benimki tayfun. O gençtir, esnek bir varlık. İğrilir, büğrülür, başka bir kalıba girer. Bu bâdirede ne olursa benim gibi ihtiyarlara olur. Zâten halkın bir sözü vardır, kırkından sonra azanı teneşir paklar, derler. Nerede kaldı ki, ben ellisinden sonra işi azıttım.

Yeni nesle gıpta ediyordu. Ne hafif, ne şen, aynı zamanda ne enerjik insanlar. Onlar eskiler gibi hulya ile çürümemişler. Şimdi "Genç Türkiye" yâni Selçuk'la Tûran neredeler acaba? Kim bilir ne taraflarda fink atıyorlar. Hiç şüphesiz bugün İstanbul'un dalıp çıkmadık köşesini bırakmamışlardır.

*

Genç Türkiye, gerçekten bugün şehrin kaldırımlarını dövdü. Bir Türk olmanın iftiharlı duygusu keskin bir maya gibi ruhlarını kabartıyordu. Kâh bir kalabalıkta tıkışıp kalıyorlar kâh bir mektepli veya esnaf cemiyeti kâfilesine takılıp ilerliyorlardı. Samatya'dan

Bebek'e, Şişli'den Tepebaşı'na kadar mekik dokudular. Câmilere girip çıktılar, kenar kahvelerinde çaylar, lokumlar getirttiler. Dolaşırken acıkırlarsa bir simit alıp geze geze kemiriyorlardı. Alman arkadaşları Oscar da berâberdi. Üçünün de başları açıktı. Altı ok işlemesiyle süslü süveterler giymişlerdi. *"Türk'üz, Cumhûriyetin göğsümüz tunç siperi"* diye bağıra bağıra sesleri kısılmıştı. Oscar boyuna fotoğraf çekiyordu. Cepleri yedek filmlerle doluydu. Bu gençlerin herhangi bir saatte eve dönmeye niyetleri yoktu. Gece meş'ale alayını göreceklerdi. Kaldırımlarda sabahlamak da haritada yazar. Tûran, Selçuk'un koluna asılıyordu: "Hatırlıyor musun, Selçuk, ordunun İstanbul'a girdiğini; biz daha küçüktük? Hani herkes ağlıyordu. O, bambaşka bir şeydi. O kurtuluştu. Bu, kurtuluşun kutlanması." Bir aralık gene sigara patırtısı çıktı. Tûran, Selçuk'un paketine musallat oldu. Bir sigaraya karşılık bir limon şekeri verecekti. Diyordu ki. "Sizin Almanların bir ekonomi âlimi vardır, birçoğu vardır ya, benim söylediğim Hildebrand. O, ekonomi sistemini tasnif ederken evvelâ ham madde mübâdelesinden bahseder. Şimdi biz de seninle ham madde mübâdelesi yapacağız."

Selçuk homurdanıyordu: "Ukalâlığı bırak!" Zıplaya, seke, bir sucu dükkânının önüne geldiler; saçakları, tezgâhı defnelerle, kâğıt güllerle, küçük bayraklarla süslenmişti. Oscar buradaki tombul gazoz şişelerini görünce ille içmek istedi. Selçuk gene söylenmeye başladı:

– Bu ne yâhu? Hiç ağzınız durmuyor. Sizinle mi uğraşacağız bugün? Yalayıp yutmadığınız bir şey kalmadı.

Tûran, Selçuk'u büsbütün kızdırmak için, tekrar iktisâdî nazariyeleri yumurtlamaya başladı. Diy ordu ki:

– Mârifet production* değil consumption*. Çünkü

---

* production: İngilizce, üretim.
* consumption: İngilizce, tüketim, istihlâk.

istihlâk kıymet derecelerini yükseltir.

*

O gün Dilrübâ Hanım'la Nûran otomobilde geziyorlardı. Nûran, ellerini kucağına bırakmış, yaslanarak oturuyor, hiç kıpırdamıyordu. Teyzesi ara sıra gözünün ucu ile onun, çizgileri keskinleşmiş profiline bakıyordu. Bu profilin değişmez bir kalıp gibi duruşundan belliydi ki, Nûran içinden geçtiği panoramayla alâkadar değildir. Nûran gerçek bir şey görmüyor, bir şey duymuyordu. Kendini, beyninde mıhlı duran sâbit bir düşüncenin tesîrine kaptırmıştı: "Ben niye ölmüyorum" diyordu "Şu saatte dünyâda benden ziyâde ölüme olgun kim vardır?" O aralık otomobil yokuş aşağı yuvarlansa Nûran hiç vaziyetini bozmayacak, kucağında iki küçük ceset gibi serili yatan ellerini bile kıpırdatmayacaktı. Bu muhakkaktı.

Bir sucu dükkânı önünde fıkırdayan, tepinen; Selçuk, Tûran, Oscar değil mi bunlar? Göğüslerinde altı oklu al bayrak işlemesi var. Pek göze çarpıyorlar. Nûran biraz toplarlanıp etrâfına bakındı, bayram yapan bir millet gördü: Türkler, kendi milleti. O zaman kalbine bir yanar kor düştü, öyle ki, Nûran bu ateşi ecel döşeğinde bile hatırlayacaktır:

– Ben de böyle mesut, böyle çılgın bahtiyar olabilirdim. Bütün gençliğimi çalışmaya verdim, vatanıma hizmet için. Bugün en büyük sevinç payı benim olmak lâzımdı. İşte akrânım olan gençler: Selçuk, Tûran. Ben niye onlar gibi değilim? Ben büyük bir cezâya uğradım. Suçum da çok büyük olmalı.

Ve yeni baştan bu suç muammâsı için zihnini kurcaladı. Fakat tâkati yoktu. Işıktan çabucak yorulan sönük gözleri kendiliğinden kapanıyor, başı arkaya düşüyordu.

*

Kanlıca'da yalısı olan Mehpâre Hanımefendi'nin artık istirahate çekilmiş bir ihtiyar aşçısı vardı: Hüseyin. Bu adamcağız hatıra karşı koyamayarak altmışın-

dan sonra tekrar futayı[1] bağladı. Beyaz külâhı giydi. Nûran'ın hizmetine girdi.

Cumhûriyetin onuncu yıl dönümünden sonra Feneryolundaki köşke taşındılar. Bu köşk zâten temmuzdan beri lüzûmu kadar tâmir görüp hazırlanmıştı. Dilrübâ Hanım ve Nûran, Suâdiye'den, Şişli'den getirdikleri, kısmen de yeni aldıkları eşyâlarla burayı döşediler. On gün geçti geçmedi, Nûran bu sessiz köşke alıştı. Hüseyin Ağa'dan başka hiçbir insan yüzü görmeden tam bir tenhâlık içinde yaşıyordu. Herkes için ve her şey için nâmevcuttu. Bu kulaklar dışarıdan gelecek bütün seslere kapalı, bu gözler artık hiçbir şey görmez olmuştu. Kendi rûhunun yasına gömülü bir kadın. Fakat Sermet'in mektubu onu sarsarak uyandırdı.

Sermet, sanki aralarında hiçbir şey geçmemiş gibi her zamanki hâkim, kıskanç erkek edâsı ile "Beni kabul et, gün söyle." diyordu.

Randevu günü Nûran, Hüseyin Ağa'yı karşısına aldı. Gelecek misâfiri hakkı ile ağırlamak için güzel bir akşam yemeği kararlaştırdılar. İkindi zamânı çıkacak çay için Nûran eliyle sandviçler hazırladı, fırına pandispanya verdi; konyak, likör aldı. Sonra giyindi. Bir gün evvelden Kadıköyü'ne inmiş, saçını kestirip tırnaklarını düzelttirmişti. Salonu son bir kontrolden geçiriyordu ki, bahçe kapısı çıngırtılarla açıldı. Nûran, son damla kanını veren bir yaralı gibi dışarı koştuğu zaman antrede şapkasını bırakan Sermet'le karşılaştı. Kısaca birbirinin elini sıkıp hiçbir söz söylemeden salona girdiler. Bu yerin daha eşiğinde Sermet acı; fakat ılık bir ürperti geçirdi. Nûran'ın evi! Kendisine de yuva olmasına ramak kalmış olan bu ev ne kadar da Nûran'ın kokusu, onun şahsiyetinin sihiriyle ısınmıştı. Ne çabuk! Pencere kenarındaki iki koltuğa oturdukları zaman Sermet, odanın manzarasını içine çeker gibi iyice etrâfına bakınarak hep bunu düşündü: Kaybolan yuva!..

---

[1] Futa: Peştamal.

Salon, soluk kahve rengi ve soluk mâvi renkler üzerine döşenmişti. Eşyâların kibarlığı tatlı bir tevâzu içinde gizlenmişti. Gösteriş yoktu burada. Gözleri dinlendiren âhenkli bir düzlük, rûha hülya ufukları açan baygın, utangaç bir güzellik vardı. Çiçekler bile ölçü bilen çekingen bir el tarafından yerleştirilmişti. Şurada burada bir iki demet düz eflâtun renkli kasımpatı havaya yağmur içmiş toprak kokusu salıyordu.

Sermet başını eğdi, Nûran'ın yüzüne bakamadan ilk sözlerini söyledi:

– Evin güzel, Nûran. Düşünüyorum ki, bir adım eksik yâhut bir söz fazla, burası benim de evim olacaktı.

Nûran bu bahsin kapısından büyük bir sükûnetle girdi. Sermet'in gösterdiği izde ilerledi. Sesi yorgun, fakat tok ve açıktı.

– Hayır, dedi, burası sizin eviniz olamazdı. Çünkü benim yapayalnız yaşamaklığım mukadderdi. Hayat, tâlih, ne derseniz deyin, herhalde caymaz bir zarûret böyle kararlaştırmıştı ve ben de bunu biliyordum.

Nûran'ın iki rüyâsı vardı: Birincisini Viyana'da tahsildeyken görmüştü. Kendisi Boğaziçi'nde deniz kenarında ayakta duruyordu. Siyah saçlı genç bir adam yavaş yavaş Nûran'a doğru geliyor ve diyordu ki, sen benim olacaksın.

Bu birinci rüyâ olduğu gibi çıkmıştı. Kanlıcadaki bahar sabahı. O zaman Nûran rüyâsının hakîkat oluşundan ne kadar şaşırmış ve korkmuştu. Hatta kendi kendine Almanca "İşte benim esmer yüzlü kazâ ve kaderim!" diye tuhaf bir şeyler söylemişti. Bu işler artık akıl ve mantık hudûdunu çoktan aşmış, karanlık ruh meseleleridir. Nûran sustu. Bir müddet, kucağında kavuşturduğu, ellerine baktı. İnsana olacak şeyleri önceden aynen haber veren rüyâ gibi, hissikablelvukū gibi henüz keşfedilememiş ruh kābiliyetlerini düşünüyordu.

– İkinci rüyâm, onu sizinle tanıştıktan sonra gördüm. Ben bomboş bir evin penceresinde alnımı cama dayayarak, operadaki Madam Butterfly gibi uzakları

araştırıyordum; elimden giden saâdeti bana geri getirecek beyaz bir gemi bekliyordum. Siz ise bambaşka bir evde, üç katlı bir ev, bir merdivenden orta kata çıkıyordunuz. Bir camekân önüne geldiniz. Yağlı boyası aşınmış bir kapıyı açtınız. Çıplak, tahta döşemeli sofada yalnız bir küçük masa vardı, üzerinde bir saksı, içinde kâğıttan güller. Sofada bir de mermerden alaturka musluk vardı, yanında bir havlu asılıydı. Alt katta bahçe tarafında, kırmızı malta taşları ile döşenmiş mutfakta bir kadın mangal başında ızgara yapıyor, duman kadının gözlerine kaçıyordu. Kadının kötü maşalanmış, kestâne rengi, kabarık, bakımsız saçları vardı. Sizin karınız. Söyleyin, eviniz de karınız da gördüğüm gibi mi?

Sermet, çile dolduran bitkin bir adam, başını salladı. Nûran acı bir iftiharla övünüyordu:

– İnkâr edemezsiniz ki, küçük çapta bir evliyâlığım var. Zâten benim babam Bektâşî şeyhidir. Kerâmet bana biraz da mîrastır. Bana inanınız: Siz bundan böyle hep o târif ettiğim evde söylediğim gibi bir hayat yaşayacaksınız. Ben de burada ebediyyen yalnız kalacağım. Bâzen pencereden uzaklara bakıp bir şeyler özleyeceğim ve bir şeyler bekleyeceğim. Fakat için için dâima bileceğim ki gözümün, gönlümün araştırdığı katiyyen geri gelmeyecektir.

Sermet genç kızın sözünü kesti. Boğulur gibi olmuştu.

– Yeter artık Nûran, diyordu, iki rüyâ gördün, doğru çıktı. Bir üçüncü rüyâ görmeyeceğini nereden biliyorsun? Hep "ebediyyen, ebeddiyen" deme. Öyle şey yoktur. Senin ve benim için yeni bir saâdet çağı doğamaz mı sanki?

Nûran, imtihan eder gibi, Sermet'in yüzüne uzun uzun baktıktan sonra dedi ki:

– Daha pek çok rüyâlar görebilirim. Yalnız saâdet rüyâsı müstesna. Yâhut ki, şöyle diyelim: Bugüne kadar anladığım mânâda bir saâdeti artık beklemem.

Ve sonra daha alçak bir sesle ilâve etti:

– Bâzı şeyler vardır ki, insan onları hayatta yalnız bir defa kaybedebilir.

Mâviye çalar kurşûnî renkteki mat krep elbisenin uzun eteğini toplayarak Nûran dışarı çıktı. Biraz sonra Hüseyin Ağa pencere önüne pırıl pırıl küçük bir sofra getirdi. İki genç sessiz sedâsız çay içtiler.

*

Akşam yemeğinden sonra gene o pencere kenarındaki koltuklara oturdular. Bu defa aralarında alçak bir masa üzerinde turuncu abajurlu bir küçük lâmba, konyak ve likör şişeleri vardı. Yumuşak bir şıkırtı ile inen sonbahar yağmurunu dinleyerek, ellerinde sigara, dalgın duruyorlardı. İlk evvelâ Nûran konuştu. Uysal, çekingen ve mahzun edâsı ile büyük îtiraflarda bulunuyordu. Öyle şeyler vardır ki, bir kadın onları ancak mâzî olduktan sonra söyleyebilir. O duygular "hal" olduğu müddetçe onları dile almak bir bühtan, onların güzelliğini incitecek bir ruhsuzluk olacaktı. Fakat değil mi ki, şimdi hepsi mâzî, hatta efsâneleşecek kadar eski bir mâzî olmuştu, bugün artık, zarârı yok, onların târihçesi söylenebilir. Nûran "Nûran şuhûdî" sîgası altında konuşuyordu:*

– Sizi çok sevmiştim. Size kendimi öyle vermiştim ki... Yeniden toparlanmak, kendime avdet etmek lâzım geldiği zaman kendimi bomboş buldum. Ben şimdi dağılmış bir şahsiyeti yeni baştan nasıl bir araya getireyim? Size bu derece teslim oluşum: Sizi benden üstün bir "ben"sanmıştım. Bâzen sizi öpmek için uzanırdım. Fakat bütün vücûdum kesilirdi, dudaklarım titrerdi, geri çekilirdim. Ne kadar güzelsiniz, yüzünüze bakmaya korkardım.

Sermet, çılgın bir ümitsizlik içinde kendini unutarak:

---

* Nûran şühûdî sîgası: Nuran, kendine göre görüp, yaşadıklarını geçmiş zaman kipinde anlatıyordu.

– Ben hep oyum. Seni daha bile çok seviyorum! diye bağırdı. Nûran'ın dizlerine atıldı. Yüzünü onun eteklerine gömüyor, onun bacaklarına sarılarak yerde kıvranıyordu. Nûran birdenbire ayağa kalktı, sesi değişti. Keskin, berrak oldu:

– Geri dönmeyiniz, diyordu, benim her şeyimi aldınız, beni kırıp geçirdiniz. Hiç olmazsa ıztırâbımın büyüklüğüne dokunmayın. Eğer benden size geçmiş bir hak varsa bunu ancak bir yoldan ödeyebilirsiniz: Beni sonuna kadar çiğneyin. Ben tekrardan size sokulsam bile siz beni kabul etmeyin, geri gönderin. İçime geçen zehir öyle müthiş ki, buna panzehir yoktur. Ancak daha kuvvetli bir zehir verirseniz belki ömrüm son bir hamle bulur da karşı harekete geçer. Bana çok fazla vurdunuz. Şimdi bir iyilik yapınız, size bütün acılarımı bağışlayacağım. Deyiniz ki: Ben seni sevmemiştim, seni aldattım. Şimdi senden bıktım, beni tâciz etme.

Burada Sermet heyecanlı bir tereddüt geçirdi. Nûran'ın sözlerinde hakîkatin, insanı düşündürmeden inandıran, haşmetli gücü vardı. Hiç şüphesiz Nûran doğru söylüyordu. Nûran ölüm krizi geçiriyordu; yalnız tabiatın gizli hazînelerinden bir şifâ bekleyebilirdi. Fakat bu tılsımlı hazîneleri açtırmak için, tabiatı hareket getirmek, yâni Nûran'a son vuruşu vurmak lâzımdı. Sermet, bilmeden, istemeden Nûran'ın rûhu ile oynamış. Nûran'da bir îman yaratacak sûrette genç kıza bağlandıktan sonra onu yüzüstü bırakmıştı. Yer yerinden oynasa artık bu dökülen kan silinemezdi. Yapılacak tek şey, Nûran'a tam bir alçaklık timsâli göstererek onu kendisinden -Sermet'ten- temelli uzaklaştırmaktı. Bu sûretle Sermet, kendi sevgisini de ayaklar altına alarak, nefsini fedâ ederse işlediği ruh cinâyetini kısmen ödemiş olacaktı. Vicdânın sesi, temiz bir çocuk şîvesiyle "haydi haydi!" diyordu; fakat... Maâlesef Nûran çok güzeldi. Sermet de maâlesef çok âşıktı. Ve gâliba da tam sadâkat nasıl güç bir kahramanlıksa, tam hıyânet ondan da zor bir kahramanlıktır ve insanların

her şeyi zâten cılız, müphem, yarım taslaktır. Hem de Yahuda*, hak, cürüm, cezâ gibi şeyleri bilseydi Yahudalığı nerde kalırdı onun? Onun bir sarılma, bir boğuşma ânında eli meselâ bir kadın göğsüne değer, o anda her şeyi unutur. Oda birdenbire karanlık zevkler diyârı olur. Çılgın nabız, görülmemiş âyinleri îlan eden bir çan sesi gibidir. İhtiraslı dudaklar duvar boyunca sürünür. Nihâyet Yahuda'nın ayağı turuncu abajurlu bir küçük lâmbanın kordonuna takılır... Ve sonra...

Fakat unutmamalı ki, Yahuda'nın husûsiyeti budur: Bir peygamber satar, bir avuç dinara. Yaptığı işin pek de farkında değildir. "Ne oldu sanki?" der. Aklı, hıyânet mefhûmunu tam tamına, kavramaz. Tıpkı kedi. Fâreyi evirir, çevirir; bu küçük kurbana ölümü içire içire, sindire sindire tattırır. Zaman zaman fâreye hayâtını bağışlamış gibi yapar, onun yavaşça kıyılara çekilmesini sanki görmez. Kurtuluş ümidiyle ölüm korkusu nöbetleşe gelir gider. Kedi bu halinde bile şirindir. Görenler onun güzelliği karşısında fârenin azâbını unutur. İşte, Yahuda! En ağır cürümlerinde bile şirin görünen bir mahlûk. Şirin görünür, çünkü zulmü anlamaz bile; oynuyorum, eğleniyorum sanır. Kurbânı için kan ve ölüm olan şey kendisine bir oyundur.

*

O geceden sonra gene eskisi gibi her gün buluşmaya başladılar. Sermet öğle üzeri geliyordu. Hava güzel olursa Suâdiye, Göztepe, İçerenköy taraflarında dolaşıyorlardı. Mevsim artık son damlalarını harcıyordu. Çürümüş yapraklar, ıslak toprakların hamuruna karışıyor, hastalıklı bir yeşillik bağlayan tarlaları karayel zaman zaman haşlıyordu. Kış ha geldi, ha gelecek. Pek yağışlı olan günlerde Sermet'le Nûran evde kalıyorlar, beyaz çini sobanın başına iki koltuk çekerek kitap okuyorlardı. Bâzı pencere önünde ayakta dururlar, gülleri tükenen, kasımpatları kavrulan güzün can çekişine ba-

* Hz.Îsâ'yı rahiplere para karşılığı ispiyonlayan oniki havâriden biri.

karlardı. Sermet, Nûran'ın beline sarılır, yanağını yanağına dayardı. İkisinin de gözleri iri tâneli yağmura, manyetize olmuş gibi, dalar giderdi. Dâima bir arada bulunmak, birbirinin havasında yaşamak, Sermet'le Nûran için en birinci ihtiyâçtı. Fakat pek az konuşurlardı. Eskiden de aralarında hiçbir zaman söz kalabalığı bulunmamıştı. O vakit, beşer duygularından çok üstün bir his yaşadıkları için mevzuun büyüklüğü dillerini köstekliyordu. Şimdi ise sükûtu emreden korkuydu. Çünkü artık acı ve ümitsiz sözlerden başka konuşacak şey bulamıyorlardı. Sermet, Nûran'ı avutmak için birkaç neşe gösterişi yapmaya davrandı. Fakat her defasında Nûran ona gamlı bir hayretle baktı, mühürlü dudaklarının sâbit çizgisi hiç bozulmadı ve genç kadın çenesini eline dayayarak başını tekrar pencere tarafına çevirdi. Belliydi ki; Sermet eski Nûran'ı, bahar yüzlü, parlak bakışlı kızı arıyordu. O kız ki, Sermet'e sokulunca pençe pençe kızarır ve bir müddet kirpiklerini kaldırmadan durduktan sonra, ağır ağır yukarı baktığı zaman, gözlerinde nurlu bir sevginin güneşi doğardı. Nûran; tılsımlı bir rübap gibi, Sermet'e duyulmamış bir nağme dinletmişti. Rübap zedelenmişse de kırılmış değildi. O halde gün gelecek gene eskisi gibi çalacaktı. Sermet, Nûran'a bu ümidini anlatmak istedi. Nûran gene kaşlarını kaldırıp hayretle genç adamın yüzüne daldı. Dedi ki:

– O söylediğiniz nağmeyi veren rübabın kendisi değil, tılsımıydı. Âlet gene o âlettir. Düzelebilir diyorsunuz, şüphesiz öyledir. Fakat ya bozulan tılsım?.. Demek sizde de imkânsız şeyleri özlemek hastalığı var.

Sermet, Nûran'ın îtirazlarını dinlemedi. Eski günlerin geri döneceğinden, kendisinin bu hususta tam bir îmânı olduğundan bahsetti. Nûran "eski günler" sözünü her duyuşunda mahzunlaşırdı. Bu sefer de rengi değişti. Sönük bir sesle bu lafın kapatılmasını rica etti.

Fakat genç adam anlamıyor yâhut anlamak istemiyordu. Karşısında cinsiyetinin en bilinmez derinlik-

lerine kadar hastalanmış bir kadın vardı. Apaçık meydanda duran bir hâdise: Bütün mâneviyâtın muvâzeneyi kabederek çökmesi, duyguların normal silsileden kurtulup anarşi halinde kaynaşması, kısaca tam bir ruh bozgunu. Buna karşı Sermet hâlâ gözünü yumuyor, egoist erkek inadı ile Nûran'dan eski kaynar sevgiyi, eski tapınır îmânı bekliyordu.

Nûran kendisi, iki değişik hâlet-i rûhiye arasında sendeliyor. Yalnız kaldığı zamanlar, sabahsız bir geceye saplanmış gibi, gönül garipliğine düşüyor. Vaziyetini açık bir formül içine sokmak ihtiyâcını duyuyor. Böyle zamanlarda Nûran'ın sırf kendine mahsus tuhaf bir jesti var: Dimdik ayakta duruyor, gözleri halıda. Beş parmağını bir araya toplayarak göğsüne götürüyor ve söyleniyor: "Bende canlı bir şey vardı. Fakat neydi, bilmiyorum. Ben onu Sermet'e verdim. Sermet onu öldürdü." Kendini unutup aynı pozda dakîkalarca taş gibi kalıyor. Bunlar Nûran'ın geçirdiği en zorlu imtihanlardır. Fakat Sermet'in gelme saati yaklaşınca genç kadın her şeyi unutuyor; solgun yanakları yuvarlak yuvarlak kızarıyor, gözlerinde hastalıklı bir parıltı tutuşuyor. Tâ ki, Sermet eşikten geçiyor, ikisi de aylarca görüşmemiş âşıklar gibi, birbirinin göğsüne düşüyorlar. Bu karşılıklı iptilâ Nûran'a yeni bir saâdet hissi veriyor, bambaşka bir saâdet... Eskiden Sermet'in okşayışları genç kadına sâdece bahtiyarlık tattırırdı. Halbuki bûselerine ıztırap ve inkisar karıştığı günden beri -evet, ancak yeni yeni- Nûran bir bûsenin ne olduğunu, nasıl göz kararttığını, baş döndürdüğünü anladı. Rûhun bu zevklerde payı yoktu; o, vücuttan ayrılarak tenkitçi bir göz gibi sâdece bakıyordu.

Nûran, Sermet'in kolları arasında yatarken Nûran'ın rûhu odada üçüncü şahıstı ve bunun böyle oluşu Nûran'ın kadınlığına günahkâr ve marazî bir haz, çılgın ve ateşli bir çeşni verdi.

Sermet nihâyet son isteğini de yaptırdı. Nûran'ı Mühürdar'a kendi evine götürdü. İki kadına azap eden

bir sadist gibi değil, sâhip olduğu kadınları bir arada bulundurmayı tabiî gören iptidâî bir şarklı gibi de değil; o, sâdece Nûran'ı kendi sofrasında görmek istedi. Sonra... Nûran'ın evinde biraz etiketli bir hayat var. Sermet bir değişiklik arıyor. Ne olur biraz da Nûran kendi üslûbundan fedâkârlık etsin. Sermet'in fakir sofrasında otursun. Sermet pijaması ile sobanın yanındaki koltuğa yaslanacak, rakı tepsisini önüne çekecek, ud çalacak. Bu dekor içinde karşısında Nûran'ı görmek istiyor. Nûran birkaç kısa gündüz ziyâretinden sonra nihâyet bir akşam yemeğe geldi. Müzeyyen, genç kızı hürmetle karşılamış; kocasının sevgilisinin bu eve gelişini hiç yadırgamamıştı. Müzeyyen, Nûran'a karşı suçlu ve borçlu gibiydi. İzdivâcın geri kalmasına, Nûran'ın azap çekmesine kendisi sebep olmuştu. Şimdi Sermet'in bu güzel kızla sevişmesine müsâmaha etmek, bağra taş da basmak lâzım gelse, basmak; gayretli olmak lâzımdı. Her ne de olsa Müzeyyen çilesine râzı ve hatta bu vaziyetten memnun bile. Çünkü Sermet, Nûran'ı seveli daha intizamlı bir hayâta girdi. Ömrü, Feneryolu ile Mühürdar arasında geçiyor. Halbuki eskiden her bir parçası bir dalda idi. Ve nihâyet Nûran'ı sevmek Sermet'in hakkı değil midir? Ya kocası büsbütün ayrılıp sevdiğiyle evlenseydi, Müzeyyen ne yapabilecekti? Sermet'in evde kalması evine bakması Müzeyyen için ne büyük şey. Nûran'ı yemeğe bekledikleri gün, Müzeyyen bunları düşünüyor ve bir yandan, Sermet'in gömleklerini ütülüyordu. Nûran'a gelince Müzeyyen'i kâh kıskanıyor kâh ona acıyordu. Sermet'in karısına karşı son ve katı bir cephe alması kābil olmadı. Çocuklardan yalnız Seymen'i sevdi. Diğerlerinden, hele Sermet'in muttasıl dizlerinde hoplattığı Çiğdem'den pek hoşlanmadı. Yemeğe gittiği akşam Sakızağacı'ndan Mühürdar'a kıvrılırken yolda Seymen'le buluştu. Birlikte yürümeye başladılar. Çocuk dedi ki:

– Bize gidiyorsunuz Nûran Hanım?..

Kısa bir sükût oldu. Seymen, sormak istediği şeye

münâsip bir şekil vermek yâhut hiç sormamak için kendi kendiyle çekişiyordu. Birdenbire heyecana yenilerek ağzından kaçırdı:

– Siz... Niçin bize geliyorsunuz?

Çocuğun bu sorgusu Nûran'a umulmadık bir taraftan yeni bir yara açtı. Şimdiye kadar felâketini yalnız kendi rûhunda tartmış, bütün acılarını sâdece mahrem bir gönül meselesi sanmıştı. Birdenbire anladı ki, vaziyeti cemiyet içinde bir kara lekedir. İşte elini kolunu sallayarak, âşığının karısı ile çocukları ile berâber oturduğu eve gidiyor. Henüz on, on beş sene evvel en büyük rezâlet sanılan bir hareketi Nûran'ın böyle utanmadan, ürkmeden yapmasına sebep ne? Genç kız acaba içtimâî ahlâkı çürütmek yolunda ilerleyen bir dekadans* mikrobu mu? Duygusunun mâhiyetini içtimâî ölçülere vurmak bugüne kadar Nûran'ın aklına gelmemişti. Fakat işte, bir çocuk sesi ondan hesap soruyor ve ona kendine gel! diyor. Zar zor buna bir cevap vermek lâzım:

– Seymen, ben size geliyorsam beni anneniz ve babanız çağırdı da onun için. Sizi rahatsız mı ettim acaba?

Seymen bir misâfiri incittiğini görerek, toparlandı. Civanmertliği Nûran'ın sözlerinden müteessir olmuştu. Şimdi Rızâpaşa Karakol sokağından geçiyorlardı. Ortalık hafif kararmıştı. Seymen, yardım arar gibi evlerin bir bir ışıklanan pencerelerine bakıyor, teessüründen yutkunuyordu:

– Beni yanlış anladınız Nûran Hanım. Demek istedim ki, nasıl oluyor da siz bize geliyorsunuz? Bizim evde size lâyık arkadaş yok ki...

Nûran tekrar sarsıldı. Seymen kendisine ikinci dersi vermişti. Şu kısa yolda bir çocuk ağzından Nûran'a ihtarlar yağıyordu. Evvelâ: Sen âdeti, ahlâkı çiğnemiş bir kadınsın. Azgınlık senin gözünü bürümüş,

---

* dekadans (Décadence): Fransızca gerileme, çöküş başlangıcı.

mektebe gider gibi huzurlu bir vicdanla âşığının âile evine gidiyorsun. İkincisi: Kendi değerini unutmuş bir zavallısın. Allah'ın sana vergisi olan yüksek kudretle ömrünü Sermet'ler, Müzeyyen'ler arasında ufaladığına utan!

Nûran çocuğu bu mevzûdan çekmek istedi:

– Yaşınıza göre lüzûmundan fazla ciddîsiniz, Seymen. Bu halin sıhhatinize dokunmasından korkarım. Diğer çocuklar gibi sizi de güler oynar görsem...

– Benim çocuk olmaya hakkım yoktur. Tâlihi yenmek için çok çalışmaya mecbûrum. İşte böyle bir yol tutturdum.

Binlerce düşünce gür bir tohum serpintisi gibi Nûran'ın rûhunda savruluyordu. O farkına varmadı; fakat bu tohumlardan birisi zemine işledi ve toprağa aşılandı. Bu da Seymen'in bağrından kopan "benim yolum" sözüydü. Şimdilik tahteşşuûra* yerleşmiş, zamânı gelince fışkırmaya hazırlanan bir düşünce.

Eve yaklaşmışlardı. Nûran artık bir şey düşünemezdi. Sermet varlığını uzaktan bile duyuran bir mıknatıs gibi, Nûran'ı hatt-ı müstakim* üzerinden kendine çekiyordu. Bir dakîka daha... Ve Nûran kendini göle atarak boğulan bir susuz gibi Sermet'in lezzetli havası içine düşecekti. Daha şimdiden gözleri kapanıyor, vücûdu ağırlaşıyor, adımları yerde sürünüyordu.

Müzeyyen'le Sermet ikisi birden zil sesine koştular. Oldukça îtinâlı giyinmişlerdi. Nûran'ı ikinci kata sokak üzerindeki şahnişli misâfir odasına aldılar. Aşağı katta her zaman kullanılan yemek odası, topal iskemleleri, âdî camlı dolabı ile pek âşikâr bir düşkünlük manzarası gösterdiğinden misâfir odasına seyyar bir sofra kurulmuştu. Kolalı beyaz örtü üzerinde birçok meze tabakları vardı, Nûran'ın bilmediği şeyler... Fakat çok sürmeyecek, hepsinden tadarak hepsini öğre-

---

* tahteşşuûr: Şuuraltı.

* hatt-ı müstakim: Doğru çizgi.

necekti: Tarama, midye pilakisi, sahanda sucuk. Eski âile malı olduklarını belli eden yaldızlı porselen sepetlerde en seçme meyveler vardı. Bu iri Yafa portakallarını, muzları hatta şu vazodaki karanfilleri muhakkak Sermet kendisi alıp eve taşımıştır... Ve kim bilir, belki de Sermet hayâtında ilk defa evine bir buket çiçek getiriyordur. Nûran böyle düşünüyordu ve haklıydı. Gerçekten Sermet hayâtında ilk defa olarak sofrasında bir buket karanfil görmek istemişti. Oda, son zamanlarda İstanbul'da türeyen Amerikan sisteminde, bir kanepe koltuk takımı ile döşenmişti. Yalnız halı ile yaldızlı jardinyer* eski ve güzel şeylerdi, Sermet'in oldukça refahlı baba zamânından kalma... Demir soba besbelli yeni kurulmuş, tablası temiz, aynası, bilezikleri pırıl pırıl. Evet bu böyle... Sermet, Nûran'a karşı pek küçük düşmemek için onu evine kabul edeceği günler buhranlı gayretler sarf ediyor; o kadar didiniyor, o kadar öte beriye, bakkala, pastacıya koşuyor ki, bütün bu angaryalı işlerden sonra saat elinde Nûran'ı beklerken dünyânın en büyük imtihânına giren birisi gibi sinirli ve yorgun bir külçeden farkı kalmıyor. Nûran bu külfetleri bilmiyor değil. Evin ve eşyânın kifâyetsizliği yüzünden Sermet'in çektiği üzüntüyü, öbür tarafta Müzeyyen'in garazsız bir tevekkülle boyun eğişini görmek, Nûran'ın elemine elem katıyor.

Genç kız, göz ucu ile sofraya baktı. Bu soğuk yemekleri hazırlamak için zavallı Müzeyyen kim bilir ne kadar uğraşmıştır. Müzeyyen, misâfirin mantosunu, şapkasını alıyor; acıların söndürdüğü çatlak sesiyle hatır soruyor, evinin noksanı için özür diliyor. Sermet'te ise büyük bir merâsime hazırlanan insanların heyecanlı vakârı var. Ve işte lüzumu kadar nezâket alış verişinden sonra içkiye oturdular. Sermet, hanımlara eliyle birer kadeh ikram etti. Nûran korkarak bir yudum tattı. Fakat Müzeyyen alışkındı, bir hamlede bitirdi ve

---

* jardinyer (Jardinièr): Pencere saksısı.

derhal neşelendi. İkinci, üçüncü kadehte süzgün gözlerle bakınmaya, gülmeye başladı. Bugün güzelliği üstündeydi. Emprime ipeklisini giymiş, pudra, ruj sürmüş, sürmeler çekmiş. Müzeyyen demek biraz bayağılık, biraz güzellik ve birçok zavallılık demektir. Öyle bir mahlûk ki; sevmeye sevilmez, atmaya atılmaz, satmaya satılmaz. Fakat Nûran, Müzeyyen'in ne mahdut fikrini, ne de âdî tavırlarını düşünecek halde değildi.

Her an onun ne derece çâresiz olduğunu, nasıl şikâyet etmeden ıztırap çektiğini, Sermet'in her vuruşuna ses vermeden göğüs gerdiğini gören Nûran, Müzeyyen'in önünde serâpâ suçtu.

Sermet karısına bir işâret verdi:

– Seninkiler yukarıda fazla patırtı etmesinler; git, söyle, hem hani bize sıcak bir şeyler getirecektin? Börek, şiş kebabı. Artık bunu da ben mi söyleyeyim?

Müzeyyen telaşla: "Şimdi şimdi!" diyerek fırladı. Fakat Nûran'ın rengi solmuş, yüzünün adaleleri gerilmişti. Sermet, Nûran'ın yanında karısına bu muâmeleyi yapamayacağını biliyordu. Birdenbire sesini alçaltarak:

– Rica ederim Müzeyyen, dedi.

Kadın çıkınca genç adam koştu, yüzünü Nûran'ın ellerine gömdü. "Affet!" diye yalvarıyordu. "Bu münâsebetsiz şîveye dilim alışmışsa kabahat yalnız bende değildir. Bana öyle hicranlı gözlerle bakma. İşte baş başayız."

Belki daha söyleyecek sözleri vardı, bitiremedi. Nûran'ı koltuktan çekti, çıkardı. Göğsü üzerinde kilitledi.

Müzeyyen üç kat merdiveni durmadan inip çıkıyordu. En üst katta çocuklara baktıktan sonra en alt kata mutfağa koşuyordu. Kızgın zeytinyağı kokusu her tarafa işlemişti. Börekler, balıklar kızarıyor, salatalar tâzeleniyordu. Nûran nihâyet o kadar muazzep* oldu

---

* muazzep: Azap çeken.

ki, Müzeyyen'e artık kalkmaması için rica etti. Bu yemekleri kim yiyecek, sofrada tabak koyacak yer kalmadı! Müzeyyen ayakta bir dolu kadeh diktikten sonra peki hemşîre, dedi. "Öyleyse müsâade edin size portakal soyayım. Elimden kabul eder misiniz?"

Sermet'in keyfi kaçmıştı. Sustu ve somurttu. Müzeyyen'in, karşılarına temelli yerleşmesi üzerine Nûran'a sokulmak arzusu bin beter oldu. Genç adamda bu aşk hiç fâsıla vermeyen bir sızı gibiydi. Nûran'a dâima temas etmeye, onun hiç olmazsa elini tutmaya yâhut dizine dokunmaya ihtiyâcı vardı. Araya böyle bir zorluk girince ihtiyaç kriz derecelerini buluyordu. Hırçınlığından kendini ve yanındakileri içkiye boğmaya başladı. Öyle ki, ayağa kalkınca sallandı.

– Geliniz, Nûran Hanım, size çalgılarımı göstereyim.

Sofadan geçerek bahçe üzerindeki sedirli küçük odaya girdiler. Burada Nûran ilk defa olarak Sermet'in atılışına karşı geldi, ısrarla Müzeyyen'i çağırdı. Müzeyyen bu sinirli sese, elindeki meyve bıçağını bırakamadan, dar koşmuştu. Diyordu ki:

– Hemşireceğim, benim görmediğim şey değil ki; Sermet size göstersin.

Nûran, hırpalanan göğsü güç zaptedilen bir isyanla kalkıp inerek, kadının sözünü kesiyor; hayır, diyordu. "Siz de saz çalıyorsunuz, lûtfen siz de bana anlatın."

Sermet alnındaki teri kuruluyor, hırsından sesi değişmiş, duvardaki âletleri göstererek îzah ediyor:

– İşte şah*, mansur, bu da girift, şu en küçüğü nısfiye. İşte benim saza başladığım ilk ud. Manol'undur*. Bu, köşedeki çok eski, kıymetli bir kānun.

Kılıflar içinde asılı duran üç uddan birini aldı.

– Rahatsız olmazsanız biraz çalayım.

---

* Şah, mansur, nısfiye: Büyüklüklerine göre ney çeşitleri.

* Manol: Meşhur ud ustası.

Akort ederken hâlâ somurtuyordu. Elleri altında her zaman yumuşayan, çözülen Nûran'ın bu sert karşılığı ona çok acı gelmişti. Fakat bir peşrev, bir semâî derken küskünlüğünü unuttu; mûsıkî içinde eridi. Bir takım hüzünlü halk türküleri söylemeye başladı. Parlak saçlı başı kucakladığı udun üzerinde yatıyordu, tüvlü mızrap elinde oynuyordu. Bu baygın yüzdeki ifâde Nûran'a sevişme anlarını hatırlattı. Sermet, sevdiğinin göğsünde de böyle kendini vererek yatar, eli o zaman da şimdi tellerde gezindiği gibi hem hâkim, hem mağlup bir okşayış yaratırdı.

Kısa bir taksimden sonra Sermet okudu:

Yeşil kurbağalar öter göllerde

O kadar uzun, çekik, gerginlik dolu bir nağme ki, Nûran, mübâlâğasız, amûdufikârîsinde* bir titreme duydu. Hissediyordu bu mısrânın arkasından müthiş bir şey gelecek. Büyük, azametli bir şey; bir ıztırap ummânı. Her zerresi dikkat kesilmiş, bekledi.

Kanadım kırıldı kaldım çöllerde

Nûran'ın gözleri kararıyordu. Bir insan rûhunda ıztırâbın inebileceği en son derinlik ne varsa yıldırım oraya inmişti. Kendini lâyemut* zannederek cennet seferine çıkan ve nihâyet kanatları kırılarak çöle düşüp sürünen kuş, Nûran'dı. Nasıl üstün bir saâdet aradığını ve o yolda ne karanlık bir ıztırap bulduğunu hiçbir zaman bu kadar sarih anlamamıştı. Gözlerinden yaş boşandı, o derece hızlı ve üst üste ki, Nûran'ın kucağı bir anda sırılsıklam oldu. Müzeyyen, çenesini eline dayamış, kaşlarının arasında beliren elem çizgileriyle, dalgın dinliyordu. Sermet hiç kendinde değildi. Belki hem o hem Müzeyyen "kanadım kırıldı" denirken her biri kendi hayâtını düşünüyordu. Vaktiyle onlar da yüksekten uçmuş, bir çölde yaralı kalacaklarını san-

---

* amûdufikarî: Omurga, belkemiği.
* lâyemut: Ölümsüz.

mamışlardı. Sermet sanki Nûran'a bakmadan onun göz yaşlarını görür gibi:

Ya ben ağlamayayım, kimler ağlasın?

diyordu. İlk önce gene Müzeyyen farkına vardı. Gözleri açıldı:

– Aman hemşireciğim, ne oldunuz?

Sermet, çılgın bir telaşla udu fırlattı. Şaşkınlığından Müzeyyen'in huzûruna aldırış edemedi. "Nûran!" diye bağırdı, genç kızı kucakladı. Müzeyyen'e üst üste sesleniyordu: Su, kolonya!

Müzeyyen, ezgin, utangaç:

– Kolonyamız yok! diyordu.

Nûran kızarmış göz kapaklarını kaldırdı, biraz su içti ve çalmaya devam etmesini Sermet'e rica etti. Sermet söyleniyordu:

– Yooo!... Bu böyle olmaz. Eğin havası size yaramadı. Durun bakın, şimdi neler dinleyeceksiniz. Müzeyyen, rakı getir!

Şimdi atmosfer tamâmiyle değişmişti. Sermet keriz havaları çalıyordu. Rakı artık ölçüsüz, susuz içiliyordu. Nûran bile sarhoşluğun tesellîsini tatmaya başlamıştı. Müzeyyen, bir bıçağı bardak kenarına vurarak tempo tutuyordu. Ah, dedi Nûran, içinden ve geçen sene ölen armoni hocasını hatırladı. "Hofman, mezardan kalk da talebeni bu âlemde gör, herkese övünerek methettiğin talebeni."

Nûran yarı sarhoşluk, yarı teessür içinde uyuşurken Sermet'le Müzeyyen cıvıdılar. Birbirlerine takılmaya, telmihli sözler söylemeye başladılar. Sermet yeniden bir oynak hava çaldı. "Yolda buldum bir şişe" diye girişen bu şarkının bir yerinde karısına bakarak diyordu ki:

Aramızdan geçti de bir yar
Kara biberim nasıl edelim
Bu da senin kaderin benim tecellim
Darılmaca yok...

Müzeyyen kahkahalı bir nisbetle cevap veriyordu:

"Sana karı, bana koca çok."

Nûran ayılmıştı. Dizleri üzerinde el çantasını var kuvvetiyle sıkıyordu. Şu anda duyduğu çılgın arzu bir ruh olup bu muhitten sıyrılmaktı. Müzeyyen udu kocasının elinden kaptı:

– Bir senden, bir benden, dedi.

Zil zurna olmuştu. "İçtim suyunu şu coşkun derenin, kokladım gülünü yedi verenin..." şarkısını söyledi. Meyânına birçok yallahlar karışan bu türkü ile Müzeyyen demek istiyordu ki, sen benim üzerime yar sevdin; ama ben daha evvel senden doya doya hevesimi almıştım.

Nûran artık kendini tutamayarak ayağa kalktı, müsâade istedi. Başı ağrıyordu. Sermet'le Müzeyyen ev sâhipliği kaygısı ile kendi dırıltılarını unuttular. Harman yerine dönen sofrayı olduğu gibi bırakarak Nûran'ı yukarı çıkardılar. Seymen'in, karyolası misâfire hazırlanmıştı. Seymen bu gecelik kardeşlerinin yanında yatacaktı.

Nûran pencereyi sürdü. İçkiden, ağlamaktan yanan yüzünü temiz rüzgâra verdi. Bu gece uyumak... Bu kābil olamayacaktı, uzun bir zaman pencereye yaslanmış kaldı. Müzeyyen'le Sermet'in o teklifsiz söyleşmeleri, mânâlı bakışları Nûran'da yeni şüpheler uyandırmıştı. Evin içinde ses kesilmesini bekledi. İskarpinlerini eline alarak gürültüsüz aşağı indi. Bahçe üzerindeki sedirli odanın yanında bir oda daha vardı. Müzeyyen'in yattığı yer. Müzeyyen orada yatıyordu; fakat Sermet?.. Evet Sermet nerede yatacaktı?

Nûran sofada durdu, kulak verdi. Aşkın karanlık yolları, siz insanı nerelere ve daha nerelere sevketmezsiniz?

Nûran duydu. Yalnız duymadı, eğildi, anahtar deliğinden baktı ve... Nûran gördü.

Şunu da söylemek lâzımdır: Sermet'le, Nûran; Fe-

neryolu'ndaki köşkte barıştıkları gün mahremleşen bir anda Sermet genç kadının adalelerini katılaştıran buhrânın sebebini anlamış ve dudaktan dudağa bâzı mühim sözler, yeminler fısıldamıştı: "Çocuklarımın başı üzerine yemin ederim ki, seni tanıdığım gündenberi..." diye başlayan bu aşk temînâtı Nûran'ı kandırmış, yatıştırmıştı. Nûran demek ikinci defa aldanıyordu. İlk büyük sükûttan sonra bu inkisârın* vâkıa ehemmiyeti yoktu. Fakat yara üzerine yara, pek küçük olsa bile, fenâ işler.

Genç kız bir dakîka ayakta kaldı. Sanki insanın canını koruyan sevkitabiî Nûran'a. "Dur kıpırdama, yoksa yüreğine inecek." demişti. Baş dönmesi geçtikten sonra Nûran derin bir içini çekti. Bildi ki, gördüğü manzara artık ölünceye kadar gözlerinden silinmeyecektir. Yavaşça alt kata indi. Askıdan mantosunu, şapkasını aldı. Hantal sokak kapısının sürgüsünü çekti. Yalnız, kapıyı kaparken ihtiyâtı unuttu. Demir kanadın gümbürtüsü gecenin ıssızlığında gürleyerek yuvarlandı.

Mühürdar sâhilinde ne temiz, berrak bir gece... Karanlığa rağmen İstanbul'un silüeti seçiliyor. Gökyüzünü benek benek parlak yıldızlar kaplamış. Siper bir kıyıda mantosuna sıkı sıkı bürünmüş bir genç kız titriyor, ispazmoz geçiriyor. Nûran taştan, topraktan, denizden medet umuyor. Yıldızlara bakıyor, bir şeyler düşünmeye, bir şeyler hatırlamaya çalışıyor. Sanki tabiatta şifâ verecek bir tılsım var da Nûran o tılsımı bulamıyor. Arıyor, arıyor; zihnini, gönlünü yoruyor. Seymen'in sözü aklına geliyor: Yolum! Hani ya Nûran'ın yolu nerde kaldı? Yedi sekiz ay içinde Viyana Konservatuvarından ûdî Sermet Bey'in bir gece bile boş duramayan kucağına kadar ne müthiş yol... Ümit, aşk, îman, tereddüt, tekrar îman, inkisar, sükût, sürünmek.

---

* inkisar: Kalp kırılması, gücenme.

Ve nihâyet... Bir teşrinisâni* gecesi, sabaha karşı, Mühürdar sâhilinde nemli bir toprak üzerinde rakı âleminden dönen bir insan bakiyesi, hallaç pamuğu gibi atılmış bir rûhun döküntüsü.

"Yıldızlar, beni dinlendirin, bana sükûnet verin. Geceler, benim saâdetime şenlik yaptınız. Bu defa da felâketime âşinâ çıkın. Bana bir şey söyleyin, bana gülümseyin, beni tesellîsiz geri göndermeyin."

*

Aşçı Hüseyin Ağa, kolunda bir sepet zerzevat komşu bostandan geliyordu. Nûran'ı kapı önünde görünce adamcağız hanımının yüzünden korktu. Eski terbiyenin çekingen edebiyle derhal gözlerini önüne indirdi.

– Bey sabaha karşı geldi, içeride sizi bekliyor, merâk etti, dedi.

Antrede Sermet bir koltukta uyuyakalmıştı. Kolları yanına sarkmış, gözleri çukura kaçmıştı. Kesik soluklarla uyuyordu. Nûran içeri girince silkilenerek uyandı. Gece, kapının kapanmasını duymuş, derhal giyinip yollara çıkmış, Nûran'ı aramıştı. Uzun îzahat verecek tâkati yoktu. O; duygularının taşkınlık zamânında her şeyi kestirme yoldan anlatır; ihtirâsı, bütün şuur, edep, erkân engellerini yakarak yıldırım gibi Sermet'ten boşanır, hedefe saplanırdı. Nasıl ki, ilk görüşte Nûran'a kısaca "Ölümlere kadar benimsin." demişti. Bu defa da, boynunu bükerek, dört beş kelimeyle merâmını anlattı:

– Benden şüphe etme, Müzeyyen'le aramda bir şey yok.

Nûran buna cevap vermedi. Müzeyyen'in yatağında yatmış, ama Müzeyyen'e sokulmamış. Fakat alt tarafı, bir erkek bir kadının yanında gecelerse bu teklifsizlikten son mahremiyete kadar olan adım Nûran'ın nazarında o kadar kısaydı ki, o son mahremiyet ister

---

* teşrinisâni: Kasım ayı.

hâdis* olsun ister olmasın, hepsi bir.

Artık konuşmak, anlaşmak yolları tamamiyle kapanmıştı. Nûran temelli bir ayrılık düşündü, çünkü şimdi Sermet'i iyice kaybettiğini biliyordu. Nûran'ı yüzüstü bırakıp karısına döndüğü zaman değil; ancak şimdi Sermet elden gitti. Çünkü o zaman Sermet'i, kökleşmiş bir âile râbıtasına mağlup diye düşünebilirdi. Fakat bugün artık bu kalleş yalancının, bu mücessem hıyânetin, pervâsızca kan akıtan bu şuursuzca Yahuda'nın iler tutar yeri kaldı mı?

Nûran, Sermet'e rica ediyor. Gitsin ve bir müddet gelmesin; kendisinden haber alıncaya kadar gözükmesin. Genç kız er geç onu arayacaktır. Ondan büsbütün ayrılacak kadar kuvveti yok henüz.

Ağrıyan başını avuçları içinde sıkıyor, yüzünde asabî kan lekeleri dolaşıyor. Sermet'ten ayrılamaz, hayır! Gerçek, genç adam, Nûran'ın muhayyilesini fetheden ideal erkek değildir. Belki onun zayıf bir benzeri. Ne de olsa Nûran onun rüyetinden birdenbire vazgeçemeyecek. Genç kız iç sofaya doğru yürüdü. Sermet veda ederken pek ağır ve mahzundu.

Hayatta her insanın gençlikten olgunluğa geçtiği bir dönüm noktası vardır ki; o zamâna kadar aradığı saâdetin hülyâsından resmen vazgeçmek demektir. Bu büyük inkılâp bir hamlede olmaz. Merhale tamamlanır ve uzun, buhranlı mücâdelelere mâlolur. Çünkü insanın en güç başardığı işlerden birisi akıl ve mantıkla gönüle meram anlatmaktır.

*

Bütün hayâtı felce uğrayan Nûman Bey artık insandan kaçıyor. Şişli'deki konağında yâhut Karaköy Palas'ta kimseyi kabul etmeden saatlerce bir masa başında, çenesi eline dayalı oturuyor, okuyor. Fakat sürekli okuyacak kuvveti yok. Birkaç sahifeden sonra yo-

---

* hâdis: Meydana çıkan, zuhur eden.

ruluyor, donuk gözleri bir köşeye saplı öylece kendini unutup kalıyor. Eglantin'i hiç görmüyor gibi bir şey. Bir defasında Eglantin'e bir piyano satmak meselesinde tavassut etti. Bu piyanoyu Nûran beğendi ve satın aldı. Buna benzer fırsatlar olmasa aynı şehirde yüzyüze gelmeyecekler. Eglantin mâzîsine âit bir îtirafla Nûman'ı öldürdü. Nûman artık, dünyâda en çok sevmiş olduğu, bu kadına yaklaşamaz. Çünkü her teşebbüsünde muhayyilesi harekete gelerek Eglantin'le İtalyan'ın sevişmeleri Nûman'ın gözünde canlanıyor. Adamcağız epey zayıfladı, yüzü ölü bir renk bağladı. Suratı asık, bütün dünyâya küskün. Muhakkak bir doktora gitmesi lâzım. Fakat ne yüzle gitsin de, elli beş yaşında bir âile reisi sıfatı ile benim de hastalığım şudur desin! Eski devrin, eski kültürün adamı olan Nûman bunu nefsine yediremedi. Bir defasında Fahreddin Kerim'in muâyenehânesine kadar gayret gösterdi. Fakat çifte merdivenleri çıkıp da bekleme salonunu kalabalık görünce ters yüzüne döndü. O gün bugün belki bir şifâ yolu bulurum ümîdiyle kitapları karıştırıyor. Evvelâ Freud'ün rüyâ analizini okudu. Yeni edindiği bibliyografya mâlûmatı ile başka kitaplara saptı. Forel, Pierre Janin, Claparide. Hegel'in korku nevrozunda kendi halinin tahlîlini buldu. Fakat kendi kendini tedâvi edecek hamleyi gösteremedi. Doktorlara da halini söylemeye utandığı için ancak kitaplardan gelen mâlûmatla hastalığın günden güne hız alan seyrini tâkip edebiliyordu. Kimseye emniyeti kalmamıştı. Dilrübâ bile şüpheli bir mahlûktu, sonra etraf!.. Nûman'a öyle geliyordu ki, herkes onun büyük hezîmetini haber almış, herkes göz ucu ile sinsi sinsi onun düşkünlüğünü tarassut ediyor. Ve hürmetsizlik... Dilrübâ'dan tutun da uşağa kadar kimse onu adam yerine koymak istemiyor. Bütün bakışlarda bir küçük görme, bütün seslerde hakārete benzer bir lâubâlilik. Meselâ telefon eden meclîs-i idâre reisi daha konuşma bitmeden telefonu kapatmadı mı? Yâhut aşçı, kendisine bir emir verilirken, dinlemez gibi

görünüp etrâfa bakınmıyor muydu? Nûman'ın aşkta kaybettiğini dünya haber almıştı. Sanki para cihetinden de sıkıştığını biliyorlardı. Zengin salonların ve güzel kadınların mâbûdu olan Nûman bir çırpıda hem ihtiyarlığı hem fakirliği kabul edemedi. Etrâfı hiç olmazsa bir noktada yalancı çıkarmak için yeni bir otomobil aldı. Birkaç defa bakara oynadı, epey para döktü. Fakat Suâdiye'deki köşk ipotek edilmişti, bunu Dilrübâ bile henüz bilmiyordu. Tâtilde çocuklar İstanbul'a dönünce belki de küçükten beri alıştıkları yazlığı satılmış bulacak ve Şişli'nin kızgın asfalt kaldırımında kalacaklardı.

Nûman'da zaman zaman yakınlarına karşı sevgi nöbetleri tutuşuyordu. Bu yakınlardan bir medet, bir şifâ gelecekmiş gibi Dilrübâ'ya, Nûran'a, hatta Maltepe'ye kadar uzayarak, bacanağı Ali Fethi Bey'e sokulduğu oluyordu. Çocuklarını bâzen öyle şiddetle özlüyordu ki, telgraf çekip ikisini birden İstanbul'a çağırmak istiyordu. Kâh İstanbul'un uzak bir semtine hasret çekiyor kâh akla gelmeyen bir yemeği canı istiyordu. Bütün bu özlemeleri, iştihâlar süreksiz şeylerdi. Nitekim Maltepe'ye kadar gidip Ali Fethi Bey'i görünce geldiğine pişman oldu, söz bulamadı. İstediği yemek önüne konunca bir lokma bile yiyemedi.

Nûman'da bütün sevdiği şeylerden ayrılacağı korkusu, bir ölüm hissikablelvukū* vardı.

Bu sebepten her şeyi bir defa daha görmek ve tatmak için küçük küçük saldırışlar yaptı, beyhûde! Yaşayan göz güzeli görür, yaşayan dil meyvenin çeşnisini tadar, yaşayan gönül sevgiyi üzüm usâresi gibi tahammür ettirir, köpüklendirir, enfes bir içki yapar. Nûman yaşamıyordu ki; eski zevkleri, velev ki son defa, bir daha yaşatabilsin. Zayıf ve ümitsizdi, benim işim tamam, diye düşünüyordu. Ellisinden sonra gelen aşk onu göklere kadar çıkardıktan sonra kendi tâbiriyle "ka'rıze-

---

* hissikablelvukū: Önsezi.

mîne"* çalmıştı. Mütevekkil, sonunu bekliyordu. Elbet bu işlemek istemeyen makinede yakında sayılı bir bozukluk çıkacak, bir baş ağrısı, bir hiç, bahâne olacaktı.

Nûran'ı sık sık düşünüyordu. Nûran da göklere çıkıp sonra "ka'rızemîne" geçenlerden biriydi. Fakat onu sarsan Ülker fırtınası geçici bir mevsim tecellîsi ise Nûman'ın tepesinde dönen de tayfundu. Nûran gençti. Onun vücûdunda, rûhunda gençliğin tılsımlı esnekliği vardı. O yanar yanar, sonra mûcize gibi bir istihâle geçirir ve kendi külü arasından tekrar dirilen Phönix kuşu gibi yeni ufuklara kanat gerebilirdi.

*

Yeni alınan piyanoda Nûran, Noel havaları çalıyordu. Parmakları sekiz aydan beri ilk defa tuşlarda bir akort gezindiği zaman derisini ürperten bir heyecan duymuştu. Bu ses, bütün bir hayat tapınıldıktan sonra ihmal edilen bir varlığın cana dayanan sitemiydi. Nûran yavaş yavaş alıştı. Her gün biraz daha ılıklaşan bir banyo gibi mûsikî ona artan bir haz vermeye başladı. Şimdi hep Noel havaları çalıyorsa sebebi mevsimdir. Nûran'ın hayâtında kânûnuevvel* ayı hep bu mûsikîyle dolu geçmiştir. Tahsil senelerinde Hıristiyanlığın tesîri altında kalmış değildir. Îsâ ve Îsâ'nın yolu onu herhangi bir dinden fazla alâkadar etmedi. Fakat bu Noel havaları, Nûran'ın nazarında Hıristiyanlıktan bambaşka bir şey, âdeta bütün beşeriyetin malı. Bütün bir sene fânî emeller uğrunda didindikten sonra yılbaşına doğru artık uhrevîleşmek isteyen, kurtuluşu ve dinlenmeyi özleyen insanın hasreti.

Bugün ev piyanodan yayılan huzur ve sükûn nağmeleriyle çalkalanıyor.

Salon, ökse otu dalları, kırmızı tâneli kokinolarla*

---

* ka'rızemin: Yerindibi.

* kânûnuevvel: Aralık ayı.

* kokino: Küçük kırmızı tâneleri olan dikenli bir süs bitkisi.

süslenmiş, âvîzenin altında çamdan bir girlanda* sallanıyor ve etrâfı bürüyen çam kokusuna çini sobanın gözünde kızaran elmaların tatlı nefesi karışıyor. Pencerenin önünde birçok çiçekli saksılar, çuha çiçeği, sümbül, file perdenin arkasında yarım uyku halinde bir peyzaj; kar, rüzgârsız havadan ağır ağır yere iniyor.

Nûran'ın hayâtı şimdi böyledir. En müthiş bir gönül mâcerâsından sonra, henüz topukları, gezindiği ecel diyârının lavları ile dağlı, selâmet bölgesini arıyor. Nekâhat devri muhakkak uzun sürecek. O, en büyük saâdetin semâvî parıltısı rüyâsını gördü. Gönül bir defa bu serabın tılsımı ile büyülendikten sonra ancak uzun seneler ister ki, cezbe dağılsın.

Bahçedeki mutfaktan aşçı Hüseyin Ağa'nın gür sesi geliyor. Hanımın coşkun mûsıkîsi onu şevke getirmiş, memleket havaları söylüyor:

Karanfil oymak oymak...

Nûran duraklıyor, derhal dikkat kesiliyor. Bu halk türküleri Türk mûsıkîsinde en beğendiği şeylerdir. İşite işite çekik nağmeli yanık bir nakarat ki, Nûran buna doyamaz; Heeey anam hey! Genç kızın gözleri yaşardı. Çok kan kaybedip halsiz kalan yaralılar gibi artık vara yoğa ağlıyor, o kadar kuvvetten düşmüş ki, dünyâda onu hırpalamayacak hiçbir intibâ yoktur. Issız kış akşamlarında soba başında dinlenirken kedinin kucağına atılıp yerleşmesi, bir ezan sesi, vapurda gördüğü bir âşık çiftin dirsek dirseğe sokuluşu. Nasıl olmuştu da rûhu o kadar aşk, arzu ve ümitle dolarak sonsuz ufuklar gibi açılmıştı. Ve nasıl oluyordu da bir insan Allah'ın en büyük lûtfunu göz ile kucakladıktan sonra bir hamlede her şeyi kaybediyordu. Ömrü genişleten o semâvî havadan şimdi bir nefes bile kalmamıştı. Acı acı duyulan şey nâmütenâhi bir boşluktu.

Nûran tekrar piyanoya oturdu, biraz Bach çaldı.

---

* girlanda: Askı, çelenk.

Parmaklarında başka, fikrinde başka mûsıkî vardı. Bir yandan Bach, bir yandan bir aksisadâ ve kontrpuvan* gibi gönlünün tekrarladığı "Yahuda" motifi. Nûran, Sermet'i düşündükçe bu Yahuda motifi, kış ortasında yaz vaatleriyle aldatan kalleş cenup rüzgârları gibi, uçuşup fısıldıyordu. Kim bilir Nûran, bu bâdireden sağ ve sâlim çıkarsa, belki bir gün memlekete ilk mûsıkî eserini verecek, Yahuda'yı besteleyecektir.

Bugün için rûhunda gezinen nağmeler, faydasız bir özlemin yangınından başka bir şey değildir. Sermet ve Yahuda dedikçe kulağında coşan mûsıkî onun inkisârını kabartıyor, onun yaralarını tâzeliyor, her şeye rağmen sevdiği adama olan hasretini tutuşturuyordu.

Sermet'in sesini bile hâfızada canlandırmak yeterdi. Nûran'ın başı arkaya devrilir, gözleri kapanır, kirpiklerinden dudak uçlarına doğru ölesiye bir mahzunluğun gölgesi uzanırdı.

*

Yılbaşı gecesi için Dilrübâ Hanım, Nûran'ı dâvet etti. Fakat Nûran gelemeyecekti, henüz cemiyet içine giremezdi. Kendi kendine bâzı hazırlıklar yaptı. Mutfağa indi, Hüseyin Ağa'nın yardımı ile büyük bir pasta yoğurdu. Bunu Viyana'da öğrenmişti. Hamura kattığı kakao pasta fırında pişince, damar damar oluyordu. Almanlar da zâten buna mermer gatosu* derler. Genç kız ufak bisküviler hazırladı, küçük kalıplarla yürek, yıldız, kuzu şekilleri kesti. Bu edevâtı almak için bir gün mahsus Kadıköyü'ne kooperatife inmişti. Nûran köşke yerleşince Dilrübâ Hanım mutfakta hiçbir noksan bırakmamıştı; ama kepçeler, rendeler, süzgeçler, havanlar daha ziyâde alaturka pişirmeye göre seçilmişti. Nûran vazgeçemeyeceği bâzı garp yemekleri için de

---

* kontrpuvan: Çeşitli ezgileri birgirine uydurma sanatı. Böylece düzenlenen beste.

* gato: Pasta.

lâzım gelen düzeni tamamladı. İşte pasta yapmak için türlü baharatla uğraşıyor. Limon kabuğu rendeleniyor, yumurta akı köpürtülüyor, tereyağ ve toz şeker tartılıyor. Daha ne lâzım? Karanfil, tarçın, vanilya. Nûran'ın elleri hamurlu, yüzüne biraz renk gelmiş, Hüseyin Ağa ile şakalaşıyor. Bir de ördek kızaracak. Bir de punç* kaynatılacak.

Genç kız küçükten beri alıştığı garp kültürünün birçok âdetlerini evine tatbik etmeye uğraşıyor. Yalnız biraz mahzundur. Geçen sene gurbette bu bayramı, fikrine ve rûhuna yakın bir kāfile arasında kutlamışken şimdi öz vatanında tek ve tenha kalacaktır. Onu kim arar, kim sorar? Fakat Nûran'ın üzüntüsü boş çıktı. Tûran'dan, Selçuk'dan mektuplar geldi. Selçuk birkaç tâne de Almanca kitap göndermişti. Mektubunda diyordu ki: "Sıkıntın artık geçmiştir, ümit ederim. Bu yaz Kasımpaşa'da bir kahvede apaş* kılıklı iki adam konuşuyorlardı. Duyduğum sözü sana yılbaşında armağan ediyorum. Dediler ki: "Hoş gör, boş ver." Evet kuzen, boş ver. Çünkü zâten hayat boş ve değersizdir. Hayatta özlü olan bir tek zevk vardır, iş başarmak. Cemiyetin, memleketin bizden beklediğinden fazlasını verebilmek. Sonra bilmelisin ki, her fenâ şeyin bir iyi tarafı vardır, derler. Bu kâfi değil, her fena şeyin iki iyi tarafı vardır. Bunu da ben söylemedim, benden çok daha akıllı birisi söyledi. Şu sözü adamakıllı Türkçeye çevirelim de diyelim ki. 'Her inişin iki çıkışı vardır. Yeni senen kutlu, verimli olsun'." Tûran da güzel bir mektup yazmış, bir paket göndermişti. Sonradan bu paket gümrükte Nûran'ın başına belâ getirdi ya... O da ayrı bahis. Dilrübâ Hanım yılbaşı arifesinde akşama doğru otomobille geldi. Nûran'a elle örülmüş bir süveter, kestâne şekerlemesi, şarap getirdi. Biraz oturdu. Nûran teyzesine bakıyordu. Kadıncağız siyah astragan man-

---

* punç: Rom veya konyak karıştırılmış sıcak limonata veya çay.
* apaş: Külhanbeyi, hayta.

tosunu çıkarmamıştı. Siyah şapkasının altından fışkıran saçları artık gümüş gibi beyazdı. Kulaklarında tek taş pırlantaları vardı. "Enişten biraz rahatsız" derken yorgun gözleri dalıyordu. Teyzesinin çökmüş, ihtiyarlamış hali Nûran'a dokundu. Yara tâzelemek istemezdi; fakat dayanamadı, sordu.

– Gene Madam Schneider meselesi mi?

Dilrübâ, gözlerini daldığı noktadan ayırmadan:

– Öyle olacak. Diyorlar ki, o İtalyan gene İstanbul'da imiş. Geçenlerde bir gece Cercled d'Orient'da suvare briç vardı. Enişten nasılsa beni de götürdü. Hasbayı orada gördük. Etrâfına bir sürü erkek toplamıştı. Çok kalmadık, enişten fenâ oldu. Çilemiz varmış dolacak. Ne yapalım kızım, bu yaştan sonra dillere düştük, bu da kaderimiz.

Birdenbire kendini toparlayarak ağlamanın önüne geçti. Çantasından acele çektiği mendili yüzünde dolaştırdı ve derhal kalktı. Giderken Nûran'ın sırtını okşuyor ve söyleniyordu:

– Sen nasılsın bakayım? Sık sık tartılıyor musun? Piyanon iyi mi? Kendini pek yorma.

Bu ziyâret de savulduktan sonra Nûran giyindi, süslü bir sofrada akşam yemeği yedi. Geceyarısına kadar ocak başında *Faust*'u okudu. Bütün yalnızlığa rağmen hoş bir gece olmuştu. Bu temiz, ılık ve âsûde hayat, Sermet'in evinde geçen çirkin sahnelerin kâbusundan sonra Nûran'a iksirli bir pansuman gibi geliyordu. Şimdi Heidelberg'i düşünüyordu. Eski şato, Neckar vâdîleri, şehri yarıp geçtikten sonra uzak ovalarda zümrüt bir kurdele gibi kıvrıla kıvrıla kaybolan nehir gözünün önünde canlandı. Geçen sene Nûran Heidelberg'e, imtihanlardan evvel biraz dinlenmek için gittiydi. Bir arkadaşı onu üniversiteye götürdü, birlikte bir Eflâtun kursu tâkip ettiler. Hele bir kış sabahı intibâı var ki, Nûran bunu unutamaz. Konferans erken başlamıştı. Dışarıda kar vardı; filtreden geçmiş kadar berrak, duru mâvi bir ışık dershâneyi doldurmuştu. Kürsüdeki

kır saçlı meşhur âlim, bir artist edâsı ile, Eflâtun'un güzellik prensibini anlatıyordu. Nûran onu dinlerken birdenbire duraklayıp kendi kendini dinlemişti. Etrâfını bürüyen, serâpa ruh olmuş bir güzellik ummânıydı. Nûran hissetti ki, artık hayâtında güzel ve asil olmayan hiçbir harekette bulunamayacaktır. Başını eğmiş ve ahdetmişti: Kendisine ışık veren yüksek ruhlara lâyık bir talebe olduğunu hayâtı ile ispat edecekti. Çünkü bu kadar yüksek ve güzel şeyleri duymuş, öğrenmiş olmak insanı borçlu kılar. Öyle bir angajman ki, insan bunu ancak hayâtının pürüzsüz temizliği ve eserinin bütünlüğü ile ödeyebilir. Halbuki Nûran daha ilk adımda sendelemiş ve düşmüştü. Sermet'i aklından atmak ister gibi yerinden fırladı, perdeyi açtı ve gene gökte yıldız aradı. Fakat hava kapalıydı, sertçe bir karayel esiyordu. Saate baktı, on ikiye on var. Eline bir bardak punç alarak tekrar pencere önüne geldi. Şu dakikada kendisini candan seven birine ihtiyâcı vardı, yüreği yanıyordu âdeta. "Kimsem yok ki..." diyordu. "Yeni sene beni hep böyle yalnız ve öksüz görecek."

Sonra birdenbire babası aklına geldi. Maltepe'deki münzevî, elbet yılın ne başından ne sonundan haberdardır. O her gece kendi kendine çırağ uyandırır, dem çeker, ney üfler, lokma eder ve yatar uyur; kaygusuz bir sultan. Yalnızlık ona azap değil, bir zevktir. Çünkü nefsini terbiye edebilmiş, dünyânın sahte olan güzellik nümâyişlerinden yüz çevirmiştir. Baba kız, ikisi de yalnız, ikisi de münzevî, ikisi de mûsıkî müptelâsı. Görünürdeki bütün farklara rağmen ne derin bir benzeyiş; Nûran'ın yüreğinde bir hasret uyandı. Sanki 1934 senesinin girmesiyle berâber Nûran'a yeni bir yıldız doğdu. Babam, babam! diyordu. Bambaşka bir saâdetin uzaktan müjdesini duymuş gibi ferahlıyordu.

*

Sermet'in Taksim yakınlarında çalıştığı çalgılı gazinoda bir gece kapı açıldı ve garsondan tutun da sah-

nedeki artistlere varıncaya kadar herkesin şaşkın sorgulu bakışları altında uzunca boylu güzel bir kız yürüdü, kenarda bir masaya oturdu. Bu Nûran'dı. Sermet'i hakîkî muhîtinde görmek istemişti. Mühürdar'daki evde Müzeyyen'in kocası Sermet, çalgılı meyhânede ûdî Sermet! Bu iki tasvirle Nûran kendi gönlündeki mâbûda hücûm edecek ve aldandığını kendi kendine ispat ederek, aklınca nefsini doğru yola getirecekti. Hakîkaten operalarda, konserlerde elindeki notadan mûsıkîyi tâkip eden, Heidelberg'de Eflâtun'un felsefesiyle gözleri kamaşan Nûran'la, bu meyhânede mızrap sallayan Sermet arasındaki fark, aşılmaz bir mesâfedir. Fakat bu açık hakîkati Nûran tesbih çeker gibi tekrarlasa bile deli gönlü zaman zaman gene hülyâlara kapılıyordu. Bu deli gönlü adamakıllı susturmak için daha pek çok bedâhetler* lâzım gelecekti. O akşam Nûran aradığını buldu. Şansına olacak gazinoda bir de skandal çıktı. İçeri girdiği zaman kıpırdak bir hava çalınıyordu. Nûran, Sermet'ten epeyce alaturka öğrenmişti; derhal nağmeyi tanıdı ve karcığar faslı! dedi. Teflerin zilleri şıkırdıyor, çalparalar coşuyordu. Çalgı arası Sermet telaşla kalktı ve Nûran'ın yanına geldi. Haftalardan beri çıldırarak özlediği kadını, en umulmaz bir yerde ansızın görmek onu hem sevindirmiş, hem utandırmıştı. Sevinci şuydu: Nûran onu aramış, hasrete dayanamamıştı. Utancı: Gazino sahnesi Sermet'in hakîkî yeri değildi. O buraya alaturka sazın sukūtu* netîcesi düşmüştü.

– Buraya mı geldin Nûran diyordu ve sesi tıkanıyordu, beni burada görmeni istemezdim. Hem sen burada nasıl yalnız kalırsın?

Fazla konuşamadı. Nûran için acele bir çay ısmarladıktan sonra yerine koştu. Saz tekrar başlamak üze-

---

* bedâhetler: İspatı gerektirmeyecek kadar açık ve belli olma, apaçıklık.
* sukūt: Düşme.

reydi. Evet, bu yere yalnız gelişinin uygunsuz kaçtığını Nûran da anlamıştı. Fakat umursamıyordu, onda hâlâ bir garplı akademi talebesi fütursuzluğu vardı. Ne olacak sanki; etraftan bakacaklar, bakacaklar, nihâyet vazgeçecekler. Yudum yudum çayını içerken gazinoyu gözden geçirdi. Salonun etrâfı küçük localarla çevrilmişti. Bu localardan sahneye en yakın olanı perdelerle kapatılmıştı. İçerde adamlar, bir de kadın vardı! Belli ki, pek itibarlı müşteriler. Sahnede tambur çalan soluk benizli zayıf bir artist, o tarafa dönerek şarkıları onlara hitâben söylüyor. İşte, locadan bir kâğıt geldi. Çalgıcılar okudular ve hep birden, başüstüne der gibi eğildiler. Faslı yarım bırakıp aykırı bir şarkıya başladılar. Demek bu şarkı ısmarlanmıştı. Saz heyeti en küçük bir sanat kaygısı duymadan faslı orta yerinden biçivermişti. Sermet'in mektebinden geçen Nûran artık bu işleri anlar gibiydi. Yanındaki masada kibar tavırlı iki bey rakı içiyorlardı. Bu hali görünce kır saçlısı şişmana ona baktı ve eğlendi: "Milyoner velînîmet Abdülcebbar emretti!" diyordu. Omuzu hizâsından belirsiz bir işâretle, baş parmağı ile locayı gösteriyordu. Sahnede en ön sırada bir örnek siyah elbiseler giymiş beş hanım oturuyordu.

Bunlar teker teker kalkarak şarkı söylediler. Saat on birde primadonna* çıktı, diğer hanımlardan farklı olduğunu göstermek için mâvi krepten bir tuvalet giymişti. Şiddetle alkışlandı ve tekrar tekrar sahneye çağrıldı. Evvelce sessiz oturan halk coşmaya başlamıştı. Kapalı locada perdeleri sıyırdılar. Oradaki beylerden birisi, dokunaklı bulduğu bâzı şarkılarda "Allah'ım!" diye bağırıyordu. Ortalıkta bir taşkınlık havası esiyordu. Kır saçlı kibar bey bile ellerini sağ ve sol dizlerinde şaklatarak tempo tutmaya başladı. Bir tarafta bir bardak şangırdadı, artık vebâli boyunlarına, belki kazâ, belki mahsus. Şişman bey kır saçlıya eğildi ve yavaşça

---

* primadonna: Assolist.

fısıldadı. "Cıvıklık başlıyor, gāliba tadı kaçacak." Öbürü daha kalender davranıyordu, dedi ki: "Ne olacak a birâder, bundan sonra hancı sarhoş."

Nûran ibretle bakıyordu. O kadar ki, Sermet'in olduğu yerde Sermet'ten başka şey görmeyen gözleri, bu yepyeni ve grotesk* âlemde dört açılmıştı. Birdenbire, dibinde oturduğu tahta bölmenin arkasında, bir kavga koptu. Deminden beri sahnede Nûran'ın gözüne çarpan, çok sinirli, kara gözlü güzelce bir kız gazinonun sâhibiyle münâkaşa ediyordu. Patron diyordu ki:

– Kızım ne yapıyorsun? Kendine gel, ben senin keyfin için en paralı müşterimi gücendiremem. Hem bağırma, yavaş konuş.

Kız inâdına sesini arttırıyordu, bağırıyordu; elindeki mendili parçalıyor, tepiniyordu:

– Onu bunu bilmem, Mehmet Bey. O kadın bu akşam benim şarkımı söylemeye kalkarsa rezâlet çıkarırım.

Patron, kızı kolundan tuttu, servis kapısına doğru çekti. Kır saçlı beyle şişman arkadaşı Nûran gibi bölmeye bakındılar. Patırtıya onlar da kulak vermişti. Nûran, beylerin konuşmasından meselenin iç yüzünü anlayabildi. Kızın ismi Melâhat'miş, bu sıralarda piyasada pek makbûle geçen bir şarkıyı öteden beri o ortaya atmışmış. Halbuki ona rakip diğer bir kız, işte şu çenesi çukurlu kumral, bu şarkıyı ille kendisi okumak istiyormuş. Fenâsı şu ki, Melâhat bu işte haklı olduğu halde partiyi kumral kız kazanacak, çünkü locadakiler onu himâye ediyorlarmış. Ve locadakilerin birisi bir müteahhid, diğeri bir tüccar, üçüncüsü de onların dalkavuğu imiş. Her gece buraya gelip yüz liraya yakın para bırakırlarmış. Nûran endîşeyle sahneye baktı. Ön safta, bir dizi kızlar. Arkada ellerinde teflerle üç tâne hânende hâfız, daha arkada keman, ney, kānun çalanlar, anfiteatr tarzında oturmuşlar. En son planda iri

---

* grotesk: Gülünç, acâyip, tuhaf.

dallı kırmızı perde. Sahnenin ön tarafında şöhretli artistler olmak îtibariyle, sağda Sermet, solda tambur çalan zayıf yüzlü, kısık sesli genç; Sermet, Nûran'a karşı yüzü yere geçmiş gibi, önüne eğilmiş oturuyor, hem utancından, hem Nûran'ı teşhîr etmek korkusundan hiç o tarafa bakamıyor. Tambûrî genç locaya işâret vererek yârenlik ediyor. Beyaz saçlı bir hâfız da locaya alâka gösteriyor, elini göğsüne bastırarak dervişçe selâmlar veriyor. Hatta eski usul temennâlar ediyor. Kır saçlı bey bu hâfız için diyor ki: "Saraydan yetişmedir, yâni mızıka-i hümâyundan*. Bak, bak ne tumturaklı temennâlar." Nûran üzüntüyle etrâfı süzüyor. Ya o kız şimdi sâhiden rezâlet çıkarırsa... Korktuğu başına geldi. Sazla berâber kumral kız ayağa kalktı. Nûran bu paylaşılamayan şarkıyı pek merak etmişti. "Ümitlerim hep kırıldı" diye bir şey. Bunun nesini beğeniyorlar, Nûran şaşakaldı. Kumral kız rakîbinin yüzüne bakıp gülerek muzaffer bir edâ ile okuyordu. Fakat Melâhat yaydan boşandı: "Sus, şıllık!" diye bağırdı. Bir an için ürken saz takımı, şimdi işi bastırmak için devam ediyor; fakat falso çalıyor. Melâhat daha çok bağırıyor, sazı bastırıyor. Kızı iki kişi yakalıyor ve götürmeye çalışıyor. Gazinoda herkes ayakta. Garsonlar koşuşuyor, saz hâlâ falso çalıyor. Sermet, udunun üzerine abanmış, hiç başını kaldırmıyor, manzara!... Derken, Melâhat kendisini tutanların elinden kurtuluyor, kükreyerek etrâfı alazlıyor. Piyanonun üzerinde bırakılmış çalparaları yakalıyor, çalparalarla kumral kızı dövüyor, araya giren erkekleri bile dövüyor. Polis! diye bağrışanlar. Çünkü salonda da diğer bir dövüş var, iki erkek, bilinmez neden, birbirine girdi. Rezâlet! Sermet'in gözleri bir lahza Nûran'ın tiksinmiş çehresiyle karşılaşıyor. Ud elinden yere düşüyor. Sonra polis geliyor ve maznun, şâhit, patron, garson, kalabalık bir kâfileyi kara-

---

* mızıka-i hümâyun: Osmanlı Devleti'nde II. Mahmud devrinde Mehterhâne'nin yerine kurulan saray bandosu.

kola götürüyor.

*

Kapı vuruluyordu. Ali Fethi Bey öğle yemeği için soyduğu patatesi elinden bıraktı. Yoğurt, süt getiren köylü olacağını zannediyordu. Karşısında boz renkli spor kürkü içinde pek şık duran, Nûran'ı görünce hiç şaşmadı. "Vakitler aşk olsun, yavrum" dedi. Elini mendile sildi, Nûran'ı içeri çekti. Küçük bir sofa üzerinde solda mutfak, sağda bir oda vardı: Orada soba yanıyordu. Nûran ufak seyahat çantasını bir köşeye bıraktıktan sonra pencerelerin önüne kurulmuş erkân minderine* oturdu.

Kürkünü ve beresini çıkarmayı düşünmeden babasına bakıyordu. O, zerzevat çanağını tekrar dizleri üzerine almış, Nûran'ın gelişini dünyânın en tabiî hâdisesi gibi karşılayarak, işine bakıyordu. Konsolun üstündeki saat tıkırtısından başka ses yoktu. Nûran'ın mâneviyâtındaki karışık velvele üzerine ılık ve yumuşak bir bulut yığını gibi inen bu sükûttan sonra Ali Fethi Bey başını kaldırdı.

– Öğleye sığır etiyle pişmiş kış türlüsü var, bakla ezmesi var, diyordu; yoğurdumuz da var. Yukarki odada yatarsın sana soba yakarım. Eğer rahatsız olursan ben buraya inerim. Yok eğer istersen, baba kız bir odada yatarız seninle. Küçükken çok defalar koynumda uyudun.

Nûran yavaşça beresini, mantosunu çıkardı. Geniş bir nefes aldı. Evet, doğru gelmişti. Burada çok söze, îzâhata, mukaddemelere lüzum yoktu. Babası, sormadan dinlemeden her şeyi biliyordu. Nûran bir bıçak aldı ve masanın başına geçerek babası ile berâber patates soydu, havuç kazıdı. Sonra Ali Fethi mutfağa girdi. Nûran'a sobaya bakmasını tembih etmişti. Nûran odun

---

* erkân minderi: Büyüklerin oturduğu tek kişilik, rahat, geniş minder.

koydu, anahtarı ayar etti, tablayı temizledi. Mutfakta yemek pişerken, genç kız bir sofa ve bir büyücek odadan ibâret olan yukarı kata çıktı. Yükü, dolabı karıştırdı. Tekrar aşağı indi. Mutfağı, kileri, kömürlüğü gözden geçirdi. Her şeyin yerini öğrendi ve bütün bunlar konuşmadan oldu. Bu evde her şey ona düz bir çizgi kadar kolay, su kadar berrak göründü. Vakit geçip gidiyordu, temiz çakılların üzerinden mütevâzı, ince bir şıkırtı ile seken ırmakçık gibi. Ali Fethi Bey, elinde bir kanat yelpâzeyle, mutfakta maltızın başında duruyordu. Üçüncü defa içeri giren kızına gülümsedi. Nûran sofra takımlarını bulmuş; masaya dokuma bir örtü sermiş, çatal, kaşık dizmişti. Şimdi, ağzı bembeyaz bir tülbentle kapalı küpten sürâhiyi dolduruyordu. Ali Fethi Bey'in gözbebekleri güldü:

– Mihmansın*; ama gene de mihman sayılmazsın, kendi evin! dedi.

Yemekten sonra Nûran'ı sedire yatırdı, üstünü battâniyelerle örttü, odayı havalandırdı ve çıktı. Nûran, dilsiz bir çocuk gibi gösterilen şeyi yapıyordu. Hakîkaten pek güzel uyudu.

Saat beşe doğru, gözleri şifâ veren uykularla yıkanmış, dipdiri kalktı. Henüz battâniyeyi katlamamıştı ki, babası tâze demlenmiş bir çay, limon, ekmek, tereyağ getirdi. Yeni baştan çıtırdayan sobanın keçeye kızıllıklar döken alevlerine bakarak sessiz bir kahvaltı ettiler. Ali Fethi Bey iki lâmba, bir de idâre lâmbası yaktı; sonra Nûran'ın kürkünü verdi. Nûran îtirazsız giyindi, şosonlarını* geçirdi. Lâmbaları kıstılar ve sokağa çıktılar. Biraz gezip hava alacaklardı. Bunun için konuşup karar vermiş değillerdi. Müzâkereye ne hâcet? Eş ruhların düşünceleri aynı tohumdan biten çiçekleri gibi birbirine benzer. Sükût içinde anlaşmanın ne büyük bir şifâ olduğunu Nûran şimdi nefsinde yaşı-

---

* mihman: Misâfir.

* şoson: Ayakkabı.

yordu. Bozuk ve karanlık yollarda sendeleyerek, birbirinin koluna sarılarak deniz kenarına vardılar. Kıyıdan, adaların bu mevsimde ölgünleşen ışıklarına baktılar. Ali Fethi Bey tabakasından elle sarılmış cigaralar çıkardı. Nûran'a da uzattı. Birkaç saatlik kısa bir zaman içinde baba kız, hep aynı jestleri yapan bir çift ikiz hayal olmuşlardı. Nûran, ağır hastalıktan nekahete çıkanların tatlı rikkatini, kaostan âhenge doğru baş alanların bereketli şükrânını duyuyordu. Çok yakın vakitte kavruk gönlünde ılıcalar fışkıracaktı, bunu şimdiden hissediyordu. Eve döndükleri zaman sıcak ve mûnis odayı kırk yıllık yurduymuş sandı. Hemen lâmbayı açtı. Dokuma bez perdeleri indirdi. Ali Fethi Bey sobanın üzerine elma kabukları koymuştu. O tatlı koku, zâten cana yakın olan bu yeri büsbütün sevimli yapmıştı. İhtiyar gitti, öğle üstü Nûran uyurken köyde buldurduğu balıkları kızarttı. Salata yaptı. Küçük tabaklar içinde tere, zeytin, salata gibi mezeleri sofraya getirirken, vakt-i kerahat* geldi, diyordu. Daha sonra üçer kollu iki şamdan getirdi. Mumları, Nûran'ın anlayamadığı birtakım duâlar mırıldanarak, merâsimle yaktı. Üç kadehten sonra Ali Fethi Bey ney üflemeye başladı, sabâhîden bir taksim yaptı. Nûran, yüzüne kan çıkışından, kalbinin hızlı vuruşundan ağlamak üzere olduğunu anlıyordu. Buna meydan vermemek için sandalyesi üzerinde sinirli hareketlerle kıvranırken birdenbire gözyaşları boşandı. Ali Fetih Bey, bu açılışa ne mâni oldu, ne bir sebep sordu. İlk sözü ortaya atan gene Nûran oldu:

– Ben "o"na ağlamıyorum, diyordu, onu kaybetmekle büyük bir şey kaybetmedim, baba. Yalnız, öyle şeyler duymuştum ki, bunların azametini ve ebediyete olan şümûlünü düşündükçe Allah huzûruna çıkmış gibi ürperiyorum. Nasıl diyeyim. Doğum gibi, ölüm gibi

---

* vakt-i kerahat: Akşamcılar arasında içkiye başlama zamânı.

esrarlı büyük şeyler yaşamıştım. Öyle zannediyorum ki, bende benim anlayışımdan üstün bir tabiat unsuru, bir ilâhi emânet vardı ve işte ben o en mahrem, en mukaddes yerimden vuruldum, baba.

Ali Fethi Bey neyini masaya bıraktı:

– Eh! Peki evlât, şimdi muhabbet edelim, dedi.

– Baba, sen rûhânî bir adamsın, sana bir sorgum var. Bir insan, kendisi için îman ve teslimiyet isterse; fakat en küçük vesîleyle bu îmânın üzerine basıp geçerek, karşındakinin inanmak ve teslim olmak kābiliyetini öldürürse bu muâmeleyi gören, karşılık ne yapmalı? Hiçbir şeye inanmadan ve gönlünü bağlayacak bir yer bulamadan nasıl yaşamalı?

Ali Fethi Bey'in bakışında tatlı bir mahzunluk süzüldü.

– İnsanlar fânîdir, diye boynunu büktü, hafif gülümsedi: "İnsanların râbıtaları da kendileri gibi küçük ve geçici olmak gerek. Bu, böyle olduğu halde sevmek ihtiyâcı ezelîdir. Sevmeli, inanmalı, bağlanmalı; ama çürük ve fânî şeylere ne kadar bağlanılırsa o kadar. Fazla değil. Fakat îman! Fakat teslîmiyet! Bunlar ancak sâbit ve mutlak bir hedefe sarfedilen ruh kuvvetleridir."

Nûran yeisle başını sallıyordu:

– Hayır babacığım, işte zâten rûhu, kezzap dökülmüş bez gibi delik deşik eden de bu değil mi? Hayatta sevmek için sâbit ve mutlak bir hedef yoktur.

– Var!...

Ali Fethi Bey kızının gözlerinin içine bakarak kuvvetli bir "var"la onun sözünü kestikten sonra tekrar yavaşladı. Yumuşak bir sesle:

– Allah! dedi...

– Allah?..

– Eyvallah!..

Odaya derin bir sükût indi. Nûran başını eğdi, gözlerini önüne çevirdi, omuzları sarktı. Genç kız sandalye üzerinde biraz çöktü. Titrek ışıklarla yanan

mumlardan iri tâneler yuvarlanıyordu. Dışarıda rüzgâr çıkmıştı, dokuma perdeleri oynatıyordu. Sobada kömürleşen bir kütük devrildi. Kavrulan elma kabukları daha kuvvetli koktu. Nûran gözlerini biraz kaldırmış, sofra üzerinde yeşil salata ve zeytin tabakları arasında yatan neye dalıp kendini unutmuştu. Anlıyordu ki babası Allah demekle mezheplerin ve kitapların fevkinde bir varlık kastetmişti. Nûran bu ulu varlığı nasıl oluyor da bugüne kadar hiç düşünmemişti? Şimdi, ilk defa şu anda, uzak bir ummânın âhenkli çağlayışını duyuyordu. Bu hudutsuz umman hep çağlamıştı ve çağlayacaktı. Fakat Nûran sanki şimdiye kadar sağır yaşamıştı. Babası, bir bestenin yanısıra giden saz gibi Nûran'ın düşündüklerini söylüyordu.

– Ummanlarda duyulan, güneş sistemini işleten, sıra sıra mevsimleri başlatıp bitiren, tarladaki otlar, gökteki bulutlar, fânî insan cinsini doğumlarla, ölümlerle tâzeleyen.

Ali Fethi Bey bir semâî çaldı. Yüzünde öyle bir nur, öyle tok ve tamam bir saâdet vardı ki; Nûran onun gibi olabilmek iştiyâkı ile tutuştu. Sâkin yaşamak, kendi kendine kifâyet edebilmek, ah kābil olsa!...

– Demleri tâzelesek mi?

– Peki, baba.

Nûran durdu durdu, hız biriktirdi; yeni bir sualle babasına saldırdı. Bu defa, az bir şey değil, hak ve haksızlığın ne olduğunu, birinin nerede bitip öbürünün nerede başladığını ve Allah yapısı olan bir kâinatta haksızlığın nasıl yer bulduğunu bilmek istiyordu. Ali Fethi Bey dedi ki:

– Hangi cevherli genç vardır ki, bu sualleri cenk bayrakları gibi savurarak üzerimize hücum etmesin? Vaktiyle biz de böyle yaptık. Fânîlik dâiresi içinde görülünce haksızlık, dünyâda yapılan zulüm ve eziyet bir insana hemencecik orada ölüvermek arzusunu verir. Haksızlığın dünya yüzünde niçin olduğunu hiçbir insan, bir insana anlatamaz. Bunu da Tanrı'nın ebediyeti

dâiresinde seyretmekten gayri çare yoktur. Bir insan bir insana ne kadar zulüm edebilir? Öldürünceye kadar, sonra? Sürüp giden ne bir naz vardır, ne bir elem. Her şey geçer. Çeken için de, çektiren için de "âhiri toprak dediler!.."

Nûran bu cevâbı kâfi bulmadığını göstermek isterken kaşlarını kaldırıyor, dudağını büküyor:

– Ben kendim mahdut, fânî bir insanım. Birisi gelip beni vurursa bu benim için dünyânın en büyük acısıdır. Diyemem ki: Ne zarar? Bir Nûran ölmekle insan cinsi kurumaz, daha pek çok Nûran'dan yetişir. Yırtılan zavallı etim, dökülen bir avuç kanım bu hâdiseyi Tanrı'nın ebediyeti dâiresinde muhâkeme edemez, bütün kâinatın ıztırâbını duyar. Sizinki bir felsefî kaçamak yoludur.

– Hâşâ! Nûran sanmasın ki Ali Fethi Bey tarîkata girmekle vakarsız bir tevekkül yolu tutturmuştur. Nûran unutmasın, babası doktordur ve askerdir. Öyle yırtılan et, dökülen kan, çiğnenen îman filân diye Nûran'ın mitralyöz boşaltır gibi takır takır endaht* ettiği mefhumlar ne oluyor? Heeey evlât! İnsana müdâfaa vâsıtaları verilmiştir. Kan pek kolay dökülmez, kendi kendini korur. Îmâna gelince, bir defa çiğnenir, sonra insan tecrübe sâhibi olur, bir şeyi nâehline vermemeyi öğrenir. Olgunluk yolunda bu, esaslı bir mertebedir. Her şeyi ehline ve sâhibine vermek.

Yedi iklim, dört bucaktan kalkarak er geç denize dökülen sular gibi, her bahis ve her dâvâ Tanrı'nın meskût geçilen* isminde karar kılıyordu. Nûran birdenbire yumuşadı, hücûma benzeyen suallerinden vazgeçti.

Yatak odasına çıktıkları zaman dışarıda kuvvetli bir fırtına uğulduyordu. Nûran'ın üzerinde yollu Halep ipeklisinden bir yorgan vardı. Bu yorganı Nûran kü-

---

* endaht: Atma.
* meskût geçilen: Söylenmeyen.

çüklüğünde kendi evlerinde görmüştü. Yavaş yavaş etrafta, annesinin zamânından kalma birkaç parça eşyâyı tanır gibi oldu; bir duvar saati, iki antika kapaklı kâse, beyaz mâden kül tablaları. Nûran ana baba kucağında pek kısa bir zaman geçirmişti, hâtıraları pek azdı. O geçmiş zamanlar, eski bir rüyâ gibi aklına geliyordu. Nûran küçükken bir gece uykudan uyanmış, fakat annesiyle babasının başucunda durup kendisine baktıklarını duyarak gözlerini açmamış, uyur gibi yapmıştı. Babası onun alnını, şakaklarını yavaşça siliyordu ve annesine alçak sesle diyordu ki: Terlemiş!

O şefkat işte gene Nûran'ın başucunda nöbet bekleyen bir melek gibi genç kıza rahatlık ve emniyet telkin ediyordu. Çocukluk hâtıraları sanki bir beşikti. Onların avutucu sallantısı içinde Nûran uyuyuverdi.

*

Günden güne Nûran, babasının Bektâşî diline alıştı. Türkçe içinde daha mahrem bir Türkçeye benzeyen bu dili genç kız o kadar çabuk kavradı ki, kısa zaman sonra kendisi de aynı üslûpta konuşmaya başladı. Aş, dem, lokma, hurç, haydariye*, çırağı uyandırmak, ocağı dinlendirmek, mihman olmak, göçmek, daha pek çok sözler. Genç kızın bu kolay uygunluğu gün geldi, Ali Fethi Bey'i şaşırttı; kendini tarîkattan bir can karşısında sanarak Nûran'ı erenler! diye çağırıverdi. Bunun üzerine baba kız birçok güldüler. Evin işini aralarında paylaşmış gibiydiler. Hafif hizmetleri Nûran'a bırakan babası iş yolunda pek becerikliydi. Hayatta hiçbir şahsî hizmetini diğer bir insana gördürmemeyi düstur edeliden beri Ali Fethi'nin yemek pişirmekten ütüye varınca başarmadığı yoktu denebilir. Nûran'ın ufak tefek yardımlarına ses çıkarmıyordu, hatta genç

---

* haydariye: Bilhassa dervişler tarafından hırka altına giyilen yakasız, kolsuz, omuz başları 7-8 cm.lik bir kulak şeklinde omuzları örten abâ veyâ çuhadan hırka.

kızın sofra kurup toplaması, yatak düzeltmesi biraz da hoşuna gidiyordu. Fakat Nûran'a terkettiği vazîfeler nekâhet devrinde bir hastanın yapabileceğini aşmamalıydı. Ali Fethi, Nûran'ı her öğle yemeğinden sonra eliyle yatırıyor ve her sabah kahvaltıdan sonra onun uzun bir yürüyüş yapmasını, hele, muhakkak istiyordu. Bir zaman sonra Nûran bu gezintilerden vazgeçemez oldu. Pendik, Kartal, Yakacık ve daha uzak köylere yürüdü. Hava ne olursa olsun Nûran saatlerce yollarda idi. Nemli sisler içinde gizlenen, yağmurlar altında uyuklayan, kuru soğuk rüzgârlarla kavrulan bu tabiat levhasının değişik kış manzaraları Nûran'ın bugünkü ömrüne tıpkı benziyordu. Genç kız çamurlara batıp çıkarak, öfkeli bir esişe göğüs gererek ilerlerken, kendi hakîkî çerçevesi içindeydi. Ne bir ümit ne bir teselli. Kara içinde kurşûnî, kurşûnî içinde boz ve gene kara bir peyzaj. Etraf köylerden Nûran'ı artık bellemişlerdi. Nûran'ın bozuk yollarda, batak tarlalarda bastona dayana dayana ilerleyen ince ve kuvvetli endâmı belirdikçe köylüler: "Bakın, bakın, Dede'nin kızı geçiyor." diyorlardı.

Geceleri aynı masa başında, aynı içli, hüzünlü sohbetler... Nûran babasına Sermet'i anlatıyor. Şu oldu, bu oldu tarzında değil; meseleyi tamâmiyle ruh cephesinden aydınlatarak anlatıyor. Fakat ne dokunaklı, ne can yakıcı bir keşif: Ali Bey bu işi bütün inceliklerine kadar biliyor; herkes onu kızının mukadderâtına lâkayt bir derviş sanadursun, o, sahneye çıkmadan sahnede bulunmuş, bütün safhaları tâkip etmiş ve hatta göze görünmeden berâber oynamış. Yirmi beş yaşında bir insanın hayâtına müdâhale edemez, herkes kendi kaderinin izini boylayacaktır ve her insan vicdânının gösterdiği istikâmeti seçmekte müstakildir. Hele Nûran gibi yetişmiş, olgun bir genç olursa. Babalık hakkı, evlâdın mukadderâtına hükmetmek değildir. Zâten babalık hakkı diye bir şey yoktur; yalnız babalık vazîfesi vardır. O, fakir derviş Ali Fethi, biliyor ki; Nû-

ran babasına ihtiyaç duyarsa gelecektir. Ve işte, Nûran geldi...

Genç kız fazla bir heyecanla, taşkın sevgiyle yerinden fırlamak, babasının göğsüne düşmek istiyor; fakat kendini tutuyor. Onun kalın bir iklil* gibi alnı üzerinde yatan kır saçlarına, hâlâ tâze ve güzel profilinin asil çizgisine gözlerini kaptırarak hayran, dalgın bakıyor ve içinden çok mahrem bir sır geçirir gibi tekrarlıyor: "Babam bir peygambere benziyor..."

Tabiatın haşin kışlık mizâcına göğüs gererek her gün açıklarda dolaşmanın semeresi göründü. Nûran, şimdi tabiata karşı daha başka bir göz ve kulak edinmişti. Issız tepelerde durup etrâfı dinliyor, rüzgârı, gözleri kapalı derin derin kokluyordu.

Havaya sihirli bir maya katılmış gibi etrafta günden güne artan bir yumuşaklık vardı. Topraktan sanki gözle görülmeyen ılık buharlar sızıyordu. Dallar, çubuklar kızıla bakar bir renkle canlanırken tomurcuk yerleri şişiyor, kabarıyordu. Bütün bu nebatların nabzı hıza gelmiş, damarlarında dönmeye başlayan tâze usâre en hakir çalıyı bile besleyerek yeni hayâta, yeni bahara kalkınmanın ilk çekingen müjdesini kökten köke ulaştırıyor. Nûran, gözleri ayna gibi, yanakları al al eve döndüğü zaman mutfağa koştu.

– Baba baba, bahar geliyor. Her gün havada bir damla fazla bahar iksiri var. Bu kış yolculuklarının çok kahrını çektim ama baba, rüzgârı koklamayı, toprağı okşamayı öğrendim.

Ali Bey, maltızın üzerindeki omlet yanmasın diye, tavayı ağır ağır sallıyordu. Sırtında, Bektâşîlerin haydâriye dedikleri, kısa kollu lâcivert bir ceket vardı. Kızını gözleriyle şöyle bir okşadı: "Elbette" dedi. "Tekkeyi bekleyen çorbayı içer. Şehirliler bahardan ne anlar? Tâ ki, leylâklar, mor salkımlar pencerelerine saldırıncaya kadar. Evlât, insan baharın geldiğini damla damla ta-

---

* iklil: Taç.

dabilmeli. Bu mûcize, tâ kara kışın göbeğinde başlar."

Elinde tavayla yemek odasına girdi, omleti doğrudan doğruya tabaklara kotaracaktı:

– Haydi Nûran, soğutmadan yiyelim. Çok sürmez, artık sana bakla, enginar pişiririm. Kış gıdâsından bıkmışsındır. Biliyor musun Nur, bugün üçüncü cemre de düştü?

Nûran, altın gibi sarı bir şarabı bardaklara döktü. Çok memnun bir yüzü vardı. Zâten biraz toplanmıştı da. Geldiği zaman parşömen kâğıdı gibi uçuk ve gergin duran yanakları renklenmiş ve hafif yuvarlanmıştı. İştâhı da yerinde, omletten iri bir parça kesti.

– Bu gidişle ben buraya postu sereceğim gāliba.

– Hani ya o günler? Fakat kalmazsın, Nur. Elbet gideceksin. Yalnız nedir, gidip gidip gene bana geleceksin. Sen demedin miydi ki, günün birinde yollarımız birleşecek.

*

Ali Fethi Bey'in Nûran'a tekrar tekrar okuduğu ders şuydu: Dünyâda hiçbir şey tamam ve mükemmel değildir. Yaradanla yaratılmışı karıştırmamalı. İnsan rûhundaki özlemenin son hedefi ancak yaradan olmak gerektir. Bir gencin olgunluk yolunda atacağı ilk üç adım: Sevmek, inanmak, aldanmaktır. Bu aldanmadan sonra genç insan bir kriz geçirir. Fakat bu buhran da geçer. Ruh, artık bu defa fânî şeylere bağlanmaz. Tanrı'ya döner. Din, îman, prensip, ideal, ne dersen de. Her halde sarsılmaz bir temel; bir temel ki derinliklere saplanan bir demir gibidir. Şamandıra rüzgârla berâber her tarafa döner; ama bağlı olduğu yerden şaşmaz.

Nûran bahsin etrâfında gene bâzı serpiştirecek sorgular buluyordu. Her şey noksan öyle mi, ya tabiat, kâinat?..

– Hay hay. O da bizim gibi istihâlelere, batıp çıkmalara mahkûm.

Böylece muhabbet dal budak salıveriyor. Nihâyet

"adem" mefhûmuna kadar dayanıyorlar. Ali Bey ademi kabul edemiyor, bir beyit okuyor:

Çek çevir, kendini er meydânıdır
Yok meydânı değil; var meydânıdır

Nûran bir akşam damdan düşer gibi sordu.

– Baba, annemi çok sevdin mi? Çok güzel miydi?

Ali Fethi Bey ilk defa olarak muvâzenesini kaybetti. Üst dudağı titredi, şakakları gerildi ve soldu. Bir müddet gözleri kapalı kendini unuttu. Cevap verdiği zaman sesi, bütün ömrünü dağlayıp geçen bir hâtırayı okşar gibiydi.

– Sezâ mı? Acaba dünyâda ondan güzel bir şey, bir kadın, bir çiçek, bir şekil ve renk oldu mu, olabilir mi? Benim gözlerim için demek isterim. Güzelliğin hayatta ne esrarlı rolü olduğunu bilir misin? O olmasaydı, yaşamak mekanizması gün günden battallaşır, paslanır ve nihâyet dururdu. Bu makineyi tılsımlı bir kuvvetle yağlayan, bileyen, ona yeni bir hız ve hamle veren güzelliktir. Gün oldu, ben Sezâ'nın yüzüne bakamadım, okşamak için uzatmak istediğim el kalkmazdı. O kadar heyecan, saâdet ve ıztırap hepsini birden duyardım. Sezâ, cidden bakanı öldüren bir âfet miydi? Bilmem. Fakat şu var ki ben bütün kâinatın güzelliğini onda gördüm ve keşfettim. Bu görüş sanki başıma inen, beni yakıp kavuran bir yıldırımdı. Ecel döşeğimde yatsam, Sezâ'nın sesini, bakışını, ensesinin hattını yeni görmüş gibi hatırlarım. O artık bir kadın güzelliği olmaktan çoktan çıktı, her belirişte en büyük haz ve elemle benliğimi dağıtıveren bir sembol oldu. Aşk, budur.

*

Bu sohbetin ertesi sabahı Nûran, erkenden yola çıktı, köşküne gitti. Evinden ayrılalı yirmi gün olmuştu. Hüseyin Ağa pek belli etmek istemiyordu; ama hanımını fenâ halde özlemişti. Artık geri gelmesini dört gözle bekliyordu. Nûran'a kalın bir deste mektup verdi.

Önüne bakarak utangaç bir duruşla:

– Bey sizi çok aradı, dedi; sonra bu mektupları gönderdi.

"Bey" Sermet'ti. Hüseyin Ağa, Sermet'in evli olduğunu bildiği halde onu Nûran'ın nişanlısı gibi tutuyordu. Bu çiftin bütün zorlukları yenerek er geç kavuşacağına emindi. Nûran, kürkü üzerinde, evi dolaşırken Hüseyin Ağa acele sobayı yaktı. Telaşla bir öğle yemeği hazırlamaya koyuldu. Çabuk kızışan sobanın önünde genç kız bir bir mektupları açtı ve okudu. Bitirdiği zaman yüzü değişmişti.

Sermet neler yazmıyor?.. Hezeyan, delilik, ölüm... Ateşli îtiraflar, açık saçık teklifler, müşterek hâtıralara dâir çılgın, kudurmuş târifler. Gemi azıya almış sarhoş bir gönlün, ihtirasla kendinden geçmiş bir muhayyilenin köpürüp taşması, gelişigüzel dökülüp serpilmesi. Bu raddeye gelmiş bir feverâna karşı nezâket, edep, hâya, ne mefhumdur? Bu, insanlığın hudûdu, hayâtın ölüme, inzıbâtın anarşiye doğru kaydığı yol. Bunlar söz değil, mektup değil; Nûran'ın omuzlarını kavrayan bir el, dudaklarını tutuşturan bir ağız, gözlerine gömülen çılgın, aç bir bakış.

Nûran bir araba çağırttı. Haydarpaşa'ya indi. Sermet'e bir telgraf çektikten sonra Maltepe'ye döndü. O gün kızının Feneryolu'nda bulunduğunu bilen Ali Fethi Bey, zâten bu gidişten hayırlı bir netîce ummamıştı. Nûran'ın değişik yüzünü görünce şüphesi kalmadı. Çehre değil, çetrefil mânâlı bir kitâbe! "Bunu yazan bir muhâlif rüzgâr." diye düşündü. Fakat ne gözler, ne bakış. Ali Bey doktorluk hayâtında buna benzer yüzler ve bakışlar görmüştü, delirmek üzere olan sinir hastalarında. Bunlar size bakarlar ve konuşurlar; fakat göz bebekleri ancak kendilerinin gördüğü bir şekle mıhlanmış gibi ölü ve hareketsizdir. Somnambul* gibi bir yürüyüşleri, el ve kol kaldırışları vardır. Akşam yemeğin-

---

* somnanbul: Uyurgezer.

de Nûran, ertesi gün köşke ineceğini söyledi, babasından izin istedi. Ali Fethi Bey kendini toparlayamadan ağzından kaçırdı:

– Hemen yarın mı?

Fakat çabuk düzeldi; tabiî tabiî, dedi burası kendi evin. Dilediğin gibi gelir, gidersin.

Yemekten sonra âdeti üzere gülbank çekerken, Nûran "Bismi Şah, Allah Allah..." diye başlayan ve dâima pek hoşuna giden bu güzel duâyı duymadı bile. O artık, masallarda cinlerin zaptettiği kız gibi, her türlü ihtisâsa* kapalıydı. Ertesi sabah bile istasyonda babasının elini öperken yüzünde sanki kaskatı bir maske vardı. Ali Fethi Bey trenin arkasından bakakaldı. Nerede ise nevmid* olacaktı. Fakat derhal silkindi ve bu ağırlığı üzerinden attı. Nasıl olur da Nûran'ın bu bâdirede kaynayıp gideceği akla gelebilir? Nûran'ın içi o kadar çürük mü? Ali Fethi Bey genç kızın güzel ve temiz alnını, yuvarlak yüzünü, sıhhatli levent endâmını aklında tartıyor ve bir doktor sıfatı ile hükmünü veriyor: Hayır, olamaz. Bir insanın dışı nasılsa içi de öyledir. Sabredip beklemeli. Büyük hastalıklar seyrini tamamlamadan geçmez.

*

Bugün Feneryolu'nda sıcacık ısıtılmış odada Sermet, Nûran'ı bekliyor. Genç adam hayâtında bu derece hasret, azap ve arzu hiç duymadı. Belki bu eziyet içinde ölebilirdi. Fakat ölemiyordu. Ağırlaşan bir kalbin kokain şırıngası ile canlandırılması gibi, Sermet'in de ölüme teşne vücûdunu yaşatan arzuydu. Öyle müthiş bir hasret duyuyordu ki, ölemezdi. Nûran, salona girince ikisinin de bir lahza başı döndü. Genç kız dizlerinin büküldüğünü, vücûdunun titrediğini duydu. Öyle ki,

---

* ihtisas: Duygulanma, hislenme.
* nemid: Ümitsiz, üzgün.

Sermet'siz geçen haftalar sanki bir muvakkat[1] ölümmüş, Nûran şimdi diriliyor. Maltepe, Ali Fethi, vicdan huzûru, sükûnetli kış tabiatı hep yalan oldu. Hareketten kalmış nabzı, şimdi işte tekrar atıyor.

Sermet, genç kızın ayakta titrediğini gördü. Bir hamlede yetişti ve Nûran'ı kucakladı. Onu kolları arasından bir daha kaçırmamak için ezmek, eritmek, kendi benliğine karıştırıp yok etmek istiyordu.

*

Schneider'in evinde Mösyö lö Komandan ismi altında dâima îtinâ ile ağırlanan Ruçimano, gene İstanbul'da. Fakat Nûman Bey'in elinde o İtalyan gemisini limana girmekten men edecek kuvvet yok; ne de kaptanı, Madam Schneider'in salonundan çıkaracak bir tesir. Nûman, artık dünyânın en hakir, en âciz adamıdır. Hükmü ancak Dilrübâ'ya ve para ile tutulmuş hizmetkârlarına geçer. Bunların da yok yere kalbini kırmamak için hiçbiriyle yüz yüze gelmiyor. Konakta bahçe üzerindeki kütüphânesinde kapalı yaşıyor. Bekliyor gece olsun, bekliyor gündüz olsun. Acaba ne için bekliyor? Normal yaşayış ve insanlıkla kendisi arasında kopan bağın bilinmez bir noktadan tekrar düğümlenmesini mi? Fakat bu kābil değil. Nûman'da artık ek tutacak sağlam bir yer kalmadı. Neresinden desteklemeye uzansalar çürük sıva gibi ufalanıp dökülecektir. Korkuyor... Avcıların ve köpeklerin çemberine alınmış bir av gibi titriyor, çılgın gözlerle etrâfına bakınıyor. Sıvışacak bir gedik, ölümsüz bir aralık!.. Çember git gide daralıyor.

Nûman geceleri sırtüstü dümdüz yatıyor. İki eli yanında yâhut göğsü üzerinde çapraz. Tabutta uzanışı düşünüyor. Bâzen daldığı oluyor, o zaman görülmemiş, işitilmemiş rüyâlar... Bir tânesi. Nûman henüz genç miş, on beş yaşında falan. Bir kapı yanında duruyor-

---

[1] muvakkat: Geçici

muş. Annesi, saçları perîşan, gözleri, donuk, Nûman'a doğru eğiliyor ve korkudan kısılmış bir sesle fısıyor: Şimdi gelecek! Nûman'ın eline bir çekiç veriyor. Nûman'ın da dehşetten, kanı ekşi süt gibi pıhtı kesilmiş. Biliyor ki, bu kapıdan içeri geçmek isteyen bir vücut var, bir haydut mu, bir kaplan mı, bir yılan mı meçhul. Fakat Nûman'ın vazîfesi bu geçidi muhâfaza etmektir.

Birdenbire bir kemik takırtısı, yerde kapıya doğru ilerleyen bir mahlûk, bir hayvan. Kuzu büyüklüğünde bir kertenkele veya bir istakoz. Vücûdu, iğrenç takırtılar çıkaran, bir zırh içinde. Rengi acı sarı ve üzerinde acı yeşil nakışlar var. Başı bir timsah kafası gibi yassı ve uzun. Nûman anlıyor ki, hayat pahasına da olsa bu hayvanı öldürmeli. Ayakları ucunda, soluksuz, yanaşıyor. Can havliyle bir nişan, bir çekiç ve... Muvaffakıyet! Tehlike atıldı. Yorgunluğun, tükenikliğin en son raddesinde duvarın dibine çöküyor. Terini silmeye, oh demeye kalmadan, babası ortaya çıkıyor ve diyor ki: Geliyor! Nûman'a tekrar bir çekiç veriyor. Kapı aralığından bakıyorlar; gene o cinsten bir hayvan, kertenkele, istakoz veya timsah. Fakat deminkinden üç misli daha büyük. Nûman tiksintiyle paralize olarak hissediyor ki, bu sefer harîmi koruyamayacaktır. Babasının ona cesâret vermesi fayda etmiyor. Nûman da henüz eşini görmediği bir korku, istikrah ve çılgın bir acınma. Eyvah!.. diye kanında en son bir deverân.

Nûman bir hırıltı, sinirli bir adele deprenmesiyle uyanıyor. O sarı ve yeşil renkli, yassı kafalı, isimsiz mahlûk, demek artık hudûdu aştı, demek olan oldu, iş işten geçti. Nûman mukaddes eşiği koruyamadı. Kana zehir karıştı. Öyleyse ölüm de yakındır, demek.

Arada bir Eglantin'i düşünüyor ve diyor ki: Yaban gülünü aldım. Dikeni etime girmekle kalsaydı gene mesut olurdum. Fakat gülün yaprakları da döküldü. Daha sonra, geçirdiği büyük saâdeti hatırlıyor: Ben dünyâda kimsenin bilmediği bir hazza el uzatan adamım. Fevkalbeşer olmak istedim ve bir zamanlar ol-

dum da. İlâhların gücüne gitti, haddimi bildirdiler. Ne yapayım ki görülmeyecek şeyler gördüm, tadılmayacak şeyler tattım. Sfenks'in sırrını öğrendim. Bunu kanımla ödeyeceğim. Çok mu? Pişman mıyım?

Bir lahza ciddî bir ölçme ve tartma yapıyor; geçmiş saltanatının verdiği bir nevi gururla: Hayır, diyor; çok değil. O günlerin bir lahzası bin ömürle ödenmez.

Hatırlıyor... Meselâ Eglantin'le bir tepede tarlaların gelinciklerle yâkutlanan altın dalgaları arasında dolaştıklarını yâhut mehtaplı bir gecede Kandilli'de Boğaz'a bakan bir kameriyede akşam yemeğini hâtıralar, hâtıralar... Suya düşünce kesilen allı morlu sabun kabarcıkları gibi, renk verir vermez yok olan serap parçaları.

Belki hayâtın tam kıymeti ve güzelliği hiçbir zaman içinde yaşarken iyice takdir edilemez. Ancak ölümü bekleyen birinin gözünden gaflet perdesi kalkmıştır. Ve belki de Nûman bugün hayâtı çok değerli, çok tatlı buluyor. Her an dikkatsizce sömürülüp geçilen nice şeyler var ki, şimdi onların ne zevkli ve iç açıcı olduğu meydana çıktı. Ne bileyim meselâ bir mandolin bestesi, bir soğuk limonata veya bahar gecelerindeki tatlı ve dalgın uyku. Her şey... Her şey, hatta bir kibritin kutuya sürçülerek çakılması.

Nûman'ın yanakları çöküyor, göz kapakları düşüyor, bir insan dimağının alabileceğinden fazla şeyler biliyor. Fakat çok geç, çok geç. Çünkü eşiği müdâfaa edemedi. Çünkü düşman içeri girdi. Koyu yeşil nakışlı acı sarı kabuklarını takırdatarak, yarasa kanadına benzeyen pençelerini eşikte sürüyerek hudûdu aştı.

*

O gece fırtına çıkmıştı. Çatı katında bir pencere kanadı vuruyordu. Nûman Bey gitti kapadı. Odasına döndüğü zaman saate baktı, bir buçuk. Derken tuhaf bir arzu, canı limonlu şehriye çorbası istemişti. Uşağı ve aşçıyı uyandırabilir. Fakat ne derler?.. Utandı ve vaz-

geçti. Vazgeçti ama bu ona en büyük bir ferâgat kadar zor geldi. Mahzun mahzun boynunu büküyordu. Ne olurdu, şu anda evet şu anda, onun istediği ufacık bir çorbacık önüne gelseydi. Evet, bilhassa şu anda Nûman'dan kim ferâgat bekleyebilirdi? Fakat uşağı uyandırmak için zile basamadı. Bugüne kadar insandaki içtimâî kayıtların bu kadar kuvvetli ve amansız olduğunu bilmezdi.

Yukarıda gene pencere kanadı mı vuruyor? Kulak verdi. Hayır... Rüzgâr gâliba pancurları oynatıyor. Pancurlar da tâmir ister. Artık Dilrübâ yaptırıversin.

Yazıhâneden mumlu, mühürlü kâğıt tomarları çıkardı. Selçuk'la Tûran'ın gümüş çerçeveli resimleri altına dizdi. Bu kâğıtlar beş on gündür hazır duruyordu. Nûman Bey başka bir çekmece açtı. Deri kılıf içinde bir tabanca çıkardı. Biraz elinde tarttı ve dalgın gülümsedi. Bütün bu hareketlerinde daha ziyâde bir hayal, bir rüyâ çeşnisi vardı. Silâhı kılıftan çıkarıp emniyetini yokladığı zaman bile kendini vuracağına tamâmen emin değildi.

*

Cercle d'Orient'ın bezik masasında şuet açılıyor. Partinin sonunda kaybeden ortaklar arasında öfkeli bir münâkaşa. İkinci vidoyu söylemekte acele edilmiş, yok yere bir rubikon. Eski Osmanlı diplomatlarından yaşlı bir Ermeni arkadaşına çıkışıyordu:

– Bak, bir daha böyle yaparsan oyunda beni arama!

Öteki büsbütün aksi bir cevap veriyordu. Bekir Bey, şöminenin önündeki masada piketini henüz bitirmişti. Yelek cebindeki sedef fişleri şıkırdatarak bezikçilere yaklaştı. Yâhu ne bağırışıyorsunuz, dedi, kavga etmek için evde karılar yetmez mi? Buraya başımızı dinlemeye geliyoruz. Siz böyle yaptıktan sonra evlerimizin suyu mu çıktı?

Bekir Bey yaşlıca şişman bir zattır. Eski İttihatçılardanmış. Vaktiyle altın para zamânı, bu kulüpte alt-

mış bin liradan fazla para kaybetmiş. Valeler, metrdoteller kendisini hâlâ "ekselans" diye çağırır. Sevimli, güler yüzlü, tatlı sözleriyle; kızışan havayı, bir hayli bastırdı. Ermeni: "Ben zâten bir şey söylemedim, sesim bile çıkmadı." diyordu. Arkadaşı bağırdı:

– Be adam, bu kadar şâhit önünde yalan söyleme! Ben şurada güzel güzel oynarken yanıma koştun. Ne âlâ bir kıyıda sandviç zıkkımlanıyordun. Ayağın kösteklendi, halıya takıldın. Jambon boğazında kaldı. Vermut gömleğine döküldü. Elimde üç onlu görür görmez çileden çıktın. İkinci vido, ikinci vido! diye kulağımı aşındırdın.

Piketçi Bekir Bey, susalım! diye tekrar münâkaşayı kesti. Dâvâlarını yarın görsünler. Çünkü nasıl olsa birbirinin tiryâkisi olan iki arkadaş yarın aynı saatte birlikte oyuna oturacaklar. Yanılmıyorsa gāliba otuz senedir bu çift her gün bir daha berâber oynamamak üzere ayrılır ve ertesi gün gene buluşur... Ermeni güldü ve ortağının omuzuna vurdu. Evet, tasdik ederdi, onları artık teneşir paklar. Otuz sene dostluk bu, dile kolay!

Bekir Bey saatine bakarak içini çekti:

– Bilir misiniz beyler? Rahmetli Nûman'dan sonra bana bu salonlar boşalmış gibi geliyor.

Hepsi müteessir oldu. Başlarını sallıyor, önlerine bakıyorlardı. Epey bir durgunluktan sonra Ermeni âzâ mâtemini uzun bir nutukla dökmek istedi. Fakat başka söz bulamadı. "O ne adamdı, o!.." dedi. Ruçimano'nun gözleri hasetle parladı. Rakîbi için hiçbir iyi söz işitmek istemezdi:

– Bizim memlekette, dedi, intihar edenleri methetmezler. Ne dînimiz, ne de vatan duygumuz böyle adamları affeder.

Herkes keskin bir cevapla İtalyan'ın üzerine atılmak üzereydi. Ermeni daha çığırtkan davrandı:

– Fakat işte burası da bizim memleket. Bizim vatan duygumuz da başka, dînimiz de başka.

Birdenbire sustu, şaşkın gözlerle etrâfına bakındı. Kendisinin de hıristiyan olduğunu unutmuştu. Demin kavga ettiği Türk arkadaşı onu kolundan çekti: "Vaz geç, Hırant, otur." diyordu.

Çünkü bu defa kulübün reisi Herrenburg ayağa kalkmıştı. Ciddî bir bakışla İtalyan'ı süzerek dedi ki:

– Nûman Bey'in ölümünü gözle gören olmamıştır. Bir kâğıt filân da bırakmadığına göre kazârâ ölmüş olabilir. Velev ki kendine kıydığını kabul etsek bile...

– De mortibus nihil nisi bene!*

Bahis artık bitmiş, kapanmıştı. Herkes dağılıyordu, Piketçi Bekir Bey, Vale'ye otomobilinin aşağıda olup olmadığını soruyordu. Bir yandan da mırıldanıyordu: Allah cezânı versin; herif; keyfimi başıma sıçrattın!

Vestiyerde ıklaya sıklaya paltosunu giyerken yanında bekleyen, garson Louise'e dert yandı:

– Duydun ya Louise, içerideki lafları. Bu adam tepelenmek istemez mi?

Louise elindeki gümüş tepsiyi göğsüne bastırıyordu.

– Beyim, dedi, eskiden kulübümüzde böyle gevezeler yoktu.

*

Eglantin! Artık onu bu isimle çağırmamalı. Nûman Bey'le berâber Eglantin nâmı da ortadan kalktı. Madam Schneider gene Madam Schneider oldu. Evvelâ hatırı sayılır bir kriz geçirdi. Hayatta bir daha rastlayamayacağı bir aşkı, nâmütenâhî seven bir gönlü kaybetmişti. Fakat madamın mâtemi çok sürmedi. Etrâfını alan namzetler arasından öteki berikiyle gezip dolaşmaya başladı. Yalnız ne var, şimdi mukâyeseler yapıyor ve bu adamların Nûman'a nazaran ne kadar ruhsuz ve bayağı olduklarını acı acı tespit ediyordu. Bir

* Ölüleri hayırla yâdediniz.

gün Ruçimano ile berâber bir antikacının önünden geçiyorlardı. Madam Schneider vitrinde gördüğü bir gümüş kupayı pek beğendi. Bir müddet camın önünden ayrılamadı. Ruçimano hiç aldırış etmiyor, hatta gelip geçenlerin çarpmasına kızarak yanındaki kadına belli edecek derecede öfkeli bir tavır alıyordu. Nihâyet:

– Evet, evet çok güzel; ama bu kalabalık yolda daha fazla duramayız.

dedi ve yürüdü. Madam Schneider pek fenâ şaşırdı. Bu muâmelelere alışmamıştı. Yanındaki erkek Nûman olsaydı, bu kupa ertesi günü bir buketle berâber genç kadının evine gönderilirdi. Hiç şüphesiz Ruçimano, yirmi otuz liralık küçük bir gümüşü metresinden esirgeyecek adam değildir. Fakat o kadar ince düşünmez, fark burada. Ah... Keşke fark yalnız burada olsaydı! Fark hangi noktada yoktu ki... Bütün erkekler egoist...

Böyle olmayan yalnız bir kişi vardı, o da öldü. Madam Scheider bundan sonra âşıkları elinde eskiyip hırpalanmaktan başka bir şey bekleyemezdi. Gün geldi, bu acıya da alıştı. Artık Nûman'ın ölümünü, kendi güzelliğini hâle gibi çeviren bir efsâne telâkki ediyordu. Kandilli'de yazlık evinin penceresinden her sabah Rumeli Hisarı mezarlığına baktıkça: "İşte benim için ölen orada yatıyor." diye düşünür ve kendini her zaman daha alımlı, daha genç bularak sevinirdi. Bâzen siyahlar giyerek kabri ziyârete gider, çiçek götürürdü. İsterdi ki bu ziyâretlerde onu etraftan görsünler. Salonlarda dedikodusunu yapsınlar. Sanki bu ölüm ona lâyemutluk* pâyesi vermişti. Öyle sanıyordu ki, Beyoğlu'ndan geçtiği zamanlar herkes birbirine sokularak gizli sözler fısıldıyor: "Bakın bakın, Madam Schneider! Nûman Bey bunun için kendini öldürmüştü."

Nûman'ın son günlerine âit mektuplarını pek yakın bir iki dostuna okudu, ağladı. Çünkü dinleyenler de ağlamıştı. Ezkazâ ahbaplarından birisi intihar hâdi-

---

* lâyemutluk: Ölümsüzlük.

sesini duymamışsa Madam Schneider bu gafleti affetmezdi:

– Nasıl, Nûman'ı tanıyor musunuz? Zavallı kendini öldürdü. Fakat hayır, biliyorsunuz da bana karşı böyle bilmez davranıyorsunuz. Canım nasıl olur? İstanbul bu hikâyeyle alt üst oldu.

Anlatıyordu, duymayan varsa duysun. O peltek Viyana şîvesiyle bütün vakayı îlan ediyordu. Sonra yüzüne en muztarip ifâdeyi vermeye çalışarak söyleniyordu:

– Hep derdim ki, acaba benim için kendini öldüren olur mu? Ne büyük söz söylemişim. Allah günâhımı affetsin.

*

Dilrübâ'nın en çok korktuğu şey Madam Schneider'e rastlamaktı. Bir gün terzi Fengara'nın önünde otomobilden inen Camille'ı görmüş, baygınlık geçirmişti. Her şeye peki, yalnız Nûman'ın kātili diye baktığı bu kadınla Allah onu bir daha yüz yüze getirmesin. Bu korkuyla Dilrübâ evden çıkmaz oldu. Pencere kenarındaki koltuğunda saatlerce oturur, donuk gözlerle Şişli caddesine bakardı. Elinde, dâima dudaklarına bastırdığı, buruşuk bir mendil vardı.

Londra'da Tûran, bütün şen ve kuvvetli duruşunu kaybetti; dudağını bükerek kesik kesik hıçkıran bir küçük kız oldu. Neler düşünmemişti... Bu sene diplomasını alır almaz doğru Ankara'ya gidecekti. İktisat Vekâletinde vazîfe alacaktı. Hayâlinde vekîlin sağ eli oluyor, onunla memleket içinde ve dışında seyahatler yapıyor, yeni planlar, projeler hazırlıyordu. Nihâyet İktisat Vekîli günün birinde diyecekti ki: Benim husûsî kâtibim olan hanım kız yok mu? O bana hem kâtip, hem mütercim, hem müşâvirdir. Türkiye'nin ekonomi işlerini onun kadar tamam bilen hiçbir memurum yoktur. Genç ve atılgan Tûran'ın iş ideali böylece en ağır çalışmayı, aynı zamanda en şerefli makamları tasarlıyordu. Halbuki bu çetin ve parlak yol şimdilik gözden

silindi. Tûran kendinde bir satır okuyacak tâkat göremiyor. Hafta sonunu kış sporları ile geçirmek için Londra civârına gitmişti. Bir banliyö trenine aktarma ederken bankacılık mütehassısı Profesör Carson'a rastladı. Profesörün, Tûran'ın akranı iki kızı yanındaydı, kayak kostümü giymişlerdi. Kızlar gülüşüp oynaşıyorlardı. Tûran dedi ki: "Gülerler elbet, onların babası var!" İşte, istasyonun orta yerinde ağlayıp rezil olmak buna derler. Fakat Tûran ne yapsın? Gāliba ömrünün sonuna kadar nerede bir baba kız görse hüngür hüngür boşanacaktır.

Selçuk, imtihan eşiğindeydi. Var kuvvetiyle acıyı yenmeye çalıştı. Kendisinde öteden beri derin işleyen mesûliyet duygusu bir kat daha arttı. Selçuk, Tûran gibi dudağını büküp ağlamıyordu. O, çalışma programını hiç bozmadı. Fakat nefsini bu kadar tepip bastırmayı sıhhatiyle ödemişti. Bir gün konferansta başı döner gibi oldu, çenesine doğru yüzünden sıcak bir şeyler sızıyordu. Mendille yoklayınca kan gördü. Şaşırdı, burnu kanıyordu. Bu hal üniversitede, seminerde evde birkaç kere tekrarlayınca doktora gitti. Doktor: "Dinleneceksin." dedi. Fakat Selçuk'un dinlenecek vakti yoktu. Sona yaklaşan bir maraton koşucusu gibi gözü gāyeden başka şey görmüyordu.

Nûman'ın ölümünü Ali Fethi Bey de tezelden duydu.

– Hay gidi bacanak! dedi. Fakat Ali Fethi Bey için bir ölüm o kadar büyütülmeye değer bir hâdise değildi. Zihni bu işe pek çabuk yattı. Bütün duyduğunu, düşündüğünü kısa bir cümle içine topladı: Erince ircii emri*, dedim Allah'a eyvallah.

---

* ircii emri: Rabbine dön emri (ölüm).

VII

Bu kaçıncı ayrılış ve kaçıncı barışmak, sayısını Allah bilir. Nûran zannediyor ki, kaderin cilvesi karşısında kimse kendisi kadar âciz ve müdâfaasız kalmamıştır. Bugünkü hayâtın yirmi beş senelik mâzîyle hiçbir noktada münâsebeti yok. Genç kız kendisi için yerine göre her türlü âtî tasavvur etmişti. Yalnız, bir defa bile aklına getirmemişti ki; ola ola, nihâyet bir alaturka çalgıcının sevgilisi olacak. Sevgili... Hatta, hatta metresi! Kendi kendini sokağa atan bir izzetinefsin incinmekten korunmak hakkı yoktu.

Evet, metresi. Bütün bunlar geçici haller olabilirdi. Nûran böyle şeylerden ürkecek değil. Fakat işin can noktası şu ki, genç kızda mânevî muvâzene, gāye, huzur kalmadı. Mihverini kaybetti. Öyle irâdesiz, kararsız yaşayıp gidiyor. Mâzîyi düşünemiyor, çünkü mâzîden utanıyor; âtîyi düşünemiyor, korkuyor. Şerefli bir geçmişi unutan, inkâr eden, üstünden atan bir insan gelecekten ne bekleyebilir?

Eski günler... Bir yarım ilâhın amansız gücü ile umduğu, çalıştığı, bir azizin vecidli îmânı ile gāyeye inandığı seneler. Onların hâtırası, uzak ufukların eflâtun renkli tılsımında ışıldayan efsânevî bir billûr köşk gibi rûha baygınlık veriyor. Hani o genç, o fevkalbeşer Nûran? Alaca karanlık kış sabahlarında döşekten bir yay gibi fırlayıp bahçede kıtırdak karlarla vücudunu

ovan küçük amazon? O kız, buzlarla ovunduktan sonra bütün derisi ateş fışkırırdı. O kız, donmuş kaldırımlarda koşarak, her sabah, pek sevdiği küçük sıcak Viyana çöreklerini yerinden tâze almak için ekmekçiye giderken dudaklarında Mozart'ın Muanoları* cıvıldardı.

Şimdi bunları düşünmek neye yarar? Nûran, Avrupa'daki hocalarından, müzik arkadaşlarından aldığı mektupları bile tamam okumaya cesâret edemiyor. Hepsini bir mukavva kutu içine biriktiriyor. Günün birinde kendine gelirse cevap yazacak, kendine gelirse...

Bâzen eline bir nota alıyor ve o mûsıkîyi gözleriyle dinliyor. Bâzen de piyanoya doğru küçük hamleler yapıyor. Doğrusu aranırsa kendini artık müzik yapmaya, müzik dinlemeye lâyık görmüyor. Bir defasında Wolf'un bir şarkısını çaldı ve ağladı.

"Ah ne olurdu, geriye dönebilsem. Mûcizeli bir yol bulunsa da geri dönüp tekrar çocuk olabilsem..." sözleri Nûran'ı yaraladı.

Fakat bunlar hep geçici hâlet-i rûhiyelerdi. Esas olan bir tek şey vardı: Sermet'in aşkı. Bu sevişmedeki çılgın ateş ve öldürücü lezzet dünyâda her şeyden üstün, herşeyden kuvvetliydi. Nûran şimdi ağlarken gülüyor, olanı biteni unutup ayna karşısına geçiyordu. Yüzünün, endâmının güzelliğini kıskanç bir gözle süzüyordu. Artık kendi vücûdu kendine mukaddes olmuştu. Çünkü sevdiği eller bu saçlara gömülecek, sevdiği dudaklar bu omuzları öpecekti.

İstanbul yeni bir bahara kavuşuyor, güneş her gün daha parlak. Fulya, menekşe, sümbül açtı. Fakat asıl tâze bahar Nûran'ın kanında. O kadar hırslı, o kadar âşık ki. Sermet de öyle. Bu çiftin birbirine olan doymaz iştiyâkı görülmemiş bir şey. Otururken diz dize gezerken kol kola, âdeta birbirine sarılmış vaziyette. Her vesîle ile ikisinin parmakları düğümlenir, gözleri mıknatısla bağlanmış gibi birbirinde. Ezkazâ bir üçüncü şa-

---

* muano: Serçe (Motzart'ın serçelerin âyini isimli bestesi)

hısla görüşmek lâzım gelse göze batan bir aceleyle baş başa kalmaya can atarlar. Hemen odalarına koşup kapanırlar. Nûran şimdi bu serbest vaziyetine alıştı. Dünyâda aşkından başka her şeye lâkayt kalalıdan beri rahattır. Çünkü artık kendi kendini aldatmak için yorulmuyor. Meğer sanat gāyesi peşinde koştuğu hep yalanmış. Meğerse Nûran, ince ruh nüanslarını duyan ve halka duyuran bir artist değil, alelâde bir kadınmış. Sevdiği erkekle berâber sevişerek yaşamayı her şeyden üstün tutan bir dişi, bir Havvâ, gelişigüzel bir kadın.

Sermet'in vaziyeti oldukça sıkışık. Geçim cihetinden değil, işte gene düzgünce, hatta bolca kazanıyor. Radyoda çalışıyor, Mısırlılara gittiği geceler en aşağı yüz lira alıyor, talebeleri de var. Sermet'in üzüntüsü bu değil, Nûran. Genç kız onu apâşikâr o zavallı Müzeyyen'den, çocuklarından, hatta eskisinden bin beter bir ihmalle ancak haftada birkaç defa yokladığı köhne ve ruhsuz evinden kıskanıyor. Sermet işlerin bu yola dökületeceğini, Nûran'ın onu bu kadar benimseyip inhisâra[2] almak isteyeceğini tahmin etmemişti. Nûran gibi bir kadın tarafından ihtirasla, körü körüne sevilmek ömrünün en büyük saâdetiydi. Nûran'ı görüp tanıdıktan sonra ona sâhip olamamak ölümlerden ölüm seçmek gibi acı olacaktı. Fakat Nûran'a sâhip olmuştu işte, maddeten, mânen... Artık tatlı bir akış, serâpâ zevk ve lezzetle mücevherlenmiş bir üslûp bulan bu yeni hayâtı yeni baştan sarsmak, Mühürdardaki evi yıkmak, çocukları ortada bırakıp lüzumsuz inkılâplar yapmaya ne lüzum vardı; Sermet ilâhî bir rüyâ görürken rüyâyı bozmamak için en küçük bir hareketten bile çekinen bir adama benziyordu. Nûran, sebepsiz kuruntularla hem kendini, hem Sermet'i hırpalamasa! Ne istiyordu acaba? Sermet'in onun olmasını mı, sâde onu sevmesini mi? Fakat Sermet, kemiklerine, iliklerine, varlığının mistik insiyaklarına varıncaya kadar onundu. Sermet

---

[2] inhisar: Tekel.

yalnız Nûran'ı sevmiş, yalnız Nûran'ı sevecekti. Tabiî ki; evi barkı, Müzeyyen, çocuklar, her şey, her şey Nûran'a fedâ idi. Fakat mâdemki başlangıçta böyle cezrî bir adım atılmadı, mâdemki o ocak bir mûcize nevinden dağılmamış bulundu ve Sermet'le Nûran bugün, ölüm Allah'ın emri, ayrılık akla gelmeyecek kadar kaynaşmışlardı, o halde mahkemelere, dedikodulara, hicranlara, yol açmakta mânâ ne?

Sık sık feverân eden genç kızı yatıştırmaya, kandırmaya çalışıyordu. Bu teşebbüslerin bâzısı pek yavan düşüyordu:

– Yavrum, hayâtımızda ne noksan buluyorsun? Gün aşırı, bâzen her gün berâber değil miyiz? Ruhlar birleştikten sonra küçük ayrılık fâsılalarının ne hükmü var?

Nûran, gülümseyen Buda gibi, göz kapakları inik, önüne bakıyordu. İnkisarlarını, acılarını yutkunuyordu. Yedi sekiz aydır bu büyük ferâgatlere idman etmişti. Kendisiyle Sermet hakîkatte ayrıydılar, çünkü Sermet'te gönül kaçaklığı vardı. Nûran'ı seviyor; fakat Müzeyyen'i de biraz seviyordu. Ne bir tarafa ne öbürüne tam bir teslîmiyet gösteremiyordu. Genç kız bu çirkin hakîkati açığa vurmak istemedi, yalnız birkaç ürkek îtiraz serpiştirdi:

– Ayrı yaşıyoruz. Sonbaharda sarı yaprak dökümü etrâfımda savrulurken yalnızdım. Sonra kış geldi; sabahları gözümü açıp da çamların üzerinde tâze düşen karın beyazlığını görünce seni yanımda aradım, yoktun. Sensiz nice guruplar seyrettim, su şırıltıları dinledim. Ben isterdim ki... Ve ilk günlerimizde zannetmiştim ki, seninle zamânda ve mekânda berâber bulunacağız, bahara berâber gireceğiz, güze berâber çıkacağız.

Sermet heyecanlanarak Nûran'ın sözünü kesti:

– Öyle olmuyor mu? Seninle gezip dolaşmıyor muyuz?

Bu sözler genç kıza bir cevap teşkil etmeye hiç de lâyık değildi. Nûran biraz daha söylerse, sevdiği adamın daha sathî, daha sudan kaçamaklar bularak büsbütün sükût edeceğinden korktu. Bahsi kesmek üzere

ayağa kalktı. Bu iki katlı hezîmetlere de artık alışmıştı.

Genç kız öğle sofrasına bakmak istiyordu, Sermet yolunu kesti; Nûran'ı kucaklayarak piyanonun yanına kadar çekti:

– Söyle Nûran, bütün hayâtımı sana vermiyor muyum? Niye böyle somurtkan yüzle benden kaçıyorsun?

Onu piyanoya dayayarak zorla öpmek istedi. Fakat Nûran râzı olmuyordu. Vazodaki zerrinleri düzeltir gibi yüzünü kaçırırken Sermet tekrar omuzlarından kavradı:

– Cevap ver, Nûran, ben her gün senin yanında değil miyim?

Bu defa Nûran silkindi ve kurtuldu. Hemen tabureye oturuvermişti. Parmakları gayriihtiyarî bir şeyler çalıyordu. Bu nazlı, tatlı, biraz da hüzünlü bir ninniydi.

*

Fecî bir mevzû fitili tükenmek üzere bulunan bir bomba da Sermet'le Müzeyyen arasındaki mahrem vaziyetti. Nûran bu bahse dokunmamak için son derece gayret ediyordu. Fakat dayanamaz, zaman zaman beti benzi uçarak ağzından telmihler kaçırırdı. Sermet o kadar kendine güveniyor, öyle sağlam temînat veriyordu ki, inanmamak kābil değildi. Böyle olduğu halde Nûran şüpheden kurtulamadı. Görünüşte her şey iyi ve güzel; Sermet, gözü dünyâyı göremeyecek derecede Nûran'a bağlı. Fakat!.. Fakat!.. Ah nedir, Nûran tahlil edemiyor, yalnız hissediyor ki, bir çürük nokta var.

Bir gün dedi ki: "Ya Müzeyyen Hanım'la... Ya Müzeyyen Hanım'a bana söylediğin gibi değil daha yakınsan? Ya ben bunu bir gün anlarsam? Meselâ inkâr edilemeyecek bir vaziyet karşısında kalırsam?"

Gene öğleden evvel bir saatti. Bol bir bahar yağmuru döküldüğü için sokağa çıkamamışlardı. Sermet şaşırdı: "Ne demek istiyorsun, ne gibi?.." dedi. Nûran, gözlerini bahçenin tâze ve ıslak yeşilliklerinde gezdirerek dalgın dalgın, cezbede konuşur gibi söylüyordu:

– Ne gibi?. Meselâ meselâ, Müzeyyen Hanım günün birinde anne olsa...

Sermet yerinden sıçradı. Nûran! diye bağıracaktı. Fakat genç kızın halinde tok bir sükûnet vardı, yüzü içten gelen bir ışıkla aydınlanmıştı. Sermet gayriihtiyârı koltuğa düştü ve artık yeni bir söz, yeni bir yemin bulmaktan âciz kalan zavallı başını elleri arasına bıraktı. Genç kız şimdi, bir medyum gibi basık bir sesle, tâne tâne konuşuyordu.

– Bu böyle olacak, Sermet. Bütün inkisarları, zilletleri sonuna kadar tatmaklığım lâzım. Öyle bir hâle gelmeliyim ki, gönlümde bir evliyâ kuvveti olsa bile, artık kendi kendimi aldatmamalıyım. Göreceksin Sermet, Müzeyyen Hanım anne olacak.

Gözlerini ıslak çiçek ve yaprak kümelerinden ayırarak birdenbire Sermet'in yüzüne baktı ve ilâve etti:

– Hem de yakında.

O zaman Sermet'in rengi attı, ağzının kenarı elemli, asabî bir titreyişle gölgelendi.

*

Yemek esnâsında ve ondan sonra ikindiye kadar her ikisi de acıklı bir hissîikablelvukū altında durgun durdular. Sanki kaderin kendilerine yeni baştan ayrılık ve ıztırap hazırladığını duyuyorlardı. Bu gelecek ayrılığın zehrini daha şimdiden tadıyor gibiydiler. Halbuki ortada bir bozgunun, hatta bir âhenksizliğin bile izi yoktu. Fakat bu duygu Nûran'a doğmuştu bir kere. Kendisi yakın bir mâtemin karartısında silinirken Sermet de garip bir heyecanla, aşkının üzerinde bir uğursuzluk dolaştığını hissetti. Kanapede birbirine sarılmış oturuyorlardı. İkisi de sessiz ve boynu büküktü. Nûran dedi ki:

– İlk önce karar verdiğimiz gibi birbirimizin olaydık Sermet, bu eziyetleri çekmeyecektik. Ancak, o zaman gönül rahatını bulur ve tam mânâsı ile mesut olurduk.

– Gönül rahatı pek temennî edilecek bir şey mi,

Nûran! Bilmem ama bana öyle geliyor ki, insan son gâyeleri realize ettikten sonra uyuşur, aşk ve hasret heyecânını kaybeder. Bir sanatkâr ve bir âşık dâima tokluk tehlikesinden kaçmalıdır. Mahrûmiyet hasreti, hasret aşkı, aşk eseri yaratır.

Nûran bu sözleri mahzun baş hareketleriyle reddediyordu.

– Bu dediğin belki gönlü, âsâbı yorgun, müterediddî bir tip için. Benim sevgimin mahrûmiyetle, kıskançlıkla filan kamçılanmaya ihtiyâcı yok. Ben yüz bin defa doysam, hem hiç doyulur mu? Ne diyordum, ben doysam... Fakat doymak ve bıkmak diye bir şey yoktur. Hakîkî sevgide insan nâmütenâhiyi arar ve bulamaz. Onun için dâima açtır, dâima hasret çeker. Araya sunî ayrılıklar, sunî mesâfeler koymaya lüzum yok.

Sermet, kızın haris kıvrıntılı al dudaklarına, bembeyaz pürüzsüz alnına bakıyor, içini çekiyordu: "Ne kadar genç, çok genç daha." Söyleyeceği sözün tesîrini düşünmeden birdenbire sordu:

– Nûran, sevişen bir çift mutlaka evlenmeli mi? Bu sâbit fikir senin zihnine ne kuvvetli saplanmış.

Genç kız kanapenin arkalığına doğru çekilerek bir müddet Sermet'i süzdü. Bu anda karşısındakini hakir ve küçük gördüğü yüzündeki ifâdeden anlaşılıyordu.

– Mâdemki böyle çiy bir suâli ortaya attın; pekâlâ, ben de cevap vereyim. Değil mi ki, başka türlü anlamayacaksın. Evet, sevişenler muhakkak evlenir. Her ne pahasına olursa olsun. Eğer böyle olmazsa mutlaka bir taraftan birinde kalleşlik vardır. Şimdi ben de sana sorayım, müsâadenle. Sence sevişenlerin evlenmesine lüzum yok mu?

Sermet, yerinde rahatsız oturur gibi kımıldanıyordu. Elleri, kostümünün dizleri üzerinde gerilen kumaşı çekiştiriyordu. Biraz düşündükten sonra sahte ve korkak bir sesle:

– Bence lüzum yok, dedi. Nûran:

– Peki, dedi, bu cevâbını belledim. Rica ederim, sen

de unutma.

Sermet, Nûranı incitmekten korkarak zaman zaman söylediği yalanlarla aksi tesir yaptığını, genç kıza karşı açık siyâset kullanmanın daha hayırlı olacağını anlıyordu. Birdenbire, kendisinde nâdiren görülen; fakat görüldüğü zaman da çok yaraşan tavrı, vakur ve temkinli bir erkek halini buldu. Nûran'ın ellerini tuttu, onu muhabbetli bir şefkat okşayışı ile yavaşça kendine doğru çekti:

– Beni dinle, yavrum, sana hakîkati söyleyeyim. Seninle hayâtımı birleştirmeyi fazla arzu etmedim. Sen zannedersin ki, evimi, âilemi sevdiğim için onlardan vazgeçemedim. Asıl sebep bu değildir. Mâmâfih bunun da -velev ki pek küçük- bir rol oynadığını îtiraf ederim. Asıl sebep, Nûran, seni kendime yevmî* gıda yapmak istemedim. Senden ayrı kalmak, seni özlemek, sonra sana kavuşmakta duyduğum saâdeti, sana yemin ediyorum, dünyâda henüz hiçbir insan duymamıştır. İstedim ki, senin şâhâne güzelliğini, erişilmez bir mâbûdeye bakar gibi, karşıdan seyredeyim ve arada sırada sana kavuşmak gündelik bir saâdet, bir îtiyat değil, hiç umulmadan gelen bir lûtfurabbânî olsun. Gene yemin ederim ki, ne zaman seni kollarım arasına aldımsa, duyduğum fevkalbeşer bahtiyarlıktan tüylerim ürperdi. Bana bunları niye söylettin, Nûran? Bu benim en derin, en tatlı ve en kıymetli sırrımdı. Gördün mü, Nûran, sen de beni anlamamışsın.

Sermet yüzünü Nûran'ın avuçlarına kapadı:

– Zarar yok, Nûran, diyordu; sen beni biraz sev de bana ne yaparsan yap, ne dersen de. Benim hayâtımda her şey olmak istiyorsun. Ben seni her şey yapmadım; yalnız tek bir şey, ilâhî bir şey yaptım. Bak şu bahçedeki ağaca. Kökü var, kara topraklara tırnak geçirmiş; gövdesi var, taşıyacağı yüke uygun bir kuvvet ve dayanıklık bağlamış; kalın dalları var, sağlam bir teşkîlât

---

* yevmî: Günlük.

şebekesi; ince dalları var, ışığa doğru uzanıyor. Ve en yukarıda nûra, güneşe, bulutlara karışan zirve. Bütün köklerin, dalların gâyesi o zirve değil mi? Ağacın varlığına taç olan müntehâ*. Sen de benim hayâtımda işte busun. Bütün maddiyatlardan, çirkinliklerden uzak, en temiz ışıklarda pırıldayan nazlı bir buket.

İkisi de ağacın akşam güneşiyle yaldızlanan, rüzgârda hafif hafif oynayan tepesine bakıyorlardı. Nûran, Sermet'in pek de sathî bir adam olmadığını, bu âvâre ve disiplinsiz görünen ruhta henüz açılmadık derinlikler bulunduğunu anlayarak sarsıldı. Bir şey söyleyemedi. El ele, yanak yanağa, yağmurdan sonra açan akşam güneşinin, gür bir altın ihtişâmına boğduğu bahçelere bakarak dalgın kaldılar.

*

Seymen kapıyı açtı. Nûran'ı görünce durdu, buğday benzi şiddetle kızararak geri çekildi, genç kıza yol verdi. Gürbüz bünyesi genç bir ağaç gibi kuvvetle serpilen âdeta günden güne büyüyen, olgunlaşan bu çocuk ne zaman Nûran'la karşılaşsa, ikisi de tuhaflaşıyorlardı. Yaratılışta genç kadınla çocuk birbirine çok yakın olmalıydılar; çünkü aralarında büyük sevgilerin başlangıcı olan tabiî bir sempati cereyânı vardı. İnsanlar sınıf sınıf ayrılırsa, Seymen'le Nûran aynı hamurdan iki kişiydi denebilir. Fakat içten gelen bu yakınlığa, birbirini görür görmez kucaklaşmak arzuları veren bu ruh sıcaklığına rağmen her tesâdüfte ikisinin de nutku tutulurdu. Seymen, Sermet'in oğlu olduğu için Nûran'dan; Nûran, Sermet'in sevgilisi olduğu için Seymen'den utanıyordu. Bu adam, Sermet Rıfat, ikisinin de yüz karasıydı. Tabiat onları şerefli tabakalarda hüküm sürmeye namzet iki müstesna şahsiyet olarak yaratmıştı, bunu pekâlâ biliyorlardı. Fakat biri doğum, diğeri sevgi

---

* müntehâ: Bir şeyin varabileceği son nokta, son, nihâyet.

kānunu ile Sermet Rıfat'a pencikli* köle verilmiş olduklarından birbirlerini görür görmez dilleri tutuluyordu.

Mermer döşeli küçük antrede Nûran'ın âdeta dizleri kesildi:

– Anneniz nerede, Seymen; yoksa rahatsız mı? dedi. Seymen, sofanın camlı kapısını iterek Nûran'a yol açıyordu: "Evet, dedi; nereden biliyorsunuz?"

Çabucak kendine hâkim olup sustu. Az kaldı: "Babam mı söyledi?" diyecekti. Şimdi Nûran ışıksız sofanın loşluğunda durmuş Seymen'i bekliyordu. Sanki çocuğun zihninden geçen şeyleri duymuş gibi cevap verdi:

– Kimse söylemedi. Bir rüyâ gördüm de.

Lizol ve iyot kokuları tâ merdiven başına kadar vurmuştu. Bir an için başı dönen, kuvveti kesilen Nûran geri dönmek istedi. Fakat onun bir husûsiyeti vardı: Zâfiyeti arttığı nisbette, hatta iki misli, kuvveti, inadı da artıyordu. Oda kapısını hızla açıverdi. Müzeyyen çalgı odasının yanındaki odada, geniş karyolasında yatıyordu. Kısık sesiyle:

– Ah hemşireciğim, buyurun, diye çırpındı. Başı tartmalı ihtiyar bir kadın, sobanın önüne diz çökmüş, ateşi körüklüyordu. Nûran yataktan uzak bir iskemleye ilişti:

– Ne oldunuz böyle Müzeyyen Hanım, geçmiş olsun!

Müzeyyen soluk pâzen sabahlığını harap göğsü üzerinde kavuşturuyor, öksürüyordu:

– Teşekkür ederim, hemşireciğim, biraz keyifsizim ama ehemmiyetli bir şey değil.

Bu sözleri söylerken, yerde çömelen kadını gözleriyle gösteriyor, onun yanında fazla söylemek istemediğini işâret ediyordu. Kadın kömür kovasını, körüğü, maşayı toplayıp çıkarken arkasından bakan Müzeyyen:

– Çerkeşli bir kadın, dedi, ben böyle oldum olalı,

---

* pencikli köle: Köle olarak satın alındığına dâir sâhibine bir belge verilmiş olan köle.

evde yardım ediyor. Çoluk çocuk ortada kaldı. Hemşireciğim, başıma gelene ne dersiniz? Çocuk aldırdım. Bu hasta, dermansız vücûdumla bir kere daha hâmile kalacağım hiç aklıma gelir miydi?

Nûran, eldivenleriyle çantası dizleri üzerinde, kısa bir ziyârete gelmiş resmî bir misâfir gibi oturuyor, dosdoğru Müzeyyen'in yüzüne bakıyordu. Hakîkatte kendinden geçmişti, hiçbir şey görmüyordu. Yalnız kulaklarında, ağır fâsılalarla inen, heybetli bir vuruş vardı. Dan, dan, dan!.. Bir an için açık gözle rüyâ gördü. Bir Noel gecesi Viyana'da Katedral meydanında duruyordu. Yeryüzü kar ve buz içinde donuk pırıltılı bir kristal kesilmiş; gök iri yıldızların çakmaklarından oynuyor gibi. Kilise çanları durmadan inceli kalınlı vuruyor, dan, dan, dan!..

Fakat hayır, işte hemen uyandı. Vuran kalbidir, çanlar değil. Müzeyyen'i cevapsız bırakmak da olmazdı. Kadın zâten dirseğine dayanmış, Nûran'a merakla bakmaya başlamıştı:

– Yazık değil mi, efendim, niçin doğurmadınız?

– İlâhi kardeşim, bende o hal mi kaldı? Doktor müsâade etmiyor. Şurada bir nefeslik canım varsa o da çocukların gayretiyle. Eldekileri büyütelim de gerisi noksan kalsın. Sermet Bey'i biliyorsunuz, sağ olsun...

Çerkeşli kadın kahve getiriyordu. Müzeyyen tekrar bahsi değiştirdi. Nûran'a Sermet'i şikâyet ediyordu. On gündür ortada yokmuş. Müzeyyen'in vaziyetini haber alınca onun da canı çok sıkılmış, birlikte doktora gitmişler. O gün bugün Sermet kayıplara karışmış. Son sözü bu rahatsızlığı herkesten, hatta evdeki hizmetçi kadından bile gizli tutulmasını tembih etmek olmuş. Fakat Müzeyyen, Nûran'ı ahbap ve akrabâdan üstün, bütün insanlardan ayrı tutuyor. Derdini ona söylemezse kime söylesin! Ah bu Sermet, hep kafasının dikine gider, işte gene başka bir havaya kapıldı. O Letâfet Hanım yok mu, hani şu radyoda okuyan hânende kadın, Sermet'e musallat olmuş. Tabiî, düşündü-

ğü yalnız istifâde, Sermet'in sanatından, şöhretinden, hatta kazancından kendine pay çıkarmak. Kaçın kurrâsıdır o Letâfet!

– Size çok rica ederim hemşireciğim, Sermet'e birkaç söz söyleyin, bu kadın tekin değildir; ayağını denk alsın. Ben söylesem hem dinlemez hem paylar. Ama sizden korkuyor, siz ona rehber olun. Bu yaştan sonra elin soyguncusuna maskara olmasın.

Nûran birkaç sözle Müzeyyen'i teskin etti. Artık gidiyordu. Kederli görünmüyordu. Zâten tâlihin büyük darbeleri insanda yekten teessür uyandırmaz. Evvelâ bir dalgınlık, şaşkınlık, insanı muhîtinden tamâmiyle ayıran ince bir hayret gelir. Dimağ, büyük felâketleri birdenbire değil, damla damla, alışarak kabul eder.

Fakat nedendir acaba, herkesin Nûran'a, bir mâbûde pâyesi vermesine sebep ne? Sermet onu bir ilâhe sever gibi seviyor. Müzeyyen onu kadın kıskançlıklarından uzak bir fevkalbeşer biliyor ve kendinin Sermet'le olan münâsebetini anlatmakla kalmıyor, Nûran'ın bilmediği mâcerâları da meydana çıkarıyor. Zavallı Nûran etrâfına pek mi kuvvetli görünüyor? Kendisinden neler neler bekliyorlar. Hatta şu küçük Seymen bile...

Seymen aşağıdaki sofada Nûran'ı gözlüyordu. Sessiz bir hürmetle yürüdü, camekân kapısını açtı. Genç kız, biraz tereddüt geçirdikten sonra, Seymen'in elini aldı. İçinde tuhaf bir his vardı: Hayâtında sanki yeni bir devir başlıyormuş gibi. Şimdi söyleyeceği sözlerin, yeni bir yolda atılan ilk adım olduğunu bilir gibi durakhyor, düşünüyordu. Nihâyet çocuğun elini sıktı.

– Seymen. Bir daha buraya gelmeyeceğim. Gelsem bile... İlerde, yalnız senin için, biraz da annen için. Memnun musun, Seymen?

Mağrur çocuk soğukkanlılığını kaybetti, gözleri parlıyor, yaşlarla doluyordu. Nûran onu böyle görünce kendisi de îtidâlini muhâfaza edememekten korktu. Kapı eşiğinde Seymen'in yavaşça saçlarından öptü:

– Annene karşı zâlim olma! dedi.

VIII

Tûran iki haftadır İstanbul'da. Selçuk da -artık ona doktor Selçuk demeli- tahsîlini bitirdi geldi. Fakat İstanbul'da fazla kalamadı; annesiyle bâzı âile işleri görüştükten sonra hemen Ankara'ya gitti. Dilrübâ Hanım bütçeyi daraltmak lüzûmunu çocuklarına bildirmiş ve köşkü yâhut konağı satmak işinde, onların reyini sormuştu. Çocuklar hiç düşünmeden bir ağızdan, "Konağı!" demişlerdi. Zâten bu dört katlı babayâni berhâneden bir şey anladıkları yoktu.

Onlara lâzım olan bağı, bahçesi, tenis kortu ile daha az şatafatlı, küçük; fakat medenî hayâta daha elverişli olan köşktü. Konağın eşyâları ile halıların ve antikaların bir kısmı da satılabilirdi. Dilrübâ Hanım, çocuklar baba zamânında gördüklerinden mahrum olacak diye dertlenirken, onlar hiç o taraflı olmuyorlardı. Varken parayı su gibi sarfettiler. Almanya'da Selçuk milyoner sanâyi adamlarının oğulları ile gezdi; İngiltere'de Tûran, Lord kızları ile düştü kalktı. Fakat ne ehemmiyeti var. Onlarda saltanat ve büyüklük hissi yok, bu nesil pek pişkin. Dilrübâ Hanım nazarında düşmek demek, babalardan, dedelerinden beri sürüp gelen debdebeyi bırakmaktı. Halbuki Selçuk'la Tûran için "düşmek" kelimesi ancak ahlâkî ve mânevî bir mânâ ifâde ederdi. Bu yüzden konaktaki fazla eşyânın satılmasına iki üç hizmetkâra yol verilmesine aldırış bile etmediler. Anneleri bir acâyip olmuştu doğrusu, dünyâya küskün gibi bir şey. Eglantin'e rastlamak kor-

kusundan sokağa çıkamıyor, onun ismi, onun bahsi geçer diye cemiyet hayâtına karışamıyordu. Selçuk da acele acele Ankara'ya kaçtıktan sonra Tûran, Şişli'de oturmaz oldu. Sık sık Feneryolu'na Nûran'ın evine devâma başladı. Nihâyet annesinin Suâdiye'ye taşınmasını beklemek üzere tamamiyle kuzeninin yanına yerleşti. İki genç kız artık doya doya dertleşebiliyorlardı. Bu kadar iyi anlaşmalarına rağmen aralarındaki mizaç farkı büyüktü. Birisi yaşına nazaran pek çocuk; diğeri yaşına nazaran hayatta fazla hırpalanmış, sarsıntılar, tecrübeler geçirerek olgunlaşmış.

Hep Sermet'in ismi etrâfında dönen uzun hasbihallerin sonunda Nûran, gözlerindeki dipsiz elem uçurumunu örtmek için önüne bakıyor ve mariz* bünyelerde görülen karakteristik bir hareketle sallanarak diyordu ki:

– Biliyor musun, asıl yüreğime saplanan bıçak nedir? Ne inkisar, ne zillet, ne de kıskançlık. Fakat bütün olacakları önceden bilişim! Sana nasıl anlatayım Tûran? Ben evvelâ, yaralandım, yaranın yerini ve sızlamasını duydum, ondan sonra bıçağı yedim. Yâni şöyle diyebilirim: Ben ıztırâbı uzaktan duymak ve keşfetmek gayretiyle ıztırâbı üzerime çektim. Bunda bir sır var, Tûran; fakat henüz anlayamadım.

Tûran, eli şakağında, sessiz duruyor; kendi kendinin ipnotizörü ve gene kendi kendinin medyumu olan kuzenine, saygı, korku, acımak gibi karışık duygularla bakakalıyordu. Öbürü, vücûdundaki aynı mariz sarsıntı ile devam ediyordu:

– İşte böyle. Kimse öleceğini bilmez değil mi? Fakat ben öleceğimi bildim. Tâlih bir insana hışımla vurur, o insan birdenbire eyvah! der. Yalnız ben darbeyi önceden gördüm, dedim ki; geliyor, geliyor, geldi! Artık eyvah diyecek kuvvetim yok. Adama gözü açıkken gelen acı kapalı gözle aldığı bin acıya bedeldir.

Peki ama, şimdi ne olacak? Sermet'le son ve katî

---

* mariz: Hastalıklı.

ayrılık mı? Tûran soruyor, sıkıştırıyordu. İstiyordu ki, kuzeni bu illet havasından kurtulsun, ama ne sûretle olursa olsun. Eğer Sermet'inden vazgeçemeyecekse, ölecek değil ya, barışsın, bu ateş elbette ilâhların ocağı gibi ebediyyen tütecek değil; günün birinde gınâ gelir, o zaman haydi beyim güle güle, denir. Yok eğer Nûran, Sermet'i bir daha görmemeye karar verdiyse; dünya yüzüne çıksın, çalışacak mı, evlenecek mi, eğlenecek mi, her neyse bir yol tuttursun ve yaşasın. Herhalde bu derbederlik, bu gevşeklik yeter.

Tûran, Nûran'ı omuzlarından tutup sarsıyordu:

– Kalk çıkalım, Nûran; kalk çıkalım, bak dışarısı bahar, çiçek içinde.

Nûran mezarında dirilerek gözünü açan biri gibi, dokunaklı bir hayretle dışarı, yeşillikler köpürten ağaçlara bakıyordu. A... sâhi, adamakıllı bahar gelmiş!

Kendini Tûran'ın şakacı hamlelerinden kurtarmaya çalışıyor, bu debeleşmede belinden aşağı kayan sabahlığını çıplak omuzlarına çekiyordu.

– Peki Tûran, çıkalım öyleyse.

Tûran, odanın ortasında, hiddeti bir rejisör gibi havada elini sallıyordu. Sesini kısıyor, başını omuzlarına gömerek gözlerini köşelere kaydırıyor ve Nûran'ın taklidini yapıyordu.

– Çıkalım öyleyse... Peki öyle olsun. Ayol bu nasıl konuşmak böyle? E vallâhi, sen kötek istiyorsun. A... Beni çileden çıkarmasana, haydi giyin, hop hop!

Selçuk, İstanbul Üniversitesi'ne doçent tâyin edildi. En çok sevindiği şey Kolonya* şehrinde üç sömestr derslerine devam ettiği hocası Profesör S. ye muâvin oluşu idi. Üniversite, Almanya'dan hicret eden değerli ilim adamları ile zenginleşeli, akademik hayâta tâze bir hız gelmişti. Selçuk bundan âlâsını isteyemez. Maârif âleminde yeni yeni uyanan bu rüzgâr Selçuk için tam pupa yelken havası...

---

* Kolonya: Köln (Almanya'da şehir)

Fakat henüz muhit yok, arkadaş yok. Bunların yavaş yavaş teşekkülü beklenedursun, Selçuk bütün boş vakitlerini Nûran ve Tûran'la geçirebilir. Tûran epey değişmiş gibi, eskisi kadar ukalâ değil, gāliba biraz aklı başına gelmiş, gene ara sıra Selçuk'a takılıyor ve züppelikler yapıyorsa da Selçuk bu kadarına râzı. Nûran'a gelince, bak, ona söz yok! O, öteden beri, Selçuk'un ideal bildiği kadın tipidir. Selçuk bir yandan üniversiteye yerleşmeye, bir yandan artık babasının yerini tutan ev erkeği sıfatı ile Suâdiye'nin esaslı döşenmesine çalışırken, arada bulduğu her fırsatta Feneryolu'na koşuyor. Üç genç kendilerini baharın cümbüşüne, tâze renklerine, coşkun havalarına kaptırarak geziyorlar. Çamlıca, Kayışdağı, Adalar... Bâzen Nûran'ın küçük salonunda kendi tâbirlerince "çay sehpası" yapıyorlar. Bu çay sehpası, üçünün kadife taburelerde, alçak ve küçük bir masa etrâfında birbirine yakın âdeta diz dize oturmasıdır. Su mermeri abajurda matlaşan ışık mâvimtrak kurşûnî mobilyalara rüyâ gibi ince bir gölge serer, duvar kâğıdının ince gümüş mozaiklerine müphem bir yıldız cilâsı verirken, sehpa derin bir sükût içinde düşünüyor. Fincanlarda dönen küçük gümüş kaşıkların hafif şıkırtısından başka bir şey duyulmuyor. Kızlar, Selçuk'un düşünceli alnına bakıyorlar; o gene neredeyse, ortaya atılan suâle keskin ve lakonik* bir cevap verecek. İşte nitekim bir sigara yakarak nutuk hazırlığı yapıyor:

– Hıyânet meselesi sizin zannettiğiniz kadar basit bir şey değildir. Bırakın ki, şark erkekleri hâlâ hıyâneti bir kabadayılık, bir mârifet sanırlar. Senin Sermet Bey'i de herhalde yüzde yüz bir şarklı diye kabul etmeliyiz. Sermet seni sevdi ve aldı. Onun aklınca sen artık ölesiye kadar onunsun. Bilmez ki, kıymetli şeylerin kazanılmasından daha güç olan onların muhâfazasıdır. Seni bir defa eline aldı ya, alt tarafını düşünmez, gününü gün etmeye bakar. Derken karşısına bir Letâfet

---

* lakonik: Lakonyalılar gibi kısa ve özlü sözle..

Hanım çıkar.

Senin üzerine onunla da münâsebete girişir. Çünkü bu kadın ona yepyeni bir âlem gibi görünür. Erkek kadının peşinden sürüklenmez, ona tâze bir hayat, değişik bir üslûp, elhâsıl bu dünyâdan gayri bir dünya vaad eden illüzyonun avcısıdır.

Nûran îtiraz etti. Nasıl olur da Letâfet Hanım, Sermet'in nazarında değişik bir yaşama üslûbunu temsil edebilirdi? Sermet daha evvelden bu gibi kadınlardan -belki düzinelerle- tanımadı mı? Tûran da söze karışıyor, çünkü Letâfet Hanım'ı yalnız kendisi gördü, vapurda:

– Nasıl bir kadın mı? Bakın: yakasında çiçek, boynunda kolye, kulağında küpe, şapkasında vualet*; şişman, çok boyalı, âdi. Yanında birkaç erkek vardı, gāliba hepsi çalgıcı yâhut hânende. Hanım bunlarla senli benli konuşuyordu. Ahmet isminde birisini, yarın bize gel, ama yemeğe gel, diye bîzâr etti. Sonra erkeklerden biri Letâfet Hanım'a Panorama'da ne aldığını sordu. Kadın gözlerini süzerek, parmakları ile alenî bir hesap yaparak: "150 lira temiz para idi." Bana öyle geliyor ki, "temiz para" tâbirinde bir bayağılık nüansı var.

İşte böyle Letâfet'ler, Müzeyyen'ler, daha bilmem kimler için Nûran ayaklar altına alındı. Bu kadınların yenilik neresinde? Sermet öteden beri böyleleriyle haşır neşir olmadı mı? Selçuk başını sallıyor:

– Cenab-ı Hak, çölde Mûsâ kavmine kudret helvası yağdırmış, bir müddet sonra bıkmışlar, sarımsak istemişler. Avam böyledir. Onlarda mâzîden ibret almak, mevcûdun kıymetini bilmek klābliyeti yoktur. Sermet gibi iptidâî bir tabiat çocuğundan ne beklersin? Bunlar bir tecrübeyi bin defa yaparlar da, gene hiç tecrübe yapmamış gibidirler. Aldırma, Nûran. Kaderin terâzisi ne kadar göklere çıksa, yerlere inse, gene er geç her taraf kendi sıkleti hizâsında karar kılar.

---

* vualet: Şapka tülü.

Tûran, kaşlarını çatmış, kollarını göğsünde çapraz kavuşturmuştu. Kardeşinin sözlerini tamamladı:

– İt ürür, kervan yürür! dedi.

Selçuk, şimdi susmuş, birdenbire Nûran'a ateşli bir dikkatle bakmaya başlamıştı. Bu ne güzellik, aman yâ Rabbi! Selçuk'un kalbi çarpıyor, şakaklarından yüzüne doğru kızıl bir renk yayılıyordu. Mayası değişmiş bir sesle:

– Nûran, dedi; elbisen çok güzel.

Nûran ayakta duruyordu. Elleriyle göğüsten kalçalara doğru bir hareket yaptı. Kumaşı okşadı. Kalın beyaz ipekliden, uzun etekli bir rop giymişti, eski Yunan kıyâfetleri gibi, yer yer kıvrak büklümler yaptıktan sonra, çıplak bir Venüs vücûdu üzerinden kayan ve sâhile dökülen kıvırcık dalgalar gibi, topukları döven bir tuvalet. Soluk menekşe kadifeden bir kemer beli sarmıştı. Gene aynı kadifeden bir kordela, genç kızın omuzlarına dökülen gür sarı saçları boğup sıktıktan sonra tepede bir fiyonk ile bağlanmıştı. Tatlı bir gülümsemeyle Selçuk'u tasdik ediyordu:

Evet, bu beyaz sabahlık güzeldir. Sermet de bunu çok severdi, Sermet, yalnız elbiseleri değil, Nûran'ın kendini de pek güzel bulurdu. "En çok bu sebepten benimle evlenmek istemedi, beni kendine gündelik gıdâ yapmazmış."

Selçuk birdenbire dikkat kesilerek atıldı: "Ne dedin, ne dedin? Sâhiden Sermet böyle bir şey söyledi mi, söyleyebildi mi?"

Nûran'ın, başı ile "Evet!" dediğini görünce şaşaladı.

– Ya... desenize... Bu sermet pek yabana atılır gibi değil. İlâhî güzelliğin temellükü* meneden* kudsiyetini anlamış olacak. Tevekkeli değil, Nûran onu bu kadar seviyor. Elbet rûhunun derin ve câzip bir tarafı olacak.

---

* temellük: Sâhip olma, mâlik olma.

* menetmek: Yasaklamak.

*

Bir haziran sabahı Tûran, güllü bahçeler arasından zıplayarak geçiyordu. Elinde seyahat çantası vardı, kuzeninde üç beş gün kalmaya gidiyordu. Tramvay durağından köşke kadar hep oh, oh! diye atlayarak yürüdü. Suâdiye'de sıkılmıştı. Bu gidişle çocuklar gāliba temelli Nûran'ın yanına yerleşecekler. Annelerinin muhîti tahammül edilir gibi değil. Dilrübâ Hanım, kocasının ölümü ile ruh muvâzenesini kaybettiğinden beri çocukları da dâhil olmak üzere bütün dünyâya küskün gibi duruyordu. Ya günlerce sükût yâhut sitemler, kinâyeler, yarım hücumlar... Selçuk çalıştığı için bu hâlin pek farkında olmuyordu. Fakat babasını kaybedeli paralize olan, hayatta gāyesini şaşıran zavallı Tûran, bütün gün bu mariz havanın içinde kalmaktan bunaldı. Çünkü arkadaş da yok. Selçuk sabahları altıda evden çıkıyor, Fenerbahçe kulübüne tenise gidiyordu, oradan üniversiteye. Akşamları eve yayan geliyor, yemekten sonra odasına kapanıyor, iki laf edebilirsen aşk olsun. Ancak Nûran'la buluştukları günler Tûran'ın biraz yüzü gülüyordu.

Çiçek kokulu bahar havasını içer gibi içine çekti. Acaba Nûran'da öğleye ne yemek var? Adam sen de ne olursa olsun, gönüller şen olsun. Güle oynaya yenilen bir omlet, elbet de kasvetli sofraların ziyâfetlerine değişilmez. Zavallı Dilrübâ anne! Ne boş düşüncelerle hayâtı hem kendine hem etrâfına zehrediyor: Sofrada Nûman Bey'den münhal kalan riyâset koltuğuna geçiyor, dimdik oturuyor. Çocuklarının, başı önünde, sessiz, yediklerini görünce acı sitemlere târizlere geçiyor. Ona öyle geliyor ki, çocukların bu hali, tasarruf yüzünden basitleşen yemeklere karşı bir istiğna, gizli bir şikâyettir. Nûman Bey zamânında sofraya öğle, akşam değişik dört türlü yemek, iki türlü tatlı gelirdi. Şimdi iki yemek bir tatlı ile kanaate mecburdurlar. Dilrübâ Hanım bu halden sanki kendisi mesulmüş de hakîkatte suçu

yokmuş gibi müdâfaalara başlıyor, bir taraftan vaziyetlerinin eski refah derecesinde olamayacağını kanı pahasına gizlemek, tevil etmek istiyordu.

– Niye yemiyorsunuz, beğenmediniz mi? Nasıl olsa dört türlü yemek yemiyorsunuz diye yaptırmıyorum. Eskiden babanız için pişerdi. Şimdi o da yok. Ben de perhizdeyim. Fakat böyle suratınızı asacaksanız söyleyin ne istersiniz, kaç türlü ve ne isterseniz, kendiniz tespit edin. Zâten bundan sonra ev sizin. Ben dünyâya misâfirim.

Selçuk, annesinin şeker hastalığından sönmüş cansız yüzüne, geniş siyah halkalar içine düşmüş dertli gözlerine bakıyor, bu hırçınlıkları hastalığa ve acıya bağışlayarak tatlılıkla karşılıyordu. Fakat Tûran o kadar temkinli duramıyordu. Bir defasında ağzından kaçırdı: "Yapma be anne! Bu sözler ne olacak sanki?" Artık Dilrübâ Hanım'ı dinlemeliydi. Kızı, o kadar îtinâ ile bir kibar evlâdı olarak yetiştirdiği kızı, kendisine "Be anne!" demişti. Çamaşıra gelen Rumeli muhâcir kadını da kızı böyle çağırırdı. Tûran, öteden beri açık saçık fikirleriyle annesini rencide etmişti. Günün birinde bu aykırı düşünceleri hayâta tatbik etmek istemeyeceği, onun da müstakil hayat dâvâsına çıkıp Nûran gibi elin herifiyle nikâhsız yaşamaya kalkmayacağı ne mâlûmdu? Fakat her ne olursa olsun, Dilrübâ Hanım lâubâli tavırlara, avam ağzı hitaplara tahammül edemezdi. Bunu böylece bilmiş olalar! Evet, evet, devirler değişti. Artık evlâtlar yarın öbür gün anaları babaları ile omuz omuza kasap havası oynamak isteyeceklerdi. Fakat bu haller, hep kudretsiz ebeveyne karşı revâ görülüyordu. Tûran, Nûman Bey'e hiç "be" demiş midir?

Genç kızın gözlerinde ufacık yaş damlaları birikirken Selçuk, müdâhale etmek istedi, sonra vazgeçti. Tûran'ın babası ile ne kadar teklifsiz olduğunu Dilrübâ Hanım bilmezdi. Tûran, Nûman'ı yalnız bulunca onun dizlerine oturur ve "Bana bir sigara ver, old chap!" derdi. Bu kelimenin Türkçede mânâsı hemen hemen

"moruk" olduğunu Dilrübâ Hanım duysa, sağlam yüreğine inerdi. Tûran, sevinçli bir telaşla Nûran'ın bahçe kapısını kurcalarken, aşçı Hüseyin koştu, kapıyı açtı. Yüzünde, basit çehresini bulandıran, gizli bir eziyet mânâsı vardı. Önüne bakarak eliyle arka bahçeyi işâret etti:

– Orada oturuyorlar, dedi.

– Kim, kim, misâfir mi var?

Tûran çantasını yere bıraktı, bir an için şaşkın ve düşüncesiz durakladı. Her nedense aşçının tavrındaki müphem sıkıntı ona da geçmiş gibiydi. Nümâyişli* bir yürüyüşle çakılları çıtırdatarak ağır ağır ilerledi.

Köşkün arka bahçesinde Nûran'la Sermet, sakız güllerinden bir çardağın gölgesine gizlenmiş gibiydiler. Omuz omuza bir demir masaya yaslanmış, aynı gazeteyi birlikte okuyorlardı. Ayak sesi üzerine, evvelâ Nûran çardaktan fırladı. Garip bir sûrette değişmiş olan yüzü pembeleşti, basık bir sesle:

– Yabancı değil, Sermet! dedi.

Sermet de ağır ağır çardağın gölgesinden ışığa çıkmıştı. Sanki saçları pırıl pırıl yanıyor, tatlı bakışlı gözleri, mahçup gülümseyen dudaklar arasında şaşaalı dişleri, sanki tepeden tırnağa bütün vücûdu, taşkın bir güzellik ve neşe nuru içinde tutuşuyordu. Tûran, şuûru ile anlayamadı; fakat benliğinde gizli kadınlık insiyâkı ile hissetti, kavradı. Beşere nasip olan en büyük saâdeti bulup kanlarına karıştırmış olan bu çiftin etrâfındaki hava, hayat pahasına elde edilen bir telezzüzün* zerrelerini püskürüyordu. Tûran birdenbire beceriksiz görgüsüz bir köylü çocuğu oldu, kaldı. Daha tabiî, daha âşinâ görünmek için bocalıyor, bir türlü zamâna mekâna uygun bir üslûp bulamıyordu. Kendi kendine: "Acemi çaylak seni!" dedi. Dakîkalar geçtikçe sıkıntısı artıyor, bir küçük çarpıntı baş gösteriyordu. Nûran'ın sevdâsı

---

* nümâyişli: Gösterişli.

* telezzüz: Zevk alma, hoşlanma, hazzetme.

şerefine bir kalp illeti kazanmadan yallah! diye düşündü ve kalktı. Nûran inkisâra benzer dağınık bir sesle, yemeğe neden kalmadığını sordu. Değil hatta yemeğe, gece yatıya! Hüseyin Ağa'nın içeri bir çanta taşıdığını görmüş ümitlenmişti. Gitmek karârını verir vermez kendine gelen, bülbül gibi dillenen Tûran mâzeret buldu:

– Bugün Kadıköyü'ne terziye iniyorum da çanta aldım; Nûran, seni yoklamak istedim. Hem sen de bize Suâdiye'ye gel. Annem sana darılıyor; zâten heyheyleri üstünde, bir de sen kızdırma.

Bahçe kapısına kadar üçü berâber yürüdüler. Tûran kendini tramvay caddesine dar attı. İlk işi bir telefona koşmak oldu. Üniversitede Selçuk'u arıyordu.

– Selçuk, Selçuk, sana dehşetli havâdisler! Sakın bu akşam Nûran'a gitme, sakın!

Telefonun öbür ucunda birkaç lahzalık bir sükût oldu. Sonra Selçuk'un kısa suâli küçük ve keskin bir bıçak gibi düştü:

– Sermet'le barışmış mı?.

Tûran heyecanla tıkanarak birbirini tutmayan bir sürü şey anlatıyordu.

Selçuk, bu tarz konuşmaya hiç tahammül edemezdi. Kız kardeşi her yeniliğe kendini kaptıran, her vesîle ile muvâzenesi sarsılan bir insan gibi ileri geri konuştu, konuştu. Fakat Selçuk aldırmadı. Bir şey söylemiş olmak için "Sermet nasıl?" dedi. Tûran köpürüyor, içten taşıyordu:

– Güzel, güzel. Görme, Selçuk! Bu adam derhal Hollywood'a gidebilir. Emin ol, dünyâda bundan güzel bir erkek yoktur.

Selçuk'un sesi gene gergin yaylardan âhenkli bir inleyişle kurtulan oklar gibi bahsi kesti:

– Güzelliğini sormuyorum. Memnun mu, yâni mesut mu?

"Elindeki saâdetin kıymetin biliyor mu?" diyecekti. Çekindi. Fakültede işi vardı, fazla duramadı. Akşama daha etraflı görüşürler, şimdilik pardon.

*

Gene ilk birleşme günlerini hatırlatan ateşli bir aşk havası içinde yaşamaya başladılar. Gene gönüllerindeki öldürücü iptilâ; dağ tepe, çayır çimen, bütün tabiata sığmaz oldu. Gece gündüz geziyorlar. Işıktan gölgeye, gölgeden mehtâba geçiyorlar. Güneş doğarken ay batarken onlar hep açık gök kubbesinin altında. Büyük olan, lâhûtî olan varlık hakîkatte tabiat değil, onların aşkıdır. Bu aşk ebediyyen değişen güzelliğiyle sonsuz zenginliğini ilân eden tabiat sahnesine bile zorâki sığıyor. Hakîkatte batı kızıllığı, tan pembeliği diye bir şey var mıdır? Hayır, bu güzellikler ancak görenlerin, bilenlerin gözünde, gönlünde mevcuttur. Gönlü ışıksız olanlara ne denizde gümüş servi, ne karada altın kahkahalı güneş...

İhtiyar Bizans'ın üzerine kurulduktan sonra kendi de ihtiyarlayan; fakat kimsenin çözemediği ezelî bir şiir kānûnu ile ebediyyen genç ve gözlerden yaş getirecek kadar güzel olan şu ruh karıştırıcı, dokunaklı İstanbul'a, göklerden ilâhî bir dinleyiş kuvveti inse, ilâhî bir işitme kuvveti, fezânın bu noktasında biraz duraklasa, İstanbul'un yedi tepesinde Nûran'la Sermet'in dudaklarının ölüm iniltisi kadar tesirli bir iç çekişiyle birleştiğini duyardı. Karadeniz'le Marmara'yı kavuşturan sularda onların hayâlini, çıplak yüzerken yâhut küçük sandallarda gezerken, bâzen meşaleli balıkçı kayıklarında, bâzen dalgaları bıçak gibi yaran yelkenlilerde seyranda görürdü.

Sanki bu şehrin üzerinde titreyen, inleyen esâtîrî* bir rübap çalıyordu. Ondan uçan ezelî sevdâ nağmesini bugün için Sermet'le Nûran okuyordu. Fakat bu terennümün berâberinde evvelce bu yumuşak topraklarda, bu baygın gök altında yaşamış, çile çekmiş, ölümü istihkar*

---

* esâtîrî: Mitolojik.
* istihkar: Hor görme, hakir görme, küçümseme.

etmiş âşıkların korosu coşuyordu. Nûran bir gün dedi ki:

– Biz ölmeyeceğiz değil mi, Sermet?

Sümbülî bir havada, Kalamış'taki çardaklı kahvede oturuyorlardı. İri ve seyrek tâneli bir yağmur düşmeye başladığından etrafta kimseler yoktu. Ufukta, rüzgârsız kalmış bir yelkenli, oraya mıhlanmış bir hayal gibi görünüyordu. Manzara, menekşemsi mâvi bir su içinde hafifçe sallanan bir rüyâ peyzajını andırıyor.

Sermet'in, sükûn ve saâdet okuyan gözleri sitemli bir okşayışla Nûran'ın dudaklarına bağlandı:

– Biz nasıl ölürüz, Nûran? Bize ebedîlik mayası girdi. Rûhu mukaddes gönüllerimizde yer aldı. Bizim kadar seven ve anlayan insanlar ölmez, Nûran.

Sonra aşkın ebedîliği, cismin fâniliği bilgisiyle en tatlı bir melankoli nağmesi içinde ileriyi, vücutlarının çürümüş, zerrelerinin dağılmış olacağı zamanları konuştular.

Bir gün gelecek bu tılsımlı denizin kenarında gene genç bir çift el ele oturacak. Zavallı bir insan kalbinin alabileceğinden çok fazla bir heyecan duyacaklar. Allah'ın büyüklüğü gibi azametli, onun varlığı gibi esrarlı olan bu hissin kendilerine nereden ve nasıl geldiğine şaşacaklar. Bilseler ki, o büyüklük, etraflarında coşan, sayısız ruhların ummânıdır. Bu ruhlar, Sermet'tir, Nûran'dır; onlardan evvel yaşamış ve bu yerlerde aynı elemi, aynı hazzı duymuş olan daha birçok Sermetler ve Nûranlardır. Hepsi de bu mâvi dalgaların sallantısında süzülür, bu yeşil yaprak kümelerinde ışıklarla oynaşır, zambakların altın tohumlarından silkinir, hatta hatta beyaz tozlu yollarda ayaklar altında çiğnenir; fakat yaşar yaşar. Aşk hazînesine mahfazalık etmiş ruhlar ebediyyen yaşar. Onların ezelî ordusuna her tutuşan gönül karargâh olur. Gelecek asırların Sermetleri, Nûranları kendi şahsî sevgilerini yaşatırken mâzîdeki sevdâları da yaşatmış olurlar. "Aşkın saltanatı ebedîdir." denmesi bu sebeptendir.

*

Nûran henüz pek gençti. Hayal tecellîlerine mutlak ve mükemmel bir şekil vermek kābil olamadığını henüz bilmiyordu. Tabiatta ve sanatta bulduğu bütünlüğü, pürüzsüz güzelliği, falsosuz âhengi hayâta da tatbik etmek için gençliğinin bütün coşkun hızını israf etti, tüketti. Ne şimdiye kadar Sermet'le yaptığı tecrübeler, ne Maltepe'de babası ile geçen hasbıhaller ne de rûhunun derinliğine çöken ümitsizlik onun bu coşkun hasretini durduramadı.

Her varlığın hayatta kendisine mukadder olan rol ile kifâyet etmeye mecbur olduğunu, kendine düşen yoldan ayrıldığı anda hayat kānunlarının dışına çıkacağını ve bu yüzden kendi kendini yok edeceğini Nûran henüz anlamamıştı. Gençti, sanatkârdı. Hayâtın da bir sanat eseri gibi mükemmel olmasını istiyordu, hasret çekiyordu. Halbuki buna imkân olmadığını babası Maltepe gecelerinde uzun uzun anlatmış ve hele bir defasında kendinden geçerek insanlığın mâverâsından seslenen bir peygamber gibi bağırmıştı:

– Güneş, güneş! Önündeki izden ayrılma. Tabiat kānûnunun sana çizdiği yolu değiştirmeye senin heybetin bile yetmez.

Bu ses, Nûran'ın kalbine öyle bir iniş inmişti ki, onun genç kızda bıraktığı aksisadâyı ancak ölüm silebilirdi. Sermet'e karşı sitemlerinde, hücumlarında pek ileri gittiği zamanlar, hep bu ses benliğinin en derin yerinde, yedi kat yer altındaki bir mahzenden çıkarcasına boğuk bir çınlayışla yükseliyordu:

– Güneş, güneş! Yolunu bilesin. Azametin varsa senin, ancak mukadderâtın hükmüne tâbi olduğun müddetçe vardır.

Fakat yeryüzünde bütün insanları baştan çıkaran, peygamberleri ayartan, dâhîleri maskara eden kuvvet, pürüzsüz bir saâdet hülyâsı, nice bilgileri gülünç yaptı, mantıkları susturdu, seciyeleri duman gibi üfürüp savurdu.

Nûran, sevdiği adamın hayâtında en büyük varlık, bir mürşit, bir rehber, ilâhî güzelliğin timsâli, ebedî

hasretin tasvîri olduktan sonra, bir kadının yeryüzünde vâsıl olabileceği bu en mukaddes mertebe ona yetmedi. İdeal mâşûka, mâbûde, semâvî saltanatını az gördü, dünya râbıtalarının sâhibi de kendisi olmak istedi. Güneşin bile cüret edemeyeceği aykırılığa Nûran atıldı: Kadere meydan okudu, nasîbinden öteye el uzattı.

*

Bir akşam, Sermet ilk hediyesini getirmişti. Kırmızı kadife mahfaza içinde, ortası tek pırlanta, etrâfı inci bir yüzük. Son zamanlarda, ömrünün en bahtiyar devrini yaşayan Sermet, büyük saâdetlerin insanı çocuk yapan sâfiyetiyle anlatıyordu:

– Bu pırlanta; tebessüm, aşk, saâdet ne dersen de. İşte öyle bir şey Nûran, anlıyorsun ya demek istediğimi. Hani yüz yıl düşünsek yüzde birini kavrayamayacağımız o şey. Hani Hazret-i Süleyman'ın "Ölümden kuvvetli" dediği. Fakat bak, etrâfındaki inciler gözyaşıdır. Merkeze sâhip olan, muhîte de birlikte sâhip olur.

Yüzüğü mahfazadan çıkardı, parmakları ucunda biraz evirdi. Dudaklarında kendini öksüz sandıktan sonra birdenbire anasını bulan bir çocuğun elem ve saâdetten mürekkep mâsum rikkati vardı:

– Bu halkanın içine herkes gibi ismimi kazdırabilirdim. Ama bak, gönlüm senin için başka bir şey söyledi.

Nûran, ince bir titreme ile dalgalanarak yüzüğe uzandı. Halkanın içine hendesî bir işâret, ebediyet sembolü olan ufkî bir sekiz (∞) kazılmıştı.

*

O gece Fenerbahçe'ye gezmeye gittiler. Bulut yığınları ayın üzerine yüklenmiş, yalnız bir bıçak sırtı kadarı çıplak kalmıştı. Solgun yıldızlardan düşen isteksiz ışık serpintileri denizden bir ürperme gibi gelip geçiyordu. Gökyüzü serseri bulutlarla dolu. Ânî bir kumanda ile yerinden davranan muazzam bir karargâh gibi, yeni uyanan poyrazın önünde bütün bu irili ufaklı kümeler

harekete hazırlanıyor.

Sermet, acı bir hayret, göğsüne bıçak gibi saplanan keskin, bir sukūtıhayal altında çökmüştü. Nûran'ın son ve katî teklifleri vardı: Müzeyyen'den ayrılmak, alaturka mûsıkîyi bırakıp garp mûsıkîsine çalışmak.

Düşüncelerle dolu uzun bir sükûttan sonra, kolunu Nûran'ın kolundan çekti. Kendine bir sigara yakarken elleri, parmakları şapır şapır dökülecek gibi titriyordu. Söyledikçe sükûnet buldu, zihni açıldı, âsâbı duruldu. O, hayâtını sarsan amansız zelzeleden bir şeyler kurtarmak için bütün varlığı ile didinerek uğraşmıştı. Şimdi artık her şeyin yıkıldığını gören bir adamın yaslı tevekülünden başka bir şey duyamıyordu. İnsan, mukāvemeti olduğu müddetçe ecelle pençeleşir, kuvveti tükendiği zaman ecele bile lâkayttır. Uyuşur kalır. Ne olursa olsun... Eğer o, Sermet, Müzeyyen'i hayâtında alıkoyuyorsa, ona son darbeyi indirmekten çekiniyorsa bu insanlığı, bu yumuşaklığı Nûran'dan öğrenmiştir. Nûran'ı sevdikten sonra kalbinde bütün kâinata karşı bir şefkat, bir mürüvvet sağanağıdır coştu. Bu aşk öyle bir saâdet ki. Saâdet de ne söz, ne kuru bir tâbir! Sen buna bir vecid de, bir lûtfırabbânî de, eski dervişlerin "vâsılı ilâllah"* olması diye düşün. Acaba bir tâbir, bir tasvir, ah bunu anlatabilecek herhangi bir beşerî ifâde var mı? Hiçbir kulun göremediği ilhamlara, nurlara boğulduktan sonra evet ancak aşkın en şâşaalı zirvesinde Sermet, cömert olmayı, merhametli olmayı öğrendi. Müzeyyen'i korudu, çocuklarına az çok bağlandı. Gene de iyi bir baba değildir. Allah affetsin, hele koca büsbütün değildir. Nûran, Müzeyyen'e bahşedilen bir lokma ekmekle bir merhabâyı mı çok görüyor? Fakat bu kadın, çocuklarının dadısı olsa, gene ona gösterilecek asgarî insâniyet budur. Nûran'ı ilk görünce Sermet, Müzeyyen'den ayrılmayı düşündü, gerçek. Fakat sonradan rûhunun bu hamlığını gideren gene Nûran oldu. Bu-

* vâsılı ilâllah: Bütün mertebeleri aşarak Allah'a kavuşmak.

gün Sermet, kimsenin kalbini kırmaz, karıncayı incitmez. Allah tarafından en büyük saâdete eren bir adam nasıl olur da kendi eliyle etrâfını bedbaht eder. Hatta ona öyle geliyor ki, ileri gitmemeli, stop demeli, saâdetten parçalar koparıp fedâ etmeli; kıskanç tâlih bu muazzam nasîbi kıskanmasın.

Nûran, Sermet'in sözünü keser gibi bir hareket yaptı. Genç adam sustu, gözlerinde son bir hayat damlası gibi kalan fersiz ümitle Nûran'ın yüzüne baktı. Fakat o, levent bir sap üzerinde esnek hareketlerle oynayan azametli bir çiçeğin örneği başını profile çevirmiş, âhenkli adımları ile dosdoğru yürüyordu. Sermet'e îtirâz etmek istemişti. Evvelâ, Müzeyyen'e bahşedilen "bir lokma ekmek ve bir merhaba"nın hudûdunun pek geniş olduğunu söyleyebilirdi. Müzeyyen'in iki buçuk ay evvel düşürdüğü çocuk, acaba lokma ekmek faslına mı, yoksa merhabâlar serisine mi dâhildi? Sonra: Tâlihe kurban vermek, çok güzel bir şey. Fakat ne tuhaf ki, ilk hamlede fedâ edilen Nûran'ın huzûru, Nûran'ın içtimâî şerefi oluyordu. (Düşüncelerinin bu noktasında en ince can damarına benzer rakik bir şeyin göğsünde koptuğunu hissetti). Sermet'e mânen maddeten hiçbir zaman sâhip olamayacaktı. Sermet, gönlünü gözünü bir yandan âilesine, öbür yandan rastladığı kadınlara dağıtırken, Nûran onu bir türlü benimseyemeyen hasta bir mâneviyatla ve cemiyete karşı "metres kadın" sıfatının yüz karası ile, desteksiz ve âvâre nasıl yaşasın? Belki günün birinde hakîkaten temellükün ve kıskançlığın fevkinde* bir mâbûde olabilecekti. Fakat ah! O zaman Sermet'i şimdi sevdiği gibi sevemeyecek. Her şeyin fevkinde duran bir Nûran pek tabiî olarak aşkının da fevkinde kalacaktı.

Son bir çılgın hamleyle Sermet'e atılmak, onu gafletinden uyandıracak en tesirli şîveyle bağırmak istiyordu:

– Sermet, Sermet. Beni bırakma, bırakma kendimi

---

* fevkinde: Üstünde.

yenmeye. Kendimi yenersem; sen de yenileceksin, yok olacaksın. Sermet!

Fakat neye yarar, bunlar sarih veya üstü kapalı çok defalar söylenmedi mi? Nûran kalbinde son perdenin ağır ağır indiğini görür gibi oldu. Artık iş işten geçmişti, artık istese de Sermet'e açılamazdı. Ve zâten artık inanmıyordu. Talep ettiği şeylerin olamayacağını bilerek, onların tahakkukuna kendisi de ihtimal vermeden, son defa işleyen bir otomat gibi "Evlenelim, birleşelim!" demişti. Yoksa yüz defa tekrarlanan bu teklîfin bu defa kabul edileceğini zannetmiş değildi. İleride vicdan azâbı çekmemek, kendine gelen saâdeti muhâfaza yolunda hiçbir şeyi ihmâl etmemiş olmak için, sırf bu sebepten... Yıllanmış bir hastaya senelerce baktıktan, ona mal mülk, şan şeref fedâ ettikten sonra gömülmesine îtinâ gösterir gibi, bir ölüye verilen son emek... Gerçi özlemiş olduğu saâdetin sesi, bir ıztırap senfonisine boğulmasına rağmen, hâlâ ezelî bir motif gibi tekrar tekrar inliyordu. Bu nağme belki ölümlere kadar susmayacaktı. Fakat ne hükmü var? Saâdetin ilâhî çağırışı Nûran'a artık bu hayat yolunda istikāmet verecek bir câzibe değil, ancak insanın en derin içini ürperten; fakat yaşama meydanında pek de kulak asılmayan fevkalbeşer bir sesti. Mâverâdan gelen, mâverâya âit kalan bir hasret melodisi. Bu düşüncelerini Sermet'e söyleyemiyor: "Nâfile kendini yorma. Bên âdet yerini bulsun diye sana son bir teklifte bulundum. Hakikatte bunlar artık benden geçti, diyemiyordu. Îsâ'nın îdâmına hükmedilirken, kendisinin bu işte hiçbir dahli olmadığını göstermek için ellerini yıkayan Pons Pilat (Ponce Pilate) gibi, o da aşk ilâhının öldürülmesinde kendisine suç düşmediğini, son demlere kadar mâni olmak için elden geleni yaptığını açık açık anlatmak isterdi. Fakat her şeyden müstağni olan gurûru buna müsâade etmedi. Düşüncelerini Sermet'e söylemeye bile tenezzül etmediği bu anda anlıyordu ki, yolları artık ebediyyen ayrılmıştır. İki insan arasında en büyük seviye fark-

larını bir eden, iki varlığı aynı kaba dökülen iki kupa su gibi zerrelere varıncaya kadar birbirine karıştıran mûcizeli kuvvet ortadan kalkınca, Nûran tekrardan garbın felsefesiyle, sanatıyla yoğrulmuş, garp tekniği üzere yontulmuş bir şahsiyet oldu ve karşısında Sermet'i değil, alaturka çalgıcı Sermet Rıfat Bey'i gördü.

Sermet, Nûran'daki bu değişikliği müphem bir sûrette sezmiş gibiydi. Kırık kalbini büsbütün oyan endişeler altında mevzuu değiştirmeye uğraştı: Mûsıkî!

"Bu yaştan sonra alaturkayı nasıl bıraksın? Hiç şüphesiz garbın sanatına onun kadar vurgun ve hayran kimse yoktur. Fakat kendisinde buna el uzatmak cüretini göremiyor. Nûran ona zekâsız, korkak, hatta karaktersiz desin. Yalnız karakter iddiâ ettiği tek bir nokta vardır: Hayatta kendisi gibi fakir bir çalgıcı hangi şeye el atabilir, hangisine uzaktan tapınmaya mahkûmdur, Sermet bunu çok iyi bilir ve haddini aşmaz. Bu bir, ikincisi: Fakir çalgıcı Sermet, gerçi bir sıfırdır ve hayatta çok az iş görmüştür. Fakat dünya yüzünde bir defa tuttuğu bir işi noksan ve kötü yaptığını iddia edebilecek tek bir fert yoktur. Bütün alaturkacılarla imtihana çıkabilir, nazarî ve amelî, hodri meydan! Nûran'a sevgisi... Zavallıdır, âcizdir, Nûran'ı hiçbir gün tatmin edememiştir. Fakat duygu cihetinden tamamdır. Nûran, Sermet'i hakir ve sefil görürken, Sermet yalnız şunu yalvarır ki, sayısız kötü tarafları yanında şahsiyetinin çürük olmayan bu iki cephesi unutulmasın."

Şimdi köşke yaklaşıyorlardı. Nûran başını kaldırdı. Rüzgâr durmuş, gök bulutlardan ayıklanmış, tertemizdi. İlkbaharın solgun benizle mehtâbı göklerde, kendine âit muammâlı bir rüyâ görür gibi, nazlı ve esrarlı, pırıl pırıl ışıklanıyordu. Sermet'e ne cevap vermeli? İşte bahçe kapısına dayandılar. Fakat genç adam Nûran'dan böyle soğuk ayrılırsa belli ki, kahrından ölecek. Nûran halbuki, durulmaya, şifâ bulmaya başlayan gönüllerin aslen lâkaytlıktan gelen cömertliğiyle teselli sözleri söylemeye, avutmaya hazırdı.

– Sana darılmam, dedi. Belki de haklısın. Biz ikimiz fezâda dönen; fakat ayrı ayrı câzibe kānunlarına tâbi olan iki küre gibiyiz. Bu hakîkati nefsime karşı hep inkâr etmeye çalıştım ama mızrak çuvala sığar mı? Senden kuvvetin fevkinde şeyler istedim, bu benim haksızlığım oldu. Sana çektirdim; lâkin kendim de çektim, hem ne kadar! Bu akşam, her şahsiyetin kendi doğuşundaki esrarlı kānunlara mahkûm olduğunu bana ne güzel hatırlattın. Seni artık rahat bırakıyorum; fakat ben de... Gāliba benim de sırf şahsıma mahsus yollarım, vâzifelerim var.

Sermet, bu sözleri hayra mı şerre mi yormak lâzım geleceğini pek buluşturamadı. Yarı ümit, yarı endişe ile uzandı, sessiz yalvaran bir çocuk gibi Nûran'ın omzunu okşadı.

O, tahta parmaklıklı kapıya dayanmış, uyku mahmurluğuna benzer bir gevşeklikle başını göğsü üzerine bırakmıştı.

– Bu bahar havası!... Zambaklar da ne ağır kokuyor.

Sermet'e elini uzattı. Gülmek, iltifat etmek istedi. Fakat sâhiden uykusu gelmişti. Bahçe kapısını içeriden kilitlerken:

– Yarın, öbür gün, ne zaman vaktin olursa, gel, diyordu. Allah rahatlık versin.

– Bana bu gece uyku haram.

– Tuhaf! Biraz münâkaşa ettik diye mi üzülüyorsun? Artık bir daha hiç etmeyiz, yavrum. Üzülme, her şey geçer ve unutulur.

Sermet telâş ve ıztırapla uzandı, parmaklığın arasında bir daha Nûran'ın elini tutmak, onu kendisine hiç olmazsa elden ele bağlı görerek sükûn bulmak istiyordu. Nûran bu yalvaran, medet bekleyen elleri görmedi; arkasını dönmüş, çakılları ezerek iç kapıya doğru yürüyordu. Birdenbire geri döndü ve Sermet'in tahta çubuklar arasından uzanan ellerini gene görmeden son bir söz söyledi:

– Ali Fethi Bey baba öyle der! Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş.

IX

Yeni zenginlerden Abdülcebbar Bey'in gene işi iş, kaşığı gümüş. Hükûmetle dokuz yüz bin liralık bir şimendifer mukāvelesi imzâladı. Kırmızı yüzü biraz daha kızardı, şişman vücûdu biraz daha ağırlaştı, etrâfına daha fazla dalkavuk ve soytarı birikti. Abdülcebbar Bey her akşam sazlı ve rakılı yerlerde maiyetiyle berâber dizi dizi masalar işgal ediyor, küstah bir patırtı ile halkın zevkini bozuyor, çılgın bahşişlerle garsonları şaşırtıyor. Bir gece saat bire kadar Beyoğlu'nu tükettikten sonra Arnavutköyü'ne gittiler. Berâberlerinde Avusturyalı mühendis Schneider'le karısı da vardı. Schneider, Romanya'da bir müddet aylak gezmiş, tekrar İstanbul'a dönmüştü. Bu ikinci, fakat gönüllerinde birinciden daha baskın vatana dönmek için Eglantin de kocasından az hevesli değildi. Her ikisinin de zihnine iyice yerleşmiş birer düstur vardı. Schneider şöyle derdi: "Dünya yüzünde bir tek cömert millet vardır: Türkler." Eglantin ise düşünürdü: "Dünyâda sevmesini bilen bir tek erkek vardır: Türk erkeği." Artık asıl vatanlarında barınamıyorlardı, orada iş yok, bundan sarfınazar, öz millî muhitlerini bile yadırgar olmuşlardı. Akrâbadan ileri dostlar Türkiye'de, alıştıkları iklim, eğlence, gıda, her şey orada. Ah, canım İstanbul Eglantin sokak satıcılarının seslerine bile hasret çekti. Dönüşlerinin ilk akşamı birer banyodan sonra yeni âile

dostu otomobil acentası Nûri Bey'le sofra başına geçtikleri zaman acı bir gurbet geçirmiş olduklarını adamakıllı anladılar. Tâze kalkan balığı, kabak dolması ve çilek vardı. Nûri Bey suallere yetişemiyordu, doktorlar ne yapıyor, konsoloslar ne âlemde? Bu sene yazlık nereye gidilecek? Kandilli. Olamaz! Schneider, karısının bu şiddetli îtirâzını Nûri Bey'a anlatmak için tuhaf tuhaf gülümsüyor ve merhum Nûman'ın hâtırası var, diyordu. Her neyse. O gün bugün Schneider âilesi hayâtından memnundur. İşte Abdülcebbar Bey'le yeni bir şimendifer işi çıktı. Eglantin'in yıldızı da olsa olsa gene bu memlekette parlar. Gerçi biliyor: Tam büyük ve tam güzel olan şeyler dâima biriciktir, bir defaya mahsustur. İkinci bir Nûman'a rastlamak, ne burada, ne orada bütün dünyâda muhaldir. Emsalsiz olduğu bilinen, fakat ebediyyen kaybedilen muazzam bir aşkın nostaljisi kadına rahat vermiyordu. Sanki ömrünün bütün nûru, baharı uçmuş, yok olmuştu. O hep ve her yerde Nûman'ı arıyordu. Hiç olmazsa benzerini bulacaktı, onu da ancak bu memlekette. Garplılarda bu tip artık târihe karışmış gibiydi, onlar bir kadın için bir briç partisi bile fedâ etmezler. Eglantin bunu böylece iddia edebilirdi, tecrübeleri vardı. Avrupa'da bulunduğu müddetçe Nûri Bey'den seyrek ve kısa mektuplar almıştı. Fakat basmakalıp nezâket cümleleri altında mahrem bir ton ona hem okşayan hem eski yaraları kanatan esrarlı bir nüvâziş gibi tesir etmişti. İstanbul'a dönüşünde Nûri Bey'e dikkat etti ve onda Nûman'ın ilk günlerini hatırlatan hürmetli, mahcup ve mahkûm bir tavır buldu. Bu defa kıymet bilecekti, bağlanacaktı. Ciddî bir gönül râbıtasının ne nâdir, ne değerli bir şey olduğunu artık anlamıştı. Nûman'ın kanı pahasına öğrendiği bu hakîkatten şimdi başka biri istifâde edecekti, bu dünya zâten böylèdir. Elem dünyâsı!

Mâzîye hasret! Mâzîyi biraz olsun telâfi edecek bir istikbâle hasret! Kırkına yaklaşan kadının geçirdiği kriz. Eglantin, rûhunun ateşli hercümercine kapılmış,

günden güne kendini kemiriyor, eritiyordu.

Abdülcebbar Bey, peşindeki otomobil kervanı ile berâber meşhur bir çalgılı gazinonun kapısına dayandı, oradan Sermet Rıfat'la kemençeci Râgıp'ı kaldırdı. Yendi içildi, döküldü saçıldı.

Abdülcebbar'ın iki dalkavuğu kasap havasına kalktılar, Eglantin zeybek oynadı. Saz akıntıya kürek çeker vaziyetteydi. Meclisin avaz avaz gürültüsü değme orkestraya taş çıkarabilirdi. Fakat bir an geldi ki, sarhoşluğun en derin tabakasında çalkanan bu güruh sustu, birer birer ayılıp kendilerine gelir gibi oldular. Evvelâ içlerinden biri kulak kabartıp dedi ki: Yanık ses! Yanındaki nârayı kesip dinledi, kendi yanındakini dürttü. Daha sonra Eglantin, Abdülcebbar'ın gözlerine gülümseyerek:

– Biraz sussalar, şu efendi pek güzel okuyor, dedi.

Şimdi hepsi susmuş, sarhoş yüzlerinde yarı şaşkınlığa, yarı ağlamaya benzer bir hassâsiyet ifâdesiyle Sermet'e bakıyorlardı. İstiridye taşıyan bir garson bile durakladı, ayaklarının ucuna basarak mezeleri geri götürdü. Halbuki Sermet, yarattığı bu küçük mûcizenin farkında değil. Büyük ıztırapların insanı her şeyden tecrit eden havası içinde yalnız dünyâdan değil kendinden bile geçmiş; gözleri kapalı, başı kuraklıktan yıpranmış bir nebat gibi udun üzerine düşmüş. Nûran!.. Karanlık bahçede, kapıyı Sermet'in yüzüne kapayarak nasıl uzaklaşmış ve çiçek kokulu gecenin içinde sesi nasıl kayıplardan gelen bir muammâ gibi dolaşmıştı. Ne diyordu? "Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş" Bunun mânâsı şu olsa gerek: Her şey geçer, nitekim işte lâyemut sandığımız aşk da geçti, birbirimizi kırmayalım, hâtıralara hürmeten arkadaş olalım; çünkü... Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş.

Bu sözün böyle tefsir edileceğini Nûran ondan sonraki günlerde haliyle tavrıyla ispat etmişti. Sermet'le gene görüşüyordu. Fakat artık ulu orta gezmelere gitmiyordu. Mâdemki evlenmek mevzûubahis değildi,

kendini daha fazla teşhir etmekte mânâ yok. Hem Sermet'le uzun uzun ne konuşulur? Nûran onu kendine hayat arkadaşı, sevgili bildiği müddetçe onun câhilliğine göz yummuş, ölülere kendi nefesleriyle can vererek dirilten peygamberler gibi onu kendi fikir âlemine çekmeye, bu zenginliğe ortak etmeye çalışmıştı. Artık kendinde bu mâneviyat hamlelerini bulamıyordu. Oturup da Sermet'e; Bethoven'den, Bach'tan bahsetmek Nûran'a o dâhîlere karşı küfran gibi geliyordu. Eskiden... Evet, o zaman Sermet'e içten kopan telkinler verilebilirdi, çünkü o zaman Sermet, Nûran'ın bir parçası gibiydi. Fakat mâdemki hayatta yollarının taban tabana zıt istikāmetlere yürüdüğü anlaşıldı. Sermet'in her ne pahasına olursa olsun hatta Nûran'ı da gözden çıkararak kendi husûsî atmosferinde kalmak istemesi gibi Nûran da bundan böyle, kendine mukadder* işlere atılacaktı. Hayatlar ayrılınca er geç gönüller de ayrılır. Nûran bunu tecrübeyle değil, Havvâ anadan kalma irsî bir kadınlık hassâsiyetiyle biliyordu. Varsın Sermet de görsün ve anlasın.

Böylelikle genç adama Nûran'ın hayâtında artık pek yer kalmamıştı. Şimdi misâfir kabul saatleri îcat edilmişti. Köşk dolup boşalıyordu. Genç ve yaşlı bir takım mûsıkîşinaslar geliyordu. Selçuk geliyordu ve bütün üniversiteyi de peşine katmak istîdatlarını gösteriyordu. Hep ilim ve sanat konuşuluyordu. Sermet, her cihetten kendine üstün olan bu okumuş ve dilli adamlar arasında şaşkın ve mütevâzî, bir köşeye büzülüp kalıyordu. Ecnebî misâfirler olunca Almanca ve Fransızca konuşuluyordu. O zaman Sermet büsbütün fenâ oluyor, sevdiği kadının ne kadar başka ve kendisi için erişilmez bir muhîte mensup olduğunu görerek, târifsiz ıztırap çekiyordu. Onun pek kıyıda bucakta sığıntı kaldığını görerek, Nûran gönlünü almak için bâzen birkaç söz söylüyor; fakat Sermet, bunaldığı acılar içinde bir-

* mukadder: Alınyazısında bulunan.

denbire Nûran'a muhâtap olup da herkesin gözü kendine çevrildiğini görünce daha beter acemileşiyordu. Bir defasında elleri titredi, dizlerine çay döküldü. Kızardı, hiçbir cevap bulamadı. Belki de ağzını açsa kekeleyecekti. Nûran onu mahcup vaziyetten kurtarmak için derhal bahsi değiştirdi. Selçuk'a bir salon oyunu bulmasını rica etti. Fakat Selçuk ille piyanoda bir hava çalmak istiyordu. Çalgısına sesiyle refâkat ederek Almanca bir şeyler okudu; bu esnâda Tûran, Nûran ve Selçuk üçü aralarında gizli bir anlaşma varmış gibi, mânâlı mânâlı gülüşüyorlardı. Sermet bu gülüşün çalınan havayla alâkadar olduğunu sezdi. Bereket versin mûsıkî hâfızası çok kuvvetliydi, notayı derhal belledi; ertesi gün şarkının güftesini Beyoğlu'nda soruşturdu. Ona şöylece tercüme ettiler:

Ey Çingene! Sen benim kalbimi çaldın,
Sesinle ve kemanınla...
Seni bütün ömrümce sevmeye mahkûm oldum.

Bunda anlaşılmayacak bir şey yoktu. Çingene! Bu Sermet'in kendisiydi. Eskiden her şeydi, bugün hiç olmuştu. Eskiden bir ilâhtı, bugün bir çalgıcı çingene. Ve zâten ûdî Sermet Rıfat, Nûran'a nazaran ne olabilir? Bir "Orfe" olacak değil ya, elbette bir çalgıcı çingenedir. Nesine güvendi ve Nûran'ı benimsedi? İşte adamın câhilliğiyle, alaturkalığı ile böyle alay ederler.

Sermet'in yorgun yüzü gözyaşları ile ıslandı. Mızrabın tellere kumanda ettiği hava artık bir çalgıcı çingenenin kârı değildi. "Orfe"nin mûsıkî kuvvetiyle ölüler diyârını teshir etmesi *gibi, Sermet de şimdi sarhoşları ayıltıyor, sefâhatle kışır bağlamış* gönüllerde ılık bir rikkat uyandırıyordu.

Affeyle suçum ey gül-i ter başıma kakma
Bir bağrı yanık âşıkım ettiğime bakma.

---

* teshir etmek: Büyüleme, ele geçirme.
* kışır bağlamak: Kabuk tutmak.

Alkışlar, yaşalarla etraf çınladı. Birisi bardağını taş döşemeye çarptı. Cemaat hep bir ağızdan devam, devam! diye bağırıyordu. Bundan sonra öyle yanık, öyle dokunaklı bir şarkılar serisi başladı ki, ağlayan, hıçkıran, hatta katılan ve yüzüne su serpilen oldu. Sanki herkesin hayâtında yıllanmış ve zevkle, sefahatle örtbas edilmiş fâcialı bir gönül illeti vardı, dinleyenlerin şuûrunda ve tahteşşuûrunda* gençlik, aşk, hasret, hicran nâmına ne varsa çılgınca coştu. Bu gecenin şöhreti seneler sonra unutulmadı. Hazır bulunanlar şöyle diyordu: "Vallah bir şey olduk amma... Neye uğradığımızı anlayamadık. O gece herkes sarhoştu zâten. Bir ağlama, bir hıçkırmadır gitti. Öyle bir hâle geldik ki, aklımıza esseydi belki topumuz birden kendimizi Akıntıburnu'ndan denize atardık."

Gazinoda kepenkleri kaldırdılar. Tan yeri ağarmıştı. Boğaz'ın suları git gide pembeleşen erguvânî bir sel gibi akıyordu. Bu nazlı akış üzerine Anadolu tepeleri koyu lâcivert ağırlıkları ile kapaklanmıştı. Gökyüzü kâh yeşile kâh pembeye çalan müphem parıltılarla bir inci gibiydi. Cemaat hurdahaş olan âsâbını dinlendirmek için çay ısmarlamıştı. Çoğunun gözü kan çanağına dönmüştü. Hâlâ Sermet'ten bir şeyler okumasını rica ediyorlardı. O "*Dilerse şâd ü gam olsun*" diye başladı. "*Bu türlü iftirâka** *can tahammül eylemez aslâ...*" derken sesinin tesîri yeni baştan öyle bir içe işledi ki, alınlarını sabah rüzgârında serinleterek çay içenler tekrardan dalgalandı, kabardı. Zayıf, sarışın bir genç başını tutamaz gibi iskemlenin arkalığından geri attı. Kesik kesik yalvarıyordu: "Yeter artık, yeter!..."

"*Bu türlü iftirak...*" Evet, hem de ne türlü! Hiç sızıntısız, gürültüsüz bir iftirak. Sermet'le yine eskisi gibi senli benli konuşmak, hatta kıyıda bucakta hırsızlama bir bûse; fakat hakîkatte hiç, hiç. Ne kadar basit,

---

* tahteşşuûr: Bilinçaltı.
* iftirâk: Ayrılık, ayrılma.

câhil, ne kadar babayâni olursa olsun şunu anlıyordu ki, elinden ruh gitmiş yalnız kalıp kalmıştı. Fakat çalgıcı çingenenin kibar gönlü vardı: Rûhu istiyordu. Yalnız bilemiyordu, âcizdi, uçup giden ve bir daha göze görünmeyen esîrî* bir güzelliği hangi efsunla* geri çağırmalı. Zavallı ve iptidâî mâteminden başka elinden bir şey gelmiyordu. Belki Nûran burada olsa, Sermet'in bu hazin coşkunluğunu ciddîye almaz, en küçük bir teessür duymadan geçer giderdi. Fakat Sermet artık sevdiğinin alayını bile duyamayacak kadar elemlerine gömülmüştü.

*Meğer ki âh eden âşıklara Allah muin olsun**

Abdülcebbar Bey kemençeci Râgıp'ı kolundan çekti:

– Kuzum Allah aşkına, bu çocuğun derdi nedir böyle?..

– Birisini seviyor.

– Seviyorsa alsın.

– Kendi evlidir.

– Metres yapsın.

– Metres olacak gibi değil.

– Karıyı boşasın da alsın.

– Dört tâne çocuğu var, nasıl boşasın?

Abdülcebbar, keskin bir ıslıkla hayretini îlan etti. Buna çâre?.. Kırpık kır bıyıklarını çekiştirerek, gözleri Sermet'in üzerinde dalgın, bir müddet düşündü. Parayla halledilecek iş olsa Abdülcebbar servetinden mühim fedâkârlıklar yapmaya hazırdı. Kol kuvvetiyle bitirebilirse Mecnun'a Leylâ'yı almak için savaşa çıkan Nevfel gibi pençeleşecekti. Fakat karı ve dört çocuk, beri tarafta kibar bir âile kızı... Bu iş batak mı batak. Buna artık "*Allah muin olsun*" denir, işte o kadar.

---

* esîrî: Görülemeyen.

* efsun: Büyü, sihir.

* muin: Yardım eden, yardımda bulunan.

Gazinonun nısfiyecisi sabâhîden bir taksim yaparken cemaat birer külçe gibi otomobillere devrilip yola düzüldü.

Bu sahneyi görenlerden duyanlar ve duyanlardan işiten başkaları Nûran'a yetiştirmekte gecikmediler. Hatta bire bin katarak Sermet nasıl coşmuş ve coşturmuş, nasıl ağlamış ve ağlatmış, nasıl kendinden geçmiş, herkesi de misli görülmedik çılgınlıklara sürüklemiş. İlâve olarak da şu... Sermet, ümitsiz aşkını inleyerek dağı taşı rikkate getirirken bir yandan da Eglantin'e kur yapmış ve... Sabahleyin dönüşte otomobilde öpüşmüşler.

Nûran, acıya ne kadar kanıksamış olursa olsun Sermet'in ismiyle berâber zikredilen her yeni kadın onu yaralamadan geçemezdi. Bu defa da öyle oldu, rengi biraz attı, gözlerinin içi titredi; fakat kendini çabuk topladı.

Adam sen de... Eglantin veya bir başkası, kadınlar Sermet'in hayâtında hava ve su gibi tabiî olarak mevcut. Buna alışmak gerekti ve alışmıştı zâten. Duyulan teessür hakîkî bir teessürden ziyâde, eski hâtıraların uyandırdığı bir ıztırap refleksine benziyordu. Sermet'le berâber bir kadın... Ah bu hiç enteresan değil, üzerinde durmaya değmez. Nûran küçük çapta bir kahramanlık daha gösterdi; dimağının bütün kuvvetini bir araya yoğurarak Akıntıburnu gecesinden Eglantin meselesini tecrit etti. Son zamanlarda böyle âdet edinmişti: Sermet'in herhangi bir mâcerâsını duyduğu zaman "Bana ne?" diyordu. Müzeyyen'le Moda'da kolkola görmüşler, bana ne? Letâfet Hanım'ın evinde iki gece kalmış, bana ne? Bir Rum kızına Beyoğlu'nda elbise ve manto yaptırmış, bana ne?

Bu iki kelimecik Nûran'ın nefsine aşılamak istediği bütün bir noktainazarı, bir cephe almayı, bir tutumu hulâsa ediyordu. Derinden alâkadar olmamak, benimsememek, uzak kalmak, uzak!

Telkinlerde muvaffak olmuyor değildi. Uykusu dü-

zelmişti. Sabahları uyandığı zaman, kara günlerinde olduğu gibi, acı bir çarpıntı duymuyor. Sanki varlığını sımsıkı bağlı tutan demir kundak gevşemişti. Nûran gerçi yine gözünü açar açmaz, Sermet diyordu. Fakat derhal yatakta bir yandan bir yana dönüyor, genç vücûdunu bürüyen tatlı ve sıhhatli bir rehâvet içinde tekrardan dalarken kendi kendine "Bana ne?" diyordu. Bu sözler gelişigüzel kullanılan beylik bir ibâre değil, onu her ıztırap anında yatıştırmaya yetişen tılsımlı bir parola olmuştu.

Şimdi yavaş yavaş kendini anlıyor ve bir işe değerinden fazla sermâye koyduktan sonra o işin kofluğunu gören; fakat geri dönemeyen, bir sermâyedâra benzetiyordu. Yoksa Sermet veya herhangi bir insan bu bir senelik ıztırap ve mücâdeleye değer miydi? Nûran'ın ona bağladığı bütün bir gençlik, kadınlık, saâdet ideali ve îman değil miydi ki, bu adamdan vazgeçmesine mânî oldu? Ömrünün mahsûlünü yatırdığı bir şahıstan el çekememiş, bütün vârının iflâs ettiğini kendi kendine îtirâf edememişti. Şükür ki, iflâs zarûrî olarak gelip çattı, infilâk etti ve emrivâkî oldu. Gençlikten ve saâdetten ferâgat -yirmi beş yaşında- pek kolay değildir. Amma ne çâre, başa gelen çekilir.

Demek Sermet yine ötede beride içip ahlarla oflarla yeisini ilân ediyordu. Nûran istihkāra* benzeyen bir jestle omuzlarını silkti. Sermet gibiler için hayat ne kolay! Hiçbir kayıt tanımazlar, nefse hâkimiyet denilen esas vazîfe onlar için mevcut değildir. Bir kadını beğenir, derhal temellük eder. Bir saâdet duyar, dünyâya ilân eder. Bir acısı vardır, gazinolarda ağlar, herkesi acındırır...

Derbeder mi diyorlar, olabilir. Nûran için yeni bir şey değil. Bir sene içinde bu haller kaç defa tekrarlandı. Zâten Sermet'in bütün disiplini Nûran'ın muhitiyle kāim bir şeydi. Araları iyi olduğu müddetçe Sermet

---

* istihkār: Hor görme, hakir görme, küçümseme.

muntazam yatar kalkar, banyo eder, tıraş olur, içkiyi bırakır, klasik müzik yapar. Bir defa da ayrılmaya görsün, o saat "küllü şey'in yerciû îlâ aslıhi..."* olur. Bir rakı sofrasından diğerine düşer, söylediğini, ettiğini bilmez.

Kendini herkese sevdiriyor, dünyâyı ayaklandırıyor, öyle mi? İnanırım. Bu işte kaderin garip bir cilvesini görüyorum. Sermet, benim maddî ve mânevî varlığımla oynadı; fakat ne tuhaf, yine ona acırlar, beni kāle alan yoktur. Çünkü ben derdimi îlan etmem, yeisime ortak devşirmem. Kendim yaptım, kendim buldum, şimdi kendim çekeceğim derim, çilemi üzerime alırım. Onun için etrâfımda câmid* bir hava eser. Sermet'in bastığı yerlerde ise bir sevgi ve alâka tûfânıdır coşuyor. O öteden beri böyledir. Başkalarının bir karış yer kazanmak için uğraştığı didindiği noktada o, sâdece kendini göstersin yeter. Öyle bir cihangir ki, hangi toprağa ayağını koysa cenksiz cidalsiz hâkim olur. Ben ki, ona en çok inandım ve en çok aldandım, bugün bile emin değilim. Boynunu büküp bir oturuşu, eli şakağında bir ağlayışı vardır, inanmamak ve kapılmamak kābil değildir. Çünkü onun o hali samîmîdir, hakîkattir, kandırır. Bir saat sonra gider, sizi bir pula satar. Allah kimseyi böyle şirin bir meczup aptala, böyle tehlikeli câzibelerle taşan bir gayyâ kuyusuna düşürmesin. Sizi yutar, kaynatır, teslîmiyetten başka çâre yoktur. İçinde kayboldunuz gitti. Fakat siz de ona sâhip olayım derseniz, hey Allahım!.. Sığlığı nerede biter, derinliği nerede başlar anlayamazsınız. Onu tutayım dedikçe hava tutarsınız.

---

* küllü şey'in yerciû îlâ aslıhi: Her şey aslına döner.
* câmid: Cansız.

X

Ali Fethi Bey "Köyden indim şehire" diye şarkılar söyleyerek, gülüp şakalaşarak Nûran'ı ziyâret etti. Hediye getirdiği bir kutu tereyağı ve bir kutu kurâbiyeyi kendisini etekleyen aşçının eline teslim ettikten sonra kızını hafifçe kucakladı, dudaklarını bile değdirmeden alnını saçların bitim hizâsından kokladı. Biraz kendinden uzaklaştırıp dikkatle yüzüne baktı. Nûran'ı toplanmış, gelişmiş buluyor "Ayne'l-yakin gördüm cemâlullâhı"* diyordu. Ali Fethi Bey için bu köşke ayak basmak hayâtının en ezici hâtıraları ile karşılaşmak demekti. İşte yirmi bu kadar sene oluyor, Dilsezâ ile bu odalarda, bu bahçede saâdetin insana korku ve baş dönmesi veren ihtişâmını tatmış, yaşamıştı. Gene aynı eşyâ, aynı tertipli sukûnet. Yalnız Dilsezâ yerine onun yâdigârı ve örneği Nûran. Gene o esirî güzellik, efsânelerden atlayıp çıkmışa benzeyen sarı saçlı peri kızı. Fakat Ali Fethi Bey mâzînin elemini Nûran'a aşılamaktan çekindi. Tek bir sözle bile geçmişi anmadı, heyecânını belli etmedi. Nûran'ın köşkü biraz tâmir ettireceğini, bahçe duvarını yeniden yaptıracağını duymuştu. Bu iş için Dilrübâ Hanım, Nûran'ın annesinden kalan mücevherlerin bir ikisini satılığa göndermişti. Şimdi Ali Fethi Bey'in derdi: Vaktiyle Sezâ'nın sedef teninde pırılda-

---

* Allah'ın güzellik sıfatıyla tecellisini keşif ve müşahede yoluyla gördüm.

yan o elmaslar satılmasın! Onları Nûran taksın. Uzaklardan dolaşarak mufassal bir mukaddeme* yaptı.

– Belki benim yaşayış tarzıma şaşarsın, diyordu, pek köhne, iptidâî bir yaşayış değil mi? Vaktiyle istifa ettiğim zaman Maltepe'nin bana devamlı mesken olacağını kendim de düşünmemiştim. O zaman yalnız kalmak, gömülmekten başka dileğim yoktu. İlk önce bir tedbirdi, sonraları îtiyat oldu. Bir de düşündüm ki, orduda benden genç ve kābiliyetli pek çok doktorlar vardır. Ama Maltepe'de yerimi tutacak kimse yok. Köylüye elimden geldiği kadar destek oldum, her işi bana danışırlar. Orada oturuşumun bir iyiliği daha: Tekāüt maaşım beni şehirde yaşatamayacaktı. Maltepe'de yaşadım da arttı bile. Sana tâmir için para lâzım olmuş, evlât. Neden bana söylemezsin? Fıkarâ babanda ak akçe olacağı aklına gelmez değil mi?

İç cebinden yıpranmış bir meşin cüzdan çıkardı. Uzun asil parmaklarının âhenkli ve ağır hareketleriyle üç tâne yüzlük banknot aldı. Nûran'a uzattı. "Çam sakızı, çoban armağanı" diyordu.

Nûran, şâyet o tenhâ yerlerde canı sıkılmayacaksa, ara sıra ihtiyar babasını yoklasın. Hele üzüm zamânı gelse pek pişman olmaz. Kim demiş Ali Fethi mûtekiftir* diye. Hiç "baba" olan adam dünya ile râbıtasını kökünden inkâr edebilir mi? Etse de beyhûde, işte levent gibi Nûran ortada.

Biraz da notaları karıştırdı. Garp mûsıkîsi dinlemeyeli hayli zaman olmuştu. İnşallah bir daha gelişinde Nûran ona küçük bir konser verir, zîra bugün vakti kıt, daha İstanbul'a inecek.

Acele toparlandı, elini göğsüne bastırıp "eyvallah" dedikten sonra geldiği gibi sessizce savuştu gitti. Arkasından Nûran ağladı. Kışın, babasından Sermet'e kaç-

---

* mukaddeme: Giriş.

* mûtekif: Câmi, tekke vb. bir yere kapanarak ibâdetle vakit geçiren.

tığı günden beri, onu bir defa bile arayıp sormamıştı. Keşke Ali Fethi Bey sitem ve şikâyet etseydi! Fakat onun böyle kendisine lüzum görüldükçe ortaya çıkışı, ihtiyaç kalmayınca sessiz sadâsız yok oluşu, Nûran'ın içine işliyordu.

Herkesi herkesi ihmâl etmişti, akrabâyı, eşi dostu, hocaları ve arkadaşları. Gönlüne giren müstebit saltanat bir gölgeye bile yer vermedi. Hepsi neyse ne; fakat böyle mazlum bir babaya, böyle zengin ve âlicenap bir rûha; nasıl olup da soğuk davranmıştı, bunu bir türlü aklı almıyordu.

Akşam üzeri Selçuk'la berâber denize çıktı. Eylülün ilk haftasıydı, gece erken iniyordu. Sandalla Fener'i, Kalamış'ı dolaştılar. İskeleye yakın sığ bir yerde Selçuk denize girdi, çabuk çıkacaktı, demirlemeye değmezdi. Nûran, kürekler elinde, küçük manevralarla kayığı yerinden uzaklaştırmamaya çalışarak bir müddet Selçuk'un parendelerini, taklalarını, suyu köpürtüp dağıtarak kulaç atmasını seyretti. Yavaş yavaş üzerine bir dalgınlıktır geldi. Gurub etrâfa sonbaharın zengin renklerini yaymıştı, nar çiçeği ve menekşe sular, janjan bir tafta gibi bir renkten bir renge parıl parıl yanıp sönüyordu. Bir an geldi, artık Nûran'ın gözleri bu ihtişâmı göremez oldu. Denize dimdik bakakalmıştı. Vücûdunda en küçük bir hareket yoktu, hatta kirpikleri bile kıpırdamıyordu. Yalnız, küçük otomatik hareketlerle kürek tokmaklarını oynatan eller... Babasını düşünüyordu. Bir senedir yüz çevirdiği, âdeta unuttuğu kendi âlemini, hocalarını, arkadaşlarını düşünüyordu. Kimseden en küçük bir sitem bile duyulmamıştı. Hepsi de Nûran'da bir cevher olduğuna ve bu cevherin er geç güne kavuşarak ışık vereceğine inanmışlardı. Genç kızın kalbinden hem duâya, hem isyâna benzeyen bir ses yükseldi. Kime hitap ettiğini bilmiyordu, fakat muhakkak ki, her şeye kādir, nasiplere hâkim bir varlığa, isyanla yalvarıyordu: "Artık yeter! Nasıl ki, beni dağıttın, şahsiyetimi bir toz gibi üfürüp savurdun, artık be-

ni topla! Bana bunun için mi kuvvet ve servet ve vasattan üstün gāyeler vermiştin. Benim bel kemiğimi kırdın, mihverimi çektin aldın, artık beni topla."

Bu gökyüzünü çınlatan bulutlardan geriye vurup denizde gezerek ufuklara kadar uzanan bir melodi gibiydi: "Artık beni topla. Bilirim 'kün feyekûn'* dersin. Yâhut varları yok edersin. Fakat her yarattığın bir gāye için yaratılmıştır. Bana istîdatlar, bana kudretler veren sen, rolümü oynamadan beni sahneden kaldıramazsın, kādir rejisör. Beni benlikten çıkaran, bana kendimi iâde et, görecek işlerim var. Beni çok dağıttın, çok. Artık beni topla!"

Selçuk bir müddetten beri sığ denizde boylanmış, olduğu yerden Nûran'ı seyrediyordu. Ne hayatta, ne sanatta henüz bir çehrede bu ifâdeyi görmemişti. Bir insanda bu kadar tecerrüt* kābiliyeti olacağına ihtimal vermemişti; kendini zaptedemedi, aradaki dört beş metrelik mesâfeyi kat kat yenebilecek bir çığlıkla boşandı:

– Heeey Nûran!

Nûran küçük bir ürpertiyle ayıldı. Sandalı Selçuk'a doğru sürdü. Bornozu uzatırken şefkatli ve müsâmahakâr söyleniyordu:

– O ne bağırış öyle, Herr Doktor. Kendini Tirol dağlarında mı sandın?

– Pardon Nûran, öyle donmuş taş kesilmiştin ki, bir lahzada âsâbım bozuldu. Kim bilir aklın nerelerdeydi?

Nûran, Selçuk'un arkasından çıkan mayoyu sıkarken îtiraf etti. Evet, zamânı ve mekânı tamâmiyle unutmuştu. Böyle haller insanın başına gelebilir. Gelir mi gelir. Selçuk kürekleri aldı, Nûran dümene oturdu. Şimdi sular koyulaşmış, bordo şarabı rengiyle patlıcânî arasında oynayıp değişiyordu. Moda sâhillerinde ışıklar yanmıştı. Serin denizin verdiği tâzelikle adalelerinde bir dev kuvveti duyan Selçuk sandalı uçuruyordu.

---

* kün feyekûn: (Allah) ol (der) ve olur.

* tecerrüt: Soyutlanma.

*

Teşrinlerde* köşkün tâmiri bitti. Nûran evvelce bahçede bulunan mutfağı binânın içerisine aldırmış, mutfağın yerine de zarif bir pavyon yaptırmıştı. Döşemesi ve dekoru asıl binâya hiç benzemiyordu. Evin kibar, sâkin ve renklerde çok ihtiyatlı mobilyasına mukābil burası çiçekli halılar, ipekli yayvan sedirler, irili ufaklı kuş tüyü yastıklarla süslenmişti. Evde, tâze kesilmiş, birkaç çiçekten başka şey istemeyen Nûran, buraya palmiyeler, egzotik nebatlar koydurdu. Karanfil renkli fânuslarda bayılan ışık, bir Kleopatra dekorunu tamamlıyordu. On on beş günde bir kabul edilen Sermet artık eve değil doğru pavyona alınıyordu. Orada Nûran'la içkili bir akşam yemeği yiyorlar, birkaç saat sevişiyorlardı. Sermet gönderildikten sonra Nûran evinde banyo ediyor, dinleniyor ve disiplinli bir çalışma programına devam ediyordu. Tabiatın en derin muammâsı kadar güzel ve ilâhî bir sevgiden Nûran'da kala kala bu kalmıştı: Şehvânî bir iptilâ. Bu ihtiyaç büsbütün yabana atılacak bir şey olmamakla berâber, nihâyet hayatta lâyıkı kadar bir yer işgāl edebilirdi. Her medenî insan gibi içtimâî bir mahlûk olan Nûran vaziyetin çirkin tarafını bütün acılığı ile duyuyor; fakat bu hassâsiyeti etine zulmetmek derecesine götürmek istemiyordu. İnkârda ne mânâ var; fikren, rûhen bütün istiklâlini bulmuş olmakla berâber kanı ile ve kadınlığı ile Sermet'e, kendisinde ilk ihtiras yangınını tutuşturan adama, bağlı kalmıştı.

Aşktan, îmandan; tereddüde, menfî kanaate ve nihâyet çırılçıplak bir maddiyâta kadar düşmek gerçi müthiş bir sukuttu. Fakat Nûran kendini suçsuz buluyordu. Olsa olsa zayıftı; hayâtına hiçbir zaman ortak olamayacak bir adamı hâlâ vücûdu ile sevdiği için zayıftı. Belki zamanla bu son râbıtayı da koparıp atacak, kendi nurlu mâneviyâtı, ezelî sanat ve fikir nasîbi içinde tertemiz kalacaktı. Şimdilik daha ileri gidemiyor,

---

* teşrinler: Ekim-kasım ayları.

tabiatı zorlamaktan çekiniyordu. Elinden gelen yalnız şuydu: Cemiyetin ve zaman zaman kendinin de çirkin bulduğu cinsî bir ihtiyâcı mümkün mertebe gündelik hayâtından tecrit etmek, evine ve çalışma atmosferine bu kızıl iptilâdan bir şey bulaştırmamak. Pavyonu bunun için yaptırdı, Sermet'i bunun için iki haftada bir görüyor. Mâdemki aşkta saâdet yok, ancak zevk varmış (belki saâdet de vardır; fakat Nûran için olmaması mukadder) o halde zevkle kanaat etmeli. Eğer bu hal bizim zihniyet ve terbiyemizde bir insan için utandırıcı bir şey ise onu asgarîye indiririz!. Nûran kendi kendine karşı yüzü kızarıp başını eğiyor "ölmeyecek kadar" diyordu. Yavaş yavaş zihnini açan serin bir berraklık içinde muhâkemeleri tamamiyle değişmişti. Aşk ve saâdet! Nasıl olup da Nûran böyle bir gāye için ölümden beter iştiyaklı azaplarla yerinmişti. O, cemiyetin ve milletin malıydı, bunu çocukken müphem sûrette, tahsil hayâtında açık açık; fakat dâima böyle duymuş, böyle anlamıştı. Milletle kendi arasında karanlık bir tılsıma benzeyen bir ortalıklık hissediyordu. Sanki bu toprak ona doğarken mûcizeli bir ses hediye etmiş ve demişti ki: "Uyan, kendine gel, sana ödünç verdiğim sözü millete iâde et." Bu hisse Nûran bir "megalomani" diyemezdi, kendini sıkı sıkı kontrol ediyordu.

Şahsen sivrilmek ve isim yapmak onun -özenmek şöyle dursun- nefret ettiği bir şeydi. Eğer konservatuvarda hocalık alıyor, halk türküleri biriktiriyor, etüdler neşrediyorsa meşhur olmak için değil; mecbur, ezelî bir kānunla, amansız bir tazyikle buna mahkûm olduğu içindi. Allah, Sermet'ten râzı olsun. Nûran'ı almak için Müzeyyen'i ve çocuklarını hele o sevimli Seymen'i bedbaht etmemişti. Çünkü bu fedâkârlıklar edildiğine değmeyecekti; Nûran, Sermet'le tahayyül ettiği coşkun sevgiyi yaşayamayacaktı. Er geç onu esas vazîfesi, ana toprak hizmeti, iş başına çağıracaktı. Bir delilik; fakat hiçbir mefkûrenin erişemeyeceği güzelliklerle meşbû ilâhî bir delilik devresi geçirmişti. O zamanki hâlet-i

rûhiyesini, bütün hayat çağlayanları içinde birikmiş de kendisi taşımaya tâkat getirememiş gibi baygın ve cezbeli yaşayışını hatırlamaya dayanamıyordu. Ezelî güzelliğin unsuruna karışmış gibi vecdler duyduğu günlerin hâtırasını, lûtufkâr tabiat hâfızasından silmeliydi ve siliyordu zâten. Çünkü Nûran bir daha böyle istiğraklar görmeyecekti artık. Şimdi onun saâdeti fikir yolunda ciddî çalışan insanların saâdeti gibiydi; yorgun dimağı ve âsâbı dinlendirecek bir parça deniz, bir tutam yeşillik. Hatta daha basit şeyler, bir sıcak çay, bir ılık duş.

Bâzı aksülâmeller olmuyor değildi. Bir gün Nûran, Çaykovski'den hasretli ve melânkolik bir parça çalarken kendinden geçti. Bu parça ona eski günleri, bir daha dönmemek üzere giden duyguları hatırlattı. Gözleri üzerinden nemli bir duman uçar gibi oldu. Salonda yalnız Selçuk vardı. Kanapede sigara içiyordu. Nuran'da gelip geçen değişiklikleri onun kadar kimse anlayamazdı. Genç kızı incitmekten çekinerek ürkek bir sual sordu. Nûran, evet, dedi; bu parçayı Sermet'e çaldım. Karşımda o varmış gibi çaldım.

Selçuk ileri gitmedi. Lüzum da yoktu, esâsen. Pek iyi anlıyordu ki, Nûran "Sermet" demekle bir şahıs değil; mücerret bir mefhum, gençlik muhayyilesinin yarattığı bir hasret timsâli kastetmişti. Sermet... Sermet değildi artık. Bir buçuk sene evvelki Nûran'ın manyetize olan gözlerinde belirmiş bir seraptı.

*

Pavyondaki gizli buluşmaları Selçuk'la Tûran'dan başka bilen yoktu. Tûran bu hali yadırgar gibi oldu; fakat Nûran'a karşı bir kritik vaziyeti göstermekten genç kızlık utangaçlığı ile çekiniyor, Selçuk ise her hususta Nûran'a hak verdiğinden ondan da korkuyor, açılamıyordu. Nihâyet bir gün iki kardeş arasında bu bahis patlak verdi. Selçuk, arabayla köşke uğrayıp Nûran'ı gezmeye götürmek istemişti. Tûran dudaklarını büzüp gözlerini yana çevirerek:

– Gitme! Bu akşam "Pavyon gecesi" var, dedi.

Selçuk köpürdü. Tûran'ı bir hışım tûfanı altında haşladı. Ne demek istiyordu? Pavyon gecesi... Selçuk peltek bir dil, mürâî bir çehre ifâdesiyle Tûran'ın taklidini yapıyordu: "Pavyon gecesi!" evet, ne olmuş; Bu Nûran'ın hakkı değil mi, bir iki senedir seviştiği bir erkekle yada yılda bir kapanamaz mı? Yirmi altı yaşında bir kadın, bu iş için konudan komşudan izin mi alacak? Tûran beyhûde kızarıp bozarmasın "pavyon gecesi" diye kuvvetli telmihler bulacak kadar muhayyilesi işleyen bir kız, pekâlâ bunları da dinleyebilir.

Tûran, Selçuk'tan korkardı. Onu büsbütün kudurtmamak için sesini alçalttı, küçük bir kız gibi mazlûm tavırlar takındı.

– Ben mutaassıp değilim, Selçuk. İsterdim ki, Nûran bu adamı bir defa gözden çıkardıktan sonra büsbütün alâkasını kessin ki; ileriye giden yollar kapanmasın. Bu hal bana, bir ceset önünde duraklayıp, yolun ötesini unutmak gibi geliyor. Halbuki Nûran, er geç başkası ile evlenecektir.

Selçuk'un birdenbire öfkesi geçti. Garip bir durgunlukla başını havaya kaldırdı. Bulutların boydan boya kayışını seyretti. Basık bir sesle:

– Elbet evlenir, dedi, onun da zamânı var.

Tûran biraz cesâretlenmişti. Acaba, acaba diyordu, onu alacak adam mâzîsini kıskanmayacak mı? Selçuk gülümsedi: "Sen küçük kız, kıskançlığı ne bilirsin?" demek ister gibi Tûran'ın yüzünde yumuşak bir bakış gezdirdi. Tabiî, tabiî, o adam çok azap çekecekti. Fakat... İnsanda kıskançlıktan daha kuvvetli duygular varken...

XI

Sermet şimdi Nûran'a yalvarıyor, bütün ömrünü ona vakfetmek istiyordu. Çok defa gözlerinde yaşlarla, evlenmek için Nûran'ın ellerine kapandı. Genç kız istese iki sözle onu hem susturur hem intikam alabilirdi. Mâzînin hâtırası henüz pek eskimemişti. Diyebilirdi ki: İnsan sevince muhakkak evlenmesi mi îcap eder?

Fakat Nûran böyle bir mukābeleyi hasis ve âdî buldu. İki insan arasında geçen fâciaların en derin mânâsını anlayan için "intikam" ciddî bir mefhum olamazdı. Günden güne temkînini kaybederek zebûn olan, marîz bir iptilâ ile temellük ve inhisar isteyen Sermet'i usulca avutmaya, vazîfe yoluna sevk etmeye çalıştı. Fakat Sermet iddia ediyordu ki, Nûran olmayınca kendisine hayat yoktur; nerede kaldı vazîfe? Genç kız bugün artık anlayamadığı, hatta tahammül edemediği bu taşkınlıklar karşısında, kovalandıkça kaçan, hakîkî vücûdu olmadığı için sâbit bir yeri de olmayan ışıklar gibiydi. Sermet'le olan âşıkāne münâsebeti kesmek, ona bir fikir arkadaşı gibi hitap ederek, mânevî bir taraftan kavrayıp zapta almak istedi. Muvaffak olamadı. İnatçı ve meczup bir ihtiras geme gelir gibi değildi. Ne Allah tanıyordu ne kul. Bu defa Nûran kendini korumak için haşin olmaya mecbur kaldı. Sermet'i kapıdan çevirtiyor, kendini yok dedirtiyor, açık açık reddediyordu. Fakat unutmuştu ki, karşısında bir şarklı, ezelî mânâsı ile şarklı bir ruh vardı. Kendi aldığı terbiyeye göre, bir

adamı uzaklaştırmak için küçük bir tâcizlik ihsas etmenin kâfi geleceğini sanmıştı. Soğuk muâmelelerin, hatta istiskallerin* tesir yapmadığını görünce şaşırdı. Onun asrî dimağı her şeye ihtimal vermişti. Lâkin hiç hesâba katmadığı bir tiple karşılaşınca kendi kifâyetsizliğini anladı. Bir martyre...* Bu asırda; bu devirde bir martyre, başka bir şey denemez; zîra Sermet bir cefâkeş tavrı ile uluorta dolaşıyordu. Belki de günün birinde Nûran'ın eşiğinde kendini öldürür yâhut buna benzer bir iş yapabilirdi. İhtiyatlı davranmak, daha büyük skandalların önünü almak lâzımdı. Sermet'e yeni baştan kapıları açmalı, bunda bir mahzur yok; çünkü artık onun kimseye zararı dokunmuyordu. Hanımefendi evde yok veya çalışıyor yâhut misâfiri var, dendiği zaman kendine bir iş buluyor. Bahçeyi suluyor, ağaç buduyor, küçük marangozluk işleriyle evin bir eksiğini düzeltmeye uğraşıyordu. Evvelce ona bir bey muâmelesi yapan Hüseyin Ağa, şimdi teklifsiz olmuştu: "Gel, mutfağı badana et." Yâhut "Şuradan biraz maydanoz, nane kes." diye emrediyordu. Kendi evinde iskarpinini çıkarmaya üşenen Sermet, burada bir elemeği ve işgüzarlık hârikası olarak durmadan çalışıyordu. Hasta gönlünü doyuracak artık bundan başka bir şey kalmamıştı. Süzgeçli kova, tırpan yâhut keser ve çekiç elinden düşmüyordu. Hatta bir gün aşağı inip bodrum katını temizledi. Onun tozlar, örümcekler içinde bahçeye çıkıp basık sesle Hüseyin Ağa'dan biraz su ve sabun istediğini gören Nûran'ın içine bir baygınlık çöktü. Çok zaman baskı altında kalan hıçkırıkların ânî fışkırması ateşten bir yılan gibi burkula burkula göğsünden gözlerine çıktı.

Ne yaptığını düşünmeye vakit bulamadan bahçede, Sermet'in karşısındaydı. O, üstünü başını süpürmekten, ellerini yıkamaktan vazgeçmiş, kendi eliyle diktiği

---

* istiskal: Yüz vermeme, aşağılama.
* martyre: Çok acı çeken.

gül fidanının dibine çömelmiş, kökün etrâfını sıkıca bastırıyordu. Nûran, yüzünde dalga dalga kızıllık dolaşırken, zaptı kâbil olmayan bir titreme içinde onu bir müddet seyretti: Sıvalı kollarını, toprağı işleyen o kuvvetli güzel elleri, gri bir keten gömleğin içinde kımıldayan adaleli gövdeyi, profili, siyah saçları... Muammâlı* bir icbârın* altında sesini yavaşlatarak, âdeta bir sır tevdi eden ürkek bir şîveyle ilerledi:

– Sermet, ne yapıyorsun? Senin bu çalışmandan üzülüyorum. Bunlar sana lâyık işler değil.

Sermet derhal cevap verdi:

– Fakat ben bundan başka işlere lâyık değilim. Dokunma bana Nûran, ben yerimi buldum.

Nûran'ın kaşları arasında amûdî* elem çizgileri her lahza derinleşiyordu. Güç nefes alıyormuş gibi başını biraz arkaya attı, dudakları ıztırapla aralandı. Bu kadar zamandır rûhunda biriken acı kopa kopa döküldü. Yalnız bu işler mi ya? Sermet'in her hususta kendini alçaltması, en hakir bir parya gibi gözleri yerde, ayakları ucunda ihtirazla* dolaşması, hele... hele Hüseyin Ağa gibi basit bir adamla senli benli olması. Daha geçen gün aşçıyı karşısına alıp Fuzûlî dîvânından kıtalar okumaya kalkışmamış mıydı? Nûran bütün bu hallerden haberdar oluyordu. Çünkü Hüseyin Ağa, Sermet'in arkasından alay etmişti. Bolulu ümmî* bir aşçıya Fuzûlî'den bahsetmek, ne çılgınlık!

Sermet, bu şikâyetlerin asıl mânâsını anlamamış gibi çamurlu avuçlarına bakarak, dalgın ve mâsum gülümsedi: "*Gayriyle her dem nedir seyr-i gülistân ettiğin?*"* diye başladı. O meşhur murabbâı sonuna kadar

---

* muammâlı: Anlaşılmaz.
* icbâr: Zorlama.
* amûdî: Dik.
* ihtiraz: Çekinme.
* ümmî: Okuma yazma bilmeyen.
* Başkalarıyla gülbahçesinde her zaman dolaşman nedendir?

okudu. Nakāratı tekrarlarken Nûran'ın yüzüne bakmaktan çekiniyor, utangaç ve yumuşak bir tevazû ile gözlerini toprağa indirip *"Hani a zâlim bizimle ahd ü peymân* ettiğin?"* diyordu.

Eğer bu şiir bir telmihse* Nûran îtiraz edebilirdi ki; peymanları, vaatleri ilk önce unutan Sermet'tir.

Kendini Nûran'a hür bir adam gibi tanıtıp hayatlarını birleştirmekten bahseden, evli olduğu meydana çıkınca boşanmaya karar veren, cayan; tekrar karar veren, tekrar cayan, bir izdivaç olmasa bile mutlak bir sadâkat yemini eden, bu yemini bir defa değil, bin defa bozan Sermet! Nasıl oluyor da en günahsız bir insan mazlûmiyetiyle verilen sözleri hatırlatıp inliyordu? Nûran bu karanlık naturayı, en dolambaçlı uçurumlarına varınca ezbere bilmese bu kadar sâfiyet, adem-i mesûlîyet*, egoistlik ve hafiflik karşısında isyan edebilirdi. Iztıraplı, müsâmahalı bir tebessümle dudaklarını sükûta bağladı. İçinde bir müzik uyanıyor gibiydi. Çok zamandır rûhunda kâh belirip kâh kaybolan bir B–Boll senfonisinin baş motifi gāipten* damla damla inmeye başladı. Bu tem* zenginleşti, senfoni açıldı ve sanki bütün gökyüzü muazzam bir orkestraymış gibi çalmaya başladı. Bu "Yahuda" senfonisiydi. Nûran'da bir seneden beri, ilk günlerin hıyânet ve acılık çeşnisini kaybettikten sonra tatlı bir hüzün ve muammâ ifâdesiyle büyüyen müzik...

Sermet, kendi âleminde dalgın, söylenmesine devâm ediyordu: "Evet, verilen sözler unutuluyor. Hatta geçen hâdiseler rüyâ oluyor. Kimseyi mesul tutmamalı, kimseden hesap sormamalı; çünkü insan değişiyor, o vaatlerde bulunan insanla bugün onları zorâki hatır-

---

* ahd ü peyman etmek: Sözleşmek, yemin etmek.
* telmih: Îma yoluyla söyleme.
* adem-i mesûlîyet: Sorumsuzluk.
* gāip: Gözle görülmeyen âlem.
* tem: Konu, motif.

lamaya mecbur kalan arasında ne uzun ve şaşırtıcı yollar... Hayır Nûran, sana sitem etmiyorum, hayır, sen değiştin... Bu tabiîdir ve senin hakkındır."

Genç kız, bir adım yaklaşarak en okşayıcı sesiyle teselli vermek istedi: "Mâdemki herkes öyledir, Sermet de bir gün değişecek ve unutacaktı."

Sermet başını kaldırdı, yüzü kara bir tâlihin vuruşu, muammâlı bir taassubun inadı ile bulutlanmıştı. "Ben değişmeyeceğim." dedi ve tekrar toprağa eğildi.

Ortalık kararmaya başlamıştı. Serin bir poyraz yalın katlı kasım çiçeklerinin nâzik yapraklarını söküp savuruyordu. Nûran ellerini kavuşturmuş, çâresizliğine etraftan bir yardım arar gibi bakınıyordu. Nemli toprakta dizlerini çürüten bu adamın gönlündeki zulmete bir damla ışık gönderemeyecek miydi?

– Ah Sermet... Sermet, aşkı anlamadın. Bâri arkadaşlığı anla.

Sermet, çok ağlamaktan yorulan, nemli bir rehâvet içinde süzülen gözlerini tekrar Nûran'a kaldırdı. Kolları, mecalsiz sarkmıştı. Söylenen sözlerin mânâsını kavrayamaz gibi başını sağa sola çevirdi, şaşkın bir fısıltı ile heceledi:

– Ar... kadaşlık. Ar... ka... daşlık?

XII

Müzeyyen'le Nûran, Altıyol ağzında rastlaştılar. Müzeyyen, lâcivert bir manto altından sarkan, muvâzenesiz, telâşlı adımlara dolaşan uzun bir kırmızı rob giymişti. Kendi îcâdı bir nevî rastık boyası ile boyadığı saçlarını permanat yaptırmıştı. Siyahtan kızıla, hatta yeşile kaçan ve aralarında bâzı aklar görünen küçük küçük bukleler bir kuzu kalpağı gibi başını sarmıştı. Müzeyyen bir düğüne, ücret kaşrılığı ud çalmaya gidiyordu. Onun için bu kırmızı rob, dertli bir yüzü büsbütün üzgün ve ihtiyar gösteren bu makyaj, eh... Devir değişmişti. Bir ay evvel gazeteler radyoda artık alaturka çalınmayacağını îlan ettiği zaman, bu sanatın erbâbı telâş etmiş, kendilerine ekmek kalmadığına hükmeylemişlerdi. Ya radyodan sonra gazinolar da alaturkayı kaldırır ve halk da ağır ağır unutup rağbeti keserse! Kulaktan uzak, gönülden ırak... Sermet'in lâkaytliğine hiçbir sûretle devâ bulamayan Müzeyyen dizginleri kendisi eline almaya mecbur kalmıştı. Ötede beride ud ve cümbüş dersleri bulmuş, düğünlere vesâire saz âlemlerine çağırılmaya başlanmıştı. Bu yaşa gelip dört çocuk anası olduktan sonra kaderde bu da varmış: Avuç açmak.

Nûran, benzi uçarak, gözleri koyulaşarak dinliyor; karşısındaki bedbaht ve yıpranmış çehreden bir türlü gözlerini alamıyordu. Merhametle dehşetten mürekkep bir duygu içinde sanki dili tutulmuştu. Bu âilenin böyle perîşan olup her cepheden yıkılmasında kendisinin gerçi taksîri yoktu. Sermet, çoluğuna çocuğuna karşı öteden beri kayıtsız bulunmuştu. Fakat Nûran gene vicdan azâbı duymaktan kurtulamadı. Acaba... acaba, Sermet'le tanışıp sevişmeseydi, Müzeyyen'le çocukları

daha mı az sefil olurdu? Şimdi bunlara ne türlü el uzatmalı ve yardım etmeli. Seymen'i yanına alıp baksa! Fakat hayır, Sermet her gün o eve girip çıktığı müddetçe Seymen'in gelmesine imkân yoktu.

İki kadın vedâlaşıp birkaç adım ayrıldıktan sonra her biri diğerine arkadan bakmak için döndü. Bakışları karşılaştı. Acele acele tekrar yolarına devâm ettiler. Nûran, arap saçı gibi bir fâcia içine düğümlendiğini ve etrâfına yalnız ıztırap ve inkisar değil, fakirlik ve düşkünlük de örüldüğünü düşünüyordu. Müzeyyen kendi kendine diyordu ki: "Ne tuhaf, işte şu mantoyu Nûran Hanım'la örnek yaptırdımdı. Aynı kumaş, aynı terzi; az da giydim, eskimedi ama üzerimde bulaşık bezi gibi duruyor. Onunki fevkalâde, sanki mâdenden dökülmüş."

Nûran'ın Sermet'le evlenmek istediği, fakat Sermet'in râzı olmadığı Müzeyyen'in yeniden kulağına çalınmıştı. Bu dedikoduya inanmayan bir kişi varsa o da Müzeyyen'di. Nûran'ın Sermet gibi bir adama tamah edebileceği aklına sığmıyordu. Aksi olabilir, Sermet belki böyle bir şeye yeltenmiştir, buna âmennâ. Fakat Nûran Hanım katiyyen.

Müzeyyen, yolculara çarparak pazar yoluna doğru pür heyecan inerken hâlâ mantoyu düşünüyordu. Nihâyet bilmeceyi halleder gibi oldu. Kendi kendine diyordu ki: "Bir elbiseyi elbise yapan, altındaki vücuttur. Gerçi sırtımızda aynı mantolar; fakat ben sefâletime, çürüklüğüme, düşkünlüğüme giydirdim. O, zengin bir vücut üzerine geçirdi. Nûran Hanım'ın sâde gençliği, güzelliği değil, ya o güzel ahlâkı, mâlûmâtı, terbiyesi; hele şu gidişe bakın ne yürüyüş, ne duruş ve baş taşıyış! Manto bir taht üzerine oturmuş gibi iftihar duyuyor, rahat ediyor ve rahat olduğu için güzel görünüyor. Bunda anlaşılmayacak ne var?"

*

Üç sene şimşek gibi geçti, şimdi 1936'dayız. Dil in-

kılâbı oldu, soyadı kānunu çıktı. Tanıdıklarımızın yeni sivil hüviyetlerini öğrenmeliyiz. Bay Yerli: Ali Fethi Bey'dir, Bayan Yerli: Nûran. Bay Sipâhi: Selçuk'tur; tabiî annesi ve kızkardeşi aynı ismi aldılar. Sermet Rıfat, Bay Ozan oldu. Bir de yeni türedi Bayan Leylâ Güven var; hele bunun kim olduğunu imkân yok bulamazsınız. Bâri söyleyeyim de meraktan kurtulun. Bu Eglantin'dir. Kocasından ayrıldı. Bay Nûri Güven'le evlendi, Türk oldu.

Tûran tahsilini bitirdi, Ankara'da Türk Ofise tâyin edildi. Vâkıâ İktisat vekîlinin "sağ eli" henüz olamadı; fakat er geç bu mertebeye tırmanacaktır. Elinden uçanla kaçan kurtulmuyor. Doktor Selçuk, Türk halk sanatıyla uğraştı, üç cilt masal neşretti, daha gerisi de gelecek. Bu genç adam üniversitenin en ümit verici unsurlarından biridir. Yakında onu kendi kürsüsünde göreceğiz ve profesör diye çağıracağız gāliba. Bayan Dilrübâ Sipâhi çocuklarının parlak gidişleriyle övünse de yeridir; fakat ne yazık ki hasta, şekeri var. Hasta olmasa bile rûhen sakat kaldı gibi bir şey. Çocukları ona dünyâyı fethetseler yaranamazlar; Nûman'ın ölümünden sonra ocağının söndüğüne ve bir daha alevlenemeyeceğine inanmıştır. Dünyâsına küskün.

Nûran Yerli de kendini memlekete beğendirdi. Maârif Vekâleti onu bir mûsıkî mütehassısı olarak bâzen Ankara'ya çağırıyor, fikrini soruyor. Belki de yakında vekâletin emriyle Almanya'ya gidecek. Türk operasının tesisinde mühim bir rolü olacağına şüphe yoktur. Nûran'ı gerek muhîti gerek mûsıkî talebeleri tapınırcasına seviyor. O şimdi, diğer insanların çok daha olgun yaşlarda bulabileceği istikrâra ve âhenge erişti. Hayatta hiçbir şahsî derdi ve gāyesi kalmadı; tamâmiyle memlekete ve sanata vakfoldu. Henüz otuzunda yok; fakat mânen... Kim bilir kaç yaşındadır? Nûran'a: "Kendin için bu dünyâda ne istersin?" deseler vereceği cevap şudur: Bana düşen vazîfeyi tamamdan daha üstün yapmak.

En nihâyet babasının kastettiği mânâda "Allâh'ı sevmenin" ne olduğunu anlamıştı. Meyilli yerlerde biten çiçeklerin güneş ışığına ve küçük sellere daha fazla mâruz kalarak gürleştikleri gibi, saâdetin ve ıztırâbın görülmemiş bir bollukla geçip çağladığı bu ruh, bütün gümrah bereketiyle serpilip açılmıştı. Artık hayatta yalnız değildi ve yalnız kalmazdı. Bir çift olmaya, kendine eş aramaya, hasret çekmeye yer kalmamıştı. Onu saran havanın, taşıyan toprağın, adımlarına istediği istikāmetin izini açan hürriyetin kadrini bilmişti. İlk yaz geceleri, lavanta çiçeği kokulu ketenlere uzandığı zaman gözlerini kapar ve dinlerdi. Açık pencereden gelen hafif rüzgâr cibinlikte belirsiz bir çırpıntı uçurur, köşkün damını aşan ıhlamurlar, tatlı bir uğultu ile çağlarken, Nûran kendi sıhhatli kanının dönüşünde kâinatın nabzını duyar gibi olurdu.

Bu yıldızlı yaz gecesi, bu ıhlamur ve yâsemin kokularının yüzdüğü temiz ıssızlık, bu huzur ve sükût... Saâdet budur. Evvelce sevmiş ve aldanmış olduğuna da yanmıyordu. İnsan sanatının en lâhûtî* eserleri hep inkisar denilen beşikte dünyâya gelmişti. Bir şahıs ve bir şekil beni kandırırsa, bana kendinde olmayan bir güzelliğin vehmini verirse, ben ona niye küsüp kin bağlayayım? Bilakis minnettar olmalıyım ki, hakîkati veremediyse bile bende hakîkatin rüyâsını yarattı... Nûran'ın sanatkâr rûhu böyle düşünüyordu.

Fakat Sermet hiç değişmedi. Hâlâ mistik bir taabbüdle* Nûran'ın eşiğine bağlıdır. Üstelik Ali Fethi'ye hulûl etmesini* de becerdi. Sık sık Maltepe'ye gidiyor. Orada tarîkat ve tasavvuf üzerine dinlediği sözler tam kendi meşrebine muvâfıktır*. Nûran'ın bâzı ihtarlarına, ömrünü işsiz güçsüz çürütmemesi için etti-

---

* lâhûtî: İlâhî.
* taabbüd: Kulluk etme.
* hulûl etmek: Nüfuz etmek, içine girmek.
* muvâfık: Uygun, münâsip.

ği nasîhatlere şimdi, bir takım dervişâne düsturlarla cevap veriyor. Hatta bir defasında Nûran "Erkeklik şânından değildir." gibi öfkeli târizlerde bulununca Sermet bir Bektâşî nefesi okuyarak cevap verdi:

Sanma zâhir boş doluyuz,
Şah kulu, sultan kuluyuz.
*Hem gedâyız**, *hem uluyuz.*

Demek istiyordu ki, böyle hakir göründüğüme bakma, canımı büyük bir mefkûreye* adadım. Kendim ne kadar süflî olursam olayım, bu mensûbiyetim dolayısı ile beni pek yabana atamazsın.

Bütün bu hallere şâhit olan Selçuk vaziyeti bir de bu cepheden tahlil etti: "Herkes mürşidinden, hocasından kendi yaratılışına uygun olan şeyleri öğrenir. Eniştem çok güzel konuşur ve sözleri birkaç türlü tefsir edebilir. Sermet'in kulağı basit bir Bektâşî akîdesine takıldı. Halbuki Nûran, aynı tesir altında en ince ve artistik bir panteizme* kadar yürüdü."

1936 senesi sonbaharında İngiliz Kralı Sekizinci Edward'ın tahtını bırakması meselesi dünyâyı hareketa getirmişti. O zaman herkes gibi Nûran, Selçuk ve İstanbul'da tâtil yapan Tûran bu mevzûyu ele aldılar, siyâsî, içtimâî ve beşerî cephelerden enine boyuna tahlil ettiler. Tûran'ın fikrince aşk için bir saltanat, bilhassa irsî bir vazîfe terk edilemezdi; târih, ileride bu sevimli prensi itham edecek ve menfî hüküm verecekti. Nûran diyordu ki: "Evet, sürüden ayrılanı kurtlar boğar, atalar sözüdür; ama bana öyle geliyor ki, Sekizinci Edward lâyemut olacaktır; en meşhur bir kraldan ziyâde. Çünkü gelecek asırlarda târih yaprakları kendisini ne kadar sönük gösterirse göstersin onu sanat yaşatacaktır. O artık esâtirî kahramanlar gibi sanatın malı oldu."

---

* gedâ: Dilenci, yoksul, fakir.
* mefkûre: İdeal, ülkü.
* panteizm: Tanrı ile âlemi bir sayanların sistemi.

Bu sözler konuşulurken üç genç Nûran'ın bahçesinde cılız bir güz güneşi altında çiçek tarhları arasına uzanmışlardı. Nûran çay ısmarlamak için kalktı, köşke doğru ilerlerken balkonun altında sarmaşık budaklarını yukarı bağlayan Sermet'i gördü. Sermet, hiçbir zaman misâfir yanına sokulmaya cesâret edemezdi. Fakat bu defa konuşulan mevzû ona utangaçlığını unutturmuş, kulak misâfiri olmaya mecbur bırakmıştı. Nûran, biraz tereddütten sonra, Sermet'i birlikte çay içmeye dâvet etti. Öbürü söylenen sözün farkında bile değildi. İçinden gelen acı bir hamleyle boğuşuyor, yutkunuyordu. Nihâyet dedi ki:

– Bak, herkes neler yapıyor?.. Hatta bir kral; Nûran, biz... Neden böyle olduk?..

Nûran'ın gözleri bir an değişir gibi oldu. Sermet'in "mâvi elektrik" dediği bakışlarından derin bir ıztırap gölgesi geçti. Mukadder! diyecekti; fakat bu cevâbı kendi de beğenmedi, söylemekten vazgeçti. Şakaklarında tek tük beyazlar görünen Sermet'le şimdi güzelliğinin gāyesini bulan genç kadın göz göze tutulup kaldılar. Geriden Selçuk'la Tûran'ın konuşmaları lime lime duyuluyordu. Onlar hâlâ kralı konuşuyorlardı. Tûran diyordu ki: Bahara evleneceklermiş, şu halde "happy end."*

Selçuk, bir kapsül tabancası patlatır gibi, kibritini kutuya sürçtü. Kısa bir durak, sonra genç adamın sesi. "Saâdeti bulmak için yola çıkanlara acırım. Benim hayat bütçemde saâdet diye bir fasıl yoktur. Zararlı çıkmamak için bunu hiç hesâba almadım, happy and yoktur, ancak Amerikan filmlerinde... Fakat belki "happy moment"*, işte bu kadarına kanaat etmeli."

Nûran'ın yüzü aydınlanmıştı. Sermet'e gülümsedi:

– Doğrudur, diyordu, her şey geçer; aşk da, ıztırap da, saâdet de. Böyle şeylere bel bağlamak olmaz. Mutlak huzûru yalnız Allah'ta buluruz. Bâkî, Tanrı bâkî.

---

* happy end: Mutlu son

* happy moment: Mutlu an.

NÛRAN YERLİ'NİN SON SÖZLERİ

Her şey tahminin gibi çıktı. Bu kitabı noksan buldum. Bilhassa saâdet devrim pek üstünkörü geçilmiş. Ben böyle söyledikçe romanın muharriri kızıyor: "Pekâlâ, sen bana anlat da, ben de okuyuculara nakledeyim" diyor. Ben önceden îtiraf ettim ki, anlatmak elimden gelmez.

Bir aşkın saâdet devri, yâni gölge etmediği devir, güneşin zenitte kaldığı müddet kadar kısadır. Benimki iki ay sürdü; bütün yükselişlerin gāyesi, en son irtifâ noktası olan zenit! Ben ondan nasıl bahsedebilirim? Zâten aklımda kalmadı. Bir insan, fevkalbeşere rastlayabilir. Fakat bu tesâdüften sonra, eğer normal bir hayat yaşayacaksa, muhakak gördüğünü unutmalıdır. Muhammed bir defa mîrâca çıktı ve bir defa sütreye girdi. Nikap bir an için kalktı, o kadar. Yeryüzüne dönüşünde kendisine cemâlullâhı sordular. Fakat o, hiçbir zaman cevap vermedi, veremedi.

Iztırâba gelince: Kısa kesmek için size bir hikâye anlatayım: Altı ay evvel Göztepe'ye işim düştü. O civarda benim için en mukaddes hâtıralarla dolu bir sokak vardır. Sermet'le yaz geceleri birbirimizden ayrılmazdan evvel hep oradan geçerdik. Eski günleri zihnimde canlandırmak hevesine kapıldım ve saptım.

Fakat aynı zamanda, eski bir madrigal bestesini toparlamakla meşguldüm. Kendime geldiğim zaman

Kızıltoprak'ta idim. Mukaddes yoldan geçmiş ve farketmemiştim. Şimdi düşünüyorum: Bir zamanlar derdim ki, saâdetim benimdir ve lâyemuttur. Gördüm ki, saâdetim fânî çıktı ve elimden gitti. Dişimle tırnağımla ıztırâba gömüldüm; bunu olsun sağlam tutmak istiyordum; o da geçti gitti. Bir yara idi ki, dışarıdan devâ bulmadım; gene kendi kanımla savdırdım. Kaldı hâtıralar... Hele onların ne çabuk elimden uçurmuşum. Göztepe hâdisesi bana son ibrettir.

En kuvvetli şeylerin bile böyle duman gibi dağılması insana bedbin bir kuruntu verebilir. Fakat mütevâzı olmak gerek. Şunu iyi bilelim: Kendimiz neyiz ki, mâcerâlarımız ne olsun? Sürekli hayat, insana ve insan duygularına değil, ancak insan eserine nasiptir.

Eser dedim de, kendi mûsıkî çalışmam hatırıma geldi. Tûran benim küçük kompozisyonlarımdan büyük bir şey beklemiyor, bu yolda muvaffak olamayacağıma kānîdir. Belki hakkı var. Ancak küçük fakat sağlam randımanlarda gözüm olduğunu kendisine anlattım. Selçuk dedi ki: "Her sanatkârdan dehâ beklemek hatâdır. Bin sanatkâr gelir, bir tâne dâhî çıkar. Bununla berâber küçüklerin ve ortancaların da ulvî bir vazîfesi vardır: Milletin zihnini müstakbel dehâ için hazırlamak. Tarla sürülmeden tohum ekilmez." Selçuk doğru söyledi; benim vazîfem bundan ibârettir: Türk mûsıkîsini yaratacak değilim, ne haddime! Fakat tarlayı süreceğim. Yakında Dresden'e gidiyorum. Maârif Vekâleti nâmına bir heyet, iki meslektaş bir de ben.

Henüz Sermet'e söylemedim. Olur da taşkınlık yapar; iki gün bile benden ayrı kalamıyor. Şimdi o, udu bıraktı, işi nısfiyeye döktü. Çünkü nısfiye cepte taşınabilir. Bu kamışla yassı bir rakı şişesi Sermet'in üstünden eksik değil, fakat içerken bana göstermiyor. Geçen gün pavyonda bir mâhur taksim yaptığını duydum. Bu garip mûsıkî artık bana da tesir ediyor, çok alıştım. Pavyona girdim ve biraz dinledim. Sermet benim orada oluşuma pek aldırmadı. Çalgısını benden mühim bul-

ması hoşuma gidiyor. Taksimden sonra, gene yüzüme bilè bakmadan bir şarkı söyledi.

Telif edebilsem feleği âh emelimle

İlk defa işitiyordum, heyecan duydum. Sanki yabancı ve vahşî; fakat çok güzel bir mâbud bana görünmüştü. Eski bir şarkı olsa gerek, kelimelerin çoğu Arapça. Diyordu ki:

Nakdine can veririm ben kendi elimle
Hem bezm-i visâl olsam eğer ol güzelimle

Yâni sevgilime kavuşursam kendi elimle canıma kıymaya râzıyım, demektir. Sermet'in gözleri kapalıydı. Ona bakarken tüylerim ürperdi. Bana demişti ki: "Pazarlık ölünceye kadar, benim tarafımdan böyle. Ben değişmeyeceğim." Üç seneye yakın bir zamandır sözünde durdu. Onu kapımdan uzaklaştıramam. Muammâlı bağlarla birbirimize bağlıyız. Bu ne aşktır, ne de arkadaşlık. Bütün ümîdim zamanda; herkesi ve her şeyi yalancı çıkaran zaman, umarım ki, bir gün Sermet'in bu dehşetli iptilâsını da geçirecektir.

Onun anlayamadığı bir şey var: Kendisinden hıyânet gördüğüm için aşka küstüğümü, şâyet uzun bir vefâ ve sevgi bulursam yeni baştan bağlanabileceğimi sanıyor. Halbuki ben bir ölüm sarsıntısı ve bir inkılâp geçirdim. Yeni bir hayat şekli yaratmadan yaşayamazdım. Bu bâsübâdelmevtten* sonra dünyâya gelen yeni Nûran için aşkın ve ferdî hayâtın ne kıymeti olabilir? Başımdan geçen ders bana sâdece bir inkisar ve hicran öğretmedi. Ben daha derin mânâlara nüfûz ettim ve anladım ki, istihkak tanımayan, liyâkatle alay eden, en kıymetli malzemesini en sefil gâyelere harcayan bu hayatta üstat olmak için, benim şimdiye kadar tuttuğum yollardan çok başka yollar tutmak lâzımdır. Varlığımın en gizli, en mistik elemanlarına varıncaya kadar değiş-

* bâsübâdelmevt: Öldükten sonra dirilmek.

tim. Ve eğer ölmedimse ancak bu istihâle* pahasına ölmedim.

Yahuda Sermet, seni affettim. Hayır... Affettim dememeliyim, bu söz biraz küstah düştü. Sen bana karşı bir suç işledinse bile ancak bundan beş sene evvel, benim o zamanki görüşüme göre bir suç olmuştur. Bugün öyle telâkki etmiyorum. Mukadderâtın dolambaçlı mekanizması karşısında kimin suçlu, kimin mağdur olduğuna kolay kolay hükmedilemez. Îsâ kendi kātilini eliyle dürttü. Akılda olmayan şeyi onun aklına getirdi. Belki sana da o zamanki zulümleri yaptıran benim kaderimin tazyîki idi, Sermet.

Sermet! Artık Yahuda değilsin. Belki hiçbir zaman değildin. Hani babam bir şarkı söyler, duydun mu?

Beni hicrâna âşinâ eden baht-ı siyâhımdır
Seni hep bîvefâ eden benim baht-ı siyâhımdır.

* istihâle: Değişme.

Safiye Erol

2 Ocak 1902'de Edirne, Uzunköprü'de doğdu. 1917'de Almanya'ya tahsile gitti. Lise ve üniversiteyi bitirip doktora tezini verdikten sonra 1926'da İstanbul'a döndü. *Millî Mecmua*, *Her Ay* gibi dergilerde yazıları çıktı. 1938'de Kadıköylü'nün Romanı, 1944'de *Ülker Fırtınası*, 1946'da Ciğerdelen isimli romanları, 1941'de Selma Lagerlöf'den Portugaliye İmparatoriçesi ve 1945'de La Motte-Fouqué'den Su Kızı isimli tercümeleri yayınlandı. 1951'de Kenan Rifâî hakkında üç bölümlük felsefî incelemesi, Kenan Rifâî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık kitabında yer aldı. 1955'de Tercüman Gazetesi'nde son romanı olan Dünyayı Papazı ile 1962'de Son Havadis Gazetesi'nde Peygamberimizin hayâtından safhaları anlatan Çölde Biten Rahmet Ağacı isimli eseri tefrika edildi. Ayrıca muhtelif gazete ve mecmualarda pek çok makâleyi yayınlandı. 1 Ekim 1964'de İstanbul'da vefat etti.

KITAP
2009

ISBN 975-7663-79-4
9 789757 [illegible]3799
e-satış www.kubeyayinevi.org.tr